

Prof. Dr. Yusuf El-Kardavî

Çağdaş Meselelere

FETVALAR

1

Tahir Yayıncılık

İlmi Eserler -1

Cilt 1

İslam Işığında Çağdaş Meselelere Fetvalar

Kapak Grafik: Ramazan Erkut

Dizgi: Ahmet Kahramanoğlu

Baskı: Karmat

İslam Işığında Çağdaş Meselelere Fetvalar

1. Cilt

Prof. Dr. Yusuf El-Kardavî

Mütercim:
Veysel BULUT

İstanbul Kitap ve Kültür Sarayı
Büyük Reşitpaşa Caddesi No: 22/42 Vezneciler/İSTANBUL
Tel: (0212) 528 46 17

Bu kitabın Türkiye'deki bütün yayın ve dağıtım hakları Prof. Dr. Yusuf el-Kardavi tarafından Tahir Yayıncılığa verilmiştir. Kitaptaki bölümler kısmen veya tamamen yayınevinden izinsiz olarak çoğaltılamaz.

Tahir Yayıncılık

PROF. DR. YUSUF EL KARDAVİ

Asrımızın alimlerinden Yusuf Kardavi, 1927'de Mısır'da dünyaya geldi. Genç yaşta İslami ilimlere meyleden Kardavi, 10 yaşında Kur'an'ı hıfzetti.

Öğreniminin bütün aşamalarını Ezher-i Şerifte tamamlayan Kardavi, doktorasını 1973'de en iyi derece ile vermiştir. Özellikle Fıkhu'z-Zekat isimli eseriyle ilmi vukufiyeti herkes tarafından takdir edilen alimin, 20 kadar eseri bulunmaktadır.

Günümüz müslüman alimlerinin mutedillerinde sayılan Kardavi, eserlerinde asrın gereklerini de -İslami ölçüler içinde- gözönünde bulundurmaktadır. Kendisi halen Katar Üniversitesi Şeriat Fakültesi Dekanı'dır.

Yazarımızı daha geniş olarak tanımak isteyen okuyucularımızın mutlaka "Yazarın Önsözü" bölümünü okumalarını tavsiye ediyoruz. Bu sizlerin kitap hakkında da daha sıhhatli ve geniş bir bilgi sahibi olmanıza yardımcı olacaktır.

TEŞEKKÜR

Bu kitabın tercümesinden, bu aşamaya gelinceye kadar değerli vakitlerini ve kitabın hatasız olarak çıkmasındaki gayretlerini bizden esirgemyen İSMET GENÇ hocamıza teşekkür ederiz.

Tahir Yayıncılık

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahim Olan Allah'ın adıyla

YAZARIN ÖNSÖZÜ

Hamd, sadece O'na saygı duyup ve sadece O'ndan yardım dilediğimiz, nefsimizin şerrinden ve çirkin işler yapmaktan kendisine sığındığımız Allah'a aittir. Allah kime hidayet ederse artık kimse onu saptıramaz ve kimi de saptırırsa onu kimse hidayete erdiremez. Allah'tan başka ilah olmadığına, tek ve şerikinin bulunmadığına Muhammed'in de O'nun kulu ve resulü olduğuna şahitlik ederim.

﴿رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي، وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي. وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي﴾.

"... Rabbim! Göğsümü genişlet, işimi kolaylaştır, dilimin düğümünü çöz ki sözümü iyi anlansınlar." (1)

Ey Adem'e ve İbrahim'e bilmediklerini öğreten Allah'ım! Bize faydalı olanı öğret ve öğrettiğinle bizi faydalandır. İliminizi de artır.

﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾.

"... Sen münezzehsin, öğrettiğinden başka bizim bir bilgimiz yoktur. Şüphesiz Sen hem bilensin, hem Hakim'sin". (2)

Ya Rabbi! Bize hakkı hak olarak göster ve ona uymayı, nasip

1) Taha, 25-28

2) Bakara 32

et, batılı da batıl olarak göster ve ondan kaçınmayı nasip et.

﴿رَبَّنَا لَا تُرِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ

الرَّحِيمُ﴾

"Rabbimiz! Bizi doğru yola erdirdikten sonra kalblerimizi eğriltme, katından bize rahmet bağışla; şüphesiz sen sonsuz bağışta bulunansın." (1)

Allah'ım, faydasız ilimden, Sen'den korkmayan kalpten, şuarsuzca yapılan duadan, ve katına yükselmiyen amelden sana sığınırım. Salat ve selam insanların en hayırlı öğretmeni, Senin yeryüzündeki rahmetin, alemlere hidayet olan, peygamberlerin sonuncusu ve mahlukatın en üstünü olan Abdullah oğlu Muhammed'in üzerine, alinin, ashabının, onun davetine çağırانların ve kıyamet gününe kadar kendini O'na nisbet ettiği için doğru yola erenlerin üzerine olsun.

Uzun zamandan beri, insanlara fetva vermekle meşgul olmak Allah Teala'nın bana farz kıldığı bir sorumluluk olmuştı. Ezher'in birinci sınıfında (şimdiki hazırlık sınıfı) öğrenci iken hem ders veriyor hem de konuşmalar yapıyordum. İnsanlara hitapta bulunup ders verenlere sorular da sorulur dolayısıyla sorulara cevap vermekten kaçmak da mümkün değildir. İşte bu benim islam fikhına önem vermeme ve insanların sorunlarına eğilmeme sebep oldu.

Her ne kadar Ezher'in akide, felsefe, tefsir ve hadis dallarını içeren Usulu'd-din bölümünden mezun oldumsa da -ki fıkıh ve fıkıh usulünü içeren şeria bölümünü okumamıştım.- bu benim fıkıh, fıkıh tarihi ve fıkıh usulünde derinlemesine bilgi sahibi olmamı engellememişti. Usulu'd-din bölümündeki çalışmalarım fıkıh alanındaki çalışmalarına her hangi bir engel teşkil etmemiş aksine bu çalışmalar, çeşitli islam kültürlerinden faydalanmamı temin ettiği gibi aynı zamanda felsefe ve tarihi kültürlerden de faydalanmamı sağlamıştı.

1) Al-i İmran, 8

Her ne kadar Ebu Hanife'nin (Allah ondan razı olsun) mezhebi üzerinde formal bir fıkıh çalışması yapmış olsam da Allah'ın bana bahşettiği nimetlerinden birisi de sırf bir alimin sözünü taklit etme, onu savunma ve onu metod olarak edinme esaretinden kurtarmasıdır.

Bu konudaki başarıım şu sebeplere dayandırılabilir.

Öncelikle içinde yaşadığım İslami hareket ortamı. Bundan sonra Şehid Hasan el-Benna'nın ortaya koyduğu ve temelde taassubdan kurtulmaya çağıran "eğitim risalesi"... Son olarak da selef alimlerinin görüşlerini Kur'an ve Sünnet ölçüsüne vurarak onlardan bu iki esas kaynağa uyanları tercih etmiş olmam.

Şüphe yok ki Allah'ın kitabı ve nebisinin sünneti uyulmaya en layık olandır.!

Fıkhu's sünne'nin sahibi kardeşimizin-bu kitabın birinci bölümü de (diğer fıkıh kitapları gibi) taharet ve namaz konusuna değinmektedir- eseri düşüncemde ve Kur'an ve sünnetten delil çıkarmaya yönelmek konusunda bende büyük te'sirler yapmıştır. Ben sırf bir mezhebe ait fıkıh kitabına baş vurmaktansa Kuran ve sünnete baş vurmaya yeğlerim.

Uzun yıllar süren kapsamlı çalışmaların neticesinde anladım ki, direk kitap ve sünnete müracaat etmek pek çok kolaylıklar ve rahatlıklar sağlamakta, zorluktan ve güçlükten uzaklaştırmaktadır. Bunun aksine; asırlar boyunca pekçok zorlaştırmacı hükmü bünyesinde toplamış tek bir mezhebe yönelmek ise, hükümlerde ihtiyatlı davranmak adına dini, bir manada ihtiyatlar ve yasaklar dini haline getirmiş, kolaylık gitmiş yerine meşakkat ve zorluk gelmiştir. Oysa Allah Teala Kur'an-ı Kerim'de dinde zorluğun olmadığını beyan ediyor:

﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾

"...dinde sizin için bir zorluk kılmamıştır." (1)

1) Hac, 78

Kaydedilmesi gereken olaylardan biri de şudur; kasabamız alimlerine muhalefet ettiğim de ikinci sınıfta öğrenciyim. İleri gelen alimlerden sayılan bu kimseler Şafi - Allah O'ndan razı olsun mezhebine göre fıkıh öğrenimini şart koşarlarken onlardan bir kısmı da şafi mezhebinin avamın mezhebi olduğunu savunarak bundan vazgeçirip Hanefi mezhebine göre eğitim yapılmasını gerekli görüyorlardı. Bununla birlikte gerçek araştırmacıların değerlendirmesi de şudur; avamın mezhebi olmaz. Onların mezhebi kendilerine fetva verenin veya bir şey öğretenin mezhebidir.

Gerçek şu ki, şafi mezhebi necaset, taharet ve buna benzer konularda en katı -veyahutta buna yakın- mezheplerdendir. Hatta İmam Gazali "İhya" kitabının taharet bölümünde sular konusunda İmam Şafi'ye atıfta bulunarak şunları söylemiştir: " Şafi'nin su konusundaki görüşünün Malik'in görüşüne benzemesini çok isterdim." Ardından Malik (Allah ondan razı olsun)'in su konusundaki görüşünü doğruladığı yedi şartı sıralamıştır.

Benim için mühim olan olaylardan biri de, "Ebu suca" olmadan o dönemde benim için muracatı kolay olabilecek yollardan yardım alarak Şeyh Seyid Sabık'ın, Fıkhu's-sünne'deki metoduna göre fıkıh çalışmalarına başladım. İlk etapta bu, insanlar arasında şu tür söylentilere yol açtı: Bu genç nasıl olur da büyük alimlere aykırı görüşler ifade edebilir. Güvenilir hiç bir yazılı metne dayanmadan nasıl insanlara fetva verebilir? Daha önce hiç duymadığımız görüşleri nasıl savunabilir?..

Bense bu tür söylentileri sebatla ve kararlılıkla karşılayıp benimle mücadele edenlere " Benimle sizin arasında Kur'an ve Sünnet var. Ben sizi bu ikisine yönlendiriyorum." dedim. Onlara ayetlerle ve hadislerle karşılık verince yenik ve mağlup olmuşa döndüler.

Ne gariptir ki beldemizdeki alimlerin Şafii olarak kabul ettikleri avam, bu yeni metodu kabul ettiler. İçindekilerin kendilerine büyük kolaylık sağladığını ve üzerlerinden meşakkatleri kaldırdığını anladıklarından hoş karşıladılar.

Ben şunları söylediğimde bu onları çok sevindirmişti: Eti yenen tüm hayvanların sidiği ve dışkısı temizdir. Buna sünnetten delil getirdim. Su temizler, tadını veya rengini veyahut da kokusunu değiştirmedikçe hiç bir şey onu kirletmez. Buna da sahih hadislerden deliller çıkardım. Kadına dokunmak abdesti bozmaz. Buna da Kur'an ve Sünnetle delil getirdim.

Bilindiği gibi Şafi mezhebi Kadına dokunmanın ister şehvetle olsun ister olmasın abdesti bozduğunu savunur. Kadın eşine bir şey uzattığı zaman bu tür vakalar daima meydana gelir. Ya ona isteyerek dokunur ya da istemeyerek her hangi bir hatadan dolayı dokunabilir. Dolayısıyla bu onun abdestini bozar. Soğuk kış günlerinde yeniden abdest almak gerektiği için karı-koca arasında münakaşalara yol açtığına da çokça rastlanır.

Karı-koca arasında bu bir kaç defa tekrarlanırsa eşi hanımına kızar. Oysa ben onlara şunu söylüyorum: Hayır kızma! Namazını kıl. İmam'ı Yusuf'a göre senin abdestin vardır.

İşte tüm bunlar beni bir görüş sahibi kıldı!

Bu ister şehvetle ister şehvetsiz olsun kadına dokunmanın abdesti bozmayacağını söyleyen Ebu Hanife'nin mezhebidir. Ondan önce de ümmetin İmamı sayılan Abdullah İbn-i Abbas savunmuştu.

İmam Malik ve İbn-i Hanbele göre de şehvetsiz dokunmak abdesti bozmaz. Pazartesi günleri Kahire'deki Zemalik camiinde konuşmalar yapmakla görevlendirilmiştim. Her cuma namazının arkasından haftalık bir sohbet düzenliyordum. Bu sohbetlerde yazılı olarak sorular sorulur ben de sözlü olarak cevap verirdim.

Bu merhalede bazı islami dergilerde bir takım fetvalar yazmaya başlamıştım. Mısır Evkaf Bakanlığı'nın çıkardığı "Minber-i İslam" da ve Ezher'deki vaaz ve irşat alimlerinin yayınladığı "Nur-ul' İslam" dergilerinde bu fetvalar yayınlanıyordu.

Hala bu yolda daha rahat ve daha kapsamlı bir şekilde yürümekteyim. İlim arttıkça, fikir olgunlaştıkça hadislere ve mu-

kayeseli fıkıh kitaplarında derinlemesine bilgi sahibi olmak suretiyle deneyimler arttıkça peş peşe kitaplar çıkardık. Önce 'İslamda Helal ve Haram' daha sonra da 'Zekat Fıkhi' kitaplarını çıkardık.

Allah'dan ümidim, henüz bir bütün olarak bir araya getiremediğim parça parça yazmış olduğum 'Fıkhi Kolaylaştırma' kitabını çıkarmayı bana nasip etmesidir.

Katar Radyosu'nun başlattığı ve ardından da Televizyonun da verdiği programda vatandaşların sorularına ve mektuplarına cevap vermekle görevlendirildim. Bu soru ve mektuplar İslam ve hayatla alakalı olan konulardı. Bunun için Radyoda 'Nur ve Hidayet' adıyla Televizyon'da da 'İslamın Yolu' adıyla yarım saatlik haftada bir program yapılırdı.

Müminlerin gönüllerini fetheden ve önyargılı olanları kızdıran (Allah onlara doğru yolu göstere ve ıslah etsin); Katar'da, Körfez'de ve bütün Arap yarımadasında Katar radyosunun sesinin ulaşabildiği her yerde hüsnü kabul gören bu programlara akıllarını ve gönüllerini açan bir yığın müslüman kitle olmuştur. Allahu Teala'ya, sonsuz nimetlerinin gereği olarak ve rızasına uygun bir şekilde hamd ediyorum.

Hiç şüphesiz bu programları dinleyen ve izleyenlerin bir çoklarının onlar hakkında bir şey söylemelerinde, bu fetva ve cevapları derlemelerinde ve yayınlamalarında şaşılacak bir şey yoktur. Hatta bazı kardeşler bunları bir yıllık haline getirip her sene bir dergide yayınlamayı söylemişlerdi. Özellikle, bazı cevap ve reddiyeleri önemli meselelere açıklama ve tahlil olarak, şeriat hükümlerinden alınan delillerle ispatlanmış konular ve islamın ruhuna ve insanın, yaratılışın ve hayatın felsefesiyle bağlantılı olan konular için kullanılabileceğini söylemişlerdir.

Fakat burada bu hayırlı isteğin gerçekleşmemesini sağlayan bir takım engeller var. Bunlardan bir tanesi; bu cevapların kasetlerden kağıda geçirme zorluğu.

Bu fetvalar irticali olarak yapıldı. İrticali konuşmanın aslı önceden hazırlanmış kağıtlarda dil üslubundan farklıdır. İrticali (ani) yapılan konuşmaların basım ve yayınının yapılabilmesi için düzeltilmeye ve tekrardan gözden geçirilmeye ihtiyacı vardır. Bu da uzun bir vakit ve çalışma gerektirir.

Sık sık tekrarlanan sorulara tekrar tekrar da cevaplar verilmiş. Her ne kadar bu soruların söyleniş tarzı, üslup ve biçimleri farklı olsa da aslında içerdikleri mana aynıdır.

Bunun için, bazı ibarelerde düzeltme yapıp, eklemelerin ve gereksiz kelimelerin çıkarılmasıyla birlikte fazlalık ve tekrardan uzak, daha uyumlu ve daha dikkatli söylenmiş olan cevapların seçilmesinin daha yararlı olacağını anladım. Radyo ve Televizyon programlarından seçilmiş bu fetvalara daha önce yayınladığım ve yayınlamadığım yazılı bulunan fetvaları da ilave ettim. Bunlardan "İslam'ın rehberliğinde çağdaş meselelere fetvalar" adını verdiğim bu kitap ortaya çıktı. Bu Allah'ın fazlı keremi ile insanlara sevdirdiği daha önce sözü edilen televizyon programının da adıydı.

Bu çalışmamı birinci bölüm olarak kabul ediyorum. Allah Teala'dan bu kitapla müellifini, yayıncısını, okuyucusunu ve bu konuda yardım dokunan herkesi faydalandırmasını dilerim.

Fetvadaki Metodum

Fetvada izlediğim metod, bir çok kaidelere dayanır. En önemlileri şunlardır:

Tutuculuk ve taklidin olmaması;

Birinci Olarak: Mezhebi tutuculuktan, önceki alimleri ve son devir alimlerini körü körüne taklitten kurtulmak. "Taklidi ancak tutucularla, Kur'an ve sünnetten hüküm çıkaramayacak insanlar yapar" denir. Bense kendime her iki vasfı da yakıştırmıyorum.

Biz alimlerimize ve fakihlerimize kamil manada saygı duyuyo-

ruz. Bu onların değerini düşürmek manasına gelmez. Bilakis metodlarını izlemektir. Onları ve diğer alimleri körü körüne taklit etmemek, faydalandıkları yerden faydalanmak bizzat onların vasiyetlerini yerine getirmek demektir.

Bunun anlamı, delilleri anlamada müstakil hareket eden bir alime daha önceki ehli sünnet imamı gibi mutlak içtihat derecesine gelmesini şart koşturmadır. Bunun şer'i olarak da herhangi bir sakıncası yoktur.

Ama bu konumda bulunan bir alimin aşağıdaki şartları ve konuları göz önünde bulundurması gerekir.

a)- Kuvvetli bir delil olmadan her hangi bir konuda görüş ileri sürülemez. Belli bir görüşe saplanıp da ondan başka hiç bir şey kabul etmeyen ve sadece o görüşü destekleyen insanlar gibi de olunamaz. Çünkü onlar hiç bir delile bakılmadan alınan falancanın veya filancanın görüşleridir. Bununla birlikte Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾

"Sözünüz doğru ise delillerinizi getiriniz." (1)

İlim delilsiz olarak öğrenilmişse o ilim ilim olarak isimlendirilemez.

Hız. Ali (Kerremallahu vechehu) "Doğruyu kimden geldiğini bilmeden alma ve öğrenme. Hakkı, getirenleriyle birlikte öğren" demiştir.

b)- Delilleri değerlendirmek suretiyle zıt ve çeşitli görüşler arasında tercih yapabilmek, akli ve nakli delillerin müsnetlerine bakabilme kabiliyetine sahip olmak. Aynı zamanda bu görüşler arasında, şer'i naslara en uygun olanı, maksada en yakın olanı ve halığın şeriatını gerçekleştirmek için mahlukun ihtiyaçlarını karşılamaya en yatkın olanları seçebilmek.

Bu, Arap dilini ve onun inceliklerini kavramış, İslam Fıkhi-nin bütünsel maksatlarını anlayan, bununla birlikte tefsir, hadis ve mukayeseli fıkıhtan da geniş bilgisi olanlara zor gelebilecek bir şey değildir.

c-)-Cüz'i içtihatlarla ehil olmak; yani belli bir meselede mütekaddim alimlerin bir hükmü yoksa o konuda içtihat yapabil-mek. Mesela, ya belli meseleleri sabit umumi naslara kıyasla-mak suretiyle ya da önceden naslaşmış aynı tür hükümlere kıyaslamak suretiyle veyahut ta istihsanen (maslahata uygun görerek) hüküm vermektir.

Kolaylaştırırlar zorlaştırmazlar.

İkinci Olarak: Kolaylık ve hafiflik ruhu, zorluk ve baskıya galip gelir.

a) İslam şeriatı kolaylık ve kuldan zorluğu kaldırma temel-leri üzerine kurulmuştur. İşte bu, Kur'an'ın ve Sünnet'in çeşitli vesilelerle açıkladığı temel bir prensiptir.

Maide suresinin taharetle ilgili son ayeti ve bu ayetten ha-raketle teyemmümün hükümleşmesini belirleyen ayeti kerimeye bir bakalım.

﴿ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ، وَلَكِنْ لِيُطَهِّرَكُمْ، وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾.

"Allah sizi zorlamak istemez, Allah sizi arıtıp üze-rinize olan nimetini tamamlamak ister ki şükredesi-niz." (1)

Bakara suresinin son ayetlerindeki hastanın oruçtan ari tu-tulması ve yolcunun iftar edebilmesi için verilen ruhsatla ilgili a-yetde ise

﴿ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ ﴾.

"Allah size kolaylık ister zorluk istemez" (1)

Evlilikde mahramiyetler konusunu işleyen ve Allah Teala'nın hür kadınlarla evlenemeyenlere mü'min köle kadınlarla evlenmelerine ruhsat verdiği ayetin son kısımları da şöyledir.

﴿وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا﴾

"İnsan zayıf olarak yaratıldığından Allah sizden yükü hafifletmek ister." (2)

Ahkam ve emirlerin zikredildiği hac suresinin son ayetlerine de bakalım.

﴿هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾

"...babanız İbrahim'in yolu olan dinde sizin için bir zorluk kılmamıştır..." (3)

Dinde aşırılığı haram kılan ve güzellikleri yasaklayanları kabul etmeyen daha bir çok ayetler mevcuttur.

Hz Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmaktadır. "Kolaylaştırın zorlaştırmayın, müjdeleyin korkutmayın."

"Siz ancak kolaylaştırıcı olarak gönderildiniz yoksa zorlaştırıcı olarak değil"

"Ben müsamahalı bir dinle gönderildim."

Kullukda aşırılığa giden veya güzellikleri haram kılanlar reddedilip protesto edildiği gibi yukarıdaki hadisler bu tür davranışlarda bulunmanın peygamberin sünnetinden ayrılmak çağrısını belirtiyor. "Sünnetimi terk eden benden değildir." Peygamber (s.a.v) hükümlerin verilmesinde aşırı gidenleri itidale ve orta yolu takibe çağırıyor. Böylece hakta aşırı gidilmeyecektir. Bunun için Allah Resulü bazılarına şöyle sesleniyor. "Bedeninin sende hakkı var. Ailenin sende hakkı var. Eşinin sende hakkı var. Her hak sahibine hakkını ver."

1) Bakara, 185

2) Nisa, 28

3) Hacc, 78

b)- İçinde yaşadığımız asırda, maddiyat ruha, bencilik başkasını tercih duygularına, çıkarıcılık ahlaka nasıl baskın çıkıyor? Kötülüğe olan revaç, haktan sapma ne kadar çoğaldı? Dinine sarılan elinde ateş tutar gibi olmuş. Her taraftan: Sağdan soldan, arkadan önden küfür dalgalarına maruz kalıyor mü'minler! Küfür kasırgası dinin kökünü kazıma amacıyla. Dini, bir daha geri dönülmesi mümkün olmayan bir noktaya getirmek istiyor.

Küfür esintilerini hareketlendiren büyük güçler var. Onlar gerek maddi ve gerekse diğer yollarla destek veriyorlar. Bu esintiye kapılanlara şehvet yollarını kolaylaştırıyorlar. Hatta makamlar verip dereceler elde edebileceği yolları açarak onlar sayesinde küfrün yaygınlaşmasını sağlıyorlar.

Böyle bir toplumda müslüman bir fert, kasvetli bir hayat yaşar. Hatta daima kendini savaş ortamında hisseder. Anlaşabilecek çok az insan bulabilir.

Fetva veren kişilerin, güçleri yettiğince kolaylaştırmaları ve ruhsatı azimetten daha fazla gözetmeleri gerekir. Sebep; dine rağbeti artırmak ve güçlü adımlarla bu yolda yürümeyi sağlamak içindir. İmam Nevevi 'Mecmu' adlı kitabının önsözünde büyük imam -fıkıh, hadis ve takva imamı- Süfyani Servi'nin şu hikmetli sözlerini naklediyor. "İlim güvenilir kimselerden bir ruhsattır. Zorlamaya gelince, her ilim sahibi kişi onu kolaylaştırıp güzelleştirir."

Süfyani Servi'ye göre alim, ilminde ve dininde güvenilir olması şartıyla Allah'ın kullarına ruhsat ve kolaylığı seçer.

Sahabe ve onları takip edenlerin metodu da; insanlara kolaylığın ve yumuşaklığın öngörülmesi metodudur. Daha sonra devre devre gelen alimler arasında ise zorlaştırma mantığı yerleşmiş, öyle ki bu mantık son devir alimlerinin tabiatı haline gelmiştir.

El-Hafız Ebu'l-fadl bin Tahir; 'Es-Sima 'adlı kitabında Ömer ibn-i İshak'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir. Peygamber (s.a.v)'

in ashabından yaklaşık ikiyüzden fazlasıyla karşılaştım ve onlardan daha ihlaslı ve daha toleranslı bir kavim görmedim.

Aynı şekilde Selef alimleri de, zorluğu kendileri uygular, insanlara gelince onlara kolaylığı ve hafifliği gösterirlerdi.

Şafi alimlerden İmam Müzni hakkında şu övgü dolu sözler söylenir O, takva konusunda kendini oldukça zorluğa koşan bir insan olduğu halde aynı konuda insanlara toleranslı tavsiyelerde bulunurdu.

Tabiinden imam El-Celil Muhammed bin Şirin öğrencisi Avn'e şöyle demiştir." Muhammed (s.a.v) bu ümmetin insanların en toleranslısı idi. Kendine ise çok zor koşan bir insandı."

Onların dönemi dine yönelik zamanıydı. İnsanların dinden döndükleri bir çağda nasıl bunlar meydana gelsin? Bizim insanlara soluk aldırarak ve onları bu konularda rahatlatarak tedbirleri almaya götürecek şeylere oldukça ihtiyacımız var.

Ben, 'Usul'de zorluğun çıktığı yerlerde kolaylıklar getirmeyi tercih ettim.

Bundan, kerhen de olsa insanlara kolay gelsin diye bir takım manalar ve hükümler çıkarmak için delilleri evirip bükme gibi bir mana anlaşılmamalıdır.

Hayır, benim anladığım kolaylık, muhkem, sabit hükümleri ve kesin şer'i kaideleri çarpıtmak değildir. Bilakis delillerin, hükümlerin ve islamin genel ruhu ışığında kolaylığa gitmektir.

Bundan dolayı banka ve başka yerlerden alınan faizlerin haram kılınması konusunda her hangi bir musamahaya gitmedim. Biliyorum ki, bunu ihmal eden herkese meydan okuyacak kesin, açık deliller vardır.

Sigara içilmesi konusunda da -genel bir bela olmasına rağmen- herhangi bir musamaha göstermedim. Çünkü, şer'i hükümlerin sigara içilmesini yasakladığını biliyorum.

Bir çok konuda musamaha gösterdim. Çünkü, haramlıklarına delil olacak karineler bulamamıştım.

Talak konusunda Şeyhul' İslam İbni Teymiyye ve onun talebesinin görüşlerini seçtim. Onların görüşlerinin İslamın ruhuna ve şeriatın maksatlarına uygun olduğunu gördüm. Kur'an ve Sünnet'in delillerini alıp araştırarak bu yolda yürümeye devam edeceğim.

Genellikle, benzer iki görüş olduğu zamanlar; biri daha kapsamlı ve diğeri daha kolay ise, ben daha kolay olanla fetva vermeyi tercih ederim. Peygamber de iki durum arasında herhangi bir beis olmayacaksa en kolay olanı tercih ederdi.

Daha kapsamlı olan hükme gelince; fetva veren kişi bunu kendi nefsi için tercih edebilir. Ya da ihtiyatlı davranmaya özen gösterenlere bununla fetva verebilir. Tabi ki, onların da aşırılığa gitmeyeceklerinden emin olduğu müddetçe.

İnsanlara günümüz diliyle hitap etmek:

Üçüncü Olarak: Şart gördüğüm bir başka konu da insanlara onların anlayacağı dilde konuşmaktır. Özellikle zor istilahlardan, garip sert cümlelerden kaçınılmalı, kolaylık ve dikkat çekicilik amaçlanmalıdır.

İmam Teymiyye'den şöyle dediği nakledilmiştir: İnsanlara onların bildikleri şeylerle anlatın. Öyle bir davette bulunun ki sizi inkar etmesinler. Siz onların Allah ve Resulünü inkar etmesini ister misiniz?

Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ﴾

"Kendilerine apaçık anlatabilsin diye, her peygamberi kendi milletinin diliyle gönderdik..." (1)

Her asrın kendine has bir lisanı vardır. Bu dil o asra bir imtiyaz kazandırır ve kastedilen düşünceler anlatılır. Asrımızda in-

sanlarla konuşmak isteyen bir kişinin onların dillerini anlayıp bu dille onlara hitap etmesi gerekir.

Dille kastedilen şey, bir toplumun düşüncelerini anlattıkları mücerret kelimeler değildir. Bundan daha manidar şeylerdir. Düşünce özellikleriyle ve anlatıp anlayabilme metodlarıyla alakalı bir içeriğe sahiptir.

Asrımızın dili çok şeyler istiyor. Fetva verecek kişinin bunlara riayet etmesi gerekir.

a) Akıllara hitap etmek, yoksa mübalağa yaparak insanların duygularını coşturmak değil. İslam'ın en büyük mucizesi; Kur'an'dır. Allah insanlara O'nunla meydan okuyor, yoksa Peygamber (s.a.v)'de görülen harkulade olaylarla meydan okumuyor. İnsanlık, İslam'a olduğu kadar, aklın ve ilmin saygı duyduğu başka hiç bir din tanımamıştır.

b) Uslup ve ibare seçilirken zorlukların kaldırılması. Bunun için ben kolay ve anlaşılabilir bir dil kullandım. Bazı lafızları veya genel deyimleri niyetimi açıklamak için kullandım. Beni izleyen ve dinleyen herkes tek bir kültür ve fikirde olan insanlar değildirler. Profösörler, üniversite öğrencileri, tüccarlar, işçiler vardır. Hepsinin de niyetimi anlaması gerekir. Farklı kültürlerle konuşmak zor bir iştir. Elimden geldiğince bu konuda gayret sarfettim. Ben her işte itidali ve orta yolu takip eden bir mü'minim. Hiç bir zaman yüksek kültür seviyesine çıkıp da kültür seviyesi düşük olanları kaybetmek istemedim. Aynı şekilde kültür seviyesi düşük (avam) insanların seviyesine inerek kültür seviyesi yüksek (havas) insanları da kaybetmek istemem.

Hedefim, kültürlü insanları tatmin etmek kültür seviyesi düşük olanlara ise meseleyi kavrayabilmek olmuştur. Bu benim hayatım boyunca izlediğim metottur. Daima bu metodu takip etmeyi yeğlerim.

c) Hükümleri, hikmet ve sebepleriyle birlikte anlatmak ve insanın genel felsefesiyle ilintilemek. Genel bir nitelik olarak fetva-

larımnda ve yazılarımda kullanmayı gerekli gördüğüm metot budur. Sebepleri ise şunlardır.

Birincisi : Kur'an'ın ve Sünnet'in metodu olması.

Kur'an hayz hakkında -Peygamber (s.a.v)'den sorulduğunda- şunları söylüyor.

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَىٌّ فَأَعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ﴾.

"Ey Muhammed! Sana kadınların aybaşı halinden sorarlar, de ki: O bir ezadır. Aybaşı halinde iken kadınlardan el çekin, temizlenmelerine kadar onlara yaklaşmayın." (1)

Peygamber'in, (sav) görevi, ayetin başında bulunan illetin (yani "eza"nın) hükme (yani "elçekme"ye) sebep olduğunu açıklamaktır.

Ganimetlerin paylaşılmasında ona hak kazananların; yetimler, miskinler, yolda kalmışlar olduğu ayette belirtiliyor. Bunun hikmetini Allah Teala şöyle açıklıyor.

﴿كَى لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ﴾.

"...Taki içinizdeki zenginler arasında elden ele dolaşan bir devlet olmasın..." (2)

Yani mülkiyetin, sadece zengin bir tabaka elinde dönüp durması diğer tabakaların mahrum kalmasına sebep olur. Derken kapitalizm kendini en belirgin bir şekilde ortaya çıkarmış olur.

Kur'an'ın sebep ve hikmetleriyle yapılmasını emrettiği ibadetleri, her selim fıtrat sahibi ve rüştüne ermiş kişi kabul eder

Namaz hakkında :

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾.

1) Bakara 222

2) Haşr, 7

"...muhakkak ki namaz hayasızlıktan ve fenalıktan alıkor." (1)

Oruç hakkında;

﴿لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾

"...umulur ki sakınırsınız."

Zekat hakkında;

﴿تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا﴾

"...kendilerini temizleyip arıtacak sadaka olarak al." (2)

Hacc hakkında ;

﴿لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ﴾

"Taki kendi menfaatlerine şahit olsunlar ve belli günlerde Allah'ın adını ansınlar..." (3)

Bunun bir örneği; oruçluymken karısını öptüğü için korkuyla yanına gelen Hz. Ömer'e söylediği sözdür: "Ağzını ve burnunu çalkalaman orucuna bir zarar verir mi? O da:

"Hayır! dedi.

Bütün bunlarla şunu öğretiyordu. Mahzurlu davranışlara götüren herşey mahzurlu olmayabilir. Öpmek karı koca arasındaki cinsel ilişkinin başlangıcı olabilir ama bu durum cimaya dönüşmediği sürece (yalnızca öpmek olarak kaldıysa) oruca bir zarar vermez. Nasıl ki, ağza su koymak içine işleminin başlangıcı olduğu halde içilmediği sürece bir zarar vermezse.

Resulullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Bir kadının üzerine onun teyzesini, halasını, kızkardeşini veya erkek kardeşinin kızını nikahlamayın. Şayet böyle yaparsanız akrabalıklarınızı

1) Ankebut, 45

2) Teybe, 103

3) Hacc, 28

koparmış olursunuz." Önce Allah Resulü (s.a.v) hükmü bildiriyor. Ardından haram kılınmasındaki hikmetleri sıralıyor. Hikmet; kadınlar arasındaki sürtüşmeler neticesinde Allah'ın emrettiği sila-i rahmin kesilmesine sebebiyet vermesidir.

Beşir bin Sa'd'ın sözü de buna benziyor. Evlatlarından bir kısmına iyilikte bulunup diğerini ihmal etmişti. Resulullah ona şöyle dedi: Onlar sana itaat konusunda eşit değiller mi? O; evet, dedi. Bunun üzerine Peygamber de; evlatların arasında adaletli davran, buyurdu.(Buhari ve Müslim) Kur'an ve Sünnet'te bu gibi pekçok hükümler bulunmaktadır. Allah ve Resulü'nün sözleri, sebebi hikmeti bilinmese dahi, onlar hayırdan başka birşey söylemeyeceklerine göre başlı başına delildirler.

İkincisi: Çağımızda, şikayette bulunanla şikayet edilen oldukça fazladır. Artık insanlardan çoğu hükümlerin kaynaklarını bilmeden hemen boyun eğip kabul ediyorlar. Hikmetini ve hedefini araştırmıyorlar. Özellikle, kaynağı olmayan dualar ve ibadetler hususunda...

Asrımızın ve bu asırda yaşayan insanların özelliklerini bilmemiz gerekiyor. Şer'i hükümlerde, Allah Teala'nın şeriatında yatan hikmetleri açıklayarak onları zorluklardan kurtarmamız gerekir. Böylece onlar da şer'i hükümleri rıza göstererek ve gönül rahatlığıyla kabul ederler. Şüphe duyanların şüphesi kalkarken mü'minlerin de imanı artar.

Aynı zamanda insanları tatmin etmek zorundayız. Allah Teala, kendisine kulluğu hakkıyla yerine getirmeleri için, dilediği şeylerle kullarını mükellef tutabilir. Yaratıcı olan O olduğu için emir verme yetkisi de O'na aittir. Dolayısıyla O'nun emir olarak koyduğu yasalara itaat, haber verdiklerini de tasdik etmek gerekir. Her ne kadar hükmünün sebebi ve künhü bilinmese de evvel emirde "işittik ve iman ettik" ardından da;

﴿آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا﴾

"Hepsinin Rabbimizin katından geldiğine iman ettik." demek gerekir.

Allah Teala hiç bir şeyi hikmetsiz ne emreder ne da yasaklar.

Bu, kesin ve değişmez bir hükümdür. Biz hiçbir zaman Allah'ın hikmetlerini tafsilatıyla anlatma gücüne sahip olamayız. İnsanın yaradılışı üzerine kurulan imtihanın gereğidir bu.

﴿ اِنَّا خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ اَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ ﴾

**"Biz insanı katışık nutfeden yaratmışızdır. Onu den-
neriz; bu yüzden, onun işitmesini ve görmesini sağla-
mışızdır."** (1)

**İnsanlara faydası dokunmayacak konulardan
kaçındım:**

Sıkıca takip ettiğim kaideler şunlardır: İnsanlara faydası do-
kunmayacak şeylerle kendimi meşgul etmemek. Ancak onların
faydasına olacak ve yaşadıkları hayatla bağlantısı olan konular
üzerinde durmak.

Tartışma ve çekişme oluşturmak, güzel konuşarak milleti et-
kilemek, veya karşıdaki insanı imtihana tutmak, onu toplumda
aciz bırakmak amacıyla ya da kimsenin hoşlanmayacağı konulara
dalmak, insanlar arasında fitne ve kin tohumları oluşturmak ve
buna benzer şeyler için sorulan sorulara ilgi göstermediğim gibi
dikkatimi dahi vermem. Çünkü bu tür şeyler fayda yerine zarar
verir. Bir şeyi yapmak yerine yıkar. Toplamak yerine dağıtır.

Bazı kimseler de, içinden çıkılması zor bazı sorular sorarak
çözümünü isterler. Mesela; 'Niyet etti ama namaz kılmadı. Na-
maz kıldı ama niyet etmedi.' ya da 'Yalan söyleyen bir toplum
Cennete girdi. Doğru söyleyen bir toplum ise Cehennem'e girdi.
ve buna benzer sorular. Bu tür soruları da çöp sepetine atar gibi
cevaplar veririm. Çünkü onlarla uğraşmak boş insanların yapa-
cağı işlerdendir.

Gaybi konularla alakalı bu tür soruların yöneltilmesi onları kesin hatlarıyla bildiren nasların bulunmamasından kaynaklanır. Akli gücün kaldıramayacağı, kapalı dini ve akidevi bu tür sorulara cevap verilip üzerinde olduğundan fazlaca durulması bir çok kimşenin aklının karışmasına yol açabilir.

Bunlar, benim cevap vermekte itina göstermediğim konulardır. Cevap veriyorsam da; ya doğacak herhangi bir şüpheyi izale etmek ya yanlış inançlara cevap vermek ya bir kaideyi hatırlatmak ya da bu konudaki yanlış anlayışları düzeltmek içindir.

Bu konuda İmam Şihâbu'd-din el-Karrâfi şöyle söylüyor: Bir müftiye, "Allah Resulü (s.a.v) veya rububiyetle alakalı veya din büyüklerinin dahi bilemeyeceği müteşabih ayetler, dinin ince meseleleri hakkında sorular yöneltildiğinde, şayet soruya cevap vermek: faydasız, gereksiz ve meşguliyetten öteye bir şey ifade etmeyecekse müftinin kesinlikle cevaplamaması ve karşı olduğunu açıkça ifade ederek şöyle demesi gerekir; sana faydası dokunacak konularla uğraş ve işleriyle alakalı şeyleri sorup öğren. Sorumluluğu üzerine düşmediği için, senin helakına vesile olacak konulara dalma.

Şayet soru yöneltenin o konuda herhangi bir şüphesi varsa, aklına takılan şüpheyi gidermek gerekir.

Şihap devamla şöyle diyor: Müftinin kendisine soru soran kişiye yazıyla değil de konuşarak açıklaması daha güzeldir. Dil, kalemin anlatamayacağını anlatabilir. Dil canlıdır, kalem ise cansız. İnsan Allah'ın kuludur. Allah'a en yakın kul, O'na ibadette en fazla haz duyan kişidir. Özellikle din ve akidede."

Yöneltlen sorunun ciddiyetini hissettiğim de radyoda ve televizyonda beni dinleyenlerin kafasında şüphe bırakmamak, meselelerin kaynağına inip bilgi edinebilmek için çoğu kez soruyu yönelten kardeşlerimizden beni yalnız başıma bırakmalarını isterim.

Şu tip sorularla pek o kadar ilgilenmem; ehli beyt ve sahabe - Allah onlardan razı olsun- arasında fazilet karşılaştırılması yapmak ve aralarındaki ihtilaflardan dolayı meydana gelen olayların sebep ve sonuçlarını araştırmak. Bunları yararsız ve faydasız konular olarak değerlendiriyorum. Onların hepsini Allah'a emanet ediyor ve aralarında meydana gelen olaylar hakkında 'Allah Teala hüküm versin' diyorum.

Raşit halife Ömer bin Abdulazize, 'Sıffin Savaşı' hakkında sorulduğunda o şu cevabı vermiştir; "O savaş Allah'ın elimin bulaşmasına izin vermediği bir kandır. Bu meseleyi konuşarak dilimi (kanla) lekelemek istemiyorum." (*Şatibi, Muvaşakat. cilt. 4, saife. 320*)

Bazı kimselerin alevlendirmeğe çalıştıkları şu konular hakkında bir çok mektup aldım; Allah katında Ebu Bekir mi yoksa Ali mi daha üstündür? Hangisi hilafete daha layıktır?

Allah Resulünün kızı Fatıma'mı yoksa O'nun eşi mü'minlerin annesi Hz. Aişe mi daha üstündür?

Mesela; Peygamberler arasında üstünlük karşılaştırmaları. Hz. İsmail ile Hz. İshak veya Hz. Musa ve Hz. İsa gibi.

Öğrenmek için sorulmayan bu tür sorulara cevap vermemek günah olmaz. Bu tür faydasız soruların cevaplandırılması için uğraşıp görüşlerini belirtenler yaka-paçalarını bir daha zor kurtarabilirler.

Bu tür soruları cevaplarken hep şunu söylerim; Bunlar, -daha bizler küçük öğrencilerken- hocalarımızın kalem tutmasını öğrenmemiz için bizden sıkça yazmamızı istedikleri konulara benziyor. Mesela; gece ile gündüz arasındaki üstünlüklerin karşılaştırılması, yazla kış arasındaki üstünlükler, yerle gök arasındaki üstünlüklerin karşılaştırılması ve daha bunlara benzer basiret sahibi kişiler nazarında hiç bir mana ifade etmeyen konular.

Allah ve Resulü, Beni İsrail'i çok soru sormalarından, pey-

gamberlerine muhalefet etmelerinden, ve gereksiz şeyler hakkında peygamberlerine sorular sorarak, faydası olmayıp sadece kendilerine yük olacak şeylerin peşine düşüklerinden dolayı ayıplamaktadır. Allah Teala Kur'an'da, onların gereksiz yere çok soru sormalarını ve ineği boğazlamak istemediklerinden dolayı başlarına gelenleri anlatmaktadır.

Allah Teala'nın bu kıssaları anlatmasının tek sebebi bizim ibret ve öğüt almamız içindir.

Ben, rüya tabir etmekden daima kaçınmışımdır. Bu konuda gelen sorularıda cevaplamam.

Çok defa açık açık şunları söylerim; Benim için önemli olan, hükümlerin açıklanmasıdır, yoksa rüyaların yorumu değil. Çünkü, hükümlerin olduğu bir nokta ve dayandığı kaynakları vardır. Rüyalara gelince, onların herhangi bir kaide ve kuralı yoktur. Yorumu şahıslara, şartlara ve zamana göre değişebilir.

Genellikle rüyalar için yapılan yorumlar tahmin ve zanlardan ibarettir. Bir de Allah'ın feraset sahibi kıldığı ve olayların yorumlarını öğrettiği kimseler vardır.

﴿وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالَمِينَ﴾

"...biz böyle rüyaların yorumunu bilmeyiz. " (1)

Bu konuda sorular yöneltenlere şu cevabı vermeyi yeğliyorum; Ben Hz. Yusuf değilim. Yusuf el-Kardavi'yim. Allah, bu vasfı O'nun bir özelliği haline getirdi. Bir başkasına öğretmediklerini O'na öğretti.

Gerçekte ben, rüya yorumlamasını da beceremediğim gibi becermek için herhangi bir gayretim de olmadı. Şayet olsaydı vaktimin büyük çoğunluğu boşa geçerdi. Çünkü insanların rüyaları bitmek tükenmek bilmez. Yorumuna da çok ehemmiyet verirler. Özellikle hayat ve düşünce yapılarında önemli konuma oturttukları rüyalarla meşgul olan kadınlar.

Kurallara aşırı bağlananlarla, kurallardan uzaklaşanlar arasında mü'tedil bir yol takip etmek.

Takip ettiğim metodun özelliklerinden biri de; daima orta yoldan ayrılmamak. İfrat ile tefrit arasında mü'tedil kalmak. Gelişime uyarlamak iddiasıyla, islami hükümleri her defasında parça parça etmeyi amaçlayanlarla, eskileri ta'zim için verilen fetvalar ve görüşlerde ısrar edenler arasında orta bir yol takip ederim.

Gelişimin uşakları.

Hiç bir şeyin tek bir halde kalmasını ve daha önce konulduğu gibi devam etmesini istemeyenlere gelelim; onlar dünyanın geliştiğini ve hayatın durmadan değiştiğini savunarak tezlerini kabul ettirmeye çalışırlar. Bunlardan bir kısım edebiyatçılar dini, dili, güneşi ve ayı değiştirmeyi eğlence addederler(!)

Faiz, önceden haramdı. Çünkü eskiden faizi alan zengin ve güçlü iken faiz veren ise yoksul ve muhtaç insanlardı. Fakat şimdi durum bunun tam tersi faizi alan işçi veya muhtaç durumdaki memur gelirlerinden belli bir parayı bankaya yatırıyor. Daha sonra da belli bir kar elde ediyor. Bu karı veren banka; yani eskinin tam tersine zengin ve güçlü olan. Yatırılan mevduat oranında kar veriyor.

Öyleyse Kur'an ve Sünnet'in büyük günahlardan kabul edip yapanları da Allah ve Resulüne savaş açmak olarak ilan ettiği faiz hakkındaki hükmün değiştirilmesi yeniliğin bir gereğidir. Hiç bir aklın ve delilin kabul etmediği bu düşünce, haram dairesinde olan herşeyin ve bilinen tüm günahların işlenmesini meşru sayar.

Yenilicilerin dayandıkları deliller siyhatten uzak ve dalave-reler üzerine kurulmuştur. Onlar faizin haram kılınmasının sebebini, kendi anladıkları ve tasavvur ettikleri sığ kalıplara sıkıştırma yetkisini nereden alıyorlar?

Faizin haram kılınmasının bir çok yönleri vardır. Ekonomik, siyasi ve ahlaki yönü. Bu alanlarda ihtisas sahibi kişiler çeşitli kitaplar, risaleler ve araştırmalar yapmışlardır. Daha fazla bilgi edinmek isteyenlerin bu kaynaklara muracaat etmeleri yerinde olur.

Bankadan faiz alınmasını zayıfların istifadesi için yararlı olduğunu düşünmek kesinlikle akılcı bir yaklaşım değildir.

Bankada senelerce paralarını biriktiren nice milyonerler var. Bunlar, oldukça büyük kazançlar sağlıyorlar. Para miktarı artıp vade müddeti uzadıkça kar da artıyor.

İhtiyaç sahiplerine gelince onlar bu sömürgeci bankalardan ancak bir ekmek kırıntısı pay alıyorlar.

Faizi, istifade edilebilecek bir yol olarak düşünmek, adil bir düşünce olmaz.

Ne gariptir ki, fetva ile uğraşanlar, fıkıh adı altında bu tür kazançlara gerekçe ararlar. Aynı zamanda 'Yeni İktisad İlmi' ve 'Yeni İktisat Mantığı' adıyla çağdaş profösörler onların ileri sürdükleri gerekçelere gereken cevapları vermişlerdir.

Bu misalleri, kendilerini 'Gelişim Putuna' adayan uşakların verdikleri fetvalara ve Allah'ın kat'i naslarını değiştirerek içtihat yaptıklarını iddia eden ahmaklara birer örnek olsun diye verdim.

Kat'i olan delillerde içtihat yapmak helal değildir. İctihat, sadece zanni olan konularda yapılır.

Kulluğun bu şekli kayda değer olsa gerek. 'Gelişim' dediklerin de, bir konuşmasında kadınlarla erkekler arasındaki eşitlikten bahseden bir Arap lideri şunları söylüyor: "Dikkatlerinizi bir eksikliğe çekmek istiyorum. Ben elimden geldiğince bu eksikliğin giderilmesi için her yolu deneyeceğim. Yani erkeklerle kadınlar arasındaki eşitliğe işaret etmek istiyorum. Okullarda, işyerlerinde, tarlada olduğu gibi polis görevlerinde de tam bir eşitliğin olması gereklidir. Oysa kadınlar daha mirasta bile eşit haklara sahip değiller. Erkeğe mirasta iki kadının payı düşmekte. Bu pren-

si, kadına karşı bir güç elde ettiğinde erkek için bir gerekçe olur. Kadın bilfiil, erkekle kadının eşit haklara sahip olduğunu söyleyerek erkeğe müsamaha vermeyeceği bir toplumda yerini alacaktır. Daha önce kız çocukları diri diri toprağa gömüyorlardı. Aşağılayıcı muamele yapılıyordu. Ama bugün, çalışma meydanlarını doldurdular. Yaş bakımından en küçükleri bile eğitim görebiliyor. Bu meselenin çözümünde içtihat yolunu takip etmemiz mantıklı değil mi? Ya da toplumun kaçınılmaz değişimine göre şer'i hükümleri değiştirme imkanına yönelmemiz doğru olmaz mı?

Daha önce de ayetin mefhumundan içtihat yaparak ve 'islam, ümmetin maslahatına olacak konularda imama, mübah olan ameli ibtal edebilme yetkisi verir' kaidesini itibara alarak taaddüd-ü zevcatı kaldırmıştık. Hakimin mü'minlerin emiri olması vasfıyla, toplumun ve adalet mekanizmasının gelişimine ve hayat tarzına göre hükümleri geliştirmeye hakkı vardır." (*Habip Burgiva. Bu konuşmasını 18 Mart 1974 yaptı.*) Daha sonra bu konuşma 'İslam, amel ve içtihat dinidir' adıyla yayınlandı. Biz de bu çarpık görüşleri 'İslami Hükümlerde İctihat' adlı kitabımızda cevapladık. (*Baskı. Daru'l Kalem Dileyen oraya müracaat edebilir.*)

Fetvada tutucu olanlar.

Yukarıda gördüğümüz 'çağdaşların'(!) yanısıra -ki bunlar 'gelişme' diye tutturdıkları yolla her şeyin değişmesini isteyenlerdir- bir de, insanlara neredeyse herşeyi haram kılacak kişiler var. Bunların ağızlarına ve kalemlerine dolanan hep 'haram'. Hem de kelimenin tehlikeli boyutuna bakmadan ya da haramlılığı konusunda sağlıklı bir nasa ve hükme de dayanmadan ağızlarına geldiği gibi söylerler.

Kadının çalışması haram, şarkı söylemek haram, musiki dinlemek haram, heykel yapmak haram, televizyon haram, resim çizmek haram, kooperatif kurmak haram!..

Hayat tümüyle haramların üstüne kurulu. Kur'an, sünnet ve selef-i salihin 'Haram' ifadesinin kesin bir delili bulunmadan sıkça ve uluorta kullanılmasını yasaklamışlardır.

Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا، قُلِ اللَّهُ أَدْنَىٰ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ﴾.

"De ki: Allah'ın size indirdiği rızkın bir kısmını haram, bir kısmını helal kıldığınızı görmüyor musunuz? De ki: Size Allah mı izin verdi, yoksa Allah'a karşı yalan mı uyduruyorsunuz?" (1)

﴿وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتِكُمُ الْكُذْبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِتَفْتَرُوا﴾

"Dilleri, güzel şeylerin kendilerine ait olduğunu yalan yere söyler durur" (2)

﴿عَلَى اللَّهِ الْكُذْبُ، إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ لَا يَفْلَحُونَ﴾.

"De ki: Allah'a karşı yalan uyduranlar, kurtuluşa erişemezler." (3)

İbn-i Kayyım şöyle demiştir: "Müftünün, bu helaldir, şu haramdır, ötekisi vaciptir veya mübahtır diyerek Allah ve Resulü adına çözüm getirmesi caiz değildir. Ancak Allah ve Resulünün o konu hakkında helallğine, haramlığına, vaciplğine veya mübahlığına dair bir hükmü varsa bunları söylemesinde herhangi bir sakınca olmaz.

Bir kişi kalkıpta taklidinde bulunduğu bir alimin kitabında yer alan hükümleri Allah ve Resulü'nü bir kenara bırakarak delil olarak getiremez ve insanlara onlarla hüküm verme selahiyetine de sahip değildir. Allah ve Resulünün hükmüne göre onun hiç bir ilmi yönü yoktur.

1) Yunus, 59

2) Nahl, 62

3) Yunus, 69)

Allah bunu helal kıldı veya şunu haram kıldı diyerek, sonra da Allah Teala'nın; sen yalan söyledin ben ne onu haram kıldım ne de diğerini helal kıldım suçlamasına maruz kalmamak için, selef alimlerinden hiç kimse bilmediği ya da gelişi güzel hiç bir konuda yukarıdaki ifadeleri kullanmamıştır.

Büreyde bin El-hasip'den gelen bir hadiste (Sahih-i Müslim'de geçiyor) Allah Resulü şöyle buyurmuştur: "Bir kaleyi çevirdiğinde senden Allah'ın ve Resulünün hükmüne göre meseleyi çözmeni isteyeceklerdir. Eğer sen onlar hakkındaki Allah'ın hükmünü ortaya koyup, koyamayacağını bilmiyorsan Allah ve Resulü'nün hükmünü vermek yerine kendi görüşüne ve arkadaşlarının görüşüne göre meseleyi çöz"

İmam Malik şöyle buyurmuştur "Ne selef'ten ne de onlara uyanlardan bir kimse şu ifadeleri kullanma cesaretini gösterememişlerdir 'Bu helaldir ve şu haramdır. 'Kullandıkları ifadeler sadece şöyleydi.'Bunu yapmandan hoşlanmıyorum veya şöyle yapman güzeldir.' Helal ve haram gelince; şayet helal ve haramlığına dair herhangi bir nas yoksa bu Allah ve Resulüne iftira demektir. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ...﴾

"De ki Allah'ın size indirdiği rızkın bir kısmını haram, bir kısmını helal kıldığınızı görmüyor musunuz?"

(1)

Çünkü helal Allah ve Resulünün helal kıldığı, Haram da yine onların haram kıldığı şeylerdir."

İzahlarla ve açıklamalarla fetvanın hakkını vermek.

Sorulara cevap verirken eski ve yeni alimlerin sık sık kullandıkları; bu caizdir veya değildir, helaldir veya haramdır, hakdır yada batıldır. Metotları tercih etmem. Bu tür metotlar kestirmeye kaçmak ve uzun ifadelerden kaçınmak için kullanılır. Oysa fetva makamında bulunan her zaman araştırmacıdır.

İbn-i Hamdan da 'Sıfat-ı fetva, müfti ve müstefti' adlı kitabında aynı şeyleri anlatmıştır. Mesela bazı alimlere; şöyle yapmak caiz midir? diye sorulduğunda, onlar da kısaca; hayır, diye cevap verip bu haliyle fıkıh kitapları yazmışlar.

Bu tür kısa ve özlü cevaplar bazılarına göre bazı durumlarda caiz olsa da, havasın ve avamın okuduğu herhangi bir gazetede veya dergide veyahutta kitapta yazılması caiz değildir.

Sorulara cevap verdiğim zaman, kendimi bir müfti, öğretici, düzeltici, doktor ve mürşid olarak görüyorum.

Tabi kendimi böyle görmem, bazı soruların cevaplarını daha geniş açıklamamı, izah etmemi ve tahlilden geçirmemi gerektiriyor. Böylece; bilmeyen öğrenir, gafil olan uyarılır, şüphelinin şüphesi giderilir, tevbe eder, kibirlinin kibri kırılır, alimin ilmi, mü'minin de imanı artar.

Açıklamada takip ettiğim metotları belirtmekte her hangi bir sakınca yoktur. Daha önceki sayfalarda bunların bir kısmına değinmiştim.

a)- Delili verilmeyen fetvanın hiç bir anlamı kalmaz. Hatta İbn-i Teymiyye'nin dediği gibi fetvanın delili, güzelliği ve ruhudur. Deliller getirilmedi mi bu durum, kişinin zihnini çelişkilerden kurtarmak yerine muhalif görüşlerin kendi delillerini isbatlamak için münakaşa ortamını sağlar...

b)- Delili verilmeyen bir hükmün hikmet ve illeti bir şey ifade etmez. Özellikle de yaşadığımız şu asırda. Şer'i hüküm olmasındaki hikmet, helal veya haram kılınmasındaki sır anlatılmadan da fetva vermek yavan aş'a benzer ki, onun da ne tadı olur ne tuzu. Hikmet, ve sebebi bilinirse tad hissedilir. Bu hususta şöyle denir; ' sebep bilinirse, hayret yok olur.

c)- Çoğu durumlarda faydasına inandığım şu metodu da kullanırım: Herhangi bir konuda islamın bakış açısıyla diğer dinlerin veya felsefi görüşlerin bakış açılarını birbirleriyle mukayese etmek.

Şair şöyle demiştir:

Birşeyin güzelliği zıddıyla ortaya çıkar.

Bir başka şair de:

Her şey zıddıyla ayrılır, demiş.

Mutmain bir kalp ve içtenlikle şunu söylemek isterim; İslamı enine boyuna araştıran sonra da islamın dışındaki diğer semavi din ve felsefi akımlardan haberdar olanlar, İslam'ın, Allah'ın ebedi metoduyla ayakta kalabileceğini aksine başka hiçbir şekilde ayakta kalmasının mümkün olamayacağını anlayabilirler. Noksanlıkların, heva ve heveslerin karıştığı çekişmelerin bitmediği diğer beşeri nizam ve metodlarla Allah'ın metodu arasında mukayese yapmanın hiçbir sakıncalı tarafı yoktur.

İnsanların Allah'ın yarattıklarını kullanarak yaptıkları hani nerede ?

Kılıç dilden keskin dense de,

Görmez misin kılıcı

Gücü (kadar) hakir görür insanı

d) Benim planım da aynı şekildedir; yöneltilen sorulara cevap vermeden önce konuyla alakalı bir giriş yaparım. İbn-i Kayyım; hüküm insanların alışık olmadığı türden şeyler ise öncelikle fetvayı verecek kişinin açıklamalarına yavaş yavaş giriş yapması ve bir takdim sunması gerekir. Mesela, konu hakkında delil getirmek ve delil sunmak gibi...

Allah Teala'nın kitabındaki metod da budur. Al-i imran sure-sinde Meryem kıssasını okurken rızkın Hz. Meryem'e geldiğini nasıl görüyoruz. Zekeriya şaşırıp sorar.

﴿يَا مَرْيَمُ أَنِّي لَكَ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ

حِسَابٍ﴾.

"...Ey Meryem! Bu sana nereden geldi? dedi, O da: Bu Allah'ın katındandır. cevabını vermişti. Doğrusu

Allah dilediğini hesapsız rızıklandırır."(1)

Ayet aynı zamanda Hz. Zekeriya ve karısının kıssasına bir giriştir. Hz. Zekeriya yaşlı bir ihtiyar, hanımı da kısır olduğu halde Allah onlara Hz. Yahya'yı vermişti.

Hz. Meryem'e gelen rızık, zamansız olsa da Zekeriya'yı Allah'dan bir rızık istemek için duaya doğru yöneltiyordu.

Aynı şekilde Zekeriya'nın kıssası da, Hz. Mesih'i ve babasız olarak doğmasını peşinden getiriyor. İnsanlar iki yaşlıdan olan bu çocuğun naslı doğduğunu unutmuşlardı. Oysa doğal olarak benzeri bir doğum daha önce gerçekleşmemiştir. İnsanlar babasız olarak doğan bu çocuğun doğumunu kabullenmiş ve kolayca doğrulamışlardı.

Allah, kulunu istediği şekilde yaratır ve dilediği gibi şekillendirir. Allah rahimdir veduttur. Kuluna şefkatle yaklaşır ve en güzel şeyleri ona adar.

e) Fetva isteyenin mübah sandığı veya ihtiyacı olduğu veya hatta kendisinin uğraştığı ve ilişkide bulunduğu şey kendisine haramdır denmişse, onun her yönden haram işlemesini engellediğimize göre alternatif olarak helal olanı göstermeliyiz.

Faiz kazancı için bankada parasını bekletmek isteyen bir kişiyi engellememiz gerekir. Çünkü Allah Teala bunu kendisi ile peygamberine savaş açmak olduğunu söyleyerek izin vermemektedir. Öyleyse meşru olabilecek ortak kazanç yollarını göstermemiz gerekir. Bu ortaklık, iki veya daha fazla kişi arasında ticaret ya da her hangi bir sanat dalında bir araya gelmekle oluşur. Bazıları malıyla bazıları bilgisiyle, bazıları da gayretiyle bu ortaklıkta yer alabilir. Kar veya zarar ne ise onu aralarında paylaşırlar.

Kur'an'ı açarak veya kum üzerine çizgi çekerek ya da bunlara benzer şekillerle istihare yapıp yapılmayacağını soruyorlar. Ben bunun haram olduğunu söyledim. Onlara meşru olan istihareyi

gösterdim; iki rek'at namaz kılmak ve akabinde Resulullah'ın yaptığı ve sahabenin de uyguladığı gibi bilinen duayı okumaktır.

Bazı kardeşlerimiz de Cum'a günü oruç tutulup tutulmayacağı soruyorlar. Bunun mekruh olduğunu söyledim. Pazartesi ve perşembe günü tutulan oruç ile her ayın üç günü tutulan oruç müstehaptır.

Zekatın pekçok camisi olan bir şehirde yeni bir cami inşaatı için verilir verilmeyeceğinin soranlara ise bunun hükmünü de açıkladım. Ümmet için en önemli harcama yollarını gösterdim. Mesela; İslam davetini yaygınlaştırmak, islami uyanışı sağlamak, yahudilerin, hiristiyanların ve koministlerin islamı, hayattan uzaklaştırmak için hazırladıkları oyunları engellemek amacıyla neşriyatın çıkarılmasına sarf edilebilir. 'Zekat Kitabı' nda da açıkladığımız gibi bu günümüzde Allah yolunda yapılacak en güzel harcamadır.

Biz bir şeyin haramlığını söyleyince veya yapılmasını engelliyince onun delilini veya ondan daha hayırlı bir şeyi getirmeyi ihmal edemeyiz.

Allah, insanların gerçekten ihtiyaç hissettikleri şeyleri haram kılmaz. Şayet zarurettten harama da ihtiyaç hissediliyorsa, o da helal olur. Allah güzel olan şeyleri helal, çirkin ve pis olanları da haram kılmıştır.

Bu nedenle yasaklanan bir haramın gerçek hayatta kesinlikle mübah bir de karşılığı bulunur.

İşte burada fetva verecek kişinin mübah olan bu şeyi göstermesi gerekir. Bunu anlamış ve nasihat etmiş olan Allame İbn-i Kayyım şöyle demektedir: "Bunu ancak şefkatli ve nasihatkar bir alim getirir. Allah onun ticaretini ve ilmiyle amel etmesini sağlar. Alimler içinde onun misali, tıpkı nasihat veren, bilgili bir doktorun durumu gibidir. Doktor hastasını ona zarar veren şeylerden korur. Faydalı olacak şeyleri tavsiye eder. Bu, hem din hem de beden doktorunun durumudur." (1)

Sahih-i Müslim'de Peygamber'den şöyle bir hadis nakledilmektedir. "Şüphesiz Allah (cc) göndermiş olduğu her peygambere ümmetlerine bildirsinler diye öğrettiği, her hayrı teşvik etmek ve şerlerden de uzaklaştırmak vazifesini yüklemiştir."

Peygamberden sonra gelen halifelerin, peygamber varisleri alimlerin yaptıkları da böyle idi. Şeyh-ul'İslam İbn-i Teymiyye her imkan bulduğunda, fetvasında bunları araştırırdı. Onun fetvalarına baktığınız zaman bunu açık açık görebilirsiniz.

Peygamber (s.a.v) Bilal (r.a)'a -Her ne şekilde olursa olsun faize götürecek yolları tıkamak için- İyi kalite bir ölçek hurmayla, kötü kalite iki ölçek hurmayı değiştirmesini yasaklamıştır. Peygamber bu bozuk malın ilk önce parakarşılığında satılmasını ardından da elindeki parayla istediği taze hurmayı satın almasını emretmiştir. Dolayısıyla doğacak tehlikeyi engellemiş ve aynı zamanda mübah olan yolu da göstermiştir.

f) Fetva verecek kişinin yapması gereken en önemli şey de, kendisinden sorulan bir konuyu diğer bir konuyla bağlantılı olarak anlatmasıdır. Böylelikle islamın adaleti daha belirginleşecek ve şaşırtıcı güzelliği açıkça ortaya çıkacaktır. Şayet bir konu benzeri diğer konularla bağlantısız ele alınırsa, İslam'ın adaletini ve şeriatının güzelliğini aydınlatacak bir tablo çizilemez.

Bunlara bir kaç misal zikredeyim: Kıza, babasının mirasından erkek çocuğun payına düşenden yarısı kadar verilir. Bu hüküm tek başına ele alındığında belki ilk etapta kız evladın muhtaç düşürülmesi gibi bir fikir insanın kafasına takılacaktır. Ancak, ailevi yüke, erkek ve kız çocuktan oluşan ailenin mali harcamalarına bakıldığında o zaman bu hükmün adaletli verildiği ortaya çıkar. Çünkü, adalet her zaman paylarda eşitlik değildir. Bilakis, hakların ve görevlerin dağıtımında denkliğin sağlanmasıdır.

Erkek, evlendiği zaman evleneceği kişiye belli bir mihir vermek zorundadır. Aynı zamanda onun nafakasını da yüklenir. Her ne kadar evlenecégi kız mal ve servet sahibi olsa da.

Kıza gelince, o evleneceği zaman hiç bir şey vermez, sadece alır. Erkeğinin malından yararlanarak yaşar.

Böylece, erkeğin mirasının, aile yükünü çekme sorumluluğundan dolayı azaldığını görüyoruz. Kızın mirası ise yerinde kalır, artma ve eksilme göstermez. Kısaca şunu söyleyebiliriz; Erkekden, yanındaki kadının ve çocukların nafakasını yerine getirmesi istenir. Kadından ise, böyle bir şey istenmez. Öyleyse kadına miras verilmemesi gerekir diyemeyiz çünkü kadından her ne kadar herhangi birisine bakması istenmemişse de o da kendine bakmak zorundadır.

İşte bu sebeplerden kadına zulüm edilmez. Kadının payından alınan miktar bir başka kadına verilir. O da kardeşinin hanımına. İşte Allah'ın adaleti.

Bir başka örnek: Hırsızın elinin kesilmesi. Bu cezaya mücerret bir gözle bakıldığında zor bir işmiş gibi görünür. Halbuki islamın, müslümanlara güzel bir yaşantı ve evvel emirde kendilerini geçindirebilecekleri bir hayat düzeni sigorta ettiği anlaşıldığında bunun böyle olmadığını görecektir.

İşte bundan dolayı zekat ve beytu'l maldan sağlanan diğer gelirlerin verilmesiyle sosyal güvence farz kılınmıştır. İslamda ilmin farz olduğunu, güzel terbiyenin vacip olduğunu anlayabilen kişi, islamın güzel yönlerini idrak edecektir. Hırsızın eli, bazı şartlar ve ölçüler yerine gelmediği taktirde kesinlikle kesilmez. Bunlardan bir kısmı; mesela, suçun işlendiği yolundaki şüphelerin ortadan kalkması. Şüpheli durumlarda hadler uygulanmaya konmaz. Açlık anında çalmak, ihtiyacını gidermek kasdıyla çalmak, sahibinin olup olmadığı şüpheli olan bir malı çalmak veya buna benzer durumlarda hadler uygulanmaz.

Hadler de af, hüküm uygulamaya geçmediği müddetçe mümkündür. Hırsız tevbe ederse, herne kadar hükme bağlanmış olsa da haddi uygulamaktan vaz geçmek de mümkündür. ...

Hırsızlık yapan bir kişinin elinin kesilmesinde şiddet unsuru

göze çarpsa da, toplumun güvenliği için hırsızlığı caydırıcı bir yöntemdir.

Hükümlere kapsamlı bir gözle bakıldığında Allah'ın şeriatının kurtarıcı tek ilaç olduğunu ve adaletli bir ceza olarak konduğunu kavramak mümkün olur.

﴿نَكَالًا مِنَ اللَّهِ. وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

"...Allah tarafından ibret verici bir ceza olarak... Allah şüphesiz bağışlayandır, merhametlidir." (1)

g) Bazı durumlarda fetva verenin, bir takım sorulara, ehemmiyetsiz oluşundan ötürü cevaplamaması gerekir. Kur'an hakkında yöneltilen sorular gibi; Kur'an mahluk mudur değil midir?

Günümüzde bu tür soruların hiç bir değeri yoktur. Tekrardan gündeme getirmesi gereksizdir. İçlerinde ehl-i sünnet imamlarının önde gelenlerinden Ahmet bin Hanbel'in de bulunduğu birçok müslüman alimin, sırf bu meseleden dolayı çıktıkları büyük eza ve sıkıntılı günler geride kaldı.

Tarihe karışmış meseleleri gündeme getirmenin hiç bir manası ve faydası yoktur. Bu tür meseleler gündeme getirilerek ümmetin fikri gücü kırılmak istenir.

Aslında Kur'an'ın eşsiz icazı hakkında sorular yöneltilmesi daha yerinde olur. Böylece O'nun Allah katından olduğu ve Hakim, Hamit olan tarafından indirildiği anlatılarak insanların Kur'an hakkındaki şüpheleri de giderilmiş olur.

Ya da öğüt almak, hatırlamak ve ibret edinmek için Kur'an kıssaları da sorulabilir.

"Doğrusu bunda, kalbi olana veya hazır bulunup kulak verene ders vardır." (Kaf 37)

Kur'anın hükümlerinden veya teşriiden de sorulabilir. Böylece Allah'ın kulları arasına yerleştirdiği adaleti ve rahmeti görülebilir.

﴿وَمَنْ أَحْسَنَ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾

"...Yakinen bilen bir millet için Allah'dan daha iyi hüküm veren kim vardır." (1)

﴿عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾

"Rahman arşı istiva etmiştir." (2)

gibi ayetlerde geçen Rahmanın arşı nasıl istiva ettiği gibi konularda veya "Rabbimiz her gece iniyor..." gibi ayetlerin içeriklerini soranlar selef, eşari ve maturidi taraftarları arasında kızgın bir savaş ortamı oluşturma niyetinde olan kimselerdir.

Her ne kadar ben selef metoduna inansam, selefın daha sağlam, daha ilmi ve daha mühkem olduğunu savunsam da, cüzi meselelerle islamın cephesini içerden zayıflatmak istemiyorum. Özellikle yahudi, hiristiyan, komünist, sömürgecilerden ve mürtedlerden oluşan islam düşmanlarıyla çatıştığımız şu günlerde...

Müslümanlar olarak islam düşmanlarına, bir çok meselelerde zıtlıklar çıkaranlara ve biz müslümanlara karşı birlik oluşturanlara karşı tek bir saf halinde olmamız gerekir.

Bizi birbirimize düşürmek için ellerinden geleni yapan şer güçlere karşı mücadele meydanlarını terk etmemizin ne dinde ne siyasette ve ne de akılda yeri vardır.

Müslümanlar arasındaki bütün iç çekişmelerin, anlaşmazlıkların bugün artık ortadan kalkması gerekir. Şayet biz dinimize sarılırsak, dünyamızın maslahatını idrak edebilirsek ve kurşunla kaynatılmış binalar gibi tek bir saf halinde bağlanabilirsek bu anlaşmazlıklar bitecektir.

Müslümanlar arasında her ne kadar görüş ayrılıkları bulunsa da birleştığımız ve anlaştığımız noktalar daha çoktur. Seyyit Reşit Rıza 'Gaidetihi ez-Zehebiyye' adlı kitabında dediği gibi itti-

fak ettiğimiz konularda yardımlaşmamız ve ihtilaf ettiğimiz konularda birbirimizi mazur görmemiz gerekir.

İhtilaf, değişik yerlerde ilmi araştırmalara ve köklü çalışmalara engel olmaz. Fakat ihtilafi konuların yeri radyo ve televizyon değildir. Radyo ve televizyon programlarında tüm insanlara bir anda hitap edebilirsiniz. İhtilafi konular, eski alimlerin itibar ettikleri gibi ilmi metodlarla, konuşma edebine riayet ederek, karşılıklı tartışma adabı içerisinde hazırlanmış uzman ve kapsamlı konuları içeren kitapların yeridir.

Bazan sorulan konuyu tamamlayıcı nitelikte başka konulara da değinmek veya cevap verirken benzer ve zıt konuları da genel hatlarıyla beraberinde anlatmak gerekiyor. Böylece soruyu yönelten kişinin -sormamış olsa bile- sorma gereksinimi duyabileceği diğer konular da kendiliğinden izaha kavuşmuş olacaktır.

Mesela, Şa'ban ayının onbeşinci gecesı kılınan namazlar sorulduğunda, cevap verilirken beraberinde konu Recep ayının başlarında kılınan "Regaip namazları"na gelir. Bir konu diğer bir konuyla bağlantılı olarak anlatılır.

Bir başkası sabah namazının ilk sünnetini sorunca, bunun açıklaması diğer namazların sünnetleriyle bağlantılı olarak verilir. Ardından vitre geçilir, onun hükmü açıklanır ve böyle uzayıp gider.

Cum'a namazından önce kılınan iki rek'atlık namaz ve nasıl kılınacağı sorulunca; onun sünnet olmadığı sadece tahiyyet-i mescit namazı olduğu açıklanır. Hatip minbere çıkısa da camiye giren kişi tahiyyet-i mescit namazı kılabilir. Buhari'de Suleyk el-Atfani kıssası anlatılınca tahiyyet-i mescit namazına istidradi olarak değinilmiştir. Buradan hareketle Cum'adan sonra kılınan sünnet namazlarının hükmü de açıklanabilir. Buhari'de geçen sahih bir hadisle bu konu da netliğe kavuşturulmuştur.

Belki bu konu bizi başka bir örneğe çekiyor. O da, Cum'a'nın sıhhatinin yerine gelmediği niyetiyle kılınan zühr-i ahir namazını kılanları, bu işten sakındırmak.

Anlatılan mevzularla birlikte birbiri ardınca benzer ve zıt konuların da beraberinde anlatılmasını gerektiriyor. Tabi ki fayda mülâhaza edileceği düşüncesiyle de değinilmeden geçilmiyor. Bazı alimler bir meseleyi anlatırken benzeri konulara girmeyi kusur olarak görüyorlar. İbn Kayyım şöyle demektedir. Kim bir meseleyi anlatırken benzeri bir diğer konulara girmeyi kusur olarak görürse bu onların kıt anlayışlarından ve dar görüşlülüklerinden kaynaklanıyor demektir.

Resulullah (s.a.v)'e deniz suyuyla abdest alınıp alınamayacağı sorulduğunda O şöyle cevap vermiştir. "Onun suyu temizleyicidir. Ondan çıkan ölü hayvanda helaldir."

Resulullah deniz suyunun temizleyici olduğunu söyleyerek kendisine sorulana cevap verdiği gibi ardından da faydası dokunacak başka bir meseleye parmak basmıştır. O da insanlara nasihat olsun ve onların bilgisinde bulunsun diye deniz ölüsünün helal olduğunu söylemesidir.

Önemli bir mülâhaza

Senelerce televizyon ve radyoda fetva programlarına devam ederken önemli bir takım mülâhazalar gözüme çarptı. Bu programlar sırasında değişik ülkelerden ve değişik kesimlerden çok sayıda mektup almıştım. Gençlerden, yaşlılardan tutun da kadınlara, elit tabakasına ve avam tabakasına kadar her kesimden...

Dinin hayattaki fonksiyonu.

Önemli bir mülâhaza; Toplumumuzda din gerek yönlendirme gerekse insanlara te'siri bakımından önemini devam ettirmektedir. Din kelimesinin etkisinde onun yerine kullanılabilecek başka hiç bir kelime yoktur. O ne hayatta ikinci sıraya itilebilir ne de insan hayatından çıkarılabilir. Kısacası din, hayatın çevresinde döndüğü asıl eksendir.

Hayatın her kademesinde ve değişik konularla alakalı olarak aldığım mektuplar da bunu gösteriyor.

Akaid, gaybi konular, ibadet, muamelat, toplumsal ilişkiler, şahsi konular, ailevi meseleler, cemaatla kılınan namazlar ve islam devleti ya da mevcut düzenlerle olan ilişkileri kapsayan ve her alanla alakalı sorular.

Soru yöneltenler tatminkar cevaplar istiyorlar. Bunu yaparken hedef ve amaçlarının, Rablerinin rızasını kazanmak olduğunu söylüyorlar.

Şayet toplum dini kulak ardı etseydi ya da önem vermeseydi, gönderilen mektuplar bu derece çok ve bu derece çeşitlilik arz etmezdi. Üstüne üstlük telefonla ve şahsi görüşmelerle yöneltilen sorular da cabası.

Tüm bunlar bir takım gerçeklere temas etmemizi gerektiriyor.

BİRİNCİSİ: Toplumu dinden uzaklaştırmaya ve koparmaya çalışan laik yönetimler, toplumu zorla ve cebirle yönetmeye çalışıp, onları sevmedikleri ve hoşlanmadıkları şeylere zorlayarak kendilerine bağlamaya çalışırlar.

Laiklik, onun inanç sistemiyle düzen statüsü arasındaki farkı anlamış olan bu topluma uygun bir sistem değildir.

İKİNCİSİ: İslamın tatbikine, akidesine, şeriatına, ibadetine ve düzenine çağıran davetçiler, insanlığın hidayet tarihinde rol oynayabilirler. Davetçilerin bu günlerine üzülmemeleri ve yarınlarından da ümitsiz olmamaları gerekir. Toplum için düşündükleri şeyler gerçekleşmeyebilir. Ama yine de onların yaşadıkları topraklar islam toprağı, toplumu oluşturan fertlerin mayası ise iman mayasıdır. Bu mayanın üzerinde her ne kadar gaflet pası veya taklit tozu birikirse de biz onları, islamın hükmüyle ve tazeliğıyle temizler ortaya çıkarırız. Toplumun yeniden saf ve berrak bir yapıya kavuşmasını sağlarız.

Tabii ki bu anlattıklarımız son derece üstün bir gayret ve çalışma azmi ile cihat ister.

ÜÇÜNCÜSÜ: Samimi kimşeler tarafından oluşturulan aşırı yönelişler, -ki bunlara kapılanların çoğunda samimi gençlerdir. Yani insanların düşünceleriyle ilgili yönelişlerini kastediyorum. Bunlar geniş halk kitlelerini ya dinden çıkmış ve mürted olarak görüyorlar ya da kesinlikle dine bir daha giremeyeceklerini düşünüyorlar ki bu düşünce kesinlikle hatalıdır. Çünkü onlar tarafından mürted sayılan halk aslında Allah'a, Kur'an'a ve Peygamber'e inanıyor. Dinleri hakkında sorular yöneltiyorlar. Helala yapışıp haramlardan kendilerini korumaya çalışıyorlar.

Cehalet, cahilleştirme ve kültürel savaşın neticesinde kendilerini kurtaramayarak akideleri, islami anlayışları ve ahlaki ölçüleri bir karmaşanın ağına takılmıştır. Bu onları dinden çıkarmaz ve ehl-i kiblede uzaklaştırmaz.

Kesinlikle böyle bir toplumda kendi nefsine zulm edenler olduğu gibi iyilikte yarış edenler ve orta yolu takip etmeye çalışanlar da vardır.

Kadın ve din

İkinci mülahaza

Kısaca söylemek gerekirse kadın, dinine erkekten daha fazla önem verir. Öyle görünüyor ki, Allah'ın kadınlara özel olarak verdiği rahmet duyguları onların erkeklerden daha fazla dine yaklaşmalarını sağlamıştır.

Evli ve bekar bayanların gönderdikleri mektupların erkeklerinkinden sayıca fazla olmasına şaşmamak gerek. Çünkü onlar din-dar olmak için azami gayret sarfederlerken bir yandan da ahirette verecekleri hesabın korkusunu içlerinde erkeklerden daha fazla hissetmektedirler.

Batı medeniyeti, batı fikri ve sosyal yapısı, kadını evinde dejenere etmeye ve bu sayede onu şer'i giyimini hiçe sayarak soyundurmaya çalışmıştır. Ne var ki bunu başaramamış, kadının dini duygularını ve islami akidesini yok edememiştir.

İslam için gayret sarfedenlerin ve islam davetçilerinin yeterli gayret, çalışma ve yardımlaşmalarıyla bu kültürel savaşı kazanmaları kaçınılmazdır.

Kendini süsleyerek ona-buna sergileyen kadınların bugün artık hatalarını anlayarak İslam'ın edebine tutunduklarını görmekteyiz. Hem de içte ve dışta islama karşı çalışan güçlerin yıkıcı gayretlerine rağmen. Onlarcası hatta yüzlercesi dinine dönüyor ve ithal fikirlere ve kültürlere başkaldırıyorlar.

Aslında bunlar şaşılacak şeyler değildir. Çünkü içinde bulundukları asrın şer'i ölçülerden sapması sebebiyle batılı kültür anlayışına göre açık giyinen genç ve evli bayanların çoğu artık namazı, orucu, haccı, umreyi ve islamın diğer rükunlarını yerine getirme gayreti içindedirler.

Bunun manası şudur; insanların kalplerindeki din tohumları henüz ölmemiş. İslama duydukları bir parça saygı ve bağlılık onları olgunlaştırmakta ve kalplerini alevlendirmektedir. Sonra da islamın güzelliğiyle süslenmekte ve kendilerini islamla bezemektedirler. Allah'ın izniyle bunun semeresini görüyorlar. Hayatlarındaki lanetli prangaları kırıp hürriyete kavuşmaktalar.

Din alimi ve toplum:

Son mulahaza; Fetva verecek kişi, islamı iyi anladığında ve topluma iyi anlatıp, istenileni verdiğinde daha başarılı olacaktır. İnsanlara babalık ruhuyla, kardeşlik ve sevgi ruhuyla muamele etmelidir. Yoksa onlara töhmet gözüyle yanaşması yakışık almaz.

Alimin karşısında bulunan topluluğun da ya onu baba yerine

ya da kardeş yerine koymaları gerekir. Alim huzursuzluk yaratanları yakalayan bir polis değildir. Ya da ceza uygulayacak bir kişi olarak da görülemez. Aksine alim toplumun her ferdini korusun bir hamidir. Her ne kadar bazan aleyhde bazan da leyhde kararlar versede.

Alimin soru soran kişiye doktor gibi yaklaşması gerekir. İnsanların alimlere güvenleri olmalı. Ona dertlerini açtıklarında rahatlamalıdır. Kalplerinde ona yer vermeliler.

Allah'a hamd olsun, bu ruh benimle radyo ve televizyon izleyicilerim arasında bağlantı cevheri olmuştur.

Kalbimi, kulaklarımı, evimi ve kütüphanemi onlara açtım. Bütün gücümle onların problemlerini dinliyorum. Hem de vaktimin tamamıyla dolu olmasına rağmen.

Öyle sanıyorum ki, bazı kimseler kalplerinde ve duygularında bulunanları anlatmak istiyorlar. Taşıdıkları ağır yükten kendilerini rahatlatmak ümidindeler. Ben onlara bu fırsatı veriyorum.

Gerek kadınlardan olsun gerekse erkeklerden olsun bana gönderilen mektuplarda, açılan telefonlarda ve yapılan ziyaretlerde önemli şahsi sırlarını açmaktadırlar.

İşte bu hiç bir maddi karşılıkla ölçülemeyecek değerdeki güvendir. Aynı zamanda karşılığı sadece teşekkürle verilebilen bir nimettir.

Prof. Yusuf El-KARDAVİ

1. BÖLÜM

KUR'AN-I KERİM HAKKINDA

KUR'AN'IN TAVSİYELERİ

SORU

İsra suresinin şu ayetlerini açıklamanızı sizden rica ediyorum.

﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ. إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ، كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا. وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا، إِنَّكَ لَن تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَن تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا﴾.

"Bilmediğin bir şeyin ardına düşme; doğrusu kulak, göz ve kalb, bunların hepsi o şeyden sorumlu olur. Yeryüzünde böbürlenerek yürüme, çünkü sen ne yeri delebilir ne de boyca dağlara ulaşabilirsin." (1)

CEVAP

Bu iki ayet Allah Teala'nın isra suresinde kullarına yaptığı hikmetli tavsiyelerindendir.

"Bilmediğin bir şeyin ardına düşme; doğrusu kulak, göz ve kalb, bunların hepsi o şeyden sorumlu olur. Yeryüzünde böbürlenerek yürüme, çünkü sen ne yeri delebilir ne de boyca dağlara ulaşabilirsin."

Birinci ayette Kur'an-ı Kerim, müslümandaki akli ve ameli sıfatları eğitmeye çalışıyor. İki tür akıl vardır.

1- Yalancı (Hurafî) akıl; o, şüphelerin, zanların ve varsayımların peşine takılır. Her söyleneni dinler her bağırıp çağırana boyun eğer. Bu akli İslam reddeder.

2- Diğer akıl o, delillere göre hareket eder, akli konularda mantıklı davranır, tecrübelerin ve gözlemlerin arkasından yürür, Allah'ın kendisine verdiği; kulak, göz ve kalp organlarını kullanır. İşte bu akli, islam onaylar ve kabul eder. Çünkü bu üç unsur marifete götüren vasıtalar. Allah Teala da şöyle buyurmaktadır.

﴿وَاللّٰهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا، وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ، وَالْأَبْصَارَ، وَالْأَفْئِدَةَ. لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾.

"Allah sizi annelerinizin karnından bir şey bilmez halde çıkarmıştır. Belki şükredersiniz diye size kulak, göz ve kalp vermiştir." (1)

Bu nedenle insanın işitme organını kullanması gerekir. Çünkü onun sayesinde rivayetler yoluyla insanlardan gelen bilgileri edinebilir.

Görme organını da kullanması gerekir. Çünkü onun sayesinde tecrübe ve mulahaza (gözlem)lar elde edilir. Kainatın ilim sarayı tecrübelerin ve gözlemlerin üzerine kurulmuştur.

İnsanın kalp yani akıl organını kullanması gerekir. Çünkü onunla olayların gidişatlarından neticeler çıkarabilir.

Bu organlar, insanın dünyevi ve şer'i işlerini, Allah'ın mahlukatını, emir ve nehiylerini gözetleyebileceği pencereler gibidirler.

Öyleyse onları dumura uğratmak, çalışmaz hale getirmek, zanların, varsayımların ve şüphelerin peşine sürüklemek doğru olmaz. Bu konuyla alakalı olarak bir çok ayetler bulunmaktadır.

﴿أَفَلَا تَسْمَعُونَ﴾، ﴿أَفَلَا تَبْصُرُونَ﴾، ﴿أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾.

"Dinlemez misiniz?" "Görmez misiniz?" ya da "Akletmez misiniz?"

Mü'min bir kişiyle kafir arasındaki fark nedir?" diye soracak olursak; kafir, kendine bağışlanan hidayet ve marifet organlarını dumura uğratar. Neticede bu organlar asıl vazifelerini yerine getiremezler.

﴿لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا، وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا، وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا. أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ، بَلْ هُمْ أَضَلُّ، أُولَٰئِكَ الْغَافِلُونَ﴾.

"Onların kalpleri vardır onunla anlayamazlar. Gözleri vardır onunla göremezler. Kulakları vardır onunla işitemezler. Onlar hayvanlar gibidirler. Hatta onlardan daha aşağıdırlar. İşte onlar gafillerin ta kendileridir." (1)

Ayet insanı işitme, görme ve anlama (akıl) organlarını ihmal etmemesi için uyarıyor. İnsana hitap ederek şöyle buyuruyor.

﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ﴾.

"Bilmediğin bir şeyin ardına düşme"

Yani emin olmadığın bir şeyin peşine düşme. Zanların, var-sayımların ve yalanların ardına takılma. Kulağını, gözünü ve kalbini (aklını) kullan..

Çünkü Allah Teala bu organlardan seni mes'ul tutacaktır.

﴿إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ، كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾.

"Doğrusu kulak, göz ve kalp, bunların hepsi o şeyden sorumlu olur." (2)

Birinci ayetin manası kısaca budur. İkinci ayetin manasına gelecek olursak.

1) Araf, 179

2) İsrâ, 36

﴿وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا، إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا﴾.

"Yeryüzünde böbürlenerek yürüme çünkü sen ne yer-yüzünü delebilir ne de boyca dağlara ulaşabilirsin." (1)

﴿وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا﴾.

"Yeryüzünde böbürlenerek yürüme."

Gururla, kibirle ve büyüklenerek, tuhaf tuhaf yürüme.. Bu mü'min bir insana yakışmaz. Rahmanın kulu böyle yürümez. Allah Teala Rahmanın kulumu ayette şöyle vasıflandırmıştır.

﴿يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا﴾.

"Rahmanın kulları yeryüzünde mütevazî yürürler." (2)

Niçin gururlu yürürsün?

Yeryüzünü delmen mümkün mü?

Ayaklarını ne kadar yere vursan da bu mümkün değildir.

Boynunu ne kadar uzatsan da boyca dağlara uzanman imkansızdır.

Öyleyse tevazu ve vakur bir edayla yürü, yumuşak ve sakın yürü...

Yeryüzünde tevazuyla yürü

Yeraltında niceleri senden daha üstündüler

Makam, mevki ve izzet sahibi olsan da

Niceleri gitti senden daha izzetli... (Şiir)

İnsandan istenen yeryüzünde tevazuyla yürümesidir. İster yaya yürüsün ister başka bir şekilde...

Bazı insanlar arabalarına bindiklerinde yeryüzünü kendi haki-miyetlerine alacaklarmış gibi bir hava içerisine girerler. Çünkü onlar gösterişli ve lüks arabalarına bindiklerinde ne geçiş

1) İsra, 37

2) Furkan, 63

üstünlüğüne ne de trafik kurallarına riayet ederler. Sanki yolda karşılaştıkları herşeyi kırıp geçirecekmişcesine, sanki kanatsız kuşlar gibi uçacakmışcasına.

Bunları yapanlar yeryüzünde kibirli yürüyenlerdir. Tevazuyla yürümesini beceremezler. Yollarda meydana gelen trafik kazalarının çoğunluğu da ne yazık ki yeryüzünde büyükenerek yürüyen dikkatsiz sürücüler tarafından yapılmaktadır.

Kur'an'ın edebiyatla bezenen bir müslüman, yol adabına riayet eder. Yeryüzünde yürürken tevazuyu elden bırakmaz. Gururlanarak, kibirlenerek yürümez. Çünkü Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmaktadır. "Kim kendi kendine büyükenir ve kibirle yürürse Allah'ı ona kızmış olarak karşısında bulur." (Ahmet b. Hanbel, Buhari, Heysemi, Münziri)

Bu ayet de Lokman (a.s)'ın oğluna yaptığı vasiyetler meyanında gelmiştir.

﴿وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا، إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾

"İnsanları küçümseyip yüz çevirme, yeryüzünde böbürlenerek yürüme; Allah, kendini beğenip övünen hiç kimseyi şüphesiz ki sevmez."(1)

GÜNEŞİN DÖNMESİ

SORU

Bir çok bilim adamı yeryüzünün döndüğünü, güneşin ise sabit olarak kaldığını savunmaktadır. Oysa Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى﴾.

"Allah'ın geceyi gündüze ve gündüzü geceye kattığını, herbiri bir süreye kadar hareket edecek olan güneşi ve ay'ı buyruk altında tuttuğunu; Allah'ın yaptıklarınızdan haberdar olduğunu bilmez misiniz?" (1)

Bu nasıl olabilir? Bilim adamlarının görüşüyle Kur'an'ın görüşü arasında nasıl bir uyum sağlayabiliriz?

CEVAP

Günümüzde ve daha önceki asırlarda yaşayan bazı bilim adamları şunu savunuyorlardı; Yerküresi hareket halinde güneş ise sabittir. Tabiki güneşin sabit durması fikri Kur'an'nın zahiri manasına ters düşer.

﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾.

"Güneş de yörüngesinde yürüyüp gitmektedir. Bu, güçlü ve alim olan Allah'ın kanunudur." (2)

1) Lokman, 29

2) Yasin, 38

﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ، كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ﴾.

"Geceyi ve gündüzü, güneşi ve ay'ı yaratan O'dur. Herbiri yörüngede yürür." (1)

Güneşin hareket ve dolaşması gibi diğer gezegenlerin hareket ve dolaşması da Kur'an-ı Kerim'de bahsedilmiştir. Ancak eski astronomi derslerinde okutulan bu teorilerin hatalı olduğu anlaşıldı. Şimdi güneşin döndüğünü kabullenen başka bir teori ortaya atıldı. Teorisyenler yerkürenin döndüğü gibi güneşin de döndüğünü yalnız güneşin kendi eksenini etrafında döndüğünü söylüyorlar. Böylece eski astronomi uzmanlarının dediği gibi sabit olmadığı da ortaya çıkmış oldu.

Kur'an-ı Kerim'le ilmi teoriler arasında herhangi bir zıtlık göremiyoruz. Bazıları yerkürenin hareket halinde olduğunu söylemenin Kur'an'la uyuşmadığını düşünüyorlar. Kur'an dağlardan bahsederken, onların sallanmaması için yeryüzüne bir çivi gibi çakıldığını anlatmaktadır. Buradan hareketle şunu söylüyorlar: "Hareket, sarsıntı yapar." Aslında bu doğru bir görüş değildir. Çünkü sarsıntı ayrı bir şey hareket ayrı bir şeydir. Birbirleriyle herhangi bir bağlantıları yoktur.

Allah Teala yeryüzüne dağları çakmıştır. Böylece ne sarsıntı ne de bir oynama meydana gelir. Dengesini bu dağlar sayesinde sağlar. Bu, içinde yük bulunmayan ve denizde seyr halindeki bir geminin durumuna benzer. Dalgalar boş gemiyle adeta oynarlar. Onu bir sağa bir sola sallarlar. Gemiye ağır şeyler yüklendiğinde ise herhangi bir sarsıntının olmadığı görülecektir. Hareket halinde olduğu halde dengesini koruyacaktır. Sarsılmaması için gemiye ağır şeyler koymak gerektiğini söylemek, hareket halinde olduğu halde gemiyi sabit kılar demek değildir.

Allah Teala da yeryüzüne sarsılmaması için dağlar dikmiştir.

Dolayısıyla dağların varlığı yerkürenin hareketine engel teşkil etmez. Kainatın tümüyle hareket ettiği ve belli bir ekseninde döndüğü bilinen bir gerçektir. İlmin tesbit ettikleri Kur'an'la kesinlikle çelişmemektedir.

GÖKYÜZÜ

SORU

Bilim adamları gökyüzünün, en son mavi renginin oluştuğu, bir takım renklerin neticesinde meydana geldiğini savunmaktadırlar. Biz de şimdi bu mavi rengi seyrediyoruz. Allah Teala ise Kur'an'da şöyle buyuruyor.

﴿ أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ﴾

"Bu insanlar devenin nasıl yaratıldığına, göğün nasıl yükseltildiğine bakmazlar mı?" (1)

Bunun yorumunu yapar mısınız?

CEVAP

Gerçekte soruyu yönelten kardeşin delil olarak getirdiği ayet, bilim adamlarının gökyüzü renklerinin tahliline dair söyledikleriyle çelişmemektedir. Ne bu ayette ne de başka bir ayette bilim adamlarının bu konudaki görüşlerine zıt düşecek bir şey vardır. Müslüman olarak bizlerin, tecrübe ve gözlemlere dayalı ilme saygı göstermemiz gerekir. Çünkü bu konular, ilmin alanıdır. İslam, bilmin söylediklerini onaylar. Hatta bizleri ilme çağırıp onunla yarışmamızı emreder. Ne yazık ki batının, ilminden önce yaşantı modelini almışız. Oysa ilmin vatanı olmaz, cinsiyeti ve dini olmaz. Tecrübelerle dayalı ilim nerede bulunursa alınır. Onu müslüman da ayakta tutabilir kafir de. Çünkü tecrübelerle ve

gözlemlere dayanır. Doğru gözlemlerin ve gerçek tecrübelerin tesbit ettiklerine bizlerin de inanması gerekir. Işığın analizi, gökyüzünün renkleri, ışığın kırılması, tecrübelerin ve gözlemlerin ortaya koyduğu ilmi veriler hakkında bilim adamlarının bir görüşü varsa bizim onlara saygı göstermemiz gerekir. Dinimizin ilmi realitelerle çeliştiğini düşünemeyiz. Aksine dinimiz, bir çok konuda bugünkü ilmin bulunduğu noktaları katbe kat geçmiştir. Birçok ilmi gerçekleri göstermiş, bunlar sayesinde asrımızın ilim adamlarının getirdikleri ilmi verileri geride bırakmıştır. Bunların tafsilatına inmek için kitabımız müsait değil. Her müslümanın, ne bir ayette ne de bir islami hükümde gerçek tecrübelerle dayalı olarak getirilen ilmi realitelere aykırı ve zıt düşebilecek herhangi bir ayetin olmadığına gönülden inanması gerekir.

YAĞMUR

SORU

Bilim adamları yağmurun deniz buharından kaynaklandığını savunurlar. Kur'an ise şöyle der:

﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً﴾

"Biz gökten pak, temizleyici su indirdik" (1) Burada bir çelişki yok mu ?

CEVAP;

Hayır, herhangi bir çelişki söz konusu değil. Kur'an-ı Kerim şöyle buyurur:

﴿أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً﴾

"Allah gökten su indirdi." (2)

﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً﴾

"Biz gökten pak, temizleyici su indirdik."

Yağmur gökten iner. Gerek şimdiki gerekse önceki müfessirlerin görüşleri de bu minvaldedir. Müfessirler 'Gökyüzü (sema)'nü, üst taraf olarak izah etmişlerdir. 'Sema' kelimesi sadece yüksek gök manasına gelmez. Sema kelimesi Arapçada "Kişinin başının hemen üstünden başlayan boşluk" manasına gelmektedir. Bazen tavan ve gölgeliklere de gök denildiği vakidir. Şu ayette 'sema' kelimesi tavan manasına kullanılmıştır.

1) Furkan, 48

2) Ra'd, 17

﴿مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ، ثُمَّ لْيَقْطَعْ، فَلْيَنْظُرْ، هَلْ يُذْهِبَ كَيْدُهُ مَا يَعِظُ﴾.

"Allah'ın peygambere dünya ve ahirette yardım etmeyeceğini sanan kimse, tavana (semaya) bağladığı bir ipe kendini asıp, sonra da kessin; bir düşünsün bakalım, bu hilesi kendisini öfkeliendiren şeye engel olabilir mi?" (1)

Ayette geçen 'Sema' kelimesi tavan manasına kullanılmıştır. Allahu Teala'nın "Semadan" yani yükseklerden indiririz ifadesine gelince; bu doğrudur. Yağmurun gökten inmesi çok açık bir gerçek. Allah Teala yağmurla yüklü bulutları belli bir yere kadar sürükler sonra da bulutları yağmur olarak yeryüzüne indirir. Deniz suları tekrar buharlaşarak gökyüzüne kalkar ve yağmur olarak yeryüzüne iner. Soruyu yöneltten kardeşimiz, yerkürenin dörtte üçünün sularla kaplı olduğunu biliyordur sanırım. Okyanuslarla ve denizlerle kaplı bu kısımlar güneş ışınlarının sıcaklığıyla buharlaşırlar. Buhar bizim gözümüzle görebileceğimiz bir şeydir. Onu ateşin üzerinde kaynamakta olan bir kazanda görebileceğimiz gibi deniz suyunun buharlaşmasında da görebiliriz. Buharlaşma, hissettiğimiz rutubetin izleridir. Bütün bunlar, güneş ışınlarının etkisi ile yükselen buharın neticesidir. Su dolu bulutlar acaba nereye gidiyorlar? Buharlar soğuk hava kütlelerine varıncaya kadar yükselirler ya da dağların eteklerine çekilirler. Soğuk hava tabakasıyla karşılaştıklarında su olarak tekrar yeryüzüne inerler. Allah Teala bu suları yer altı kaynaklarına akıtır daha sonra da buralardan nehirler ve göller olarak dışarıya çıkarır. Yağmurun aslı yerküredir. Yeryüzünde akan nehirlerin ve kaynak olarak çıkan suların aslı ise yerkürenin altıdır. Allah Teala yeryüzünü yaratınca onun için gerekli olan su kaynaklarını da yaratmıştır. Bu gerçek, 'Naziat' suresinde açıkça bildirilmiştir. Allah Teala şöyle buyuruyor.

﴿وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا، أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا﴾.

"Ardından yeryüzünü düzenlemiştir. Suyunu ondan çıkarmış ve otlak yer meydana gelmiştir." (1)

Su gökyüzünden indirildiği halde nasıl olurda yeyüzünden çıkarıldığını söyleyebilir dersen çünkü suyun aslı yerden çıkmaktadır derim.

En eski devirlerden beri Araplar ve müslümanlar da bunu böyle biliyorlardı. Şair de bulutu anlatırken şunları söylüyor.

*Deniz sularıyla kaydılar
Sonra yükseldiler vınlayarak,
Ta ki her yer yeşillığe bürününceye dek.*

Bir başka şair de yağmura övgüyle şunları söylemekte.
*Deniz gibidir, bulutlar onu yağdırır,
Denizden ayrı şey değil
Çünkü denizin kendisindendir.*

Onlar bunu anlamış ve söylemişlerdi. Doğruluğunu da iyi bir şekilde araştırmışlardı. Peki seleflerimiz inkar etmediği halde ilim ve aydınlık çağı olarak bilinen günümüzde, biz bu gerçeği nasıl inkar edebiliriz?

Allah Teala'nın üstün ve semavi niteliklerle yarattığı şeyler için, yaratmak manasına gelecek şekilde "Allah onu indirdi" ifadesini de kullanabiliriz. Kur'an-ı Kerim de aynı şeyleri söylemektedir

﴿وَأَنْزَلْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ﴾

"Sizin için davarlardan sekiz çift indirdi." (2)

Burada geçen 'İndirme' yaratmanın karşılığı olarak kullanılmıştır. Yoksa hiç gökten davar indirilir mi?

1) Naziat, 30-31

2) Zümer, 6

﴿وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ، وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ﴾.

"Bir de demiri indirdik. Onda hem çetin bir sertlik ve hem de insanlar için menfaatler vardır."(1)

Allah Teala demiri gökten mi indirdi yoksa, onu yerin derinliklerinden mi çıkarıyor? Buradaki indirmekten kasıt Allah Teala'nın yaratmasıdır. Hem de ulvi ve semavi bir şekilde. İşte kastedilen mana budur.

Soruyu yönelten kardeş, bu konuda, kesinlikle ilimle din arasında herhangi bir çelişki ve zıtlık olmadığına kalben inanmalıdır. Maalesef din ilmine mensup olan bazı kimseler bu gerçeği inkar ederek şöyle demektedirler; su bulutlardan gelmiyor. Bulutlar sadece süzgeç görevini yapıyorlar. Aslında su gökyüzünden iniyor.

Tabii ki onların bu görüşleri doğru değildir. Bilimle çelişen iddialarda bulunmaları yanlıştır. Aynı zamanda 'Bilimle Kur'an arasında çelişki vardır' demek de doğru olmaz. Biraz önce de açıkladığımız gibi Kur'an-ı Kerim gayet açık ifade etmiştir.

﴿أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا﴾

"Suyunu ve otlağını ondan (yerden) çıkarmıştır."

CEHENNEM NEREDE?

SORU

Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ﴾

"Rabbinizin mağfiretine, ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için hazırlanmış, eni gökler ve yer kadar olan cennete koşun."

(1)

Cennetin eni, gökler ve yer kadar ise cehennem nerede?

CEVAP

Gerçekte, bir parçasında yaşadığımız bu kainat, aslında yer-küre ve gökyüzünden ibaret değildir. Şuana kadar gökyüzünün ne kadar bir alana sahip olduğunu öğrenebilmiş değiliz. Bildiğimiz göklerinde üstünde Allah'ın, akıllarımızın eremediği ve bilginizin ulaşamadığı alanlarda mülkü vardır. Bundan dolayı müslümanlar, Peygamber (s.a.v)'in öğrettiği gibi ruku'dan kalktıktan sonra şöyle derler. "Rabbimiz! yer ve gök dolusu kadar ondan sonra da dilediğin şey dolusunca hamdler Sana olsun." (Bu duayı Müslim, Ebu Sa'd ve İbn Evfanın hadisinden rivayet etmiştir) Çağdaş ilmin, gökler hakkında anlattıkları şeylerin bir kısmı bunlardır. Bizlerle uzaktaki bazı yıldızların aralarındaki mesafe, milyonlarca

ışık yılıyla ölçülebilmektedir. Bir milyon ya da bin milyon ışık yıllarıyla ölçülebilen meçhul uzaklıklar bugün artık bilinir olmuş. Cennetin eni gök ve yerküresi kadar derken bu cehennem için hiç bir yerin kalmadığı anlamına gelmez. Aksine geniş ve uçsuz bucaksız Allah'ın mülkünde cennet için de başka şeyler için de yer vardır. Bu tür sorular klasik ve sık sık tekrarlı gelen sorulardır. Sahabeye de sorulduğu gibi onlardan önce de Ehl-i Kitap'tan bazıları Peygamber (s.a.v)'e sordular; cehennem nerede? Peygamber (s.a.v) de şu cevabı vermişti; gece geldiğinde gündüz nereye gider? Bezzar'ın merfu olarak Ebu Hureyre'den rivayet ettiği bir hadiste şöyle geçiyor "Adamın biri Peygamber (s.a.v)'e yukarıdaki soruyu yöneltince Peygamber (s.a.v) de şu cevabı verir. "gece her yeri kapladığında gündüz nereye gider?" Adam şöyle der; gece Allah'ın dilediği yere gider. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) şu cevabı verir; öyleyse cehennem de Allah Azze ve Celle'nin dilediği yerdedir. "İbni Kesir tefsirinde bu hadisle alakalı olarak şöyle geçiyor; Hadis iki manaya gelmektedir. Birincisi; buradan anlaşılıyor ki, gündüz geldiğinde bizim geceyi görmememiz herne kadar bilmesek de gecenin herhangi bir yerde olmamasını gerektirmez. Aynı şekilde cehennem de Allah'ın dilediği yerdedir. En doğru olan da budur.

İkincisi; şayet gündüz dünyanın bu yüzünü kapatıyorsa gece de diğer yüzündedir. Demek ki cennet, yerkürenin altından gökyüzünün fevkine doğru uzanan alay-ı illiyinde ise cehennem de esfel-i safilindedir. Cennetin genişliğinin gökyüzü ile yerküre kadar olması cehennem varlığıyla bir çelişki oluşturmamaktadır. Ama en doğrusunu Allah Teala bilir.

KASABA HALKI

SORU

Şu ayeti izah etmenizi rica ediyorum.

﴿وَحَرَامٌ عَلَىٰ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ﴾.

"Yok ettiğimiz kasaba halkının, tekrar (hayata) dönmeleri imkansızdır. (1)

Bu kasaba halkı kimlerdir? Niçin helak edildiler? Yaşadıkları yer neresidir?

CEVAP

Ayette bahsi geçen kasaba ile belli bir kasaba kastedilmiyor. Kastedilen herhangi bir kasabadır. Ayet, Allah Teala'nın helak ettiği kasaba halkının hesabı dürüldükten sonra tekrar dünyaya dönmelerinin imkansızlığını vurguluyor. Bunun bir manası da şudur; dünyada çekilen azaplar insanı ahirette çekilecek azaptan kesinlikle kurtaramaz.

﴿وَكَايْنٍ مِّنْ قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ فَحَاسِبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا، وَعَذَّبْنَاهَا عَذَابًا نُّكَرًا، فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا، أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا﴾.

"Rablerinin ve O'nun peygamberlerinin buyruğundan

çıkan nice kasabalar halkını Biz, çetin bir azaba çekmiş, onları, görülmedik bir azaba uğratmışızdır. Onlar, işlerinin karşılığını tattılar; işlerinin sonu hüsrana oldu. Allah onlara çetin bir azap hazırlamıştır. Ey İnanmış olan akıl sahipleri! Allah'tan sakının; Allah size Kur'an'ı indirmiştir." (1)

Dünyada azabın çekilmesi ahiret hesabından kurtarmaz. Allah Teala'nın önceki toplumlarından bahsetmesinden sonra geri dönüşün kesinlikle mümkün olamayacağını belirtmesinin sırrı budur.

﴿وَحَرَامٌ عَلَىٰ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ﴾

"Allah'ın azabı ile helak olan bir topluluk artık ikinci defa yeni bir hayat süremez" ve bunlar hesap vermek, yaptıklarının karşılığını görmek için kesinlikle Allah'a döndürüleceklerdir." (2)

Soruyu yönelten arkadaşında dediği gibi bu kasaba belli bilinen bir kasaba değildir.

1) Talak, 8-9-10

2) Enbiya, 95

"EY HARUN'UN KIZ KARDEŞİ!"

SORU

Noksan sıfatlardan münezzehtir olan Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿يَا أُخْتَ هَارُونَ مَا كَانَ أَبُوكِ امْرَأً سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ بَغِيًّا﴾

"...Ey Harun'nun kız kardeşi! Baban kötü bir kimse değildi, annen de iffetsiz değildi..." Ayette geçen Harun kimdir? Bu Harun Musa (a.s)'nın kardeşi Harun mu? Şayet öyleyse bu mümkün olabilir mi? Çünkü aralarında yüzlerce sene var. Yoksa başka bir Harun'dan mı bahsediliyor?

CEVAP;

Ayette geçen Harun'la Hz. Musa'nın kardeşi kastedilebilir. Çünkü buradaki kardeşlik gerçek kan bağına dayanan bir kardeşlik değildir. Hz. Musa'nın kardeşi Harun'la Hz. Meryem arasında yüzlerce sene var. Bu kardeşlik sadece mecazi manada bir kardeşliktir. Şöyle ki; Hz. Meryem Harun'un kız kardeşidir. Çünkü ikisi de aynı nesilden ve aynı zürriyettendir. Mesela buna benzer olarak Temimiler de aynı ifadeleri kullanırlardı; Ey Temimin kardeşi! Kureyşliler için de; "Ey Kureyşin kardeşi!" denirdi. Ayetteki "Ey Harun'un kız kardeşi!" demekten maksat; Ey bu salih Peygamber (Harun)'in neslinden olan kadın! bunu nasıl yaparsın? Hatta Hz. Meryem, mabede hizmet etmekle görevli Hz.

Harun'un neslinden ve zürriyetinden olmasa da ma'betteki hizmetlerinden ve kendini orada ibadet etmeye adanmışlığından dolayı Hz. Harun'a nisbet edilmesi mümkündür. O zaman da "Ey Harun'un kız kardeşi!" ifadesi; "Ey Allah'a itaatiyle, ibadetleriyle ve takvasıyla Harun'a benzeyen kadın!" manasına gelir.

Ayette geçen 'Harun' Hz. Meryem devrinde yaşayan salih bir kimse de olabilir. Dolayısıyla Hz. Meryem kendisine bu adamı örnek olarak almış, züht, takva ve ibadette ona benzemeye çalıştığı için bu ifade kullanılmış olabilir. Bundan dolayı ona nisbet edilerek şöyle denildi; Ey şu salih adamı örnek alıp ona benzemeye çalışan kadın! Baban kötü bir kimse değildi, annen de iftisz değildi. öyleyse bu çocuk sana nereden geldi?

Ahmet b. Hanbel, Müslim, Tirmizi, Nesai ve diğer hadis alimleri Muğire b. Şu'be'nin şöyle söylediğini rivayet ederler. Allah Resulü (s.a.v) beni, Necranlılara gönderdi. Onlar o zaman hristiyanlardı. Bana itirazda bulunarak dediler ki; Kur'an'da Harun'nun kızkardeşi ifadesi geçiyor. Musa, İsa'dan yüzyıllar önce yaşadı. Harun'nun Meryem'le kardeş olması nasıl mümkün olabilir? Ben de dönünce meseleyi Hz. Peygamber (s.a.v)'e açtım. O (s.a.v) şöyle buyurdular; onlara daha önce yaşayan kavimlerin salih insanların ve peygamberlerin isimlerini çocuklarına isim olarak verdiklerini söyleseydin ya! diye buyurdular. Peygamber (s.a.v)'in yaptığı bu açıklamadan, ayette bahsedilen Harun'un Necran halkının anladığı Hz. Musa'nın kardeşi olmadığı anlaşılıyor. Ayetteki Harun ile Hz. Meryem zamanında yaşamış Harun kastedilmemektedir. Demek ki, Hz. Meryem'in kavmi kendilerinden önce yaşamış salih kimselerin ve peygamberlerin adlarını alarak kullanıyorlardı.

HÜKÜMDARLAR BİR ŞEHRE GİRDİKLERİNDE ORASINI BOZARLAR

SORU

Sizden şu ayetin izahını yapmanızı rica ediyorum. "

﴿إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ﴾

...Doğrusu hükümdarlar bir şehre girdikleri zaman orasını bozarlar, onurlu kimselerini aşağılık yaparlar. İşte böyle yaparlar."

(1)

CEVAP

Bazı kimseler bu ayeti yanlış anlamaktalar. Yani, hangi hükümdar olursa olsun bir memlekete, hatta kendi memleketi olsa dahi girdiğinde orasını bozacağını ve onurlu kimselerini aşağılık yapacağını düşünürler. İşte bu hatadır. Çünkü ayette kastedilen mana bu değildir.

Yukarıdaki ayet, Sebe Melikesi Belkıs'a alakalıdır. Bu bahis bilindiği gibi Neml suresinde geçiyor. Hudhud gelip de Hz. Süleyman'a Belkıs ve kavminin durumundan

﴿إِنْ وَجَدَتْ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ﴾

"Ora halkına hükmeden, herşeyden kendisine bolca

verilen ve büyük bir tahta sahip olan bir kadın buldum. " (1) diye haber verince Hz. Süleyman Belkıs'a;

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ . أَلَّا تَعْلَمُوا عَلَىٰ وَاتْرَئِي مُسْلِمِينَ﴾

"Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla teslim olarak gelin..." (2) ifadeleriyle başlayan bir mektup gönderir. Sebe melikesi Belkıs halkının ileri gelenlerini toplayıp onlarla istişarede bulunur ve onlara şöyle söyler:

﴿مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّىٰ تَشْهَدُون﴾

"Siz benim yanımda bulunmadıkça, bir iş hakkında kesin bir hüküm vermem." (3)

Onlar da cevaben ;

﴿نَحْنُ أَوْلُو قُوَّةٍ وَأُولُو بَأْسٍ شَدِيدٍ وَالْأَمْرُ إِلَيْكِ فَانْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ، قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ﴾

"Biz güçlü kimseler ve zorlu savaşı adamlarıyız, emir senindir, sen emretmene bak, dediler. O da: "Doğrusu hükümdarlar bir şehre girdikleri zaman orasını bozarlar, onurlu kimseleri aşağılık yaparlar. İşte böyle yaparlar." (4)

Bu cümleleri Kur'an, sebe melikesinin ağzından anlatıyor. Belkıs, kavmine yabancı ve zorba fatihlerin girdikleri herhangi bir ülkeyi ne hale getireceklerini anlatır. Galip gelen hükümdarlar girdikleri memleketi perişan ederler. İleri gelen halkını da ayaklar altına alıp zelil duruma düşürürler.

Gerçekte bu anlatılanlar, sömürgecilerin her ülkede yaptık-

1) Naml, 23

2) Naml, 30-31

3) Naml, 32

4) Naml, 33-34

larının bir özetidir: Girdikleri ülkeyi bozmak, halkını zelil bir hale getirmek vb. Sömürgeciler devamlı olarak aynı politikaları uyguladılar.

Ayetin manası "Hangi hükümdar olursa olsun, girdiği memleketi perişan eder" değildir. Belkısın kendisi de hükümdardı. Ayet-i Kerime'deki hükümdardan maksat dünyalık bir kazanç uğruna bir yere girip de orasını perişan eden hükümdarlardır.

Hükümdar şerri de yayabilir, hayrı da. Hükümdarlık iyi ve selim insanların elinde olursa, hayır ve ıslah vasıtası olur. Yok eğer şer ve zorba güçlerin elinde ise o zaman da kötülük ve fesat vasıtası olarak kullanılır. Kur'an salih hükümdarlardan bahsettiği gibi zorba ve zalim hükümdarlardan da bahsetmiştir.

Mesela; 'Talut'

﴿إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا، قَالُوا أَنَّى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ﴾.

"Peygamberleri onlara; Allah şüphesiz, Talut'u hükümdar olarak gönderdi, dedi. Biz hükümdarlığa ondan layık iken ve ona malca da bir bolluk verilmemişken bize hükümdar olmağa o nasıl layık olabilir? dediler. Doğrusu Allah size onu seçti, ilimde ve vucutça gücünü artırdı, dedi. Allah hükümdarlığı dilediğine verir. Allah herşeyi kaplar ve bilir." (1)

'Hz. Davut'

﴿فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُودُ جَالُوتَ وَآتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ﴾.

"Onları Allah'ın izniyle bozguna uğrattılar; Davut

Calut'u öldürdü. Allah Davut'a hükümrانlık ve hikmet verdi ve ona dilediğinden öğretti." (1)

'Hz. Süleyman' dua ederken Allah'a şöyle yalvarıyordu.

"Süleyman; Rabbim! Beni bağışla, bana benden son-ra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümrانlık ver."

'Hz. Yusuf'

﴿ رَبُّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ ﴾

"Rabbim! Bana hükümrانlık verdin, rüyaların yorumunu öğrettin." (2)

'Zülkarneyn'

﴿ إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبِيًّا فَاتَّبَعَ سَبًّا ﴾

"Doğrusu biz onu yeryüzüne yerleştirmiş ve her şeyin yolunu ona öğretmiştik" (3)

Doğu ve batı yakasını fetheden bu hükümdardır. Bir de set yapımına girişti.

"Dedi ki: "Rabbimin beni içinde bulundurduğu nimet daha hayırlıdır. Siz bana, sadece kuvvet yönünden destek olun da, sizinle onlar arasına aşılmaz bir engel yapayım." (4)

Seddin yapımını tamamladığında da şöyle dedi:

﴿ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ ﴾

"Zülkarneyn; işte bu, Rabbimin bir rahmetidir. Rabbimin ta'yin ettiği zaman gelince o, bunu yerle bir eder." (5)

1) Bakara, 251

2) Yusuf, 101

3) Kehf, 84-85

4) Kehf, 95

5) Kehf, 98

Bazan hükümdar veya devlet başkanı salih bir kişi olabilir. Bir hadise göre salih bir devlet başkanı insanların en faziletlisi sayılır. "Adil bir imamın (devlet başkanı) bir günlük görevi altmış senelik ibadetinden hayırlıdır." (*Taberani sahih senetle İbni Abbas'-tan rivayet etmiştir*) Çünkü adil bir imam, hükümdar veya devlet başkanı maslahata uygun hükümler verir, sıkıntıları giderir ve zulme engel olur. Bu işlerin sevabı altmış senede elde edilmez.

Bunlara karşılık olarak Kur'an'da zalim hükümdarların bahsi de geçmektedir. 'Nemrut' gibi:-

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي أُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾

"Allah kendisine hükümlerlik verdi diye İbrahim ile Rabbi hakkında tartışanı görmedin mi? İbrahim; Rab-bim diriltir ve öldürür, demişti. Ben de diriltir ve öldürürüm, dedi. İbrahim; şüphesiz Allah güneşi doğudan getiriyor. sen de batıdan getirsene, dedi. İnkâr eden apışıp kaldı. Allah zulmeden kimseleri doğru yola erdirmez." (1)

Haddi aşan Firavun'dan bahsedilir Kur'an'da:

"Sizin en yüce rabbiniz benim dedi. " (*Naziat24*)

"Fravun; Ey ileri gelenler! Sizin benden başka bir ilahınız olduğunu bilmiyorum..." (*Kasas 38*)

Onun bu kadar azgınlığa sapmasının sebebi elindeki saltanat-tan, ve hükümlerlikten kaynaklanıyordu.

"Fir'avn milletine şöyle seslendi; Ey milletim! Mı-

sır hükümdarlığı ve şu sarayımın altından akan nehir benim değil mi? Görmüyor musunuz?" (Zuhruf 51)

Fırv'avn misali Allah Teala'nın Kehf suresinde bahsettiği hükümdar da insanların mallarını haksız yere gasbediyordu.

﴿وَكَانَ وِرَاءَهُم مَّلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا﴾

"Peşlerinde her sağlam gemiye zorla el koyan bir hükümdar vardı." (1)

İşte bu hükümdarların hepsi Kur'an'da yerilmişlerdir.

Haddi zatında hükümdarlık ve hükümrancılık kötü bir şey değildir. Salih bir kişinin elinde bulunursa hak yolda kullanılabilir. Peygamber (s.a.v) de mal hakkında şöyle buyurmaktadır" Temiz bir mal salih bir kimse için ne güzeldir." (Ahmet b. Hanbel) Aynı şekilde biz de diyebiliriz ki; güzel bir hükümrancılık salih bir kimse için ne kadar da güzeldir.

Hükümrancılık şer güçlerin elinde bulunduğu sürece şer olur. Çünkü onlar bu nimeti şer ve bozgunculuk amacı uğruna kullanacaklardır.

Böylece sualde geçen ayetin manası da güzel bir şekilde açıklanmış oldu sanırım. Yine en doğrusunu Allah Teala bilir.

ZÜLKARNEYN KISSASINDA GEÇEN KARABALÇIK

SORU

Allah Teala Zülkarney'ni anlatırken şunları söylüyor

﴿ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ، وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا، قُلْنَا: يَا ذَا الْقُرْنَيْنِ إِنَّمَا أَنْتَ تُعَذِّبُ، وَإِنَّمَا أَنْتَ تَتَّخِذُ فِيهِمْ حُسْنًا ﴾

"Sonunda güneşin battığı yere ulaşınca onu, karabalçıklı bir suda batıyor gördü. Orada bir millete rastladı. Zülkarneyn! onlara azap da edebilirsin, iyi muamelede de bulunabilirsin, dedik." (1)

Güneşin battığı yerde beliren bu kara çamur neyin nesidir ? Zülkarneyn'in karşılaştığı millet kimdir?

CEVAP

Kur'an-ı Kerim'in Kehf Suresi'nde Zülkarneyn kıssası geçmektedir. Kur'an-ı Kerim Zülkarneyn'in kim olduğundan bahsetmiyor. Daha doğrusu onun hakkındaki kıssanın tafsilatına girmemiş; doğu ve batıdan nereleri fethetti? Gittiği kavimler kimlerdi? Bunlar hakkında herhangi bir açıklayıcı malumat bulunmamaktadır. Herhalde Allah Teala'nın en güzelini bildiği hikmetler olsa gerek.

İster Kehf suresinde olsun ister diğer surelerde olsun bahisleri geçen kıssalardan maksat; tarih belirtip tarihi olayların içeriğini anlatmak değildir. Sadece ibret alınması için anlatılırlar. Allah

Teala da şöyle buyurmaktadır.

﴿لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولَى الْأَلْبَابِ﴾

"Onların kıssalarında akıl sahipleri için bir ibret vardır." (1)

İşte Zülkarneyn. O'nun kıssasında da ibretler var; salih bir hükümdar, Allah Teala kendisine yeryüzünde mülk ve saltanat bağışlamış ve her şey için gerekli vasıtaları emrine amade kılmıştır. Buna rağmen yine de isyan etmemiş. Doğu ve batıya kadar açılmış. Fetihler gerçekleştirmiş. İnsanlar kendisine boyun eğmişler. Ülkeleri ve halklarını kendisine boyun eğdirtmiş. Yinede haktan adaletten şaşmamış ve Allah'ın koyduğu sınıra hep riayet etmiştir. Kavmine şöyle demişti:

﴿أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ، ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا. وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءُ الْحُسْنَىٰ﴾

"Zülkarneyn dedi ki; kim zulmederse muhakkak ona azap edeceğiz. Sonra Rabbine döndürülür de Allah onu görülmedik bir azapla cezalandırır." (2)

Peki bu kavim kim? Kur'an onların kimler olduğundan hiç bir şekilde bahsetmiyor. Şayet onları bilmekte herhangi bir dini veya dünyevi fayda olsaydı muhakkak Kur'an bahseder ve bizler de öğrenir bilgi sahibi olurduk.

Güneşin nereden battığını da bilmiyoruz. Kur'an bildirmiyor. Bildiğimiz tek şey; Zülkarneyn doğuya doğru gittiğinde -ki doğunun en uca yerlerine kadar varmıştı-güneşin kara bir çamur içinde battığını görüyor. Şayet biz de deniz kenarında güneşin batışı sırasında onu izleyecek olursak, onun denize doğru battığını görebiliriz. Aslında bu gerçek değildir. Güneş bir yerde batarken diğer bir yerde doğar.

Öyleyse ayette kastedilen;

﴿وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ﴾

"..karabalçıklı bir suda batıyor gördü." (1) mana kişinin görüş ve bakışına göre güneşin siyah çamura battığı izlenimini vermesidir.

Belkide Zülkarneyn, çamurlu sularla bulanık olarak denize karışan bir nehre, (mesela Nil nehrinin coşkulu bir şekilde bulanık haldе denize karıştığı yer gibi) bir kıyıya gelmiş olabilir. Orada güneşin batışını izleyen bir kişi onun sanki karabalçık içine battığını görecektir ya da güneşin battığı yer çamurlu bir suda olabilir. Kur'an-ı Kerim bunu kesin hatlarıyla belirtmemiş. Maksat, doğuya gittiği gibi onun, batının en ucra köşelerine kadar gittiğini belirtmektir. Ye'cüc ve Me'cüc kavmine kadar gitmişti. Yine de adaletten, Rabbine olan imanından ayrılmadı. Allah'ın kendisine verdiği nimetleri hatırlayıp şükür etti. Demir piklerden seddini yaptı. Sonra da şöyle dedi.

﴿هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا﴾

"Zülkarneyn dedi ki; bu sed, Rabbimden bir rahmettir. Rabbimin vaadi geldiği zaman onu dümdüz yapacaktır. Rabbimizin vaadi haktır." (2)

Zülkarneyn kıssasından maksat ibretler almaktır. Salih bir hükümdar. Allah ona hükümrانlık ve mal-mülk vermiş. Yine de isyan edip aşırı gitmemiş, haktan ayrılmamıştır.

Tafsilatlarla gelince Kur'an onlar hakkında hiç bir şey anlatmıyor. Zaten tafsilatta da herhangi bir fayda sağlanabileceğini sanmıyorum. Fayda olsaydı Kur'an da bahsedirdi.

Kur'an'ın ve Allah Resulü (s.a.v)nün anlattıklarını almak ve onlar üzerinde yoğunlaşmak bizim için en faydalı olacak şeydir.

1) Kehf, 86

2) Kehf, 98

TEVBE SURESİNDE BESMELENİN OKUNMAMASI

SORU

Tevbe suresi niçin besmelesiz nazil olmuştur?

CEVAP;

Bu konu hakkında alimlerin çeşitli görüşleri vardır. Bunlar içerisinde benim tercih ettiğim İmam Ali b. Ebu Talip (r.a)'in görüşüdür. O, bu konuda şunları söylemiştir. Bismillahirrahmanirrahim'de bir eman vardır. Tevbe suresi ise emanı kaldırmak için indirilmiştir. (İbnu Cevzi 'Zadül Mesir') Gerçekte bu sure müslümanlarla müşrikler arasında yapılan antlaşmaları iptal etmeyi ve onlarla bütün bağları kesmeyi genel hatlarıyla ilan ediyor. Ancak belli bir vakte kadar tayin edilmiş antlaşmalarla sahipleri tarafından bozulmamış antlaşmalar geçerli kalacaktı. Müslümanlara karşı başkalarıyla güç birliği oluşturlarsa kendilerine eman verilmeyecekti. Putperestler müslümanları işkence kırbaçları altında inletmekteydiler. Sapık Yahudiler, müslümanlara karşı hıyanet etmişlerdi. Sözlerine ve antlaşmalarına uymuyorlardı. Hiç bir kanun ve nizam tanımıyorlardı. Onları hiza getirecek bir ahenk kuralı da bulunmuyordu.

Bu durumda islamın onlarla olan hesabını kesmesi gerekiyordu. Sonuçta; Allah ve Resulü'nün bu insanlardan uzak olduğunu ilan eden "Tevbe Suresi" nazil oldu.

﴿ بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴾

"Bu, Allah ve Resulünden, kendileriyle antlaşma yaptığınız müşriklerle ilişkilerin kesildiğini bildiren bir ihtardır." (1)

Rahman ve rahim sıfatıyla bismelenin sure başında bulunması, sanki yukarıda bahsi geçen insanlara bir tür eman verilmiş gibi oluyordu. Oysa "Tevbe Suresi'nde herhangi bir eman söz konusu değildir. Hatta:

﴿ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ

كُلَّ مَرْصَدٍ ﴾

"Artık müşrikleri nerede bulursanız öldürün; onları yakalayıp esir edin, hapsedin ve onların geçit yerlerini tutun." (2) ifadeleri yer almaktadır.

﴿ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً ﴾

"Müşrikler sizinle toptan harp ettikleri gibi, siz de onlarla toptan harb edin." (3)

Bu müşriklerle sadece silahla mücadele etmek demektir. Evet sadece savaş. Ne bir merhamet ne de bir eman verilebilir.

Yine de en doğruyu bilen Allah Teala'dır.

1) Tevbe, 1

2) Tevbe, 5

3) Tevbe, 36

SORU

Şu ayeti izah etmenizi sizden rica ediyorum.

﴿وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا. وَأَنْ لَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَهُمْ مَاءً غَدَقًا﴾

"Zulmedenlere gelince, onlar Cehennem'e odun olmuşlardır. doğru yolda gitselerdi, elbette biz onların hepsine bol bol su (rızık) verirdik" (1)

CEVAP

Bu ayet, cin suresinde geçmektedir. Cinler Peygamber (sav)'den bir şey duyduklarında hemen onu kavimlerine söylerlerdi:

﴿إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ، وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا﴾

"...dediler ki, biz çok hoş bir Kur'an dinledik. Hidayete erdiriyor, biz de ona iman ettik. Bundan böyle Rabbimize asla hiç kimseyi ortak koşmayacağız." (2)

﴿وَأَنَا مِّنَ الْمُسْلِمِينَ وَمِنَ الْقَاسِطُونَ، فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا. وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا..﴾

1) Cin, 15-16

2) Cin, 1-2

"Gerçekten bizim içimizde müslümanlar da var, bizden daha zalimler de. Müslüman olanlar hidayeti arayanlardır. Zulmedenlere gelince, onlar Cehennem'e odun olmuşlardır." (1)

Kasitun; zalim, zorba. Yani adaletten sapan kişi manalarına gelir. 'Kasit' ile 'muksit' arasında fark vardır. 'Kasit' 'Muksit' değildir. Çünkü 'Muksit' adaletli, manasına gelir.

Allah Teala muksitleri sever.

'Muksit' kelimesi 'Aksat' kelimesinden türemiştir.

'Kasit' da 'Kast' kelimesinden türemiştir.

Muksit'in türediği kelimede bulunan 'Aksat'ın başındaki hemze iki mana arasında çok büyük fark meydana getirir. Şu halde 'Aksata' kelimesinin manası 'Adalet' iken 'Kast' kelimesinin manası 'Zulm' dır.

Öyleyse 'Kasitun'; zulmedenler, kendilerine zulmedenler, Allah'a inanmayıp teslim olmayanlar manasına gelir. İşte bu türden olanlar cehenneme odun olmuşlardır. Şayet iman edip teslim olsalardı ve Allah'tan korkup da O'nun yolunda gitselerdi, hayatlarıyla alakalı işler ve geçim yolları kolaylaşacak üzerlerine göklerden, Allah'ın bereketi yağacaktı. Bu manaya binaen Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

﴿وَأَنْ لَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقِينَهُمْ مَاءً غَدَقًا﴾

"Eğer doğru yolda gitselerdi elbette biz onların hepsine bol su (rızık) verirdik." (2)

Yine bu anlamda Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ﴾

"Eğer kasabaların halkı inanmış ve Bize karşı gel-

1) Cin, 14-15

2) Cin, 16

mekten sakınmış olsalardı, onlara göğün ve yerin bolluklarını verirdik." (1)

Doğru yolda olmak ve Allah'tan gereği gibi korkmak, bolluk ve rızık, dünyada ve ahirette elde edeceğimiz hayrın sebepleridir.

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا، وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾

"... Allah kendisine karşı gelmekten sakınan kimseye kurtuluş yolu sağlar, ona beklemediği yerden rızık verir." (2)

Doğru yolda olmak, iman, Allah'ın metoduna göre hareket ve O'nun koyduğu sınırları aşmamak dünya ve ahirette elde edilebilecek her iyiliğin sebebidir.

SAHABE MUSHAF LARI

SORU

'Es-Sıddık Ebu Bekir' adlı eserin 312.cı sayfasında řu ayetle karşılaştım. "Hafızu ala's-salavati ve's-salati'l-vusta ve salati'l asri ' (Farz namazlarının vakit ve erkanına riayet ederek devam edin. Bilhassa orta namazına dikkat edin ve ikinci namazına önem verin) Ayet-i Kerime'nin bu haliyle okunuşu, Hz. Aişe, Hz. Hafsa ve Hz. Ümmü Seleme'nin mushaflarında yer aldığını söylemektedirler. Konu hakkında sizin görüşleriniz nelerdir? Oysa bizlerdeki mushaflarda 've salati'l-asri ' ilavesi bulunmamaktadır.

CEVAP

Bazı sahabelerin kendilerine has mushafları bulunmaktadır. Bu tefsirlerde bir takım izahlar, notlar ve bunlara benzer açıklayıcı ve izah tarzından eklemeler vardır. Soruyu yöneltten kardeşimin, şuandaki mushafa nisbetle, Hz. Aişe, Hz. Hafsa ve Hz. Ümmü Seleme'ye ait olduğunu söylediği bu fazlalıklar tefsirden başka şeyler değildir. Peygamber (s.a.v)'den rivayetlerin çoğunda 'Orta Namaz'ın 'ikinci namazı' olduğu yönünde açıklamalar mevcuttur. Bu ayetle ilgili olarak nakledilen en doğru görüş budur.

Sahabe devrinden bu yana alimler ve mezhep imamları 'Salat-ı vusta' hakkında ihtilaf etmişlerdir. Bazıları, 'sabah namazı' bazıları, öğlen namazı ve bazıları da ikinci namazı olduğunu söylemişlerdir.

Hadislerden çıkan sahih görüş ise 'ikinci namazı' olması yönündedir.

Öyle gözüküyor ki, Hz. Aişe (r.anh) kendi mushafına bir ilave bulunmuş. O dönemlerde kitaplara yapılan açıklamaları belirleyecek ya da açıklamaları ayetlerden ayıracak parentez açma, renkli kalem kullanma gibisinden metodlar bilinmiyordu. Bazı rivayetlerde ves'salatül vusta salatül asr cümleleri arasında ikinci bir "vav" bulunmamaktadır. "Vav"ın bulunduğu rivayetler içinde alimler bu "vav"ın atfı mevsuf olmadığını aksine atfı evsaf olduğunu söylemişlerdir.

Öyleyse ayetteki fazlalık bir nevi açıklama olarak kabul edilmelidir. Yoksa Allah Teala'nın ayetlerinden değildir. Bu nedenle Hz. Osman'ın mushafına bu fazlalık konmamıştır ki, asıl mushaf da budur. Çünkü bu mushafta Cebrail'in Peygamber (s.a.v)'e yaptığı son arzda, O'nun Peygamber (s.a.v)'e okuduğu ve sahabe yoluyla tevatüren gelen ayetler yer almaktadır. Çeşitli açıklamalar ve haşiyelere gelince onları Hz. Osman bu mushafa koymamıştır. Sahabe, tabiin ve onlardan sonra gelenler de elimizdeki bu mushaf üzerinde karar kılmışlar ve icmaya varmışlardır.

Bundan dolayı kurra imamlardan, sahabeden, tabiinden, onlardan sonra gelen islam alimlerinden, kıraat-ı sebadan ve kıraat-ı aşereden hiç kimse Hz. Aişe ve diğerlerinin kıraat şekilleriyle okumamışlardır.

Bize göre hüccet teşkil edecek mushaf, Hz. Osman'nın mushafıdır. Çeşitli zamanlarda islam alimleri bu mushafta icma etmişler, kendilerinden sonraki asırlara onu nakletmişler, halef seleften yine bu mushafı almış ve yine bu mushaf, dinde zaruri olarak bilinmesi gerekenler arasında yer almıştır.

Şu anda elimizde bulunan mushafın dışında kalanlara gelince, onlar izahtan sayılırlar. Mesela ibni Mesut'un kıraatı gibi "Fesı-yamu selaseti eyyamin mütetabiat" Burada geçen 'Mütetabiat' kelimesini alimler bir nevi izah olarak kabul ederler. İbn-i Mesut

Peygamber (s.a.v)'den yemin keffareti için üç gün tutulan orucun üst üste olacağını duyduğunda hemen ayete bu izahı ekleyiverdi. Şayet İbn-i Mesut bizim asrımızda yaşamış olsaydı herhalde izahı için ya parantez açar ya renkli bir kalem kullanır ya da ayrı bir haşiyede zikrederdi.

Ancak o devirde yukarıda bahsettiğimiz yöntemler bilinmiyordu. Aynı zamanda bu ek ilaveler yapılıncı onlar hangisinin izah ve hangisinin asıl metin olduğunu da çıkartabiliyorlardı. Bundan dolayı İslam alimleri bu tür izahları Allah'ın ayetlerinden saymamışlardır. Asıl olan mushaf şuanda elimizde bulunan hiçbir tahrifata uğramamış ve hakkında da hiç bir şüphenin yer almadığı mushaftır. Ehli sünnet alimleri bu mushafın sureleri, ayetleri ve harfleri, aynı zamanda tecvidi ve tilaveti üzerinde ittifak etmişlerdir.

Kur'an-ı Kerim'in korunduğu gibi korunabilecek hiç bir kitap yoktur. Allah'ın korumasını üstlendiği tek kitap; Kur'an-ı Kerimdir.

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

"Doğrusu bu Kur'an'ı biz indirdik ve O'nun koruyucusu Biziz." (1)

KUR'AN'IN KIRAATLERİ HAKKINDA

SORU

Bir mescitt  namazı beklerken, Kur'an okumak istedim. Elime mushafı aldım ve tesadüfen 'Rum Suresi'ni açtım. Őu ayetlere gelineceye kadar okumaya ba ladım.

﴿اللّٰهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ، ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً، ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً، يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ، وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ﴾

"Sizi güçsüz olarak yaratan, g  s zlikten sonra kuvvetli kılan, sonra da kuvvetliliğinin ardından güçsüz ve ihtiyar yapan Allah'tır. O dilediğini yaratır; bilendir. Kadir olandır." (1)

Yukarıda geçen ayette Da'fin kelimesini okuduğum bu mushafda Du'fin olarak geçtiğini görünce çok Şaşırdım. Bu Őekildeki okunuş bizim Őimdiye kadar öğrendiklerimize, 'Ezher' de onaylanan Mısır baskılı mushaflara da aykırıydı. Birden bire içimde bu mushafın yanlış basılmış olabileceğ  d   n esi doğdu. Aynı zamanda Mushaf Hindistan'da basılmış olup Ezher gibi dini bir kuruluşun onayından da ge memişt .

Bu sebeple sizin konu hakkındaki g r   lerinize iltica etme sorumluluğ nu duydum. Belki konuyla ilgili herhangi bir açıklamanız ya da burada okuduğumuz kıraatın dışında başka kıraatlar olabilir. A ıklamalarınızı ve izahlarınızı bekliyorum.

CEVAP

Öncelikle Allah'ın kitabına karşı gösterdiğiniz gayretten dolayı teşekkürlerimi belirtmek isterim. İkinci olarak da, şüphe karşısında onu gidermek için soru yöneltmenizi memnuniyetle karşılıyorum. Aslında bu, her müslümanın üzerine gerekli bir sorumluluktur. Bilmediğin bir şeyi ya da hükme varamadığın konuyu araştırmak veya bilen birilerine sormak cehalet hastalığının en etkili şifa iksiridir.

Soru sahibi kardeşimiz emin olsun ki, korku ve dehşete kapılmasına vesile olan şey ne baskı ne dil ve ne de herhangi bir din hatasından kaynaklanan bir konudur. Ayette üç defa bahsedilen 'Da'f kelimesini hem fethalı olarak hem de zammeli olarak okumak doğrudur. Kurray-ı seb'adan beşi, bu kelimeyi zammeli 'Du'f şekliyle okumuşlardır. Asım ve Hamza ise fethalı olarak okumuştur. Ferrā, zammeli okuyuşun Kureyş lehçesinden kaynaklandığını, fethalı olarak okuyunca da, Temim lehçesinden kaynaklandığını belirtmiştir. (*Tefsir-i Kurtubi c. 14 s. 46, 47*)

Bilindiği gibi arap şarkında meşhur ve yaygın olan kıraat, Asım kıraatı ve Hafs'ın rivayetidir. Şuanda elimizde mevcut mushaflar da bu kıraatlara göre basılmışlardır. Bildiğim kadarıyla bu kıraat, Hindistan ve Pakistan'da da yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu durumda Hindistanda basılan mushaflarda, fethalı olarak 'Da'fin' şeklinde yazılı olması gerekir. Çünkü Asım'ın kıraatine göre fethalı okunması gerekiyor. Buralarda ve Hindistandaki müslümanlardan bir çoğu, Asım'ın kıraati ve onun talebesi Hasf'ın rivayetini tercih etmişlerdir. O halde Hindistan baskısı olduğunu ifade ettiğiniz mushafda bahsedilen kelime nasıl olmuş ta, zammeli 'Du'fin' şeklinde yazılmış olur?

Ebu Amr ed-Dani'nin 'el-Kıraatüs-seb', İbn el-Cezeri'nin 'en-Neşr fi'l-kıraati'l-aşr' adlı eserlerini ve benzeri kitapları inceleyenler, Hindistan baskılı mushafla elimizdeki mushaflara nisbetle görülen farklılığın sırtını anlayacaklardır.

Rivayet edildiğine göre Hafs'ın bu ayette geçen mezkur kelimayı 'Du'fin' şeklinde okuduğu bilinmektedir. Çünkü İbn Ömer'den rivayet edilen merfu bir hadise göre ayet-i kerime zammeli şekilde okunmuştur. Hafs'ın bu konuda şunları söylediği rivayet edilir. Kur'an-ı Kerim kıraatinde, bu harflerin dışında Asım'a hiç bir şekilde muhalefet etmedim

İbn Cezeri de şunları söylemektedir. Hafs'ın hem fethalı olarak hem de zammeli olarak okuduğu rivayetleri doğrudur. Hafız Ebu Amr ed-Dani'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir Hafs'ın zammeli ve fethalı rivayetini benimsiyorum. Böyle yapmakla hem Asım'ın kıraatine hem de Hafs'ın tercihinine tabi olmuş oluyorum. Her iki şekilde de okuyorum ve her iki şekilde okunmasını da kabul ederim.

Demek ki, Hindistan baskılı mushaf bu haliyle Asım kıraatine muhalifse de Hafs'ın kıraatinin dışına çıkmamışlar. Hintli kardeşlerimizden zammeli okuyuşu tercih edenler, belki Kureyş lehçesi en üstün bir lehçe olduğu düşüncesiyle bu şekilde okumayı tercih etmişlerdir. Ahmet b. Hanbel, Ebu Davut ve Tirmizi'nin, Atıyye el Avfi'den merfu olarak rivayet ettikleri hadiste de mezkur kelime zammeli olarak okunmuştur. Atıyye el-Avfi bu konuda şunları söylemektedir. Ben İbn Ömer'e 'Da'f' kelimesini fethalı olarak okudum İbn Ömer de zammeli olarak okudu ve dedi ki; ben bu ayette geçen (Da'f) kelimesini Peygamber (s.a.v)'in huzurunda fethalı okuduğumda, benim seni düzelttiğim gibi O da benim okuyuşumu düzelt.

Herne kadar Tirmizi hasen olduğunu söylese de bu hadisin senedi zayıftır. Çünkü Atıyye el-Avfi zayıf bir ravi olarak bilinir. (Ahmet b. Hanbel'in Müsned'ine bak. Hadis no; 5227 c. 7 s. 177) Her iki okunuş şekli de tevatür derecesine varan senetlerle sabittir. İkisinden birine hiç bir şekilde itiraz edilemez.

Allah'a hamd olsun, harf ve kelimelerin yazılışı, okunuşu ve noktalama metodu, med ve kasrının yazılışları konusunda Kur'an-ı Kerim kadar üzerinde titizlik gösterilen başka hiç bir ki-

tap mevcut değildir. Diğer kutsal kitaplara gösterilen titizlik ve özen, Kur'an-ı Kerim'e gösterilen titizliğin yüzde biri kadar dahi olamaz.

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

"Doğrusu Kur'an'ı Biz indirdik, onun koruyucusu el-bette Biziz." (1)

GÖKLERİN ve YERLERİN ALTI GÜNDE YARATILMASI

SORU

Allah Teala kitabında şöyle buyurmaktadır:

﴿ إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۚ ﴾

"Rabbimiz gökleri ve yeri altı günde yaratan ve sonra arşa hükmedendir, (1)

Yerleri ve gökleri altı günde yaratmanın manası nedir?

Bir tefsirde konuyla alakalı olarak şunları okudum; noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah Teala yerleri ve gökleri altı günde yarattı; yani altı devreden yarattı, denilmektedir. Oysa biz altı günde mi yarattı yoksa altı senede mi yarattı bilemiyoruz. Konuya açıklık getirmenizi rica ediyorum.

CEVAP

Hiç şüphe yok ki ayette geçen günler ile bizim bildiğimiz günler aynı değildir. Bizim günlerimiz yirmi dört saatten ve göklerle yerlerin yaratılmasının neticesinde gece ve gündüzün meydana gelmesiyle beraber ortaya çıktı. Yerkürenin ve gökyüzünün yaratılmasında bu günler esas olarak alınamazlar.

'Fussilet' suresinde Allah Teala, bu altı günde yaradılışın nasıl meydana geldiğini açıklamıştır. Tüm noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿قُلْ أَنتُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ﴾

"Ey Muhammed! de ki; siz yeri iki günde yaradığını inkar ediyor ve O'na ortak koşuyorsunuz?" (1)

Belki bu günlerden kasıt altı zaman olabilir. Bu zamanların uzunluğunu da ancak Allah Teala bilebilir. Altı günden kasıt güneşin devrine bağlı günlerin dışında olan bilemediğimiz altı astronomik devre veya mahlukatın üstünden geçmiş olan altı çağda olması mümkündür. Bütün bunların olması muhtemeldir. Çünkü sözlük anlamı bu manalara ihtimal verebiliyor. Aynı zamanda din, bu ihtimallere karşı değildir. Arap dilinde bir gün, kendisinde meydana gelen olaylarla bir önceki olaydan ayrılan zamana denir. Günlerimiz güneşin doğuşu ve batışıyla sınırlanıp birbirinden ayırt edilmektedir. Arap günleri içinde meydana gelen savaşlar ile diğerlerinden ayrı bir özelliğe sahip olmuşlardır. Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿وَأَنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ﴾

"...Rabbinin katında bir gün, saydıklarınızdan bin yıl gibidir." (2)

Allah Teala kıyameti anlatırken de şunları söylemektedir.

﴿فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ﴾

"Melekler ve Cebrail, miktarı ellibin sene olan günde yükselirler." (3)

Allah Teala, bir anda yaratmaya gücü yettiği halde niçin gökleri ve yerleri altı günde yaratmıştır? O'nun emri Kaf ile Nun arasındadır.

1) Fussilet, 9

2) Hacc, 47

3) Meariç, 4

﴿إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ: كُنْ، فَيَكُونُ﴾.

"Bir şeyin olmasını emrettiğimiz zaman sözümüz sadece 'Ol' dememizdir ve hemen olur." (1)

Yine de Allah daha iyi bilir. Belki de altı günde yaratmasının hikmeti; kullarının bu yaratmadan, aceleciliği terkedip ağırbaşlılıkla hareket etme dersini çıkarmalarını istemesi olabilir. Bundan dolayı yavaş davranmanın Rahman'dan, aceleci davranmanın ise şeytandan olduğu söylenmiştir.

2. BÖLÜM

HADİS-İ ŞERİFLER HAKKINDA

KADININ EMİR KONUMUNDA OLDUĞU BİR TOPLUM

SORU

"Kadının emir konumunda olduğu bir toplum felah bulmaz" Bir kısım kadın hakları savunucuları, bu hadisin "Dininizin yarısını Humeyra'dan alın" hadisiyle çelişki oluşturduğunu savunuyorlar. Bu ne derece doğru bir görüştür?

CEVAP;

Cehalet, büyük bir musibettir. Hele bir de hevayla karışık bir cehalet oldumu işte o zaman daha büyük bir felaket patlak verir.

﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِنَ اللَّهِ﴾

**"Allah'tan bir yol gösterici olmadan hevesine uyan-
dan daha sapık kim vardır?" (1)**

Bu nedenle sahih olan bir hadisin reddedilmesini, buna karşın islam alimleri nazarında kıymetsiz bir hadisin sahih sayılmasını o kadar garip ve tuhaf karşılamıyoruz. Çünkü cehalet artmıştır.

Birinci hadis sahih bir hadistir ve Ebu Bekir (ra)'dan rivayet edilmiştir. O şöyle söylemiştir: "Rasulullah (sav)'e Farisilerin başına bir kadının kiral olarak geçtiği haber verilince şöyle buyurdu: "Kadının emir konumunda olduğu bir toplum felah bulmaz."

Bu hadisi Ahmet b. Hanbel, Nesai ve Tirmizi rivayet etmişlerdir. Her asırda yaşayan islam alimleri de mezkur hadisi gayet

hüsnü niyetle kabul etmişlerdir. Bu hadisin ışığı altında hükümlerini vermişlerdir; 'Kadın, erkekler üzerinde velayet hakkına sahip olmaz.'

İkinci hadise gelecek olursak "Dininizin yarısını Humeyra (Hz. Aişe)'dan alın" bununla ilgili olarak Hafız İbn Hacer şöyle der; "Rivayetin senedini bilmiyorum. İbn Esir'in 'Nihaye' si dışında başka bir hadis kitabında göremedim. İbn Esir, hadisin ravisinin kim olduğunu da belirtmemiş. Hafız İmadüddin İbn Kesir Yukarıdaki hadis hakkında Müzi ve Zehebi'ye sorulduğunda, onlar böyle bir hadisi bilmediklerini söylemişlerdir."

Senet ve ravileri bakımından hadise bakarsak durum yukardaki gibi olur.

Metin ve içeriği bakımından yaşlaşırsak, aklın bu hadisi inkar ettiğini tarihi olayların da reddettiğini görebiliriz.

a) Peygamber (s.a.v) dinin yarısını nasıl sadece Humeyra (Hz. Aişe)'den almamızı emretsin? Çoğunlukta olan diğer sahabelerden ne alacağız? Hem Humeyra'dan dinin hangi yarısını alıp hangi yarısı almayacağız?

b) Humeyra kelimesi peygamber (s.a.v)'in özel konuşmalarında hanımları için kullandığı nazlandırma ve sevmeye kastıyla "Hamra" kelimesinin ism-i tasğiridir. Ancak böyle bir kelimeyi ümmetine karşı irşat ve talim makamında kullanmış olması mümkün değildir.

Gerçekler gösteriyor ki, İslam alimleri dinin ne yarısını ne dörtte birini ne de onda birini Hz Aişe'den almış değildir. Bu, rivayet yönünden de böyledir. Dirayet yönünden de.

Raviler yönünden hadise bakacak olursak; kadınlı erkekli binlerce sahabinin, Resullah (s.a.v)'ın söz, fiil, hüküm ve takrir açısından aydınlatıcı hidayetini tebliğ etmeye katıldıklarını görmekteyiz ki Hz. Aişe de bunlardan biridir. Onun rivayet ettiği hadislerin sayısı, Ebu Hureyre'nin rivayet ettiği hadislerle ulaşamaz.

Dirayet, fıkıh ve fetva yönünden hadise bakacak olursak, Hz. Aişe'nin tek başına dinin yarısını temsil etmesini ne din ne de tarihi olaylar kabul eder. Hz. Aişe dinin yarısı olursa Ebubekir, Ömer, Ali, İbn Mes'ud, Ubey b. Kab, Muaz b. Cebel, Zeyd b. Sabit ve bu tabakadan olan diğerleriyle abadile-i erbaa olan İbn Ömer, İbn Abbas, İbn Zübeyr ve diğer sahabilerin dindeki payları ne olacaktır?

Sahabelerin faziletlerinden bahseden hadisler konusunda işi ciddi tutmalı ve ince eleyip sık dokumalıdır. Hadis alimleri ilk uydurulan hadislerin, şahısların faziletlerinden bahseden, özellikle aşırı yandaşları ve aynı zamanda müfrit karşıtları bulunan sahabelerin faziletinden bahseden hadisler olduğunu hükme bağlamışlardır. Hz. Aişe de bunlardan biridir.

Nur suresinde, ve ayrıca sahih ve hasen hadislerde Hz. Aişe'nin faziletinden bahsedilmektedir. Bu nedenle onun hakkında aşırı ve mubalağalı şekilde bahsedilen başka rivayetlere gerek kalmıyor. Zaten akıl ve gerçek tarihi vakıalar da bu aşırı ve mubalağalı rivayetleri kabul etmiyor. İbn Cevzi 'El-Mevzuat' kitabının mukaddimesinde şunları söylüyor, "Akla aykırı gelen ve usulle çelişen, nakillere zıt düşen tüm hadislerin zayıf olduğunu bil" diyen bir kişi ne kadar da güzel söylemiştir.

AİLESİNİN ÜZERİNE AĞLAMASIYLA ÖLÜNÜN AZAP ÇEKMESİ

SORU

Bazı hadis kitaplarında Peygamber (s.a.v)'e nisbet edilen şöyle bir rivayet geçmektedir. "Ölü, ailesinin üzerine ağlama-sıyla azap çeker" Oysa Kur'an'ın bildirdiğine göre kimse kimse-nin günahını yüklenmez ve insan başkasının günahından ötürü sorumlu olmaz.

﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ﴾.

"...kimse başkasının yükünü taşımaz..." (1)

Bu ayet yukardaki hadisle nasıl uyushabilir? Hadis sahih mi değil mi? Şayet sahihse manası nasıldır ve biz yukardaki hadisle Kur'an'daki ayet arasında nasıl bir bağ kurabiliriz?

CEVAP

Yukarda bahsettiğiniz hadis kesinlikle sahihtir ve sahihliği üzerinde de ittifak edilmiştir. Buhari ve Müslim bu hadisi İbn Ömer'den şu ifadeleriyle nakletmişlerdir. "Hz. Ömer vurulduğunda kızı Hafsa ona ağlamıştı. Bunun üzerine Ömer kendine gelince şunları söyledi; yavaş ol ey kızım! Peygamber (s.a.v)'in "Ölü, ailesinin üzerine ağlamasıyla azap çeker " dediğini bilmiyor musun?

Bir rivayette de şöyle geçmektedir; Hz. Ömer vurulduğunda

baygınlık geçirmişti. Bunun üzerine kendisine feryatlar edilmiş o da uyanınca; siz Peygamber (s.a.v)'in "Ölü yaşayanların kendisine ağlamasıyla azap çeker." dediğini biliyor musunuz, demişti.

Her ikisi de Hz. Ömer'den rivayet edilmiştir. Aynı zamanda Hz. Ömer'den şöyle bir rivayette gelmiştir. Üzerine ağlandığı müddetçe ölü kabrinde azap çeker.

Buhari, Ahmet b. Hanbel ve Tirmizi: Muğire'den şu ifadelerle rivayet etmişlerdir. Kim ölünün üzerine feryadı figan ederse onun feryadıyla ölü azap çeker.

Aslında burada önemli olan hadisin bir çok sahabeden sahih senetlerle gelmiş olmasıdır. Hatta, Suyuti bu konudaki hadisler mutevatirdir. Sıhhati üzerinde ileri geri konuşmanın bir anlamı yoktur. demiştir.

Şimdi manasına ve Kur'anla arasındaki uyuma gelelim. Eski-den beri bir çok alim bunun üzerinde durmuş ve bir çok te'viller yapmışlardır. Hafız İbn Hacer 'Fethu'l Bari' adlı kitabında bu te'villeri nakletmiştir. Ben en önemli ve en kuvvetlilerini aktaracağım. Sıralamada ise Hafız'ın sıralamasına bağlı kalmayacağım.

1) Hadisteki azapla kastedilen onun sözlük manasıdır. Yani; mutlak elem çekmektir. Bununla uhrevi bir azap kastedilmemiştir. Ölü, ailesinin kendisi üzerine sızlanıp ağlamalarını duyunca acı çeker. Bilindiği gibi ölü kabirde ailesinden, yakınlarından ve onların yaptıklarından tamamen habersiz değildir. Onlar ne yaparlarsa yapılanları ölü de görebilir. Taberi sahih senetle Ebu Hureyre'den şöyle rivayet etmiştir. Kulların yaptıkları amelleri onların yakınlarından olan ölülere arz edilir. Bu hadis hakkında ileri geri konuşmak uygun kaçmaz. Çünkü Nu'man bin Bersir'den Buhari'nin, Sahih'i'nde rivayet etmiş olduğu merfu hadis de bu hadis için delildir. Hâkim de bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

Hafız şöyle der: "Bu, mutekaddim alimlerden olan Ebu Cafer et-Taberi'nin tercihidir. İbn Murabıt, İyaz ve kendisine tabi olanlar da bunu tercih etmişlerdir. İbn-i Teymiyye ve muteahhirinden

olan bir cemaat de aynı görüştedirler. Bahsi geçen hadisin sahih olduğuna delil olarak da Kayle binti Mahreme'nin rivayet ettiği hadisi getirmişler Kayle şöyle der; Ey Allah'ın Resulü! onu ben doğurdum. Rebze gününde seninle birlikte savaştı. Sonra da hummaya yakalanarak öldü. Ben de devamlı ağlamaya başladım. Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.v) de şöyle buyurdular; sizden biri dünyadayken küçük arkadaşıyla (çocuğuyla) iyi bir şekilde geçinip de onun ölümü halinde 'Biz Allah'dan geldik ve yine O'na döneceğiz' derse mağlup mu olur? Muhammed'in nefsi Kudret elinde olana yemin olsun ki, sizden biriniz ağlarsanız küçük arkadaş (Ölmüş olan oğlu) da ağlar. Ey Allah'ın kulları! ölülerinizi azaplandırmayın! İşte bu hadis de sahih olan hadisler arasındadır. Ebu Hayseme, İbn Ebu Şeybe, Taberani ve diğer hadis alimleri rivayet etmişlerdir. Ebu Davut ve Tirmizi hadisin bir bölümünü rivayet etmişler.

İbn Muratıp şöyle der: "Kayle'nin rivayet ettiği hadis bu mesele için bir nastır. Ondan kesinlikle ayrılamaz."

2) Hadiste geçen 'Azab'ın manası meleklerin ölüyü, ailesinin kendisine yaptığından dolayı kınaması anlamındadır. Ahmet b. Hanbel merfu olarak Ebu Musa'dan rivayet etmiştir. Ölü, yaşayanların kendisi üzerine ağlamasıyla azap çeker. Feryatlar edip, ağlayıp çağıran kişi şöyle derse; O benim kolum kanadım! O benim yardımcım! O benim şuyum buyum... Ölüye yaka paça çekilerek şöyle denir; sen onun kolu kanadı mısın? Sen onun yardımcısı mısın?

İbn Mace şu ifadelerle rivayet etmiştir. Ölü, her yönden güzel gösterilince bunun üzerine şöyle denir; sen böyle böyle misin?

Tirmizi de şöyle demiştir: "Hiç bir ölü yoktur ki, ona ağıt yakan "O benim (güvendiğim) dağım! O benim dayanağım! gibi sözler söylediğinde de iki melek, sarsarlar ve; sen misin bu anlatılan, derler."

Buhari'nin Nu'man bin Beşir'in hadisinden 'Megazi' adlı ki-

tabında naklettiği rivayet de yukarıda bahsettiğimiz hadisin sahihliği konusunda bir delil niteliğindedir. Nu'man bin Beşir şöyle der; Abdullah İbn Revaha bayılınca kız kardeşi ağlayıp sızlanmaya başlayarak şöyle diyordu; benim (güvendiğim) dağım! şöylem böylem. Abdullah b. Revaha da ayılınca; benim için ne söylediyse melekler de bana; sen misin bu anlatılanlar diye çıktılar buyurmuştur.

3) Buharinin tercih edip de kesin olarak hükmünü koyduğu görüşü şudur; Hadiste kastedilen ağlamaktan maksat; her ağlamak değil de sadece üzerine ağıt yakılanlar feryadı figan edenlerdir. Ölüden maksat ise; her ölen kişi değildir. Hadiste kastedilmek istenen ölü, hayatta iken aynı şeyleri kendileri de yapanlardır. Bu davranışlarıyla ailelerine kötü bir örnek oluyorlardı. Onlar hayatta iken bu tür şeyler yapmayı adet edinmişlerdi. Yakın akrabaları aynı şeyi yaptıklarında onları engellemek için herhangi bir çaba sarfetmiyorlardı.

Buhari konuyla alakalı olarak bir çok deliller ileri sürmüştür. Bunlardan bazıları şunlardır.

"Ey iman edenler! Kendinizi ve aile efradınızı öyle bir ateşten koruyun ki onun yakıtı insanlarla taşlardır."

"Hepiniz çobansınız. Herkes kendi güttüğünden sorumludur."

"Hiç bir ademoğlu zulüm ile öldürülemez. (Ancak öldürülenin) kanından bir pay Adem'in ilk oğlunun üzerine yazılır. Çünkü o öldürme eylemini ilk olarak başlatan önderidir." (*Buhari ve Müslim, İbn Ömer'den rivayet etmişlerdir*)

Tüm bunların gereği olarak; ölü, sağlığında aile efradını terbiye hususunda kusurlu davrandığı için kendisi de azap çeker. Daha doğrusu bunun sıkıntı ve ızdırabını kabirde hisseder. Oys.. insan nasıl kendisini ateşten koruyorsa aile efradını da ateşten korumalıdır. Hakikatte ölü, aile efradının suçundan değil de kendi ihmalkarlık suçundan ötürü azaba nail olur.

Bu görüşümüzü te'yid olarak; cahiliye dönemindeki araplar,

ölümlelerinden sonra üzerlerine ağıt yakılması, ağlanıp sızlanması için vasiyette bulunurlardı. Bakın Tarefe ne diyor?

Ey Ma'bed'in kızı! Ben ölürsem,

Ağlayın layıkıyla,

Yaka-paça yurtın ben ölünce geride. (Şiir)

Bir de şu var; yaka-paça yırtılmadan üzüntülü ağlamalara gelince bunlarda herhangi bir sakınca yoktur.

Ebu Mes'ud el-Ensari ve Kurza b. Ka'b'ın şöyle dedikleri rivayet edilmiştir. Musibet anında yaka-paça yırtmadan ağlamaya dair bize ruhsat verildi. Bu hadisi İbn Şiyye, Taberani rivayet etmiş, Hakim de sahih olduğunu söylemiştir.

Hafız İbn Hacer de şöyle demektedir Bütün bu söylenenleri bir noktada toplayabiliriz. Ölü üzerine ağlamak, ölüden ölüye değişik durumlar arzeder. Mesela şöyle söylenebilir; Ölümü halinde halkının kendisi için ağıt dökmelerini isteyen kişi, azap görür. Bir kişi aile halkının ağıt yaktığını bilir de onları bu adetten bile bile engellemezse, yaptıklarına razı olmuş demektir. Ama yaptıklarına razı değil de ailesini engellemede ihmalkar davranmışsa, kınanır. Bütün bunlardan uzak olup, aile halkını ağıt yakmaktan engellemiş, ama aile halkı onun nasihatlarına aykırı davranarak ölümünden sonra da kendisine ağıt yakarlarsa ailesinin bu günahından ötürü sadece incinir. Doğruyu en iyi bilen Allah Teala'dır. (*Fethu'l Bari c. 3 s. 393-397 baskı Mustafa Halebi*)

Allame Münavi'nin bu konuyla alakalı olarak 'Feyz 'adlı kitabında şöyle bir yorumu bulunmaktadır. Hadisi şerifte geçen ölüden kasıt, ölmek üzere olan bir kişidir. Ölmek üzere olan bir kişinin azap görmesi ise şöyle olur; tam ölüm döşeğinde iken etrafında bağırp çağırın insanlar onu büyük bir sıkıntıya düşürürler. Can çekişmesi zorlanır. Böylece büyük bir azap çeker.

Iraki de konuyla alakalı olarak şunları söylüyor Şöyle demek daha uygundur; ağlama seslerini duymak azabın ta kendisidir. Mesela biz nasıl ki çocuklarımız ağladıklarında ızdırap duyup

acı çekiyorsak ölü de aynı şekildedir. Şu halde hadisi şerifi hiç bir tahsise gitmeden zahir anlamında ele almak durumundayız. Kirmani de bu görüşü doğrulamaktadır.

'Azap' kelimesi sözlük anlamı bakımından kullanılmıştır. Ancak hadiste geçen 'ölü' ölüm anında bulunan bir kişi olarak izah edilmiştir.

Böylece anlıyoruz ki; hadis aslında bireysel sorumluluk ilkesini benimsemeye Kur'anla çelişmiyor. Sahihliğine ve sabitliğine dil uzatılamaz. Hele de bir çok şekilde doğru olarak yorumlanma imkanı varken.

Allame Münavi şöyle der: "Bazı kendi dallarında otoriter ilim adamları şöyle demektedirler; "Hiç kimse başkasının günahından mesul tutulmaz" ayetini ilk duyduğunda söz konusu hadisi şerifin ravilerinin yanlış rivayet ettiklerini söyleyerek yerinde dona kalan kişi, buraya kadar anlattığımız gerçeklerin ışığında hata etmiş olduğunu anlayacaktır. (*Feyzu'l Kadir c. 2 s. 397*)

Bu konuyla alakalı olarak şunu da kaydetmek de fayda vardır: Hz. Aişe (r.anh) de, soruyu yönelten kardeşimizin zannettiği gibi hadisi Kur'an'ın ifadelerine aykırı bulmuş ve rivayet edenleri azarlamıştır. İbn Ömer'den rivayet eden raviyi de yanlış ve unutkanlıkla itham etmiştir. Bu anlamda hiç bir hadis duymadığını yalnız Müslimde de geçen şu hadisi bildiğini söylemişti; Allah Resulü (s.a.v) şöyle buyurdu: "Ölü, kendi günahından ötürü azap çeker. Ehli ise onun üstüne ağlar."

Hz. Aişe'nin bir başka rivayeti de şöyledir: "Resulullah (s.a.v) ehlinin üzerine ağladığı ölmüş bir yahudi kadının cenazesinin yanından geçerken şunları söyler: "(Aile efradı) onun üzerine ağlıyor ama o ise kabrinde azap içinde." (*Buhari*)

Bir başka rivayet de ise; (Yine Hz. Aişe'den); "Allah Teala aile halkı ağladığı için kafirin azabını artırır. " Hz Aişe; sizin için Kur'an yeterlidir. Hiç bir kimse bir başkasının günahından sorumlu değildir, der. (*Buhari*)

Hafız İbn Hacer şöyle der; Hz. Aişe'ye ait olan ve ondan rivayet edilen yorumların hepsi birbiriyle çelişkilidir. Bu da gösteriyor ki; Hz. Aişe konuyla ilgili hadisi, bir başka hadisle reddetmemiştir. Aksine o, hadisin Kur'an'la çeliştiği hissine kapılmıştır. Hz. Aişe'nin son rivayeti, ölünün kendi aile halkının ağlaması nedeniyle daha fazla azap göreceğini isbatlamaktadır. Azap görmekte olan bir ölünün azabının, ağlama nedeniyle artması ile, başka bir suçu ve günahı olmasa da ağlamaktan ötürü ağlama nedeniyle azap görmesi arasında ne gibi bir fark vardır? Şayet hadisi zahiri manasında alacak olursak o zaman Kur'an'la çelişir.

Bundan dolayı alimler Hz Aişe'nin bu konudaki tutumlarını benimsememişlerdir. Muhakkak ki, Allah Resulün'den başka hiç kimse hatalardan korunmuş değildir.

Kurtubi de konuyla alakalı olarak şöyle der. Hz Aişe'nin bu hadisi inkar etmesi ve ravisini de unutkanlıkla itham etmiş olması ya da hadisin bir kısmını duyup bir kısmını duymadığını söylemesi olur şey değildir. Çünkü aynı manada bir çok rivayetler bulunmaktadır ve aynı zamanda hepsi de güvenilirlerdir. Hadisin doğru yorumlanabilme imkanı varken kalkıp da karşı çıkmanın hiç bir manası yoktur. (*Feyzu'l Kadir c. 2 saife. 397*)

İbni Teymiyye şöyle demektedir Mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin buna benzer bir çok görüşleri vardır. Bir tür yorum ve içtihat ile hadisleri reddetmiş, manalarının batıl olduğunu söylemiştir. Oysa durum hiç de böyle değildir.

ACELE, ŞEYTANDANDIR.

SORU

Çeşitli münasebetlerden dolayı dillerde dolaşan birbiriyle çelişkili iki söz var.

Birincisi; "Acele, şeytandandır"

İkincisi ; "İyiliğin en hayırlısı, acele etmektir "

Bu ikisi, hadis mi değil mi? Şayet hadis ise, aralarında nasıl bir bağlantı kuracağız? Eğer hadis değillerse hangisi doğru, hangisi yanlış?

CEVAP

Birinci söz, Allah Resulü bir hadisinde: "Dikkatli olmak, Allah Teala'dan, acelecilik ise şeytandandır" (Bu hadisi Tirmizi Sehl b. Sadı Saidi'den merfu olarak rivayet etmiştir. Tirmizi hadisin hasen olduğunu söylemiş. İbn Ebu Şeybe, Ebu Ya'li, İbn Muniy, Haris b. Ebu Usame müsnetlerinde Hz. Enes'ten şu lafızlarla rivayet etmişlerdir. "Teenni Allah'tandır." Beyhaki de rivayet etmiş. Munziri 'Terğib' adlı kitabında şunları söylemiştir. Bu hadisin ravileri sahihtir."

Yavaşlığın övülmesi, aceleciliğin yerilmesi insanın fıtratında olan bir şeydir. Önceki ve şimdiki bütün alimler de bu yönde icma etmişlerdir. Hatta bazı meselelerde şöyle denmektedir. Yavaş hareket eden kişi ümit ettiğine ulaşır. Yavaş davranmakta selamet vardır. Acelecilikte ise pişmanlık.

Şair Markeş der ki;

Ey Arkadaşlar! Acele etmeyin,

Yavaş olun.

Doğrusu kurtuluş, acele etmemeye bağlıdır. (Şiir)

Bir başka şair de;

Ağır ağır davranan amacına ulaşır

Acele davranan hataya arkadaş olur. (Şiir)

Amr bin As şöyle demiştir; Kişi acelecilikle, pişmanlık meyvaları toplar

Acelecilik şeytandandır. Çünkü şeytan İbn Kayyım'ın da dediği gibi insanı kolayca hataya kaydırır. Aceleci davrananı kızdırır. Sebattan, ağırbaşlılıktan ve yumuşaklıktan uzaklaştırır. Bir şeyin yerli yerine konmasına engel olur. Kötülükleri kendine çeker. İyiliklerin elde edilmesine set olur. Acelecilik, tefrit ve bir şeye vaktinden önce davranma hastalığından türemiş bir çocuktur.

Bir hadiste şöyle geçmektedir: "Aceleci davranmadığı sürece kulun duası kabul edilir." (Ebu Hureyre'den Buhari ve Müslim rivayet etmişlerdir)

"İyiliğin en hayırlısı acil yapılandır" sözüne gelince 'Keşful Hafa' adlı kitabında Acluni bu hadisin olmadığını ama aynı manada Abbas (r.a)'tan rivayet edilen şöyle bir hadisin var olduğunu söylemiştir İyi bir iş acele edilmeden tamamlanamaz. Acele edildimi hayırlı sonuca varılır. Dillerde yaygın ve meşhur olan şöyle bir söz de vardır " Beklemek ölümden daha beterdir"

Şu da var ki, "Ma'ruf (iyi) bir iş acele edilmeden tamamlanamaz." cümlesinde ki Ma'ruf kelimesi 'Bir' kelimesinden daha kapsamlı manaya sahiptir. 'Maruf' kelimesi tüm ameli salih olan davranışları kapsamına alır. Kişiyi Allah'a yaklaştıran ya da onunla menfaat duyduğu her şey 'Ma'ruf' tur.

İyilik ve salih ameller için acele etmek övülmüş işlerdendir.

Kur'an ve sünnet de insanları daima buna teşvik etmektedir. Kur'an-ı Kerim'de bundan övgüyle bahsedilmektedir.

﴿أُولَٰئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ﴾

"... işte onlar iyi işlerde yarış ederler. O uğurda ileri geçerler." (1)

﴿وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَٰئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾

"...İyiliklere koşarlar. İşte onlar salihlerdendir." (2)

﴿وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ..﴾

"Rabbinizin mağfiretine koşuşun" (3)

"İyiliğin en hayırlısı acele etmektir" sözü manası itibarıyla sahih olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla "Acelecilik şeytandandır" hadisiyle çelişmiyor. Çünkü akıl, iki görüş arasında zıtlıkların olduğuna hüküm verebilmesi için o iki görüş arasında her yönde çelişkilerin bulunması gerekir. Daha doğrusu hiç bir şekilde bir araya gelmeleri mümkün olmamalıdır. İki sözü belli bir hal ve pozisyonla kayıtlandırmak mümkün oluyorsa o zaman zıtlık olamaz.

Muhakkik alimler ancak şu şartlar dahilinde ağır davranmanın övülebileceğini, aceleciliğin ise yerilebileceğini savunmuşlardır.

1) Yapılması istenen şey, Allah'a itaat için olduğu açıkça bilinir olmalıdır. Şayet böyle olursa o zaman Allah'ın emrettiği gibi hayırda öne geçmek ve hayırda yarışmak için acele etmek daha iyi olur. Sa'd b. Ebu Vakkas Peygamber (s.a.v)'den şu hadisi rivayet etmiştir Herşeyde yavaş davranmak daha hayırlıdır. Ancak ahiret işlerinde değil

Salih kimselerden biri tuvalette hacetini gidermekte olan kölesine seslenerek falanca kişiye sadaka verilmesini emretti.

1) Mü'minun, 61

2) Al-i İmran, 114

3) Al-i İmran, 133

Orada bulunanlardan biri de şöyle dedi; Kölenin tuvaletten çıkmasını bekleyemez miydin? Bunun üzerine salih kişi şu cevabı verir; sadaka vermek içimden geldi. Derhal verilmesini istedim. Çünkü nefsimin, bu niyeti değiştirmeyeceğinden emin değilim!

Hız Ali (r.a) Peygamber (s.a.v)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir Ya Ali! üç şeyi geciktirme ; vakti gelince namazı, hazır olunca cenazeyi ve dengini bulunca bekar kadını evlendirmeyi. Tirmizi rivayet etmiş ve hadisin hasen aynı zamanda garip olduğunu söylemiştir. İmam Ahmet b. Hanbel 'Müsnet'inde rivayet etmiş. Şeyh Şakir senedinin sahih olduğunu söylemiş. İraki de hasen bir hadistir demiştir. (*Diraye c. 2 s. 63 Feyzu'l Kadir c. 3 s.31*)

Bundan dolayı İbn Derid ile Askeri bu hadisle alakalı olarak şöyle bir kıssa anlatırlar. Bir gün yanında Ahnef b. Kays bulunurken Muaviye "Ağır ve temkinli davranmaya denk hiç bir faziletin bulunmadığını söyledi" Ahnef ise üç şeyin müstesna olduğunu ekledi; ölmeden önce aceleyle salih ameller yapmak, ölü varsa onu hemen defnetmek ve bekarlar dengini bulunca hemen evlendirmek. Orada bulunanlardan biri "Senin bu söylediklerine bizim herhangi bir ihtiyacımız yoktur." deyince Ahnef "Nedenmiş o?" diye karşılık verdi. O kişi "Senin bu söylediklerinle ilgili bir hadis zaten var" dedi ve Peygamber (s.a.v)'in konuyla alakalı hadisini zikretti. (*Feyzu'l Kadir*)

İmam Gazali, Hatem-i Esam'ın şöyle dediğini rivayet eder. Şu beş şey dışında acele etmek şeytandandır. Zaten bu beş şey de Peygamber (s.a.v)'in sünnetindendir. Yemek yedirmek. Ölüyü kefenleyip hazır hale getirmek. Bekarları evlendirmek. Borcu ödemek ve günahlardan tevbe etmek.

Ebu Ayna'ya şöyle dediler: "Acele davranma, çünkü acelecilik şeytandandır. O da şöyle cevaplamış; şayet dediğin gibi olsaydı Hz. Musa (a.s) "Sen razı olasın diye acele ettim Rabbim!" demezdi.

2) Ağır davranmak, yapılacak işin üzerinde durulmayacak, araştırılmayacak ve açığa çıkarılmayacaksa iyi olur. Ama istenen

ve yapılacak iş açığa çıkarıldıktan, üzerinde durulup gerekli olan çalışmalar yapıldıktan sonra tekrar ağır davranmanın bir anlamı olmaz. Çünkü bu durumda ağır davranmanın fazileti rezil bir konuma düşecektir. Bir şeyin sınırı aşılsa o şey tam tersine döner. Bunun için şöyle denir Ahmaklar gibi acele etme korkaklar gibi de geç davranma. Şair şöyle demiştir.

Eğer varsa bir görüşün,

İzzette olsun yanında.

İşe yaramaz görüşün, tereddüt edersen onda

Kur'an-ı Kerim şöyle buyurmaktadır.

﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ، فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
الْمُتَوَكِّلِينَ﴾

"...iş hakkında onlara danış, fakat karar verdin mi Allah'a güven, doğrusu Allah güvenenleri sever." (1)

3-) İstenen şeyin kaçmasından korkulmamalıdır. Şayet belli zaman aralıkları içerisinde yapılması gereken bir iş varsa o zaman yavaş ve ağır davranmanın hiç gereği yoktur. Aksi halde zaman geçer ve kişi fırsatı kaçırınca parmaklarını ısırmaya başlar. Bu konuyla alakalı olarak şairin biri şöyle demektedir.

Fırsatı değerlendir

Eğer değerlendirmezsen onu

Fırsat sana keder olur.

MELEKLERİN, İNFAK EDENLERLE İLGİLİ DUASI

SORU

Bir hadiste Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur. "Güneşin doğmadığı hiç bir gün yok ki, o günde iki melek şöyle seslenmesinler; Allah'ım! infak edenin malını yeniden doldur. Cimrilik edenin malını ise telef et! "

Oysa hayatta hep bunların tersini yaşıyoruz. Malını infak edip sadaka dağıtanlar geçim sıkıntısı çekiyorlar. Cimriler ise hiç bir infakta bulunmadıkları halde mali durumları oldukça iyi. Şimdi bu hadis sahih mi değil mi? Sahihse infakta bulunanın malının yeri nasıl dolduruluyor? Cimrinin malı ise nasıl telef oluyor?

CEVAP

Yukarıda bahsedilen hadis sahihtir. Ebu Hureyre (r.a)'den Buhari ve Müslim rivayet etmiştir. Ebu Hureyre Peygamber (s.a.v)'in şöyle dediğini söylemiştir Kulun sabahladığı hiç bir gün yoktur ki o günde iki melek inip biri; Allah'ım! İnfak edenin malının yerini doldur. Diğeri de; Allah'ım! cimrilik edenin malını telef et, diye buyurmasın.

Aynı anlamda daha bir çok hadis vardır. Hepsi de yukarıdaki hadisi te'yit niteliğindedir. Bunlardan bir tanesi de Müslim ve Tirmizi'nin Ebu Uname'den rivayet ettikleri hadistir. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuşlardır. "Ey Ademoğlu! Malının fazlasını

dağıtırsan bu senin için daha hayırlıdır. Yok eğer cimrilik edip tutarsan bu da senin için daha kötüdür."

Kişiyi infaka çağırıp ve cimriliğin sebeplerini yenmeye teşvik eden Allah Teala'nın kitabından daha doğru ne olabilir?

﴿الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾

"Şeytan sizi fakirlikle korkutarak cimriliği ve hayasızlığı emreder. Allah ise kendisinden mağfiret ve bol nimet vadeder. Allah'ın lütfu boldur. O her şeyi bilir." (1)

﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ﴾

"...sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine O daha hayırlısını koyar, çünkü O, rızık verenlerin en hayırlısıdır." (2)

İbn Kesir bu ayetin tefsirinde şunları söylemiştir. Allah'ın size emrettiklerinden ve mübah kıldıklarından herne sarfederse-niz Allah Teala dünyada karşılığını ona bedel bir şeyle verir ahi-rette ise sevap ve mükafat olarak verir. Hadislerde bu konuda aynı şeyleri söylemektedir. Kutsi bir hadiste Allah Teala şöyle buyurmaktadır. "Sen harcarsan Ben de senin için harcarım" (Yani sen Benim yolumda mal harcarsan Ben de sana misliyle veririm)

Soruyu yönelten kardeşimiz 'Malın yerine konması' ve 'telef edilmesi' sözlerini sadece mali konulardan ibaret olduğunu telakki ettiği için meseleyi biraz karıştırmıştır. Oysa mesele kardeşimizin anladığından daha geniş ve daha kapsamlıdır. Bir malın yerine getirilmesi, Allah Teala'nın infak eden kuluna karşılığını vermesi demektir. Allah'ın vereceği mukafat maldan daha güzel ve daha şerefli-dir. Hatta bazan 'malın yerine konması'

1) Bakara, 268

2) Sebe', 39

ailenin sıhhatli olması, evlatların salih olması, bedeninin afiyette olması, az şeylerde bereketin olmasıyla da sağlanabilir. Bazan da manevi şeyler olabilir. Mesela, hakkı bulmak, başarıya ulaşmak, göğsün genişlemesi, kalpte huzurun bulunması, kişinin sevgisinin halkın gönlüne yerleşmesi, Allah'a iman ve Allah'ın taktirine razı olmanın tadına varmak da 'Malın yerine konması' demektir. Bunların yanında Allah'ın salih kullarına ahirette hazırladığı ve hiç bir gözün göremediği ve hiç bir kulağın duyamadığı şeyler de yine kulun dünyada harcamış olduklarına karşılık malının yerine konması olarak da adlandırılabilir.

﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

"Yaptıklarına karşılık onlar için saklanan müjdeyi kimse bilmez" (1)

Doğrusu Allah'ın onun yolunda infak edenlere mükafatı dünya hayatına sığdırılamayacak kadar büyüktür.

﴿وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى﴾

"Ahiret daha hayırlı ve daha devamlıdır" (2)

Allah'ın mükafatı maddi rızıklarla telakki edilemeyecek kadar geniştir. İrfan ehli olanlar manevi rızıkların gözlerin gördüğü dünya rızıklarından daha hoş ve daha enfes olduğunu bilirler. Allah ve Resulünün eşyalar hakkındaki taktirlerindeki, değerlendirme ve ölçümleri dünya ehlinin ölçüm ve değerlendirmelerine benzemez. İşte şu ayetleri oku.

﴿قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ﴾

"De ki, bunlar Allah'ın bol nimeti ve rahmetiyedir. Buna sevininler. O, onların topladıklarından daha hayırlıdır." (3)

1) Secde, 17

2) A'lu, 17

3) Yunus, 58

﴿وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ﴾

"Kendilerini sınamak için bol bol geçimlik verdiğimiz kimselere sakın göz dikme. Rabbinin rızkı daha iyi ve daha devamlıdır." (1)

﴿الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ وَخَيْرٌ أَمَلًا﴾

"Mal ve oğullar, dünya hayatının süsüdür. Ama baki kalacak yararlı işler, sevap olarak da, amel olarak da, Rabbinin katında daha hayırlıdır." (2)

"Ahiret kazancını isteyen kazancını artırırız; dünya kazancını isteyen de ondan veririz; ama ahirette bir payı bulunmaz." (Şurâ 20)

Bir de şu hadisleri oku:

"Sabah namazının iki rek'atı dünya ve içindekilerinden daha hayırlıdır." (Müslim Hz. Aişe'den rivayet etmiştir.)

Allah yolunda akşam sabah gidip gelmek dünya ve içindekilerinden daha hayırlıdır. Sizden birinizin kurbacı kadar cennetten bir yer, dünya ve içindekilerinden daha hayırlıdır." (Buhari ve Müslim Hz. Enes'den rivayet etmişlerdir.)

Öyleyse meleklerin yaptıkları duaların manası da böylece açıklığa kavuşmuş oldu. Allah'ım! infak edenin malının yerini doldur. Cimrilik edenin malını ise telef et.

Telef etme Allah Teala'nın cimri olan kişilere verdiği cezadır. Bu telef sadece dünya malları için geçerli değildir. Yani dünya mallarının telef olması anlamına gelmez. Aynı zamanda bazan beden hastalıklı olması, bazan evlatların hayırsız çıkması ve bazan da kişinin insanlarla olan ilişkilerinin bozuk olması manalarına da gelebilir. Malın telef edilmesi manevi şeyler için de te-

1) Taha, 131

2) Kehf, 46

lakki edilebilir mesela; kalbin her daim şüphede bulunması, devamlı olarak sıkıntı duyması, elinin altında yeterince mal ve mülk olduğu halde onlardan istediği gibi faydalanamaması ya da devamlı ızdıraplı bir hayat yaşaması olarak da değerlendirilebilir. Bunlara ilaveten bir de Allah'ın bu tür kimseler için ahirette hazırladığı cezalar da işin cabası

﴿وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ﴾

"Ahiret azabı ise daha çetindir. Allah'a karşı onları koruyan da yoktur." (1)

Meleklerin yaptıkları duayla Kur'an-ı Kerim arasında bir muatabıklığın olduğunu görebiliriz

﴿وَأَمَّا مَنْ أُعْطِيَ وَاتَّقَىٰ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَىٰ، وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ وَكَذَبَ بِالْحُسْنَىٰ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَىٰ﴾

"Elinde bulunandan verenin, Allah'a karşı gelmekten sakınanın, en güzel söz olan Allah'ın birliğini doğrulayanın işlerini kolaylaştırırız. Ama cimrilik eden, kendini Allah'tan müstağni sayan, en güzel sözü yalancı kimsenin güçlüğü uğramasını kolaylaştırırız." (2)

Ayeti kerimede geçen kişinin kolay yola hazırlanması, 'Allah'ım! infak edenin malının yerini doldur.' sözünün karşılığına denktir. Şiddetli yola hazırlanması ise 'Allah'ım! cimrilik edenin malını da telef et' sözünün karşılığına denktir. Dolayısıyla mesele, 'Malın yerinin doldurulması' ve 'telef edilmesi' ifadeleri, 'dünya mallarıyla yerinin doldurulması' ve yine 'dünya mallarıyla telef edilmesi' ifadelerinden daha geniş ve daha kapsamlıdır.

YA HAYIR SÖYLE YA SUS

SORU

Peygamber (s:a.v) şöyle buyurmaktadır. "Ya hayır söyle ya sus" O zaman bu hadis ışığı altında çok konuşmak haram oluyor, değil mi?

CEVAP

Dilin afetleriyle alakalı olarak Peygamber (s.a.v)'den bir çok rivayetler mevcuttur. Bunlardan bir iki tanesi de şunlardır.

"Kim Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa ya hayır konuşsun ya da sussun" (Buhari ve Müslim Ebu Hureyre ve Ebu Şerih'den rivayet etmişlerdir.)

"Allah hayır söyleyip de zengin olanla susup da selamet bulana rahmet etsin" (İbn Mubarek 'Züht' adlı kitabında rivayet etmiş ve daha bir kaç yoldan rivayet edilmiştir.) Çok konuşmak bazan insanı, içinden çıkılmaz durumlara sürükler. Dilin afetleri vardır. İmam Gazali dilin tam yirmi afetini sayar; yalancılık, gıybet, kovuculuk, yalancı şahitlik, yalan yere yemin, insanların namusları hakkında konuşmak, malayani şeylerden konuşmak, başkalarını alaya almak ve aşağılamak.

Hatta Şeyh Abdulgani Nablusi dilin afetlerini yetmiş ikiye kadar çıkartmıştır. Bu konunun açıklamaları oldukça uzun.

Bir kişi çok konuştuğu zaman hataya düşmesi, dilini onun bunun namusuna uzatmaya gıybetle insanların etini yemeye yakalanması kaçınılmaz olur. Bundan dolayı susmak selamet vesiledir. Bu demek değildir ki kişi duyduklarını hiç konuşmadan tutacak ve hiç kıınıldamadan duracaktır. Hayır, sadece konuşunca hayır konuşacak yani Allah'ın razı olacağı şeyleri konuşacaktır.

Bilindiği gibi eskilerden beri insanların dilinde hep şu söz dolaşır; "Söz gümüş ise, sükut altındır."

Şair şöyle der;
Dilini koru ey insan!
O yılandır sokmasın.
Niceleri var mezarda,
Onlar dilinin kurbanıdır.
Nice kahramanlar,
Dilden sakınırlardı.

Sadece ahirette değil dünyada da insan dilinin hatasından dolayı ortaya çıkacak neticeleri görebiliyor. Çok konuşması sebebiyle zararlara, musibetlere düşer kalıyor. O halde dilin hatalarından sakınmak gerekir. İşte bu sebeple şöyle söylemiş şair;

Genç dilinin sürçmesiyle ölür.
Yoksa ayak sürçmesinden değil.
Dil sürçmesi kelle alır,
Ayak sürçmesiyle yaralanan
Bir müddet sonra iyileşir.

Bu konu hakkında yine şöyle bir söz vardır. "Sen sözünün sahibisin. Ama onu ağzından çıkardıktan sonra o senin sahibin olur" Öyleyse insanın gevezelik etmemesi gerekir.

Çok konuşan insanlar genelde hata yapar, onun bunun diline düşerler. Bu nedenle Allah'ın murakabesi üzerinde olan ve O'dan korkan bir mü'mine gereken, sözünü bilerek konuşması, konuştuğunun lehine mi aleyhine mi olacağının hesabını yapmasıdır. Çünkü ilahi kalem insanın ağzından çıkan her sözü kayda alır ve onu bir kitaba işler.

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ، وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ
حَبْلِ الْوَرِيدِ إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشَّمَالِ قَعِيدٌ. مَا يَلْفِظُ مِنْ
قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾

"And olsun ki insanı Biz yarattık; nefsinin kendisine fısıldadıklarını biz biliriz; Biz ona şah damarından daha yakınız. Sağında ve solunda, onunla beraber oturan iki alıcı melek, yanında hazır birer gözcü olarak söylediği her sözü zaptederler. " (1)

Konuştugu sözlerin amelleri gibi yazıldığını, onlardan hesaba çekileceğini bilen bir insan az konuşur. Yalnızca kendisini ilgilendiren şeylerden bahseder. İşte bu da selamettir.

Öyleyse ya hayır söyle ki, kazanasın ya da sus ki, selamet bulasın.

SAHİH-İ BUHARİ'nin SAVUNMASI

SORU

'El-Arabi' gazetesinin 11 Şevval 1375 (Şubat 1966) seksen-yedinci sayısının 'Sorun söyleyelim' köşesinde Sayın Abdulvaris Kebir'in, 'Cabirü asarati'l-Kiram' takma adını kullanan Iraklı bir müslüman araştırmacının sahabeleri ve Buhariyi müdafa eden bir yazısına reddiyesini yayınlamıştı. Bu reddiyede şunlara yer verilmiş:

"... Ben Ebu Hureyre'nin ve diğer sahabelerin, Buhari'nin ve diğer sahih kitap sahiplerinin hadis uydurduklarını iddia etmiyorum. Akla ve mantığa uygun olmadığı için bir hadisin zayıf ve uydurma da olduğunu söylemiyorum. Aksine bu konuda Hem de eski ve yeni bir çok alimden rivayet edilen pekçok görüş vardır. İmam İbn Teymiyye, Kastelani, Zehebi, Beyhaki, Taberani Darektuni, Heysemi, Suyuti ve Askalani gibi.

Mevzu hadislerden bahsetmek için şu sütunlar yeterli değildir. Bununla birlikte ey Cabiri asarati'l Kiram! senin meydan okuyuşuna da cevap vereceğim. Şimdi sana soruyorum Peygamber (s.a.v) nasıl olurda ' Ümmetimin ihtilafında rahmet vardır '

'Ashabımın ihtilafında rahmet vardır.' diyebilir? Oysa Allah Teala muhkem kitabında şunları söylemektedir.

﴿أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ﴾

"Dini ikame edin, ayrılığa düşmeyin." (1)

﴿واعتصموا بحبلِ اللهِ جميعاً ولا تفرقوا﴾.

'Toptan Allah'ın ipine sımsıkı sarılın ayrılığa düşmeyin' (1)

﴿وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ﴾.

'Allah'ın kitabında ayrılığa düşenler şüphesiz derin bir çık-mazdadırlar.' (2)

Aklım almıyor benim 'Doyuruncaya kadar (müslüman) karde-şine ekmek veren kanıncaya kadar su içiren kişiyi Allah Teala cehennem azabından yedi hendek uzaklaştırır ki her hendek arasında beşyüz senelik bir yürüyüş vardır.' Peki her gün karın-larını doyuruncaya kadar ekmek veren ve kanıncaya kadar da su veren kişilerin mükafatı ne kadar olacak?

'Dünya ahiret ehline haramdır. Ahirette dünya ehline ha-ramdır.' bir Peygamberin böyle söylemesi nasıl düşünülebilir? Allah Teala mukem kitabında şunları söylemektedir

﴿وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ، وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا﴾.

"Allah'ın sana verdiği mal ve ahiret yurdunu iste.'Dünyadan da nasibini unutma.'"(3)

﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ﴾.

'De ki Allah'ın kulları için çıkardığı zineti, temiz ve hoş rızıkları kim haram etmiş.' (4)

Resulullah (s.a.v) nasıl şöyle diyebilir? 'Taun, kardeşiniz cin-lerin yarasıdır.' 'Sizin düşmanlarınız cinlerdir' 'Salih kimselerin iyilikleri mukarreb(Melekler ve Enbiya)'lar için günah ve kötö-lüktür.'

'Kendinize güvercin edinin. Çünkü onlar, çocuklarınızdan cin-leri uzaklaştırırlar.'

1) Al-i İmran, 103

2) Bakara, 176

3) Kasas, 77

4) A'raf, 32

'Sürekli kabak yeyin. Çünkü kabak, beyni güçlendirir. Sürekli mercimek yeyin. Çünkü mercimek, yetmiş peygamberin diliyle kutsanmıştır.'

'Sofrularınızı bakla ile süsleyin. Çünkü bakla, şeytanı kovar.'
Peygamberin böyle şeyler söyleyebileceğine aklınız kesiyor mu?

Sadece bunlar değil Cabir bey! Sahih-i Buhari ve diğer sahih kitaplarda bunlardan daha acı ve daha dehşetlileri var. Hem de Allah'ın kullarına emrettiklerine ve Kitab'ında bulunanlara aykırılık teşkil ediyorlar.

Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى، فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ﴾

"Sana hayızdan sorarlar. De ki; o bir ezadır. Hayızlı iken hanımlarınızdan uzak durun. Temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın." (1)

Hayızlı iken bir kişinin hanımına yaklaşmaması kesin bir emir olarak Kur'an'da belirtilmiştir. Fakat Buhari ve onun gibi daha bir çokları -Allah onlara mağfiret etsin- Hz. Aişe'ye nisbetle şu hadisi rivayet ediyorlar. Hz. Aişe şöyle buyuruyor. 'Peygamber bana peştamalimi giymemi emreder sonra da hayızlı olduğum halde benimle oynardı.'

Bu hadisin bir benzeri de, peygamberin hanımlarından birisi olan Meymune'ye nisbet edilmektedir.

İnsanların bu tür hadislerden anladıkları tek şey; Allah Resulü hayızlı dönemlerinde hanımlarıyla cinsi münasebette bulunuyordu. Hem de Allah Teala'nın emrine aykırı olarak.

Sen buna razı olur musun? ya da herhangi bir müslüman razı olur mu? Bu tür çirkin hareketlerin bir Peygamber'den çıkması beklenir mi? Hele hele de Peygamberlerin efendisinden.

Bir de şunu dinle Cabir Bey! Allah Teala Maide ve Nisa surelerinde geçen cenabetlikten temizlenme ile ilgili ayette şunları söylemekte;

﴿أَوَلَمْ يَسْتَمِ الْأُنثَىٰ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا﴾

"Veya kadınlara dokunmuşsanız bu halde su bulamamışsanız, temiz bir toprakla teyemmüm edin." (1)

Buhari ise şöyle diyor; Bir adam Hz. Ömer'e gelip şöyle dedi; ben cünup oldum ve (temizlenmek için) su bulamadım. Hz. Ömer de şöyle cevap verir; öyleyse namaz kılma!

Ocağın üçüncü taşı, bu da Zeyt b. Enes'ten rivayet edilen ve sahih senetlerle 'Buhari ve Müslim'de' geçen bir hadisle tamamlanmaktadır. Bu hadisi 'İhkam' adlı kitabında İbn Hazm da sahih olarak belirtmiş ve aynı zamanda Tahavi 'Müşkil'il Asar' adlı kitabında aynı hadisi rivayet etmiştir. Hadisi Zeyd b. Enes şöyle rivayet etmektedir. "Ramazanda dolu yağdı. Ebu Talha da dedi ki; bana bu doludan biraz ver. Ve oruçlu olduğu halde doludan yemeye başladı. Ben de dedim ki; sen oruçlu olduğun halde doluyu yiyorsun. O da, dolu gökten yağar ve bizim içimizi temizler. Dolu ne yiyecektir ne de içecek. Sadece berekettir, dedi. Ben de Allah Resulü (s.a.v)'nün yanına vardım ve bu durumu kendisine bildirdim Allah Resulü (s.a.v) de şöyle buyurdular; onu amcandan al!

Cabir Bey! şayet bu hadis sahihse öyleyse ramazanda dolu yemek orucu bozmaz. Bu tür rivayetler Buhari, Müslim ve diğer sahih olarak bilinen hadis kitaplarında yer alsa bile hiç bir müslüman kalkıp da bunların doğru olduğunu söyleyemez!

Bu nedenle bizler, tefsir ve hadis kitaplarını bu gibi safsatalardan temizlemek istiyoruz.

Tüm bunlardan sonra meydan okumaya devam ediyor musunuz? Herne durumda olursa olsun ben mücadele eldivenini giymeye hazırım.

(11 Şevval 1385 hicri)

Muhterem Hocam, Şer'i ve ilmi yönden bu konudaki görüşlerinizi açıklamanızı rica ediyorum. Özellikle de Sahihi Buhari ile alakalı olan konularda. Her müslümanın yanında belli bir konuma sahip olduğu için Buhari'nin sahihi hakkında ortaya atılan şüphe iddialarına cevaplar vermenizi rica ediyorum.

CEVAP

Bay Abdulvaris Kebir'in hazırladığı 'El-Arabi' gazetesinin Şubat 1966'da yayınlanan makalesi karşısında ben de dahil tüm müslümanlar hatta insaf sahibi herkes şok oldu. Okuyucular büyük başlıklar ve puntolarla İslamda Kur'an'dan sonra en büyük kitap olan 'Sahihi Buhariye' yapılan bu çirkin saldırıya hayret ettiler. Oysa bu hadis kitabı her asırda hüsn-ü kabul görmüş, havas ve avam tarafından ilgiyle karşılanmış hatta, bir insan hataya düştüğü zaman hatasını hafife almak maksadıyla şöyle dahi söylerlerdi: "Canım Buhari'yi okurken hata yapmadı ya" Ama ne yazık ki bu dergi kalın başlıklarla Sahih-i Buhari'nin tamamının sahih olmadığını bir çok hadisın iftira hatta münker olduğunu yazmıştır.

Müslümanların duygularına meydan okuyan, insanı galeyana getiren bu yazıya gözüm ilişince tüylerim diken diken oldu; cildim ürperdi. Bu yazı müslümanların düşüncelerine yıkıcı bombalar atıyordu. Yazının az bir kısmını okuyan hemen herkes yazıyı protesto edip reddediyordu. Bu nedenle mutlaka 'Lahavle ve la kuvete illabillahil azim' 'İnnalillahi ve inna ileyhi raciun' demişlerdir herhalde. Ben dahil bir çok kişi, müslümanların mali desteğiyle çıkarılan ve aynı zamanda müslüman yazarların da bulunduğu böyle bir arap gazetesinde bu tür yazılar nasıl olurda yayınlanır diye düşünüyorduk.

Garip olan taraf; doğru olmayan, ilmin rızası dışında, ne dinin ve ne de mahlukatın razı olmadığı bir metodla delillerin çıkarılma-ya çalışılması ve isbatlar yapılmasıydı.

Buhari'ye saldırmak için ortamlar hazırlamak amacıyla bir kaç tane mevzu veya icma ile asılsız oldukları isbatlanmış hadisler nakletmiştir. Oysa bu hadisleri nakletmesine gerek bile yoktu. Ayrıca ömürlerini sünnet-i nebeviyye yolunda harcamış, hadisleri bozguncuların elinden korumaya kendilerini adanmış ve batıl zihniyetli kimselerin elinden hadisleri korumak için günlerini vermiş olan alimlerin gayretli çalışmalarından da sitayişle bahsetmiştir. Abdullah b. Mubarek'e; "Bu hadisler mevzu hadislerdir denildiğinde" şu cevabı vermiş "Mütehassıs alimler de zaten bunun için varlar." Abdullah b. Mubarek gerçekten doğru söylemiş. Alimler bu hadisler için yaşamışlardır. Onlar öldüler. Hamd olsun Allah dinini korudu ve va'dini yerine getirdi.

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

"Bu Kur'an'ı Biz indirdik ve yine onu koruyacak da Biziz " (1)

Hiç şüphesiz Kur'an'ı korumak, onu açıklayan ve şerh eden şeyleri korumakla olur. İşte bu da, Allah Teala'nın kendisine şu ayetlerle hitapta bulunduğu sünnetlerdir.

﴿وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ﴾

"Biz sana zikri indirdik ki, insanlara kendilerine neyin indirildiğini açıklayasın." (2)

Gazetede makalesi yayınlanan üstadın 'Mercimek yiye. Çünkü mercimek yetmiş peygamberin diliyle kutsanmıştır' gibisinden batıl olduğu aşikar olan bir takım uydurma sözleri bir araya getirip söylemesi ciddiyetle bağdaşmaz. Tartışmanın yapıldığı konunun aslı, tefsir ve hadis kitaplarını onların içinde bulunan şaibelerden ve israiliyat türü safsatalardan temizlememiş güya.

Bu gibi yerlerde bu tür sözlerin ve konuşmaların söylenmesi

1) Hicr, 9

2) Nahl, 44

okuyucuların zihinlerinde bir takım şüphelerin oluşmasına ortam hazırlayacaktır; hadis kitaplarında batıl rivayetler bulunmuş ya da batıl rivayetlere güvenmişler ya da hadis alimleri batıl hadislerin dereceleri hakkında susup hiç bir açıklama yapmamışlar hissinin verecektir. Bu da gösteriyor ki, bu tür saldırıların gerisinde yatan niyet, islam dini, onun kaynakları ve imamı hakkında şüphe uyandırmak. Ellerine geçen her fırsatta islamı sarsmak ve baltalamaktır.

Bundan daha da garibi, yazar batıl oldukları şüphe götürmeyen hadisleri sıralamış. Sonra da tek bir sözle şöyle diyebilmiş; 'Sadece bu kadar değil, Sahih-i Buhari'de ve diğer sahih kitaplarında bunlardan daha müthiş ve daha acısı var. Hem de Allah'ın emrettiklerine ve Kitab'ında indirdiklerine aykırı oldukları halde.'

Hay Allah! Sahih-i Buhari ve diğer hadis kitapları bu adamın anlattığı uydurma ve batıl hadislerden daha müthiş ve daha mı acı gerçekten? Allah'a yemin olsun ki, şayet söyledikleri doğru olsa, sayın yazarımız asrımızda bu gerçeği ortaya çıkaran en büyük bir kişi ünvanını kazanmış olurdu. Hem de asırlardır islam ümmetinin gözünden kaçan gerçekleri açığa çıkarmış olarak. Hatta ilk dönem alimlerinin başaramadığını bir çok alimi geride bırakarak günümüzde ortaya çıkmış bir alim olurdu.

Buhari'nin rivayet ettiği hadisler bu yazarın nazarında yalan ve batıl hadislerden daha kötü bir konumda.

Deve doğum sancısı çekiyor da hiç bir şey doğuramıyor. Ne bir fare ne de bir kurbağa. Yazar Buhari'nin rivayet ettiği iki hadisten bahsediyor. Bu iki hadisin de Allah'ın kitabına aykırılık teşkil ettiğini iddia ediyor. Öyleyse biz de onun bu hatalı iddialarını münakaşa etmek için birazcık konu üzerinde duralım;

BİRİNCİ HADİS:

Buhari Hz. Aişe'den bu hadisi 'Hayz Bölümü'nde rivayet ediyor. Hz. Aişe şöyle buyurmaktadır. Peygamber (s.a.v) bana peştemalimi giymemi emrederdi. Sonra da hayızlı olduğum halde

benimle oynasrdı. Yazar şöyle söylüyor; bu türden hadisleri Hz. Meymune'ye de nisbet etmişler. Hz. Meymune de Peygamber (s.a.v)'in hanımlarından biri. Yazar hadisi, ayete aykırı görüyor.

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى، فَاعْتَرِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ﴾

"Sana hayızdan sorarlar. De ki, o bir ezadır. Hayızlı iken kadınlarınızdan uzak durun. Temizlenene kadar onlara yaklaşmayın."(1)

Asrın allemesi üstadımızın ayetle hadis arasındaki çelişkileri göstermesi gerekirdi. Bu da ancak ayette geçen 'itizal' kelimesi ile hadiste rivayet edilen 'mübaşere' kelimesinden nelerin kastedildiğini açıklamakla mümkündür. Böylece okurlar da gerçekten bir zıtlığın var olup olmadığını anlamış olacaklardır.

Öyle gözüküyor ki, yazar hadiste geçen 'Mübaşere' kelimesini 'cima' manasında almış. Evet bazan bu manaya da gelir. "Artık onlara yaklaşabilirsiniz" ayeti kerimesinde 'mübaşere' kelimesi 'cima' manasına gelir. Aynı zamanda ayetteki 'itizal (uzak durmak)' kelimesini de kendini tam manasıyla kadından uzak tutmak ya da onunla aynı yataкта yatmamak ve bedenini ondan uzak tutmak olarak algılamış olabilir.

Her iki anlayış da sakıncalı ve hatalıdır.

'Mübaşere' kelimesini 'Cima etmek' olarak izah etmek, hadisin lafzını inkara yeltenmeye götürür. Çünkü Hz. Aişe (r.a) şöyle buyurmuştur. "Peygamber (s.a.v) bana peştimalimi giymemi emrederdi. Sonra da benimle mübaşerede (oynaşma) bulunurdu." Peygamber (s.a.v)'in izar (peştimal) giymesini emretmesi onunla (mübaşerede) oynaşmada bulunması içindir.

Bu gerçek Müslim'de Hz. Aişe'den rivayet edilen şu hadisi de doğruluyor. "Peygamber (s.a.v) hayızlı olduğum halde benimle yatıyordu. Benimle onun arasında bir elbise vardı."

Bu yazar bey, biraz durup düşünseydi ve islamın en yakın kaynaklarına müracaat etseydi. Mesela, sözlük, tefsir, garip hadisler ve onların şerhleri gibi kaynaklara o zaman onu heyecanlandırıp yerinden hoplatmaya vesile olan 'mübaşere' kelimesinin manasını da anlamış olurdu. Kamus (Arapça sözlük)'da şöyle denmektedir. Başere el-mer'ete... kadınla cima etti (yani cinsi münasebete girdi) ya da her ikisi (erkek ve kadın) bir elbise içinde birbirlerine yaklaştılar manasına gelir. Şayet yazar bey, kamusda kelimelerin bulunması metodunu bilmiyorsa o zaman Mısır Dil Komitesi'nin en son çıkardığı mu'cemlerden birini alma gücüne sahiptir herhalde. Bu sözlükte 'El-mu'cem El-vasit' bahis konusu kelimeyi şu şekilde tarif ediyor; Başere zevcehu, mubaşereten, ve bişaren. Kadına dokundu. Bir birlerine dokundular. İlişki kurdular, öpüştüler.

'Mübaşere' kelimesi Kur'an'da ise cima 'ilişki kurmak', öpmek ve temasta bulunmak anlamında kullanılmıştır. Cima manasında sadece bir ayette geçmektedir. Sünnet-i nebeviyye, karine ve siyak kelimenin bu manada kullanıldığını gösteriyor. Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿فَالَّذِينَ بَاسِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا...﴾

" .artık onlara yaklaşabilirsiniz. Allah'ın sizin için taktir ettiğini dileyin. Tan yerinde beyaz iplik siyah iplikten sizce ayrılıncaya dek, yiyin için, sonra orucu geceye kadar tamamlayın. Mescitlerde itikafa çekildiğinizde kadınlarınıza yaklaşmayın..." (1)

Mescitlerde i'tikaf sırasında nehyedilen 'mübaşere' öpmek, dokunmak ve buna benzer şeylerdir. Çünkü bunlar mescidlerde i'tikaf esnasında olabilecek şeylerdir.

Ramazan gecesi yapılması emredilen 'mübaşere' ise cima 'cinsi münasebet' manasında kullanılmıştır. Çünkü siyak 'Allah'ın sizin için taktir ettiğini dileyin' buna delildir. Kurtubi ve diğer

müfessirler 'Artık onlarla cinsi münasebet kurabilirsiniz' ayetinde geçen mübaşere kelimesinin cimadan kinaye (mecaz) olarak kullanıldığını söylemiştir. Mübaşere kelimesinin kullanılmasından maksat, eşlerin tenlerinin birbirlerine değmesinden ötürüdür.

Böylece mübaşere kelimesinin, cima olarak kullanılmasının gerçek manada değil de mecazi olduğunu anladık. Mecaz hiç bir zaman hakiki manayı ortadan kaldıramaz. Aksine hakiki mana zıddına bir delil bulunmadıkça asıldır.

Öyleyse Hz. Aişe'den rivayet edilen hadiste geçen 'mübaşere' kelimesini cima olarak algılamak büyük bir hatadır. Şayet yazar bey hadiste geçen mübaşere kelimesini hatalı olarak anlamamışsa demek ki, ayette geçen 'hayızlı iken hanımlarınızdan uzak durun' i'tizal (uzak durmak) kelimesini yanlış anladığından dolayı, yukardaki saçma iddialarda bulunmuştur.

Yazar beyin en büyük yanlıgısı da şudur, içindeki gizli niyetlerden ötürü nasları anlamada zan ve hırsa kapılmakta acele etmektedir. Sonra da bu anlayışına dayanarak bir takım sonuçlar çıkarıp bu sonuçlarla insanları zorlamaya, dinlerini ve peygamberlerinin sünnetini terkettirmeye çalışmaktadır.

Ayeti Kerime'de' annelerin kastedildiğini anlaması için yazarın, kaynaklara muracaat etmeye, ilim ehline sormaya ve kendi görüşlerine göre söz söylemekte aceleci davranmamaya özen göstermesi gerekirdi. Ebu Bekir (r.a) şöyle buyurmaktadır. Allah'ın kitabı hakkında bilmediğim birşey söylersem hangi gökyüzü beni altına alır ve hangi yeryüzü beni üzerinde taşır.

Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır. Kim ki, Kur'an hakkında bilmediği birşey söyler ve kendi kafasına göre görüşler ileri sürerse cehennemdeki yerini hazırlasın. (Tirmizi, Nesai ve Ebu Davut)

Ayetlerden kastedilen manayı hadisler açıklamıştır. Bazı ayetlerin manasını da karineler, çeşitli bilgiler ve sebeplerler (nüzul sebepleri) ortaya çıkarmıştır. Sahabe, ayetlerin manalarını çok daha iyi biliyordu. Bu manaları onlardan tabiin aldı. Do-

layısıyla onların ilmine başvurmak ve bu gibi konularda onlardan istifade etmek gerekir.

Oysa bilgiçlik taslayıp, kaynaklar ortada iken onları kullanmamak ve Kur'an'a saldırıp delilsiz uydurmalarla onlar hakkında söz söylemek ne ilmin ne de dinin kabul ettiği bir metoddur. Hadis-i şerifte şöyle geçmektedir. Kim Allah'ın kitabı hakkında kendi görüşüne göre konuşursa isabetli de olsa hata etmiştir.

İbn Kesir şöyle der Çünkü bu tür konularda konuşmak insanı bilmediği konularda konuşmaya ve emredildiğinin dışında aksi yollara sürüklenmeye sevk eder. Doğru bir hüküm verse de hatalıdır. Çünkü yapılan iş yerinde bir iş değildir. Bu durum, bilmediği halde insanlara hüküm veren kişinin durumuna benzer. Doğruya isabet etse de Allah'ın kitabı hakkında kendi nefesine göre konuşan kişi cehennemliktir. Çünkü o, hatalı hüküm verenden daha az bir suç işlememiştir. (İbn Kesir'in mükaddimesinden)

Kur'an'dan sonra ikinci büyük kaynak hükmünde olan Sahih-i Buhari'nin hatalı olduğunu söylemeye, her asırdaki islam alimlerine dil uzatmaya ve onların yanlışlarını aramaya yeltenen bir insanın islami kaynaklara dönmesi ve onlardan faydalanması gerekir.

Allah Resulü (s.a.v) ilmiyle, ameliyle ve takririyle Kur'an'ın açıklayıcısıdır. Çünkü Allah Teala şöyle buyurmaktadır

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَى، فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ﴾

"Sana hayızdan sorarlar de ki, o bir ezadır. Hayızlı iken hanımlarınızdan uzak durun..." (1)

Ayette geçen i'tizal (uzaklaşmak) kelimesi bir çok manalara gelir. Kadının yatağından mutlak surette uzaklaşmak, yahudilerin yaptıkları gibi evlerini terketmek vb. Bazen da bedeninin kadından uzak tutulması anlamına gelir. Ya da ezaya vesile olan, bu ne-

denle uzaklaşma emrinin geldiği 'erkeklik organı'nı kadından uzak tutmak anlamına da gelir. Bedenin belli noktalarını uzaklaştırmak. Mesela, göbekte diz kapağı arasını. İşte burada kastedilen manayı sünnet bize açıklıyor. Hem kavli olarak hemde fiili olarak "Biz sana zikri indirdik ki, insanlara kendilerine neyin indirildiğini açıklayasın"

Allah'a hamd olsun Peygamber (s.a.v) insanlardan gizli olarak hiç bir şey yapmamıştır. Hatta O'nun özel ve genel bütün hayatı ümmetin malı olmuştur. Gece ne yaptığını, gündüz nelerle meşgul olduğunu, gizli açık nelerle uğraştığını, hanımları da dahil bütün sahabeler kendilerinden sonra gelecek nesle aktarmışlardır. Çünkü sünnet onlar için teşridir. Sünnette onlar için güzel örnekler vardır.

İşte bu davranışlarından birisi de Peygamber (s.a.v)'in aybaşı hallerindeyken hanımlarıyla olan ilişkisidir. Aybaşı haliyle ilgili ayet-i kerimeyi Allah Resulü'nün fiil ve sözleri tefsir etmektedir. Yoksa ayette kastedilen i'tizal (uzaklaşma) hanımları hayızlı iken onlardan uzaklaşan ve aynı evde oturmayan yahudilerin uzaklaşması gibi değildir. Senelerce ensar da aynı şeyi yahudilerden etkilendikleri için uygulaya gelmişlerdi. Bu konuda neyin haram ve neyin helal olduğunu Peygamber (s.a.v)'e sorduklarında yukarıda bahsini yaptığımız ayet inmiştir. Peygamber (s.a.v) de bu ayeti hem sözüyle hem de fiiliyle açıklamıştır.

Mü'minlerin anneleri, O'nun her davranış ve ilişkisinde izlediği doğru yolu müslümanlara tebliğ etmek, Resulullah (s.a.v)'ın sünneti dışında kalan aşırılıkları ve hataları düzeltmek ve gerekli bilgileri vermek hususunda çok büyük gayretler sarfetmişlerdir.

İbn Abbas'ın cariyesi Bedret bir rivayetinde şöyle demektedir. Meymune b. Haris ile Hafsa -ki onlar Resulullah'ın pak hanımları, mü'minlerin anneleridir- beni İbn Abbas (r.a)'ın hanımına gönderdiler. Onlar arasında kadınlardan taraf bir akrabalık vardı. Oraya gittiğim de İbn Abbas ile hanımının yataklarının ayrı ayrı yerlerde olduğunu gördüm. Ben bunu onların

dargın olmalarına yordum, oysa sebebini sorunca bana şöyle cevap verdi; ben hayızlı olduğumda yatağımız ayrılır. Döndüğümde durumu Peygamber'in hanımlarına haber verdim. Beni İbn Abbas'a göndererek dediler ki; git ona söyle; Peygamberin zevcesi diyor ki; Ey İbn Abbas! sen Resulullah'ın sünnetinden yüz mü çeviriyorsun? Resulullah hanımları hayızlı iken de onlarla beraber aynı yatakta yatardı. Aralarında diz boyunu aşmayan bir elbise-den başka bir şey yoktu. (*İbn Arabi 'Akam-ı Kur'an' c. 1 s. 163*)

Resulullah (sav)'in, hanımları hayızlı olduklarında, peştemal giymeyi emretmesi, ashabını buna zorlaması anlamına gelmez. Doğrusu O (sav) bu hareketiyle, eza veren yerler (cinsel organ) hariç bütün bedenden istifade etmenin mübahlığını gösteriyordu. Bütün bunlar böyle günlerde tedbir ve ihtiyat olsun diye peştemal sarınmanın müstehap olduğunu gösterir. Müslim'de Hz. Enes'den bir rivayet var. Yahudiler, hanımları hayızlı iken onlarla hiç birşey yemezler ve aynı evde bile oturmazlardı. Sahabe Peygamber (s.a.v)'e bu konu hakkında sorular yöneltince şu ayetler indi. **"Sana hayızdan sorarlar de ki, o bir eza-dır. Hayızlı iken hanımlarınızdan uzak durun. Temizle-nene kadar onlara yaklaşmayın."** Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmaktadır "(Hayızlı iken) cinsel temas hariç her şeyi yapın" Bu haber yahudilerin kulağına gittiğinde Bu adam (Muhammed) bize muhalefet etmediği hiç bir şey bırakmadı demeye başladılar.

Useyd b. Hudeyr ile Abbad b. Bişr Allah Resulüne gelip dediler ki; Ey Allah'ın Resulü! Yahudiler böyle böyle diyorlar. Onlara muhalefet olsun diye hanımlarımızla ilişki kuramazmıyız? Peygamber (s.a.v)'in yüzünün rengi değişti. Kurtubi ve diğer bazı ulema şöyle demektedir. Yahudiler ve mecusiler hayızlı kadından sakınırlardı. Hristiyanlar da hanımları hayızlı iken cinsi münasebette bulunurlardı. Allah Teala ise bu ikisi arasında orta yolu emretti. (*Kurtubi tefsiri c. 3 s. 8*)

Ayetlerin nebevi tefsiri ve onların işlevsel tatbikinin gayesi,

ifrat ve tefritçiler arasında islamı orta bir yola oturtmaktır. Tüm bunlardan sonra bir müslüman kalkıp da Kur'an-ı Kerimle Hz. Aişe ve Hz. Meymune tarafından rivayet edilen ve Buhari'de geçen hadis arasında herhangi bir zıtlığın olduğunu söylemesi doğru olur mu? ya da bu hadisin Allah Teala'nın kitabında bulunan hükümlere ters düşen hadislerin Sahih-i Buhari'de bulunduğunu söylemek mümkün müdür? veyahutta sıhhati üzerinde ittifak edilmiş bu hadisin iftira ve münker olduğuna hüküm vermek akla mantığa sığar mı?

Ne garip! haksız yere fetva makamına oturan yazar bey, Buhari'nin ve diğer hadis imamlarının 'Allah Resulü böyle dedi, deyiveren herkese, ha öyle mi sen doğru söyledin.' deyipte sevinçle her önlerine gelen kişiden hadis aldıklarını zannediyor olsa gerek.

Hayır, bu kadar basit değil sayın fetvacı bey! Onlar bir hadisin kaynağını ve aslını bilmeden kabul etmezlerdi. Bu sayede bu dini diğer dinlerden farklı ve eşsiz kılan isnat metodunu ortaya koydular.

İbn Sirin şöyle demektedir; "Bu (hadis) ilmi dinin kendisidir. Dininizi kimden aldığınıza bakınız."

Bir başkası da şöyle buyurmuştur; Gece karanlığa konuşur gibi isnatsız ilim arama.

Kıssa ve ibretlerle dolu bir tefsiri okuduğunda imam Şafi şunları söylemiştir. Ey kendini ilme nisbet eden adam! Keşke yazdıklarının bir mesnedi olsaydı.

Zikredilen her isnadı da kabul etmezlerdi. Hatta her senet ravisini tahlil süzgecinden geçirirler ve çeşitli araştırmalar yaparlardı. Mesela onun zekası hakkında, dini yaşantısı hakkında, ahlaki konumu hakkında, mensup olduğu hocaları ve yetiştirdiği talebeleri hakkında tafsilatlı araştırmalara girerlerdi.

Bunlarda şüpheli gördüklerine itimat etmez ve onların rivayetlerini zikretmezlerdi. Doğruluğuna, hıfzına, adaletine ve zabtı-

na dair delil olanların verdikleri rivayetleri alırlardı. İşte bu geniş ve kapsamlı araştırmanın semeresi olarak ortaya iki yeni ilim çıktı; hadis ravileri ilmi ile, cerh ve ta'dil ilmi.

Hadis alimleri Resulullah'tan kendi kulağıyla hadis duymuş olanlardan hadis almak için ufuktan ufuğa mesafeler katediyorlardı. Said b. Müseyyeb şöyle demektedir Biz bir hadis almak için gece gündüz yol katederdik.

Adamın biri Şa'bi'den bir şey sordu. Şa'bi de fetvasını verdikten sonra şöyle dedi Biz herne kadar bir hadis almak için Kufe'den Medine'ye kadar yürümüş olsak da sen onu hiç bir karşılık ödemedi al.

Buna örnek olarak yazar beyin reddettiği, iftira ve münker bir hadis olarak gösterdiği Hz. Aişe'den rivayet edilen hadisi gösterebiliriz. Hadis ilminden azıcık anlayan bir kimse nazarında bu hadisin senedinin güneş ışığı gibi parıl parıl parladığı görülecektir. Buhari'ye bu hadisi, şeyhi Kubeysa b. Ukba Süfyan'dan o, Mansur, İbrahim'den o da Esved'den, Esved de Aişe'den rivayet etmiştir. Bu hadisin senedinde geçen ravilerin hepsi de Kufelidir. Halef selef yoluyla hadisi birbirlerinden işitmişlerdir. Hepsi de Abdullah b. Mesud'un kurduğu Kufe medresesinin güzide talebeleridir ve hepside dalında; hadis, fıkıh, akaid gibi ilimlerde otorite sahibi kimselerdir. Esvet, Alkame, İbrahim, Hammad b. Süleyman, Süfyan-ı Servi, Ebu Hanife En-Nu'man ve islamın diğer önder sayılacak şahsiyetleri bu medresede yetişmiştir.

Hz. Aişe'den rivayet edilen hadisin ravileri; Süfyan-ı Servi, Mansur b. Mu'temer, İbrahim Nehai, Esvet en-Nehai. Hepsi de ilmin görkemli dağları, rivayet denizi, din imamlarının önderi konumunda şahsiyetler. Onların emanet ve ilminden bir parça dahi şüphe duyulamaz.

Sayın yazar bey ise asrımızın gerilerinden ani bir çıkışla bu alimleri emanete hiyanetle, sapıklıkla ve dini tahrif etmekle suçluyor. Onların münker ve iftira hadisler rivayet ederek Resu-

lullah'a yalancılık isnat ettiklerini savunuyor. (Allah'ım bu ne büyük bir iftira!)

Aynı zamanda Buhari bu hadisi sadece yukarıda sıraladığımız senetle ve yolla rivayet etmiyor. Aksine hadis Hz. Aişe'den birden fazla yolla rivayet ediliyor.

Bu hadis sadece Peygamber (s.a.v)'in hanımlarından Hz. Aişe tarafından da rivayet edilmemiştir. Buhari Hz. Meymune'den de rivayet etmiştir. Hz. Aişe ve Meymune'den rivayet edilen mezkur hadisi sadece Buhari de rivayet etmemiş. Tüm hadis kitapları, sıhhati üzerinde icma olduğundan ve hüsn-ü kabulle karşılandığından mütekaddim ve müteahhir alimler tarafından rivayet edilmiştir.

Ömrüme yemin olsun, şayet -zikrettiğimiz senet- Hz. Aişe'nin rivayet ettiği hadis Yazar beyin iddia ettiği gibi münker ve iftira olsaydı hâşâ o zaman bu din batıl olurdu. Sünnet-i seniyye şüpheli duruma düşerdi. Ümmetin şanlı tarihi yalan-dolandan ibaret olurdu. Tarih mirasına hurafe karışırdı. Dinin önder alimleri de din ve toplum tarihinin yakından tanıdığı sahtekarlar olurlardı.

Yazar bey makalesinin baş tarafında ne Ebu Hureyre'yi ne de Buhariy'i hadis uydurmakla itham etmediğini iddia ediyor. Halbu ki, onlarla birlikte diğer islam alimlerini de suçluyor ki onlar çağların en hayırlısı olan asr-ı saadeti izleyen çağlarda yaşamışlardır. Tüm islam önderlerini cehaletle, gafletle ve bağnazlıkla suçluyor. Oysa onların rivayet ettikleri hadisler asırlardır hüsn-ü kabulle karşılanmış ve ravileri övülmüştür. Dinde imamet vasfına haiz olmuşlardır. Ta ki, 'El-Arabi' dergisinin fetvacısı çıkıp, bu erdemli insanları, ağıza almaktan esef duyduğumuz şekillerle nitelendirinceye kadar.

Ebu Yusuf'a şöyle soruldu; Selif-i salihine söven bir adamın şahitliğini kabul eder misiniz? O da şöyle cevap verdi; ben komşusuna söven bir kimsenin şahitliğini kabul etmem nasıl olurda bu ümmetin en hayırlılarına söven bir insanın şahitliğini kabul edeyim?

Öyleyse ben de şöyle derim; ümmetin dinine yeni yeni kaide-ler ve kurallar getirip sosyalistlerin, oryantalistlerin ve laiklerin ağzını sulandırmak için ümmete söven bir insanın şahitliği nasıl kabul edilsin? Yarabbi içimizdeki beyinsizlerin yaptıklarından ötürü bizleri helak etme.

Yazar beyin, Buhari ve onun sahihine dil uzatmak için dayanak olarak getirdiği ikinci hadise geçelim. Yazar bey şöyle diyor:

Cenabetlikten temizlenmekle ilgili ayetlerde Allah Teala Nisa ve Maide surelerinde şöyle buyurmaktadır. **"...kadınlara yaklaşmışsanız ve su bulamamışsanız, temiz bir toprakla teyemmüm edin."** Buhari ise şöyle rivayet ediyor Bir adam Hz. Ömer gelir ve şöyle der; Ya Ömer! Ben cünup oldum ve su bulamadım. Ömer de; öyleyse namaz kılma, der. Şayet bu yazar bozuntusu ilme ve gazetenin yayın yaptığı insanların akıllarına birazcık saygı duysaydı bu tür iddialara da cür'et edemeyecekti. Bu lafızla hadisi, Buhari sahihinde rivayet etmemiştir. Hem de yazar bey (utanmadan da) Buhari şöyle diyor, diyebiliyor. Böyle söylemekle anılan hadisin Buhari'de bulunduğu vurgulamaya çalışıyor. Gerçeğe karşı bundan daha büyük bir yalan ve bundan daha büyük bir uydurma olamazdı.

Bütün bunlardan sonra, bilgiçlik iddiasındaki yazarı kendi haline bırakıyor ve cevabı hadisten almaya çalışıyoruz. Bu hadisi ilim, fazilet ve dini yaşantı bakımından Buhari'den geri kalmayan Müslim de rivayet etmiştir.

Yazar beyin içine düştüğü en büyük hata; işi aceleye getirerek düşüncesizce belli bir noktada çakılıp kalmasıdır. 'Kadınlara yaklaşmayınız' ayet-i kerimesini, cünüplükten temizlenme hükmü için bir nass olarak telakki etmiştir. Ona göre Buhari, bu hükme aykırı olabilecek bir hadis rivayet etmişse, o hadis münker ve uydurmadır.

Yazar bey şayet gerçeği ortaya çıkarma uğraşındaysa, biraz hadisin üzerinde durup onunla ilgili araştırma yapsaydı 'Mübaşere' ve 'Lems' kelimesinin cima manasında olmadığını aksine

gerçek manasında değil de kinaye ve mecaz yoluyla cimaya delalet ettiğini anlayabilirdi. Sahabe ve ondan sonra gelenler (Tabiin) bu konuda ihtilaf etmişlerdir. İbn Abbas ayette geçen 'Lems' kelimesini 'Cima' olarak almıştır. Ebu Hanife de aynı şekilde kullanmıştır. Hz. Ömer, oğlu Abdullah ve İbn Mesud kadına dokunmanın abdesti bozacağını söylemişler. İbn Kesir şöyle der: Bu, Şafii ve arkadaşlarının, Malik'in ve Ahmet b. Hanbel'in meşhur görüşleridir. Mülameşe kelimesini değişik anlamlarda telakki eden her iki grubun da kendilerine göre bazı delilleri vardır. Fakat burası, onların delillerini anlatmanın yeri değildir. Ama önemli olan şudur; bahsi geçen ayet, cünüplükla ilgili hüküm için bir nass değildir. Lakin ne söylediğini bilmeyen yazar bey, bir takım evhamlara kapılmıştır.

Hz Ömer'in cünüp olup da su bulamayana söylediği sözü ise, onun bir içtihadıdır. İctihadında hata etmiştir. Hatta hata ettiği için de sadece bir ecir alır. Hz. Ömer ma'sum değil ya. İctihat konusunda hata yapan ilk kişi Hz. Ömer de değil, aynı zamanda bu, onun ilk hatası da değil. İbn Hazm Hz Ömer'in hata ettiği veya varit olan bir hadisi unuttuğu ve bu sebeple başka sahabilerin kendisine hatırlatmada bulundukları bazı hükümler saymıştır.

Buhari ve Müslim'in sahihlerinde Hz. Ömer'in bir görüşünü - ki hatalı olsa da- kayıtlamayıp bizlere asr-ı saadet döneminde islami içtihadı dair sahih bir örneği alim dürüstlüğüyle nakletmeleri kusur mudur?

Allah'a yemin olsun ki bu, Buhari ve Müslim için övünülecek güzel bir şeydir. Yoksa ayıplanacak ve yerilecek bir şey değildir. Buhteri ne güzel söylemiş.

*Gösterdiğim güzelliklerim,
benim kusurumsa eğer,
Söyle bana (be adam!)
nasıl özür dileyem... (Şiir)*

Burada yazar beyin bir kusuruna değinmeden geçemeyeceğim. Makalesinin girişinde şöyle diyor. Sadece akıl ve

mantıkla uyuşmadığı için, şu hadis zayıftır bu hadis uydurmadır demeyeceğim aksine bu konuda eski ve yeni bir çok fıkıh aliminin görüşleri mevcuttur; İbn Teymiyye, Kestalani, Zehebi, Beyhaki, Taberani, Darektuni, Heysemi, İraki, Suyuti, Askalani ve diğerleri.

Sonra da yazar bey ittifakla kabul edilmiş bir hadise dil uzatıyor. Oysa bahsini ettiği alimlerden hiç biri bu hadisin varlığı hakkında tek söz dahi söylememişlerdir. Öyle sanıyorum ki, yazar bey yukarıda isimlerini verdiği ve sıraladığı alimlerden hiç birinin tek bir eserini bile okumamış. Buhari'ye yaptığı eleştiride, iftira ve münker dediği ve yine Buhari'nin rivayet ettiği hadisle alakalı olarak yukarıda isimlerini verdiği alimlerden hiç birinin bu konudaki görüşlerine muracaat etmemiş.

Yazar münkeri iftiradan daha kötü saymış. Oysa ne lügat ne de ıstılah bakımından durum böyledir. Uydurma hadisten daha kötüsü yoktur.

Ebu Talha hadisine ve onun ramazanda oruçlu iken dolu tane si yemesine gelince ne Buhari ne Müslim ve ne de başka hadis alimi böyle birşey rivayet etmemiştir. Bundan dolayı biz de cevap verme gereği görmüyoruz. Bu rivayetin Ebu Talha'ya dayandırılan kısmı senet bakımından sahihtir. Ama hüccet olamaz. Çünkü bu, diğer sahabelerin muhalefet ettikleri halde bir sahabe nin yapmış olduğu bir içtihtattır. Böyle bir içtihat da nazar-ı itibara alınmaz. Zaten bu görüş daha beşikteyken ölmüştür. O zamandan günümüze kadar böyle bir içtihadı kimse dayanak olarak edinmemiştir. Hadisin Peygamber (s.a.v)'e dayandırılan kısmı hadis alimlerinin de söyledikleri gibi sahih değildir.

Şayet yazar bey elindeki kaleme gerekli ehemmiyeti verseydi ve insanların akıllarına saygı gösterseydi bu hadisi zikretme teşebbüsünde bulunmayacaktı. Çünkü kendisiyle 'Cabirü asarati'l-Kıram' lakabını kullanan İraklı kardeşimizin arasında meydana gelen tartışmanın sebebi, Buhari ve Müslim ile diğer sahih hadis kitaplarıdır. Burada bu hadisin gündeme getirilmesindeki

gaye; iddia ve dil uzatma, boş şeylerle uğraşma, sadece basit ve zayıf akıllılarla geri zekalıların nazarında geçerli olan bir aldatmaca ve düzenbazlıktır.

SONUÇ OLARAK

Peygamber (s.a.v)'in sünnetine yapılan bu tür saldırılar yeni değil. Bunların gerisinde onları besleyen ve destekleyen müesseseler ve kuruluşlar var. Musteşrikler, komünistler ve laikler bu tür savaşları daima alevlendirmekte ateşin altına habire odun atmaktalar. Bu işi yapanların sahnede gözükmelerine gerek yoktur. Onların gözükmeleri kalpleri ateşlendirir, üzerlerindeki şüpheleri alevlendirirler.

Onlara aldanan, başkalarını da aldatan çömezleri, bu işleri çekip çevirmek için yeterlidir. Misyonerlik, musteşriklik ve kızıl dinsizlik hareketlerinin alevlendirdiği ve kendi bünyesine çektiği ne kadar çok insan varmış meğer. Onların cazibesine kendini kaptıranlar bilmeden dinin ipini elleriyle koparmaktalar. Hatta yaptıklarıyla övünüp sanki çok güzel bir şey yapıyorlarmış gibi de seviniyorlar. Dinlerini azıcık bir menfaat karşılığına satan bu bedbahtlar karınlarına sadece cehennem ateşi doldururlar.

Dikkat edin! Bu tür saldırılar, bizim hakka olan bağlılığımızı güçlendirir. Ayaklarımızı dine sabit kılar. Onsuz Kur'an'ın anlaşılmadığı, dinin ilkelerinin ve sınırlarının onsuz tesbit ve tayin edilemediği Allah Resulünün sünnetine olan bağlılığımız katbe kat artar.

Allah Resulü (s.a.v) şöyle buyurur. Kendisine tutunduğunuz müddetçe benden sonra dalaletle düşmeyeceğiniz iki şeyi sizlere bırakıyorum; Allah'ın Kitab'ı ve benim Sünnet'im

Gerçekten üzüldüğümüz nokta şurasıdır; Peygamber (s.a.v)'in sünnetine yapılan bu Çirkin saldırı, müslüman bir devlet olan Kuveyt gibi bir arap devletinde yarı-resmi bir gazetede yayınlanıyor. Ümidimiz odur ki, sorumlular hayretlere ve sıkıntılara se-

bep olan bu önemli mesele üzerinde dururlar ve bir çözüm getirirler. Biz sadece Allah'tan yardım diler ve O'na sığınırız. Her niyetin gerisinde O vardır. Allah bize yeter O, ne güzel vekildir.

SİNEK HADİSİ ÇEVRESİNDE

SORU

Peygamber (s.a.v) şöyle buyuruyor. "Sizden birinin çanağına sinek düşünce onu kaba daldırsın. Çünkü (sineğin) bir kanadında zehir diğer kanadında da şifa (panzehir) vardır." Sizin bu hadis hakkındaki görüşünüzü alacaktım.

Bu hadis ittifakla kabul edilen sahih bir hadis midir? Hadisi inkar edenin veya peygamber (s.a.v) tarafından söylenip söylenmediği hakkında şüpheye düşenin durumu ne olur ? Onu inkar etmek kişiyi dinden çıkarır mı? Günümüzde bazı doktorlar bu hadisin içeriğini doğrulayanları maskaraya alacak kadar hadisin sihhati konusunda etrafı tozu dumana katıyorlar. Bunu da şunun için yaptıklarını söylüyorlar; Koruyucu ve tedavi tıp ilmine göre sinek, kendisinde bulunan zararlı mikroplardan dolayı hastalıkları yayan etkenlerden biridir. sineğin tedavi için kutlanıldığı bilinmediği halde nasıl olurda hadiste "Bir kanadında zehir diğer kanadında da şifa (panzehir) vardır." diyebilir?

Bu konuya açıklık getirmenizi rica ediyorum. Yukardaki hadis etrafında oldukça çok tartışmalar çıkıyor. Hatta dinsizlerden bazıları dine dil uzatmak ve dindarları alaya almak için bu hadisi dayanak olarak kullanıyorlar.

CEVAP

Sorunun cevabına gelelim. Soru bir takım açıklamaların yapılmasını gerekli kılıyor. Özellikle de aşağıdaki noktaların açıklanması gerekmektedir.

BİRİNCİSİ

Yukarda bahsedilen hadisi İmam Buhari sahihinde rivayet etmiştir ve aynı zamanda sahih bir hadistir. Hadis ıstılahında bilindiği gibi 'müttefekun aleyh' değildir. Çünkü hadis alimlerine göre 'müttefekun aleyh' Buhari ve Müslim'in Sahihi'nde geçen ve her ikisinin de ittifak ettikleri hadislere denir. Allah ikisine de rahmet etsin. Hadisi sadece Buhari rivayet etmiştir. Müslim ise kendi Sahihi'nde bu hadisten bahsetmemiştir.

Bilindiği gibi; Buhari'nin sahihinde geçen hadisler çeşitli asırlarda cumhur-u ulema tarafından hüsn-ü kabulle karşılanmış hadislerdir. Özellikle de derin ilim sahibi fıkıhçılar ve hadis alimlerinin devrinde hiç bir itiraz ve tenkide maruz kalmamıştır.

Eski alimlerden birinin çıkıp da bu hadis için bir takım şüpheler olduğunu söylediğini hatırlamıyorum. Aynı zamanda metin ve senedinin de sakat olduğunu söyleyen olmamıştır.

İKİNCİSİ

Bu hadisin din usulüyle herhangi bir alakası yoktur. Mesela, ilahiyat, nübüvvet ya da dinin açık-gizli toplumsal ve kişisel vecibeleri, helal ve haram konuları, aile, toplum, devletle alakalı teşri konular, islamın kendine özgü ahlak prensiplerini açıklayıcı herhangi bir hüküm içermiyor.

Bir müslüman ömrünü bu hadisi duymadan ve okumadan yaşasa, bu onun dinine herhangi bir zarar getirmez. Akidesine, inancına ve yaşantısına herhangi bir etkisi olmaz.

Hadis etrafında şüphelerin oluşturulması bizi pek o kadar etkilemiyor. Zaten hadisi Buhari'nin Sahih'inden çıkarsanız da bu, Allah'ın dinine herhangi bir zarar da verecek değildir.

Hadis-i şerife ilişkin ortaya atılan şüpheleri İslamın tümüne dil uzatmak için vesile edinmek mümkün değildir. İslam dini bu tür boş şüphelerle kendine dil uzatılamayacak kadar güçlü ve sağlam bir dindir.

ÜÇÜNCÜSÜ

Her ne kadar bu hadis, hadis alimleri tarafından sahih olsa da ehat hadistir. Kesinlik ifade eden mütevatir derecesinde değildir.

Ehat hadislerin Buhari ve Müslim veya ikisinden biri tarafından rivayet edilmesi durumunda kesin bir bilgi mi ifade ederler, yoksa sadece kuvvetli bir zan mı veya bazı özel şartlarda bilgi mi ifade ederler? İşte alimler bu konularda ihtilafa düşmüşlerdir.

Aslında şöyle demek yeterlidir; kim ehad hadisleri inkar ederse, kimin içinde Peygamber (s.a.v) tarafından rivayet edildiği hakkında şüphe olursa bu sebeple dinden çıkmaz. Çünkü, yakın derecesine ulaşan hadisleri inkar eden dinden çıkar. Bunda şüphe yok, ihtilaf da yok. Kati derecesinde olan hadisleri islam alimleri 'Zaruret-i Diniye' diye isimlendirmişlerdir.

Ancak bu hadis etrafında oluşturulan şüphe bulutlarıyla dine dil uzatmak, onu alaya almak gibi birşey amaçlanıyorsa işte bu insanı dinden çıkarır. Böyle yapmak açıkça küfürdür.

DÖRDÜNCÜSÜ

Hadisin içeriğine, modern tıp ve bilimle olan ilişkisi bir bilim adamı ve tıp otoritesince savunulmuş aynı zamanda batılı bilim adamlarının araştırma ve bilimsel çalışmalarına delil teşkil etmiştir. Bazen bu bilimsel araştırmalar çeşitli münasebetlerle İslami mecmualarda yayınlanmıştır.

Bu mevzuyla alakalı olarak bilimsel, tıbbi bir reddiyei burada nakletmek yeterlidir sanırım. Bu reddiye miladi 1397 ve hicri

1977 senesinde Mısır'da çıkan 'Tevhit' dergisinde yayınlanmıştır. Reddiye, İskenderiye Üniversitesi Ortopedi ve Travmatoloji uzmanı Prof. Dr. Emin Rıza tarafından bir başka tıp doktorunun anılan hadisin etrafında halkı şüpheye düşürmesine karşılık kalam alınmıştır.

Doktor Emin Rıza reddiyesinde şunları söylüyor;

18/3/1977 cuma günü çıkan bir gazetede, meslektaşlarımdan biri sinek hadisinin senedini değil de metnini akli ve ilmi tahlil esasına göre reddetmiştir. Bu gazetenin başlattığı tartışmayı neticelendirmek için değerli meslektaşına aşağıdaki konular çevresinde itirazlarımı sunuyorum.

a) Sırf günümüz bilmine uygun olmadığı için bu hadisi veya herhangi bir hadisi reddetmek doğru olmaz. Bilim, devamlı değişmekte ve ilerlemektedir. Hatta bazen önce söylediğinin aksini dahi söyleyebilmektedir. Bugün ilmi nazariyenin doğru olarak değerlendirdiği bir şey belli bir zaman sonra hatta çok kısa zamanda hatalı olduğu ortaya çıkabiliyor. Durum böyleyken, nasıl olurda kalkıp hadisi ilmi nazariyeler ışığında değerlendirerek hatalıdır diye biliriz. Bu ilmi nazariyeler belli bir müddet sonra belki de şimdi sizin reddettiğinizi doğrulayacak ve kabul edecektir.

b) Bu hadisi veya herhangi bir hadisi kendi mantığıyla çelişiyor diye reddetmek doğru bir şey değildir. Bu çelişkiye sebep olan kusur, hadiste değil kişinin kendi aklında aranmalıdır. Çağdaş bilime önem veren herkes kendi aklına da büyük bir şekilde saygı duyar. Akla önem veren kişi bilgiyle cahaleti kıyaslar. İlim, bilinmeyi elde etmek için, asırlar boyunca insanların karşılıklı yardımlaşmaları sonucu elde edilen tüm bilgi birikimlerinden oluşur. Cehalet ise, bizim bilmediğimiz şeylerdir. Daha doğrusu ilmin çerçevesi içerisine girmeyen şeylere denir. Gerçeği söylemek gerekirse bugün ilmin hala tamamlanmadığını ve cehaletin de sınır tanımadığını görmekteyiz. Buna delil ise, cehaletin sonuna ulaşamadığı halde yapılan ilmi araştırmaların ve

keşiflerin günbe gün ilerlemesidir. Akıllı ve insaflı bir alim ilmin geniş ve kapsamlı olduğunu, cehaletin ise daha kapsamlı ve daha geniş olduğunu anlar. Bundan dolayı sahip olduğumuz ilmin bizi, nefislerimizle aldatmaması gerekir. İlmimizin, bizi içinde yüzdüğümüz cehalete karşı kör etmemesi gerekir. Şayet kalkar da 'Bugünkü ilim herşeydir ve ulaşması gereken en son noktaya ulaşmıştır' dersek; bu bizi nefsimizin oyununa getirir, ilerlememize engel olur, düşüncelerimizde bir takım kargaşaların ortaya çıkmasına sebep olur. Bütün bunlar eşyalar hakkındaki yargılarımızı bozar. Gözlerimiz önünde duran hakkı görmemize engel olur. Hakkı hatalı olarak görmeye ve hatayı da hakmış gibi telakki etmeye götürür. Sonuçta da aklımızla çatışan neticelerle karşılaşırız. Şayet akıllarımızı fitrata uygun çalıştırarak, tevazu ve duyarlılığı elden bırakmazsak cehaletle karşılaşacağımıza ilmin berraklığıyla karşılaşacak ve onunla nurlanacağız.

c-) 'Tıpta hastalıkların sinekle tedavisini sağlayacak hiç bir hüküm bulunmamaktadır' demek doğru değildir. Ben de bir çok eski kaynaklar var. Bu kaynaklarda, sinekler kullanılmak suretiyle çeşitli hastalıkların iyileştirilmesine dair reçeteler mevcut. Sülfat terkininin bulunduğu yıllarda yaşayan cerrahların tümü, çeşitli kırıkların, müzmin yaraların sinekle tedavi edildiğini görmüşlerdir. Zaten o yıllarda sinekler bu hastalıklar için özel olarak yetiştiriliyorlardı. Bu durum, mikrop öldürücü bakteriyofaj virüslerin keşfedilmesi ile de geçerliliğini bir kat daha artırmıştır. İlacın keşfi yapılırken sineğin, aynı anda hastalık etmeni olan mikroplarla bu mikroplara karşı savaş açan bakteriyofajları taşıdığı esastan hareket edilmiştir. Buradan hareketle bu gün artık çıbanların ve kemik iltihaplarının, sinekle tedavisinin yapılmaması, bu tedavi metodunun başarısız olmasından kaynaklanmamaktadır. Bu tedavi metodunun uygulanmayışı, bilim adamlarını dikkatlerini fazlasıyla üzerine çeken sülfat bileşimlerinin keşfedilmiş olmasındandır. Bu konuda geniş açıklamaları arkadaşım Eb'ül Fütuh Mustafa İd'in, nezaretim altında hazırladığı ve yedi sene önce İskenderiye üniversitesine sunduğu 'Kemik

İltihabları' konulu Doktora Tezi'nin tarih bölümünde yer almaktadır.

d-) Bu hadis sineğin kanadında zehir bulunduğunu haber vermesi sebebiyle gaybı bildirmektedir. Çağdaş bilim bu gerçeği ancak ve ancak son asırlarda ortaya çıkarabilmiştir. Daha önceleri bilim adamları sineğin kanadında herhangi bir zararlı maddenin varlığını bilemediklerinden ötürü yalanlayabiliyorlardı. Fakat daha sonra gerçek ortaya çıkınca yani mikropların keşfi ile beraber eski inkarcı tutumlarını bırakıp hadisi doğruladılar.

e-) Sinekler hakkında ele almamız gereken şey taşıdığı mikroplarsa, bu konu hakkında bilmemiz gereken şu noktalar vardır.

1-) Sineklerin taşıdıkları tüm mikropların zararlı mirkoplara veya hastalık olduğunu söylemek doğru değildir.

2-) Bir ya da iki sineğin taşıdığı mikrop sayısının, bu mikroplara kapılan kişinin hastalanmasına yeterli olacağı sözü doğrudur.

3-) İnsan vücudunu, tüm mikroplardan temizlenebileceğini söylemek de doğru değildir.

Şayet bu mümkün olsa büyük zararlar ortaya çıkar. Çünkü insan vücudu, zararlı mikroplardan belli oranlarda aldığı bu mikroplar yavaş yavaş vücuda bağışıklık kazandıracaktır.

f-) Bu hadis, sineğin taşıdığı zehire karşılık panzehiri de taşıdığını haber verdiği için gaybi bir haber niteliğindedir. Çağdaş bilimin verilerine göre, mikrobik bakteri ve virüsler, birbirlerine karşı amansız bir çarpışma içerisindeyler. Sadece mikroskop altında görülmesi mümkün olabilen bu varlıklar zehirli maddelerle -ki bu zehirli maddeleri ilaç yapımı için kullanmak mümkündür- birbirlerini öldürmektedirler. Penisilin ve Kloramisetin gibi antibiyotikler bu zehirli maddelerden üretilmiştir.

g-) Mikrop bilimi hakkında çağdaş bilimin ve bizlerin bilmediği, keşfedemediği bir çok şeyler var. Tüm bu meselelerin ilerde açıklığa kavuşturulması mümkün olacaktır. Bu nedenle hadis il-

mine dayanmadan, yukarıda bahsi geçen hadisin sahih olmadığı hususunda kesin bir yargıya varmadan önce azıcık da olsa düşünmek gerekir.

h) Bu hadis, hiç kimseyi sinek avlamaya ve sineği zorla tutup kaba batırmaya teşvik edip çağırılmamaktadır. Hiç kimseyi kaplarının ağzını açık halde bırakmaya ve evlerinin ve caddelerinin temizliği hususunda ihmalkar davranmaya çağırılmamaktadır.

ı) Kabına sinek düşen kişi, bundan tiksinti duyup elini yemeğe uzatamayabilir. Çünkü Allah Teala hiç kimseyi kaldıramayacağı bir şeyden sorumlu tutmaz.

i) Bu hadis, hiç bir doktoru ve halkın sağlığıyla ilgilenen hiç bir görevliyi kendi barınaklarında sineğe karşı savaş açmaktan, onu yok etmekten men etmez. Din alimlerinden hiç kimsenin, sırf bu etkilerinden dolayı insanlara sinek yetiştirmelerini tavsiye etmeleri ya da sineklerle yapılacak mücadelede ilgisiz kalmalarını tavsiye etmeleri düşünülemez. Kim böyle yapar ya da yapılmasının gereğine inanırsa büyük bir hataya düşmüş demektir.

Prof. Dr. Emin Rıza'nın ilim ve çağdaş tıp diliyle yaptığı açıklamaları yeterlidir. Allah onu hayırlara ulatırsın.

BİRTAKIM HADİSLER HAKKINDA

SORU

Dillerde dolaşan şu hadislerin ne kadar sıhhatli olduğunu açıklamanızı sizden rica ediyoruz.

1) *"Mü'min bir delikten iki defa ısırılmaz"*

2) *"Yerlere ve göklere sığmadım ama mü'min kulumun kalbine sığdım"*

3) *"Temenni ve ümitle iman olmaz ancak kalpte hissedilenle ve yaşamakla olur."*

4) *"Haberi duymak onu görmek gibi değildir"*

5) *"Biz küçük cihattan döndük büyük cihada geldik: O da; nefisle cihattır."*

6) *"Mü'min mü'minin aynasıdır."*

7) *"Allah'a gerçek manada tevekkül etseydiniz; sabahleyin aç karnına yola çıkıp, akşamleyin tok karnına geri dönen, kuşları rızıklandırırdığı gibi sizi de rızıklandırırdı."*

CEVAP

1) Mü'min bir delikten iki defa ısırılmaz" Bu hadis sahih, merfu ve müttefekun aleyh (Buhari ve Müslim tarafından rivayet edilmiştir)'tir. Ahmet b. Hanbel ve İbn Mace İbn Ömer'den rivayet ederken, Buhari, Müslim ve Ebu Davut ise Ebu Hureyre'den rivayet etmişlerdir.

2) "Yerlere ve göklere sığmadım ama mü'min kulumun kalbine sığdım" Gazali 'İhya' da şu ifadelerle rivayet etmiştir: Allah Teala şöyle buyurmaktadır "Ne göklere, ne de yerlere sığdım. Sakin ve yumuşak huylu mü'min kulumun kalbine sığdım" İhyada'ki hadislerin tahririni yapan Hafız İraki de şöyle söylüyor; ben hadisin aslını görmedim. Suyuti de 'dürer' adlı kitabında Zerkeşiye muvafakat ederek İraki'nin görüşünü savunmuştur. İbni Mace de aynı görüştedir.

İbn Teymiyye ise şöyle demektedir. Bu hadis İsrailiyyat kaynaklarında mevcuttur. Peygamber (s.a.v)'den rivayet edildiğine dair bilinen bir senedi yoktur. Sahavi 'el-Makasid el-Hasene' adlı kitabında şöyle demektedir. İbn Teymiyye'nin bu sözü söylemekle, Ahmet b. Hanbel'in züht konusunda Vehb b. Münebbih'den yaptığı israiliyyat nakillerine sanki işaret etmektedir. Vehb b. Münebbih şöyle demektedir: Allah Teala gökleri cezefile açtı. O da arşa baktı ve şöyle dedi; Allah'ım seni noksan sıfatlardan münezzeh tutarım. Sen ne kadar büyüksün ya Rabbi! Allah Teala da ona şöyle dedi; Gökler ve yerler Beni sığdırmaya dar gedi Ben de mütevazi mü'min kulumun kalbine sığdım.

Zerkeşi ise bu hadisin dinsizler tarafından uydurulduğunu söylemiştir.

Hadisin batıl olduğu ortaya çıktığına göre te'vilini yapmaya da gerek yoktur. Çünkü te'vil, var olan bir şey için yapılır. Bu hadis ise varlığı olmayan bir uydurmadır)

Alimlerin kalkıp da bu hadis için 'İşte bunun manası; Mü'min kulumun kalbi, bana olan iman, muhabbet ve marifeti kapsamıştır, diye te'vile kaçmaları kesinlikle kabul edilebilir bir şey değildir. Özellikle de tahrifatçılar bu hadisi ele alarak hristiyanların söylediklerini de aşan küfürlerine dayanak olarak tutuyor larsa.

3) "Temenni ve ümitle iman olmaz ancak kalpte olanı yaşamakla olur." Bunu kütüb-ü sitte ve meşhur müsnet kitaplarından hiç biri rivayet etmemişlerdir. Sadece İbn Neccar 'Firdevs' adlı

kitabında rivayet etmiştir. Alai ise şöyle demektedir. Münker bir hadis, sadece Abdusselam ibn Salihulabd rivayet etmiştir. Nesei de şöyle demektedir Metruk bir hadistir. İbn Adiy Zayıf olduğu üzerinde ittifak etmiştir. Hadisin manası, Hasan-ı Basri'den sağlam bir senetle rivayet edilmiştir. Doğru olan da budur.

4) "Haberı duymak onu görmek gibi değildir." Bu hadis sahih ve merfu bir hadistir. Sahabeden üç kişi rivayet etmiştir: Hz. Enes, Hz. Ebu Hureyre ve İbn Abbas. Şu lafızlarla rivayet etmişlerdir. Haberı duymak onu müşahade etmek gibi değildir. Taberani "Evsat" adlı kitabında Hz. Enes'ten rivayet etmiştir. El-Hatip Ebu Hureyre'den rivayet etmiş. Suyuti 'Camiu's Sağır' adlı kitabında bu hadisin hasen bir hadis olduğuna işaret etmiştir. Camiu's Sağır'ın şarihi Münavi de şöyle demiştir Hadis, Suyuti'nin dediği gibi veya ondan daha üstündür. Haysemi; Hadisin ravileri sahihtir demiş. İbn Muniy ve Askeri de bu hadisi rivayet etmişler; hikmetli ve özlü sözlerden olduğunu söylemişlerdir. Zerkeşi Şarihlerin bir çoğu bunun hadis olmadığını düşünmüşler. Halbuki hasen bir hadistir. Ahmet b. Hanbel, İbn Hibban ve Hakim rivayet etmişlerdir. Taberani de bu hadisi rivayet etmiştir. Zerkeşi başka bir yerde de şöyle demektedir: Hakim ve İbn Hibban bu hadisi rivayet etmişlerdir. Senedi ise sahihtir.

İbn Abbas'ın rivayet ettiği hadise gelince, Ahmet b. Hanbel, Hakim ve Taberani 'Esvet' adlı kitabında rivayet etmişlerdir. Heysemi ravilerinin güvenilir olduğunu söylemiştir. İbn Hibban da bunu doğrulamış. İbn Abbas'ın rivayet ettiği hadisin tamamı şöyledir: "Allah Teala Musa'nın kavminin buzağı hakkında yaptıklarını kendisine haber verdi. Fakat Musa onları görmeden elinde bulunan levhaları atmadı. Onların gerçekten buzağıya taptıklarını gözleriyle görünce elindeki levhaları attı ve levhalar da kırıldı."

5) "Biz küçük cihattan döndük büyük cihada geldik: O da; nefis ile cihattır"

Hafız İraki İhya'daki hadisleri tahricinde şunları söylüyor Beyhaki bu hadisi zayıf bir senetle Cabir'den rivayet etmiştir. Hatip tarihinde Cabir'den şu ifadelerle rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.v) bir savaştan geldiğinde şöyle dedi; Hayırlı bir şekilde geldiniz, sizler (şimdi) küçük cihattan büyük cihada geldiniz. (Oradakiler); büyük cihat nedir? dediklerinde Allah Resulü şöyle cevapladı; o, kulun nefsiyle mücadelesidir.

Hafız İbn Hacer 'Tsedidu'l-Kavs' adlı kitabında der ki; bu hadis dillerde meşhurdur. Oysa o, İbrahim b. İyle'nin sözüdür." (*Keşfu'l Hafa ve el-Bas* s. 364-365)

6) "Mü'min mü'minin aynasıdır." Taberani 'Evset' adlı kitabında, Ziya da 'muhtar' adlı kitabında Enes'den Munavi'nin de dediği gibi sahih senetle şu ifadelerle rivayet etmişlerdir Mü'min mü'minin aynasıdır. Aynı şekilde Ahmet b. Hanbel, Ebu Davut Ebu Hureyre'den rivayet etmişler. Onlara göre hadisin tamamı şu şekildedir. Mü'min mü'minin kardeşidir. Mü'min kardeşinin kazancı için yeterlidir. Ardı sıra onu kuşatır. (kardeşini yokluğunda dilini gıybet etmekten sakındırır) Hadisin senedi hasendir. Münavi'nin 'Camiü' Sağir' adlı kitabı için yazdığı 'Teyisir' adlı şerhinde de yukarıdaki ibareler kullanılmıştır.

"Mü'min mü'minin aynasıdır" sözünün manası; yani onlar birbirlerine nasihat ederler. Hiçbir saptırmaya uğratmadan ayıplarını ayna gibi kendisine gösterir.

7) "Allah'a gerçek manada tevekkül etseydiniz, sabahleyin açkarnına yolaçıkıp, akşamleyin tok karnına geri dönen kuşları rızıklandırdığı gibi sizi de rızıklandırır.".

Hadis sahihtir. Ahmet b. Hanbel, Tirmizi, Nesei, İbn Mace ve Hakim Ömer b. Hattap'tan rivayet etmişlerdir. Tirmizi hadisin hasen olduğunu söylemiştir.

Hakim şöyle der; Hadis sahihtir. Zehibi de aynı görüştedir.

Şeyh Şakir de Hadisin senedi sahihtir. Münavi de hadisin sahih olduğunu 'Camiü' Sahih' şerhinde doğrulamıştır.

Hadiste, tevekkül ve halktan soyutlanma iddiasıyla tembel-

liĝe ve yan gelip yatmaya delalet eden herhangi bir şey yoktur. Çünkü bazı mutasavvıflar bu iddiayı savunuyorlar. Aksine hadiste gerçek manada tevekküle iŝaretler vardır. Sebeplere tutunmayı gerekli kılıyor. Çünkü kuşlar belli bir gayret ve çalışmadan sonra kendileri için hazırlanan rızka varabiliyorlar. Bu sebeple İmam Ahmet b. Hanbel şöyle demektedir Bu hadiste çalışmanın terkedilmesiyle alakalı herhangi bir şey yoktur. Aksine rızkın aranmasını ve istenmesini göstermektedir.

ALLAH'IN EN FAZLA KIZDIĞI HELAL; TALAKTIR

SORU

Günümüz yazarları talakla ilgili konuşmalarında ve islamın talak konusundaki tutumundan bahsederlerken hep şu meşhur hadisi gündeme getiriyorlar. "Allah'ın en fazla kızdığı helal; talak(boşama)'tır." Hadis ilmiyle uğraşan bazı alimlerin kitaplarında okuduğuma göre onlar bu hadisin zayıf olduğuna dair görüşler ifade etmişlerdir.

İslamın, boşanmadan nefret ettirdiğine yönelik elinizde başka dayanaklar var mıdır? Sizin de bazı yazılarınızda bu hadisi delil getirdiğiniz oluyor.

CEVAP

Kardeşimizi telaşlandıran konu bir kaç noktayı içermektedir.

- 1) Hadisin subut ve delalet yönünden tashihi
- 2) Kitap ve sünnetten başka delillerle talakın nefret ettirildiğine dair delilleri açıklamak.
- 3) Bu hadisi doğrulayan diğer şer'i kaidelerin açıklanması.

BİRİNCİSİ;

"Allah'ın en fazla kızdığı helal; talak(boşanma)'tır"

Bu hadisi Ebu Davut, İbn Mace ve Hakim, Muharip b. Des-sar'ın Hz. Ömer'den merfu olarak yaptığı nakilden rivayet etmişlerdir.

Ebu Davut ve Beyhaki İbn Ömer'i zikretmeden mürsel olarak rivayet etmişlerdir. Ebu Hatem ve Darekutni 'İlel' adlı kitaplarında, Beyhaki de 'Mürsel' adlı kitabında bu hadisi tercih etmişlerdir.

İbn Cevzi 'el-İlel el-Metenahiye' adlı eserinde İbn Mace isnadıyla rivayet etmiştir. Hadiste geçen ravilerden Ubeydullah İbn. Velid el-Vassi sebebiyle de hadisin zayıf olduğunu söylemiştir.

Hafız İbn Hacer 'Telhis' adlı kitabında şöyle der; Hadisi tek başına rivayet etmemiştir. Ma'ruf ibn Vasıl da kendisine tabi olmuştur. Ancak Muhammed bin. Halid el-Vehbi, hadisi Peygamber'e ulaştırmada münferit kalmıştır.

Acuri, Ebu Davut'un Muhammed b. Halit'in sakıncalı biri olmadığını söylemiştir. Bu kişiyi İbn Hibban da güvenilir raviler arasında zikretmiştir. Darektuni de şöyle der; Muhammet İbn Halit güvenilir bir kimsedir.

Hakim bu hadisi Muhammet bin Osman b. Ebu Şeybe'den şu lafızlarla rivayet etmiştir. "Allah, talaktan daha fazla kendisini kızdıracak hiç birşeyi helal kılmamıştır." sonra da şöyle demiştir. Hadisin senedi sahihtir. Buna Zehebi de katılmaktadır.

İbn Türkmani de şöyle demektedir: Bu da hadisin mevsul oluşunu tercih etmemizi gerektiriyor. Çünkü mevsul olunca ravi sayısı da artar. Hadis bir kaç yerden rivayet edilmiştir. Suyuti 'Camiu's Sağır' adlı kitabında hadisin sahih olduğuna işaret etmiştir. Münavi 'Feyz' adlı kitabında İbn Mace'nin bahsettiklerine itiraz etmiştir.

Her ne kadar hadis, sıhhat derecesin de olmasa da hasen derecesindedir.

Bazıları hadisi mana yönünden zayıf görürler. "Nasıl olur da Allah tarafından kızıldığı halde helal olabilir ? Bu bir çelişkidir ve hadisin zayıf olduğunu gösterir." derler.

Bazıları da yukarıdaki görüşe karşılık şöyle demişlerdir Hadis, helalin yapılmasına göre sevilenle kızılan diye ikiye ayrıldığına delildir. Dolayısıyla her helalin sevimeyeceğini göstermektedir.

Hattabi 'Mealimi Sünen' adlı kitabında şöyle der; Hadiste kızılan şey, talağa sebep olan etkindir. Bu da; geçimsizlik ve boşanmaya neden olan uyumsuzluktur yoksa talakın bizzatihi kendisi değildir.

O zaman şöyle denebilir. Talak zati itibarıyla helaldir. Talakta kızılan şey ise; boşanmaya sebep olan etkenlerdir.

İKİNCİSİ

Kur'an-ı Kerim, eşi tarafından sevilmeyen bir kadının bırakılmamasını ister. Ona sabır gösterilmesini ve ailenin devamının sağlanmasına teşvik eder. Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ، فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ، فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾

"...Onlarla güzellikle geçinin. Eğer onlardan hoşlanmıyorsanız, sabredin, hoşlanmadığınız bir şeyi Allah çok hayırlı kılmış olabilir." (1)

Uyumlu ve itaatkar zevcelere gelince, boşanmak suretiyle onlara eza vermek ve onları terketmek suretiyle yalnızlığa itmek hiç güzel bir davranış değildir. Hem de hiç bir gerekçe olmadan ve hele hele de çocukları varken ve aşırı hiç bir davranışta bulunmamışken.

Allah Teala kocalarıyla geçinemeyen ve onlarla uyum sağlamayan kadınlar hakkında şunları söylemektedir

﴿فَإِنْ أَطَعْتُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَ سَبِيلًا إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلِيًّا كَبِيرًا﴾

"Serkeşlik etmelerinden endişelendiğiniz kadınlara öğüt verin, yataklarında onları yalnız bırakın, en sonunda dövün. Size itaat ediyorlarsa aleyhlerine yol aramayın. Doğrusu Allah Yücedir, Büyüktür." (1)

Şeyhül İslam İbn Teymiyye şöyle demektedir.

Talakta asıl olan, korkutmaktır. Ancak ihtiyaç kadarına müsaade edilmiştir. Cabir b. Abdullah Peygamber (s.a.v)'den şöyle rivayet etmiştir. "İblis, tahtını deniz üstüne kurar ve çetelerini sağa sola gönderir. Onlar içerisinden iblise en yakın olan içlerinden en büyük fitneci olandır. Şeytan gelir ve şöyle der; eşikle hanımının arasını ayırana kadar onlarla birlikte oldum. İblis de; seni seni der ve onu yanına alır."

Allah Teala sihri yererken şöyle buyurmakatadır;

﴿وَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ﴾

"...Halbu ki bu ikisinden koca ile karısının arasını ayıracak şeyler öğreniyorlardı. " (2)

Sünen'de Peygamber (s.a.v)'in şöyle dediği rivayet edilmiştir. Zorunluluk olmadıkça herhangi bir kadın kocasından boşanmak isterse ona cennetin kokusu haram olur. "

Bundan dolayı talak, ancak ayrı ayrı üç defa meydana gelirse boşanma gerçekleşebilir. Üçüncü talaktan sonra kadın erkeğe (yani eşine) haram olur. Taki o kadın bir başkasıyla nikahlanıncaya kadar.

"Boşanma ihtiyaca binaen mübah kılındığına göre ve ihtiyaç

1) Nisa, 34

2) Bakara, 102

ta bir defa da gerçekleşeceğinden bir talakın üstüne ekleme yapılması tehlikeyi doğurur." (*Mecmuu Feteva, Şeyh İbn Teymiyye c. 33 s. 81*)

ÜÇÜNCÜSÜ

Hadisin, şer'i usul ve kaideler yönünden ele alınması;

1-) Hanefilerden olan hidaye sahibinin de dediği gibi talak; dini ve dünyevi pekçok faydalar vermek üzerine kurulmuş olan nikahı bozar. (*Reddül Muhtar. c. 2 s. 572*)

2-) Hanbelilerden olan 'Müğni' sahibinin de naklettiği gibi talak, eşlere zarar verir. Her ikisi için doğacak maslahatları ortadan kaldırır. İhtiyaç olmadan yapıldığında tıpkı malı heba etmek gibi haram olmaktadır. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurur. Zarar vermek caiz olmadığı gibi, zarara katlanmak da caiz değildir.

3-) Hanefilerin son imamlarından İbn Abidin'in de dediği gibi talak, sebepsiz yere vukubulursa asla caiz değildir. Kurtuluş için buna gerek de yoktur. Çünkü boşanma ahlaklık ve kıt görüşlülüktür. Nimete karşı nankörlük etmek demektir. Kadına, çocuklarına ve ailesine tam bir eziyet çekirtmektir. Şer'an mübah kılıcı bir özür olmadan yapılan talak, mahzurlu olmakta devam eder. Bundan dolayı Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

﴿وَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ﴾

"Eğer size itaat ederlerse, aleyhlerinde yol aramayın." (1)

Yani boşanmak gibi bir yola başvurmayın. (*Reddu'l Muhtar*)

Bütün bunlardan anlaşılan şudur; bahsedilen hadis kendisiyle delil çıkarmaya uygundur. Kur'an'dan ve sünnetten çıkarılan deliller de bunu gösteriyor. Şer'i kaideler ve usuller de görüşümüzü destekliyor. Yine En doğruyu bilen Allah Teala'dır.

3. BÖLÜM

AKİDE VE GAYB HAKKINDA

TEKFİRDE AŞIRI GİTME MESELESİ

SORU

Aşağıda sizlere sunacağım iki mektup aldım.

Mektuplardan birinde giriş kısmından sonra şöyle deniyor.

Bazı gazetelerin yayınladığı ve dillerde dolaşan yeni dini mesele çerçevesinde yazılan yazıları okumuşsunuzdur. Bu mesele kendilerine 'Tekfir Cemaati' veya 'Kehf Cemaati' veyahutta 'Hicret Cemaati' diye isimlendiren grubun ortaya attığı bir meseledir.

Bu mesele, genel bir eğilimi temsil etmektedir. Bu eğilimi 'Tekfirde Aşırılık' diye özetleyebiliriz. Her ne kadar bu eğilime mensup olanlar, gruplarına göre tekfir sebep ve gerekçeleri konularında değişik fikirlerde olsalar sonunda hepside aynı nokta da birleşiyorlar; 'Tekfirde Aşırılık' noktasında.

Onlardan bir kısmı; büyük günah işleyenleri daha önce haricilerin yaptığı gibi kafir olarak damgalıyorlar.

Bir kısmı; biz büyük günah işleyenleri tekfir etmiyoruz. Aksine büyük günah işlemekte ısrar edenleri tekfir ediyoruz, diyorlar.

Bir kısmı da; İslama mensup olduğunu ve müslüman olduğunu söyleyen insanların ekseriyeti, müslüman değildir, diyorlar.

Belki okumuşsunuzdur onların kendi görüşlerine dair getirdik-

leri ve ileri sürdükleri bir takım delilleri de var. Bazı gazetelerde, birkaç alim onların bu delillerine reddiye mahiyetinde cevaplar verdiler.

İnşallah ben; durum bazılarının düşündüğü gibi basit değildir dersem, mübalağa etmiş olmam. Aslında durum gayet tehlikeli bir safhada. Oturumlarda, toplantılarda, forum ve buna benzer yerlerde gençleri oldukça meşgul etmektedir. Konuyla alakalı gerçek bir hükmün doğru ve tafsilatlı bir şekilde anlatılmasını istiyorlar.

Biz sizin ilmi kapasitenize, dini yaşantınıza, anlayışınıza, hakka ihlasla bağlı oluşunuza, taasup sahibi olmadığınıza ve birilerini memnun edeceğim diye hakkı gizlemediğinize güveniyoruz. Dolayısıyla sizden deliller ve şer'i naslar çerçevesinde bu tür eğilimlere karşı islamın tavrının ne olduğunu açıklamamanızı rica ediyoruz. Her ne kadar başka meşguliyetleriniz olsa da önem ve ehemmiyetine binaen bu konu üzerinde duracağınıza ümit ediyoruz. Bize göre bu konu diğer konulardan önce ele alınması gerekli mühim bir konudur. Sizden bu konu ile ilgili açıklamalarınızı bekliyoruz.

İkinci Mektup:

Başka bir müslüman genç gurubu göndermiş. Bu gençler San'a'dan. Yani Kuzey Yemen'den gönderiyorlar mektuplarını. Diyorlar ki;

İslamın rükünlarına sarılmış olsun veya olmasın, Yemen ve diğer yerlerde yaşayan insanların hepsinin kafir ve mürted olduğuna inanan insanlar hakkındaki görüşünüz nedir? İçinde yaşadıkları ülkenin 'Daru'l Harp' veya 'Daru'l Ridde' olduğunu, bu gibi yerlerde cuma ve cemaatle kılınan diğer namazların kafir ve mürdet kimselerin ardında kılındığı için sahih olmadığına inananlar hakkında ne dersiniz? Onlar böyle bir toplumda 'Emri bil ma'ruf ve nehyi anil münker' yapmanın vacip olmadığına inanıyorlar.

Onlar 'emri bil maruf ve nehyi anil münkerin 'islam toplumunda' yapılabileceğini savunuyorlar.

Böyle bir inanç doğru mudur? Kitap ve sünnette, selef-i salihin itikadında ve ümmet imamlarının icmasında bu konu hakkında deliller var mıdır? Yoksa bu inanç hiç bir dayanağı olmayan fasit bir görüş müdür ?

CEVAP

Kahire ve San'a'daki genç kardeşlerime bana olan güvenlerinden dolayı teşekkür ederim. Allah Teala'dan beni, onların hakkındaki hüsn-ü zanlarına göre kılmasını ve onlarca bilinmeyen günahlarımı affetmesini diliyorum ve hemen diyorum ki;

Bana sorulan ve benzeri bir çok kimselerin zihinlerini meşgul eden konunun ehemmiyetini taktir ediyorum.

Bazı iyi niyetli genç kardeşlerle yaptığım sohbetler sonucunda bu meselenin düşüncelerde oldukça büyük te'sirler bıraktığını anladım. Bir çok arap ülkesinde bu tür problemlere rastladım. Bazılarının delil olarak ortaya sürdüğü şeylerin şüphelerden ibaret olduğunu işittim ve bazılarının da konuyla alakalı olarak yazılarını okudum. Ancak ben, bu konuda onların delillerini tam olarak fikri yönden izah edici yazılı bir metin okumak istiyordum. Böylece müslüman bir fıkıhçı olarak onların tutundukları ve savundukları görüşlere sözlü olarak değil de yazılı olarak rahatlıkla cevap verebilirdim.

İstediğim bu yazılı dökümanlar gerçekleşmedi diye, detaylarına inmeksizin tekfir ve aşırılık düşüncelerini ilke olarak eleştirmeyecek değiliz.

Meselenin kökü, hariciler zamanından beri islam fikir tarihinin derinliklerine kadar uzanır. Belki de bu mesele müslümanları meşgul eden meseleydi. Yüzyıllarca fikri ve ameli te'sirleri oldu. Sonraları İslam fikri kendini bundan kurtarmış ve ehli sünnet vel cemaatin fikirsel oluşumu üzerine kendini yerleştirmiştir.

Senelerden beri 'Tekfir konusu' ile alakalı olarak bir kitap hazırlamaya çalışıyorum. Kitabı, bir çok kimselerin ısrarlarına

rağmen ve bu kitaba gerçekten ihtiyaç hissetmeme rağmen henüz tamamlayabilmiş değilim. Ancak bir taraftan meşguliyetlerin çokluğu, diğer taraftan konunun iyiden iyiye araştırılmasına gösterdiğim titizlik, üçüncü olarak da kendilerini 'tekfir cemaati' diye isimlendirenlerin eğilimlerini öğrenme konusundaki azami gayret benim bugüne kadar bu kitabı çıkarmamı hep geciktirdi.

Allah Teala'dan kendisinin rızasına uygun bir şekilde kitabımızı tamamlamak için yardım ve tevfiğiyle destekmesini ümit ediyorum. Tabi ki tüm bunlar, konu hakkında hiç bir şey söylemeyeceğiz anlamına gelmez. Yağmur sıırıslam etmese de yine de ıslatır.

SEBEPLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ GEREKEN BİR KONU

Burada ilk önce söylemem gereken şudur;

Tekfırde aşırılık meselesi, tedavisinin basiretli bir şekilde bulunabilmesi için sebepleri ve etkenleri açısından araştırılması gereken bir konudur.

Bu meselenin çözümünde baskı, şiddet ve idam metodlarının kullanılmasına inananlar (mevcut düzen); kesinlikle iki konuda hataya düşerler:

BİRİNCİSİ

Düşünce, yine düşünce ile durulur. Düşüncenin çözümüne yönelik şiddete baş vurmamak sadece onun daha da yayılmasını ve taraftarlarının inançlarında daha ısrarlı olmalarını sağlar. Bu konuda çözüm, ikna, açıklama ve zihinlerdeki şüphelerin giderilmesidir.

İKİNCİSİ

Bu tekfirciler genelde dindar, ihlaslı, namazını kılan, orucunu tutan, gayretli insanlardır. Toplumdaki fikri irtidat, sosyal

düzensizlikler, siyasal baskılar ve ahlaki yönden toplumun bir çöküntüye sürüklenmesi karşısında onlar da sarsıntı geçirmişlerdir.

Bunlar toplumu düzeltmek isteyen, onların hidayetine gayret sarfeden insanlardır. Her ne kadar metotta hata yapmış ve hatalı bir yola saplanmış olsalar da.

O halde bu insanların iyi niyetli girişimlerini taktir etmemiz gerekir yoksa onları; toplumu yakıp yıkmaya ve harabeye çevirmeye çalışan pençeli arslanlar şeklinde tasavvur etmemiz gerekir.

Meseleyi inceleyen bir kimse bu olgunun şu noktalarda belirginleştiğini görecektir.

1) İslam toplumunda açıktan küfür ve dinden dönmelerin yaygınlaşması, kafir ve mürtedlerin kendi batıl davaları ile müslümanlara galebe çalma gayretleri küfürlerini topluma yaymak için basın-yayın organlarını kullanmaları ve onları, sapıklık ve dalaletlerinden geri çevirecek her hangi bir engel ile karşılaşmıyor oluşları.

2) Bu hakiki kafirler hakkında birtakım alimler vurdum duymaz bir tavır takınmaktalar. Haddi zatında islam onlardan uzak olduğu halde bu kişiler, onları da müslümanlar zümresinde görebilmekteler.

3) Kur'an ve sünnete bağlı islam davetçilerine ve islam fikrinin bayraktarlığını yapan insanlara zulüm yapılması davet çalışmalarında ve kişisel hayatlarında baskı altında tutulmaları neticede; gün ışığından herkese açık bir diyalogtan kopuk, yer altında ve dış dünya ile alakası kesik olarak çalışan, sapık ve çarpık akımların doğmasına neden oldu.

4) Bu gayretli gençlerin fıkıh ve fıkıh usulü bilgilerinden nasip-leri oldukça az, islami ilimler ve dille alakalı konuların içeriğine tam manasıyla varamadıkları anlaşıyor. Öyle görünüyor ki nas-ların bazılarını alıp bazılarını almamaktalar veya müteşabih olan-

ları alıp, muhkem olanları unutuyorlar. Ya da bir takım nasları sahti ve genel hatlarıyla alırlarken külli kaidelerin varlığından habersizler. Ya da ehliyetli olmadığı halde tehlikeli bir konuda fetva verecek bir kimse için gerekli olan ve yukarda belirttiğimiz türden yaptıkları bir çok yanlışlıklar da bu gençlerimizin basit bir konuma düşmelerine vesile olmaktadır.

İslam hukukuna ve şeriatine derinlemesine vakıf olmadan sadece ihlaslı olmak yetmiyor. Yoksa daha önce haricilerin düşdüğü çukura onlar da düşeceklerdir. Hariciler akide ve ibadet konularına sınıksız tutundukları halde İmam Ahmet b. Hanbel'in de dediği gibi onları bu yönden kötüleyen hadisler mevcuttur.

Bundan dolayı selef alimleri, ibadet ve cihattan önce ilim öğrenilmesini tavsiye etmişler ki böylelikle bilmeden Allah'ın dininden çıkılmasın.

Hasan-ı Basri şöyle buyurmaktadır. İlimsiz amel yapan, yoldan çıkmış kimseye benzer. İlimsiz amel edenin yol açtığı fesad, iyilik olarak yaptıklarından daha fazladır. İlme sarılın ki ibadete zarar gelmesin. İbadete sarılın ki ilme zarar gelmesin. Bir topluluk ilmi terkederek ibadete sarıldı, sonunda ümmet-i Muhammed'e kılıç çekti. Şayet ilim öğrenselerdi ilim, kendilerine böyle yaptırmazdı.

TEKFİR EDİLMİYİ HAK EDENİ TEKFİR ETMEK

Burada belirtilmesi gereken bir konu da küfrünü açıktan ilan edenleri bir endişe duymadan küfürle damgalamamızın gereğidir. Buna karşılık; içlerinde iman olmasa da, dışlarında İslami bir görüntü oluşturanlardan el çekmeliyiz. Bu gibi kimseler islam örfüne göre 'münafık'tırlar. Dilleriyle iman ettik derler kalpleriyle inanmazlar. Ya da yaptıkları söylediklerini tastik etmez. Zahiri görünüşlerine bakılarak onlara da müslümanlara uygulanan hükümler tatbik edilir. Ahirette ise içlerindeki küfür sebebiyle esfel-i safiline yuvarlanırlar.

Aşağıda özelliklerini vereceğimiz sınıfları açıkça küfürle niteleyebiliriz.

1) İslam inancına, şeriatine ve islami değer yargılarına ters düştüğü halde, felsefe ve hayat nizamı olarak kominizmde ısrar eden; dinlerin, tamamen afyon olduğuna inanan ve özellikle de islamiyete karşı kin ve düşmanlık bayrağını açan kimseler.

2) Allah'ın şeriatini açık açık kabul etmediklerini söyleyen ve devletin dinden ayrı olması gerektiğine inanan laikler. Onlar Allah'ın hükmüne ve şeriatine çağrıldıkları zaman ondan kaçar ve geri dururlar. Bundan daha kötüsü, Allah'ın şeriatine inanan ve islama dönüş yapan insanlara karşı savaş ilan ederler.

3) Açıktan islamdan uzaklaşan Dürzi, Nusayri, İsmaili ve bunlara benzer diğer batini fırkalar. İmam Gazali ve diğer bazı islam alimleri onlar hakkında görüşlerini şu şekilde açıklamışlardır. Dış görünüşleri inkarcı ve reddedici, içleri ise kesinlikle küfür. Şeyh İmam İbn Teymiyye'de şöyle demektedir Onlar yahudi ve hristiyanlardan daha kafirdirler. Bu, onların kat'i olan islam hükümlerini ve dinde zaruri olarak bilinmesi gerekenleri inkar etmelerinden kaynaklanmaktadır.

Asrımızda bunlara benzer olarak, kendi başlarına yeni bir din modeli geliştiren Bahailer ve Peygamber (s.a.v)'den sonra kendilerine peygamberliğin geldiğini iddia eden Kadiyaniler vardır.

BELLİ BİR ŞAHISLA ZUMRE ARASINI AYIRMAK GEREKİR.

Burada değinmemiz gereken diğer bir konu da; muhakkik alimlerin belirttiği gibi; tekfir meselesinde belli bir şahısla zümre arasını ayırma konusudur.

Bunun manası şudur; Mesela, komünistler kafirdir, şer'i hükmü benimsemeyen laikler kafirdir veya işte şuna buna çağıran veya şöyle şöyle yapanlar da kafirdir diyebiliyoruz. Bu, bir zümreyle alakalı olan hükümlerdir. Bir kişi ile alakalı olduğunda yani

kendisini komünist veya laik görüyorsa, onun konumunu suallerle ve tartışmalarla iyiden iyiye araştırmak gerekir. Ta ki hakkında bir delil elde edinceye, şüpheleri ve onun için ileri sürülebilecek mazeretleri ortadan kalkıncaya kadar.

Bu konuda Şeyhu'l İslam İmam İbn Teymiyye şöyle demektedir;

Bazan söylenen söz küfür olabilir. Ve söyleyen de rahat bir şekilde tekfir edilebilir. 'şunu söyleyen kafirdir' denebilir. Ancak bu tür sözleri belli bir şahıs söylediğinde hemen ona küfür hükmünü veremeyiz. Şayet aleyhine bir hüküm varsa kafir hükmünü verebiliriz.

İlahi tehditlerle alakalı naslarda da durum yukarıdaki gibidir. Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا، إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا
وَيَصْلُونَ سَعِيرًا﴾

"Yetimlerin mallarını haksız yere yiyenler, karınlarına ancak ateş tıkmış olurlar, zaten onlar çılgın aleve atılacaklardır." (1)

İbn Teymiyye devamla şöyle demektedir Bu ve buna bënzer tehdit ayetleri haktır. Ancak belli kişilere karşı bu tehdit ayetleri delil olarak getirilemez. Ehl-i Kible den olan bir kişinin cehennemlik olduğuna hüküm edemeyiz. Olabilir ki şartlardan birini yitirmiş ya da tehdi de maruz olabilecek bir engelden dolayı tehditin kapsamına girmeyebilir. Belki yetim malını yemenin haram olduğ u kendisine bildirilmemiştir. Belki de yedikten sonra tevbe etmiş olabilir. Belki de yaptığı bazı iyilikler onun günahlarını örtbilir. Geçirdiği musibetler kendisine keffaret olabilir.

Olabilir ki yetim malını yemenin yanlış olduğ u kendisine bildirilmiş fakat hükmü söylenmemiştir veyahutta yetim malını yemenin haram olduğ unu anlayamamış da olabilir. Allah Teala'nın ma-

zur gördüğü bir takım sebeplere maruz kalması da mümkündür. Ehl-i sünnet imamlarının mezhepleri; belli bir şahısla bir zümre arasındaki farkları anlatan detaylı bilgiler vermiştir. *(Risalelerden)*

Bu ihtiyat küfür davranışı sergileyenler hakkında gerekli olduğuna göre nasıl olur da bir müslüman 'Lailahe illallah Muhammed'in Resulullah' diyen insanları -iyiliklerinin yanı sıra kötülük te yapsalar- küfürle damgalamaya cür'et edebilir ?

Kelime-i şahadeti getirmek, kişilerin canlarını mallarını ve kanlarını masum kılar. Onların hesapları Allah'a kalmıştır. Biz zahire göre hüküm veriz. Batını ise Allah bilir.

Sahih ve mütevatir olan bir hadiste Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmaktadır. Ben insanlar 'Lailahe illallah' deyinceye kadar onlarla savaşmakla emrolundum. 'lailahe illallah' dediklerinde -haklı sebepler hariç- kanlarını ve mallarını benden korumuş olurlar. Hesapları da Allah'a kalmıştır."

TEKFİRİN TEHLİKESİ

Burada şunu kural olarak belirtmek gerekir; Herhangi bir kişiye küfür damgasını vurmak son derece tehlikeli sonuçlar doğuracağından ötürü ciddi bir sorumluluk oluşturur. Bu tehlikenin bazıları şunlardır.

1) Kafir olduğuna hüküm verilen bir insanın müslüman hanımının kendisiyle beraber kalması helal olmaz. Ayrılmaları gerekir. Çünkü müslüman bir kadın kesin icmaya göre kafir bir kimseyle evli kalamaz.

2) Kafirliğine hüküm verilen bir kişinin çocuklarının, kendi terbiyesi ve bakımı altında kalması caiz değildir. Çünkü kafir bir insana güvenilmez. Küfrüyle çocukları da etkilemesi söz konusudur. Özellikle de çocuklar henüz büyüme ve olgunlaşma devresindelerken. Bu durumdaki çocukların bakımı, tümüyle İslam toplumunun boynuna emanettir.

3) Kafirliğine hüküm verilen bir kimse islam toplumundan yardım ve destek görme hakkını kaybeder. Çünkü o, küfrünü açıkça ilan ederek islam dışına çıkmış, kanı helal olacak bir şekilde mürted olmuştur. Bu tür kimselerle ilişkilerin kesilmesi, aklını başına toplayacak ve rüşdünü tekrar kazanacağı ana kadar kendisine sosyal bir ambargonun uygulanması gerekir.

4) İslam mahkemesi önünde mürtedlere uygulanan hükümler uygulanır. İnfaz uygulanmadan önce tevbe etmesi ve zihnindeki şüphelerin giderilmesi istenir.

5) Öldüğünde müslümanlara uygulanan cenaze hükmü ona uygulanmaz. Ne yıkanır ne de namazı kılınır. Müslümanların kabirlerine de defnedilemez. Malına mirasçı olunamaz. Aynı zamanda mirascısı öldüğünde mirastan hak da alamaz.

6) Kafir hali üzerine öldüğünde Allah'ın rahmetinden kovulmaya ve O'nun la'netine maruz kalır.

Yukarıda saydığımız tehlikeli sonuçlar, bir insanı küfürle damgalamaya yeltenenlerin bu adımı atmadan önce, defalarca düşünmesini ve meselenin üzerinde durmasını gerekli kılar.

KUR'AN ve SÜNNETE DÖNMENİN GEREKLİLİĞİ

Tüm bunlardan sonra Kur'an ve sünnete müracaat etmek gerektiğini de anlamış oluyoruz. Böylece Kur'an ve sünnet ışığı altında yukarıda açıkladığımız tehlikeli konularda müracaat etmemiz gerekli olan şer'i kaide ve kuralları da öğrenmiş olacağız.

Bizim, Allah'ın kitabının ve Peygamberinin sünnetinin korunmuş ve sabit olduğuna itikadımız tamdır. Bu iki kaynakta geçen naslar, hüccet ve tartışılmaz dayanaktır.

Alimlerin görüşlerini delil olarak getirecek olursak, bu görüşler tek başlarına hüccet olabilir diye telakki edilmemelidir. Yalnız, onların nasları bizden daha iyi anladıklarından ve bu hususta onlara güvenimizden ötürü sözlerini dayanak olarak getir-

mekteyiz. Bu arada şu esasın üzerinde de durarak belirtelim ki; sahabiler ve iyilik üzere olanların izinden gidenler bu ümmet içinde en doğru yolu, en şaşmaz rotayı bulmuş, en sağlam anlayışa sahip, islam espirisini enginliğiyle birlikte kavramış ve titizlikle bu espiye uymuş olanlardır. Onların doğru yolu gösteren tavsiyelerine rastlayınca mümkünü yok artık o tavsiyelerin dışına çıkamayız. Onlardan sonra artık bidatlerin peşi sıra mı gideceğiz? Hayır... Resulullah (s.a.v)'ın tanıklığıyla onlar, nesiller içinde en hayırlı olan bir nesildir.

İNSAN NE İLE İSLAMA GİRER?

Birinci Kaide; insan şahadet getirmek suretiyle İslam'a girer.

'Lailahe illallah Muhammedun Resulullah' Kim diliyle şahadeti getirirse İslama girmiş olur ve kalbiyle inanmamış olsa da ona İslamın hükümleri uygulanır. Çünkü biz zahire göre hüküm veriz. Gizli olanları ise Allah'a tevdi ediyor ve buna delil olarak şunları gösteriyoruz.

1) Peygamber (s.a.v) şahadet getiren kişinin müslümanlığını kabul ederdi. Namaz kılincaya veya bir yıl geçtikten sonra zekatını verip vermeyeceğine veyahutta Ramazan geldiğinde orucunu tutacak mı tutmayacak mı diye beklemezdi... Yok müslüman olacak kişi İslamın farz olarak belirlediği hükümleri yerine getirsin de sonra onun müslüman olduğuna hüküm vereyim, diye bir düşünceye kapılmamıştı. İslama inanması ve açıktan inkar etmemesi müslümanlığı için yeterliydi.

2) Buhari ve diğer hadis kitaplarında Usame b. Zeyd (r.a)'dan rivayet edilen bir hadis vardır; Usame b. Zeyd 'Lailahe illallah' dediği halde bir adama kılıç çekerek öldürmüş de Peygamberimiz kendisini kınamıştı. Peygamber (s.a.v) sordu; 'Lailahe illallah' dedikten sonra mı öldürdün? Usame de; kılıçtan çekindiği için böyle söyledi, diye cevap verince Peygamber; sen onun kalbini yarıp baktın mı? Bazı rivayetlerde; kıyamet gününde 'lailahe illallah' ile birlikte halin nice olur? demiştir.

3) Ebu Hureyre'den rivayet edilen hadis şöyledir İnsanlar 'Lailahe illallah' deyinceye kadar onlarla savaşmam emredildi. 'Lailahe illallah' dediklerinde haklı sebepler hariç kanlarını ve mallarını benden korumuş olurlar. Onların hesabı da Allah'a kalmıştır. (Buhari ve Müslim)

Müslim'in rivayetinde şöyle geçmektedir ...taki 'Lailahe illallah' deyip de bana ve benim getirdiklerime inanıncaya kadar.

Buhari'nin Enes'ten merfu olarak rivayetinde de 'Lailehe illallah Muhammedun Resulullah' deyinceye kadar ifadesi vardır.

Hadiste geçen 'İnsanlar' dan kasıt, alimlerin dediği ve Enes'in bu hadisin izahında vurguladığı gibi, müşrik araplardır. Çünkü ehl-i kitaptan canları ve mallarına karşılık cizye alınıyordu ki bu da Kur'an'la sabit bir nasdır.

Delilimiz: Müşrik Araplar 'Lailahe illallah' dediklerinde kanlarının ve mallarının korunmasıyla birlikte islama giriyorlardı. Çünkü kanın ve malın korunması, ya müslüman olmakla ya antlaşmayla ya da ehl-i zimmet hükmüne girmekle olurdu. Ama burada müşrik araplar için ne antlaşma ne de ehl-i zimmet hükmü vardır. Sadece müslüman olmaları söz konusudur aksi halde kanlarını ve mallarını korumanın başka yolu yoktu.

Bu hadis, bir çok sahabenin benzer ifadelerle rivayet ettikleri **sahih** bir hadistir. Bundan dolayı Hafız Suyuti 'Camius-Sağir' adlı kitabında bu hadisin mütevatir olduğunu söylemiştir. 'Camius-Sağir'in şarihi Munavi de; "Bu hadis mütevatirdir, çünkü onbeş sahabe tarafından rivayet edilmiştir", der.

Kendi zamanının büyük hadis imamlarından biri olan Süfyan b. Uyeyne'nin şöyle dediği rivayet edilir. Bu namaz, oruç ve zekâtın farz kılınmasından önce hicretten evvel İslamın ilk devirlerinde böyleydi.

Allame ibn Recep Hanbeli (Hanbeli imamlarından) 'Camiu'l Ulum ve'l Hikem' adlı kitabında Süfyan b. Uyeyne'nin sözü üzerine şöyle demiştir. Bu, zayıf bir görüştür. Süfyan'ın böyle bir

söz söyleyip söylemediği ise tartışılabilir. Bu hadisin ravileri Medine'de Resullullah (s.a.v)'ın sohbetinde bulunmuşlar ve bir kısmı da daha sonradan müslüman olmuşlardır. Sonra 'Kanlarını ve mallarını benden korurlar' sözü, Peygamber (s.a.v)'in kıtal (savaş)le emrolunduğuna delalet etmektedir. Oysa bunların tümü Peygamberin Medine'ye hicretinden sonra meydana gelmiştir.

Açık bir şekilde bilinmektedir ki; Peygamber (s.a.v) kendisine gelip de islama girmek isteyen kişilerden sadece şahadet getirmelerini isterdi. Bununla onlar kanlarını ve mallarını korurlar ve müslüman olurlardı. Usame b. Zeyd kılıcını çekerken 'Lailehe illallah ' diyen bir kişiyi öldürdüğünde Peygamber (s.a.v) onu şiddetle azarlamıştı. Peygamber (s.a.v) kendisine gelip de müslüman olmak isteyen bir kişiye, namaz kılmasını, zekat vermesini şart olarak koşmazdı. Aksine bir kavim, zekat vermemek şartıyla müslümanlığı kabul edilmmişti.

İmam Ahmet b. Hanbel'in müsnedinde Cabir (r.a)'ın şöyle dediği rivayet edilir. Sakife kabilesi Peygamber (s.a.v)'den kendilerine (müslüman olmalarına karşılık) zekat ve cihat sorumluluğunun yüklenmemesini şart koştular. Peygamber (s.a.v) de şöyle dedi; onlar (ilerde) zekat da verecekler cihad da edecekler.

Müsnette, Nasr b. Asım El-leysi'den rivayet edildiğine göre; Sakife kabilesinden biri Peygamber (s.a.v)'e geldi ve şöyle dedi; iki rek'at namazın dışında namaz kılmamak süretiyle müslüman oluyorum. Kendisinden müslümanlığı kabul edilmmişti.

İbn Recep şöyle der; Ahmet b. Hanbel bu hadisten hareketle fasit bir şartla bağlı olsa da kişinin müslümanlığı kabul edilir. Sonra bu şartla müslüman olan kişi, mükellefiyetlerin tümüyle yükümlü olur. Bu görüşte olanlar Hakim b. Huzzam'ın şu sözünü ileri sürerler. Eğilmeksizin ayakta durarak secde etmek şartını koşarak Resulullah'a biat ettim.

Bu nakillerde bizi ilgilendiren iki şey var.

Birincisi

İslam'a girmek için şahadet kelimesi yeterlidir. Bazı hadislerde görülen ve yalnızca "Lailahe illallah" şeklinde geçen şahadet ise rivayetlerde rastladığımız normal bir kısaltmadır. Bununla kastedilen -kendilerine İslam daveti yapılan müşrik araplarında çok iyi bildiği gibi- şahadet kelimesinin tamamıdır. Zaten bu davet, onu getiren Muhammedun Resulullah (sav)'e iman etmeden gerçekleşmez.

Bu nedenle bazı selef alimleri; İslam bir kelimedir. Yani; kelime-i şahadettir, demişlerdir.

Namaz, oruç ve İslamın farz kıldığı diğer ibadet ve şer'i hükümler, müslüman olunduktan sonra yapılması istenen şeylerdir. Çünkü onlar sadece, müslüman olan bir kimsenin yapmasıyla sahih olurlar. Kafirin ne namazı ne orucu ve ne de hacı olur. Kafir, kendisinden bu ibadetlerin kabul şartını (ki o da; müslüman olmaktır.) kaybetmiştir.

İkincisi

İbni Receb'in zikrettiği ve Ahmet b. Hanbel'in 'Müsned'inde yer alan geniş manalı hadislerle gelince, Peygamber (s.a.v) bu hadislerle birtakım konuları, özellikle İslam'a yeni girenleri ilgilendiren bazı konuları çözüme bağlıyordu. Bazılarından kabul etmediği şartları bazılarından kabul ediyordu. Beşir b. Husasiye'den şöyle rivayet edilmiştir Beşir zekat vermeden ve cihat etmeden Peygamber (s.a.v)'e biat etmek istedi ama Peygamber elini çekti ve şöyle dedi; Ya Beşir! Ne cihat var ne de zekat öyleyse cennete ne ile gireceksin?

Fakat Peygamber (s.a.v) aynı şartları Sakife kabilesinden kabul etmişti. Belki de onlar ileri sürdükleri şartlar üzerinde devamlı kalmayacaklardı, müslüman olduklarında ve daha iyi yaşamaya azmettiklerinde diğer müslümanlar gibi oruçlarını tutacaklardı. Bundan dolayı olsa gerek ki Peygamber (s.a.v) onlar hakkında şöyle söylemişti. "Onlar oruç da tutacaklar cihad da edecekler."

KİM TEVHÎT ÜZERE ÖLÜRSE CENNET'i HAKEDER.

İkinci kaide; Kim 'lailahe illallah' diyerek ölürse Allah katında iki şeyi hakeder.

Birincisi; Cehennemde ebediyen kalmaktan kurtuluş; kalbinde hardal tanesi kadar iman olduğça, günahları sebebi ile cehenneme girse de -ki bu günahlar zina gibi Allah hakkına veya hırsızlık gibi kul hakkına taalluk eden bir mesele de olabilir- günahları miktarınca cehennemde kaldıktan sonra tekrar çıkacaktır.

İkincisi; Geç olsa da cennete girecektir; Tевbe etmediği ve hiç bir şeyin günahlarına keffaret olmadığı için cehenneme girmesi sebebiyle cennete ilk girenlerle beraber girmese de sonuçta cennete girmeyi hak edecektir.

Buna delil olarak Buhari Müslim ve diğer hadis kitaplarında geçen sahih hadisleri gösterebiliriz. Ubade b. Sâmit Peygamber (s.a.v)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir. Kim, Allah'dan başka ilah olmadığına, eşi ve benzeri bulunmadığına, Muhammedin onun kulu ve Rasulü olduğuna, İsanın da Allah'ın kulu ve Rasulü olduğuna ve Meryem'e ilka eylediği kelimesi olduğuna ve kendisinden bir ruh olduğuna, cennetin ve cehennemin gerçek olduğuna şahadet ederse, Allah da onu -amellerine bakmak suretiyle- cennetine kor.

Ebuzer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu; hiç bir kul yok ki, lailahe illallah deyip bu hal üzere öldükten sonra cennete girmesin.

"Allah Teala, kendi rızasını gözeterek 'Lailahe illallah' diyen bir kimseye cehennem ateşini haram kılmıştır." Yani; asr-ı saadet döneminde bu kelimeyi sırf canlarının ve mallarının korunması için söyleyen münafıklar gibi değil tabii.

Enes (r.a) Peygamber (s.a.v)'in şöyle dediğini rivayet etmiş-

tir. 'Lailahe illallah' diyen cehennemden çıkar. Kalbinde bir hardal tanesi kadar iman bulunsa da.

Tüm bu hadisler Buhari ve Müslim'de geçmektedir.

Buhari ve Müslim'de geçen bir de şu hadis vardır. Ebuzer (r.a) Peygamber (s.a)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir. "Cibril Peygamber (s.a.v)'e geldi ve şöyle dedi; ümmetini müjdele; ümmetinden kim Allah'a şirk koşmadan ölürse cennete girecektir. Ben de şöyle dedim; peki ya zina ya da hırsızlık etsede mi? o da; (evet) zina ve hırsızlık etse de, buyurdu.

Sahih-i Müslim'de geçen ve Ubade'den rivayet edilmiş bir hadiste Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmaktalar. "Allah'tan başka ilah bulunmadığına, Muhammed'in de gerçekten Allah elçisi olduğuna şahadet eden kimse üzerine Allah, cehennemi haram kılar."

Bunlar benzer daha bir çok hadis mevcuttur. Hepside kelime-i şahadet söylendiğinde cennete girilip cehennemden çıkılacağına delil olan hadislerdir.

Cennete girilmesinden kasıt; hak edilen azabın cehennemde çekilmesinden sonra neticede cennete dönülmesidir.

Ateşten kurtulmaktan kasıt ise; ebedi cehennemde kalmaktan kurtulmaktır. Bunu söylemekteki amacımız, bahsettiğimiz hadislerle, bazı günahları işleyen kimselere cenneti haram kılan ve cehennemi de zorunlu durak kılan hadisler arasında ortak olabilecek bir noktayı yakalamaktır. Nasları da bir birleriyle çeliştirmek uygun olmaz.

MÜSLÜMANLIĞI BOZAN ŞEYLER

Üçüncü kaide; İnsan, şahadet kelimesini getirerek islama girdikten sonra, müslümanlığının gereği olarak islamın hükümlerine boyun eğmek mecburiyetindedir. Bu boyun eğiş, islamın adil ve kutsal bir din olduğuna, ona karşı boyun büküp teslim olmanın

gerektiğine, şartlarına göre amel etmenin zorunlu oluşuna iman etmeyi icab ettirir. Yani bir insan müslüman olduktan sonra, kitap ve sünnetin sarıh naslarına göre hareket etmekle yükümlü olur.

Bu hükümleri kabul edip etmeme, benimseyip benimsememe hürriyetine sahip değildir. O rıza gösteren her müslümanın yaptığı gibi islamın hükümlerine boyun eğerek, helali helal bilir haramı haram, kendisine gerekli olan hükümlerin vacip, bazı hükümlerin de müstehap kılındığına inanarak dinini yaşar.

Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُمْمِنَةٍ إِذَا قَضَىٰ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ﴾.

"Allah ve Resulü bir şeye hükmettiği zaman, inanan erkek ve kadına artık işlerinde başka yolu seçmek yaraşmaz." (1)

﴿إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا﴾.

"Aralarında hüküm verilmek üzere Allah'a ve peygambere çağrıldıkları vakit; "İşittik, itaat ettik" demek, ancak mü'minlerin sözüdür." (2)

﴿فَلَا وَبِكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ، ثُمَّ لَا يَجِدُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾.

"Hayır; Rabb'ine and olsun ki, aralarında çekiştikleri şeylerde seni hakem tayin edip, sonra senin verdiğin hükmü içlerinde bir sıkıntı duymadan tamamen kabul etmedikçe inanmış olmazlar." (3)

1) Ahzab, 36

2) Nur, 51

3) Nisa, 65

Mühim olan şunu bilmektir; İslam'ın; farzlar, haramlar ve cezalarla ilgili hükümleriyle bunların dışında kalan şeriat hükümleri, kati ve kesin şekliyle belirlenmiş hükümlerdir. Bu hükümlerde herhangi bir şüphe duyulması söz konusu değildir. Hepsi Allah'ın dininden ve koyduğu şeriatinin çerçevesindendirler. İslam alimleri bu hükümleri fıkıh diliyle şu şekilde izah etmişlerdir; "İslam- da bilinmesi zaruri olan şeyler."

İslamın hükümlerini, avamda, havas da böyle biliyor. Varlıklarını isbatlamak için deliller getirmeye veya tartışmalar düzenlemeye gerek yok. Bu konuda; namaz ve zekat gibi İslam'ın şartlarından olan farz ibadetleri, adam öldürmek, zina etmek, faiz yemek ve şarap içmek gibi büyük günahları, son olarak ta evlilik, boşanma, miras, hadler ve kısas vb. kati hükümleri misal olarak verebiliriz.

Zaruret-i diniyyeden olan hükümleri inkar edenler ya da onları hafife alıp alay edenler kesinlikle kafir olurlar. Onlara mürtet damgası vurulur. Bu hükümler açık ayetlerle ve sarih hadislerle tesbit edilmiş ve bildirilmiş hükümlerdir. Çeşitli asırlarda yaşayan islam uleması bu hükümler üzerinde icma etmişlerdir. Kim bunlardan birini yalanlarsa Kur'an ve Sünnet'i yalanlamış demektir. Bu da küfürdür.

Bunlardan ancak islamla yeni tanışıp da islamın hükümlerinin neler olduğunu bilmeyen, islamın kaynaklarından uzakta bir yerde yaşamış olanlar, istisna tutulabilirler. Onlar zarureti diniyyeden birini inkar ettiklerinde durumları kendileri için bir mazeret teşkil edebilir. Ama bu Allah'ın dinini öğreninceye kadar geçerlidir. Öğrendikten sonra da diğer müslümanlar için geçerli olan hükümler bu tür kimseler için de geçerli olur.

BÜYÜK GÜNAHLAR İMANI ZEDELER AMA KÖKÜNDEN KAZIMAZ.

Dördüncü Kaide; Büyük günah işleyen kişi, onlardan tevbe etmezse ve yapmakta da ısrar etse bu, onun imanını zedeler ve var

olan imanının da yavaş yavaş eksilmesine yol açar. Ancak imanı kökünden kazımaz. Tamamıyla dinden çıkmasına yol açmaz. Buna delil olarak şunları gösterebiliriz.

1) Büyük günahlar, imanı kökünden kazımış olsaydı, günahı işleyenler mutlak kafir olurlardı. Ma'siyet ve dinden dönme tek bir şey olurdu. Asî olanda mürted olur ve ona, mürtede uygulanan cezalar uygulanırdı. O zaman da zina, hırsızlık, yol kesicilik, içki içmek ve haksız yere adam öldürmek gibi cezaların islami hükümlerde ayrı ayrı belirtilmesine gerek kalmazdı. Oysa bunların hepsi de naslarla ve icma ile farz olan hükümlerdir.

2) Kur'an-ı Kerim, Kasas suresinde katil aleyhine ve öldürülenin lehine olacak hükümler koymuştur.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ: الْحَرُّ بِالْحَرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأُنْثَىٰ بِالْأُنْثَىٰ فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبَاعُ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ﴾.

"Ey İman edenler! (kasten) öldürülmüşler için kısas size farz kılındı. Hür ile hür, köle ile köle, kadın ile kadın kısas olunur. Öldürülmüş olanın kardeşlerinden katilin lehine olarak bir şey bağışlanırsa da kısas düşürülse, ölünün velisi, hakkından ziyade olmayarak diyet almalıdır." (1)

3) Kur'an-ı Kerim, birbiriyle savaşan iki gruptan her ikisinin de mü'min olmakta devam edeceklerini bildiriyor.

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾.

"Eğer mü'minlerden iki topluluk birbirleriyle savaşsarlarsa aralarını düzeltiniz; eğer biri diğeri üzerine

saldırırsa, saldıranlarla Allah'ın buyruğuna dönmelerine kadar savaşınız; eğer dönerlerse aralarını adaletle bulunuz, adil davranınız, şüphesiz Allah adil davrananları sever. Şüphesiz mü'minler birbiri ile kardeşler; öyleyse dargın olan kardeşlerinizin arasını düzeltin; Allah'tan sakının ki size acısın." (1)

Ayet aralarında savaşmalarıyla birlikte dini kardeşliklerin ve imanın onlar için geçerliliğini korumuş olduğunu vurgulamaktadır. Sahih bir hadiste Peygamber (s.a.v) de şöyle buyuruyor. "Benden sonra birbirlerinizi vuran kafirler olmayın."

"İki müslüman birbirlerine kılıç çekerek karşı karşıya geldiklerinde ölen de öldürülen de cehennemdedir."

Buhari, günah işleyen kimsenin kafır olmayacağını bu hadislerden hareketle savunmuştur. Çünkü Peygamber (s.a.v) onları herne kadar cehennem ateşiyle korkutmuşsa da aynı zamanda müslüman olduklarını da söylemiştir.

Tabi ki hadiste geçen savaşmadan maksat, caiz görülebilecek şer'i bir gerekçenin olmaması dahilinde yapılan savaşmadır.

4) Hatip b. Ebu Belta, bugünkü deyimiyle vatan hainliği denebilecek büyük bir günah işlemiştir. Peygamber (s.a.v)'in haberlerini ve askerlerinin hareketini, Peygamberimizce gizli tutulması için son derece titiz davranılmasına rağmen Mekke'nin fethinden az bir zaman önce Kureyş'e ulaştırmak, bildirmek istemiştir. Hz. Ömer (r.a) "Ey Allah'ın Resülü!, bu adam münafıklık etmiştir. Bırakın da boynunu vurayım." demiştir. Peygamber (s.a.v), Bedir savaşına katılmış olması nedeniyle öldürülmesine razı olmamış ve yaptığı bu işi, kendisini dinden çıkarıcı bir iş olarak değerlendirmemiştir. Peygamber (s.a.v)'in bu yargısını teyit mahiyetinde şu ayetler nazil olmuştur.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمُودَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ﴾

"Ey İnananlar! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin. Onlar, size gelen gerçeği inkar etmişken, onlara sevgi gösteriyorsunuz; oysa onlar, Rabbiniz olan Allah'a inandığınızdan ötürü sizi ve Peygamberi yurdunuzdan çıkarıyor. Eğer sizler Benim yolumda savaşmak ve rızamı kazanmak için çıkmışsanız onlara nasıl sevgi gösterirsiniz? Ben, sizin gizlediğinizi de, açığa vurduğunuzu da bilirim. İçinizden onlara sevgi gösteren kimse, şüphesiz doğru yoldan sapmıştır." (1)

Allah Teala bu ayette, konuştuğu kimselere mü'min ünvanını kullanarak hitap ediyor. Ve kendi düşmanlarıyla onların düşmanlarını bir görüyor. Buna rağmen siz onlara sevgi besliyorsunuz.

5) Mü'minlerin annesi Hz. Aişe (r.a)'ye atılan iftira konusunda indirilen ayetler de bu kabildendir. İftira atanlardan biri de, Bedir savaşına katılmış Musattah b. Usase'dir. Hz. Ebubekir ona bir daha mali destekte bulunmamaya yemin etmişti. Allah Teala konuyla alakalı olarak şu ayetleri indirdi.

﴿وَلَا يَأْتَلُ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولَى الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَلِيَعْفُوا وَلِيَصْفَحُوا، أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

"İçinizde lütuf ve servet sahibi olanlar, yakınlarına, düşkünlere ve Allah yolunda hicret edenlere, vermek için yemin etmesinler, affetsinler, geçsinler. Allah'ın sizi bağışlamasından hoşlanmaz mısınız? Allah bağışlayandır, merhametli olandır." (2)

Şöyle denilebilir; Musattah ve diğer iftira edenler tevbe etmiştir. Ancak Allah Teala İbn Teymiyye'nin de dediği gibi, kendilerine iyilik edilip affedilmeleri için tevbe edilmesini şart koşmamıştır.

1) Mümtehhine, 1

2) Nur, 22

6) Ebu Hureyre tarafından rivayet edilen ve Buhari'de geçen bir rivayete göre sahabilerden biri devamlı içki içerdi. Peygamber (s.a.v) de içki uygulamasını emretmişti. Bazıları ağızlarında şöyle birşeyler gevelemeye başlamışlar; Allah seni rezil rusvay etsin. Peygamber (s.a.v) de; böyle söylemeyin. Ona karşı şeytana yardım etmeyin. Buhari'de geçen bir başka rivayet şöyledir. "Kardeşinize karşı şeytana yardım etmeyin." Ebu Davut'un süneninde bu konuyla alakalı olarak bir fazlalık vardır. "Peygamber (s.a.v) orada bulunanlara şöyle demiştir; Bilakis deyin ki; Allah'ım onu bağışla ona merhamet et."

İşte bu, kötülüklerin başı olan içkiyi içen bir kimseye karşı gösterilen Muhammed'i bir tavır ve musamaha ölçüsüdür. Peygamber (s.a.v) içkiyi içene cezasının uygulanmasına razı ama ona la'net edilmesine ve A' h'ın rahmetinden uzaklaştırılmasına asla razı değil. Aksine Müslümanlar arasında onu da kardeş olarak görüyor. Böylece açıkça horlayıp sövmelerini şeytanın içeri girmesi için kalbinde gedik açmalarını yasaklamıştı. Dolayısıyla bu haldeki bir kimseye mağfiret ve rahmet duası yapılmasını, onun kardeş ve dost olarak görülmesini, hidayetine çalışmasını emrediyor. Böylece belki kendini düzeltir de aşırılıklarından vaz geçer.

7) Yine Buhari'de Ömer b. Hattab'tan rivayet edilen bir hadis şu şekildedir. "Peygamber (s.a.v) devrinde adı Abdullah olduğu halde 'Eşek' diye çağrılan bir adam vardı. İçki içtiğinden Peygamber (s.a.v) ona had cezası tatbik edilmesini emretmişti. Onun kavminden bazıları; Allah'ım ona la'net et! Ne kadar da çok içiyor, demişlerdi. Bunlara cevaben Peygamber (s.a.v) de şöyle karşılık verdi: Lanet etmeyin. Allah'a yemin olsun onun Allah ve Resulünü sevmediğini bilmiyorum. Bazı rivayetlerde de şöyle geçmektedir." Onun Allah ve Resulünü sevdiğini biliyorum." Bazılarında ise" Bildiğim tek şey var ki; o, Allah ve Resulünü seviyor."

İbn Hacer 'Fethu'l Bari' adlı eserinde, İbn Abdilberra'dan nak-

len, o sahabinin sırf içki içmekten ötürü elli kez had cezasına çarptırıldığını söylemektedir. Peygamber (sav) de la'netlenmesini yasaklamış ve onun Allah ve Resulünü sevdiğini söylemiştir.

Hafız b. Hacer 'Fethu'l Bari' adlı eserinde hadisden çıkarılacak faydalı sonuçları şu şekilde sıralıyor.

a) Bu hadiste, büyük günah işleyen bir kimsenin kafir olduğunu iddia edenlere reddiye vardır. Çünkü hadis günah işleyenlerin lanetlenmesini nehyedip böylelerine dua edilmesini emrediyor.

b) Hadisten anlaşıldığına göre bir kişi, Allah Teala'nın kendisine nehyettiklerini işlediği halde Allah ve Resulü'nün sevgisini, işlediği çirkin ameliyle yanyana bulundurmasında herhangi bir çelişki olmayacağını. Çünkü Peygamber (s.a.v) bahsedilen hadiste kişinin, bu günahkarlığıyla birlikte Allah ve Resulullah'ı sevdiğini haber vermiştir.

c) Her defasında günah işlense de Allah'ı ve Peygamber sevgisi silinmez.

d) Bir hadiste "Kişi içki içerken mü'min olarak içmez" diye buyurmakta ise de burada naklettığımız hadisten anlaşıldığına göre, imanın içki içenden uzaklaşması, tamamen uzaklaşması manasına değildir. Aksine bu, imanın kemal derecesini kaybetmesi demektir.

8) Herne kadar zina ve hırsızlık etse de 'lailahe illallah' diyen bir kimseye cenneti layık gören hadisleri bildirmiştik.

9) Peygamber (s.a.v)'den gelen sahih rivayetlere göre, ümmetinden büyük günahları işleyenlere şefaatecektir. Bu da iki hükme delalet ediyor.

Birincisi; Büyük günah işlemek, Peygamber'in ümmetinin dairesinden çıkmaya sebep teşkil etmez.

İkincisi; Allah Teala büyük günah işleyenlere ya cehennemden affetmek suretiyle ya da cehennemde belli bir süre bıraktıktan sonra oradan kurtarmak suretiyle merhamet edecektir.

ŞİRKİN DIŞINDA KALAN GÜNAHLAR AFFEDİLEBİLİR.

Beşinci Kaide; Bu kaide de bir önceki kaideyi teyid niteliğindedir. Affedilmeyecek tek günah, Allah Teala'ya şirk koşulmasıdır. Bunun dışında kalan günahlar affedilebilir. İster büyük günah olsun ister küçük hepsi de Allah Teala'nın iradesi altındadır. Dilerse affeder dilerse cezalandırır.

Allah Teala şöyle buyurmaktadır;

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ، وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾.

"Allah, kendisine şirk koşulmasını affetmez. Bunun dışındaki (günahları) dilediğini bağışlar. Allah'a şirk koşan kişi, derin bir sapıklığa sapmış olur." (1)

Ayette geçen şirkten kasıt, büyük şirktir. Büyük şirk de; Allah Teala ile beraber başka ilahlar edinmektir. Şirk kelimesi mutlak olarak kullanıldığında bu mana anlaşılır. Büyük küfür de böyledir. Yani Allah'ı reddetmek ve inkar anlamındaki küfrü kast ediyorum.

Hafız ibn Hacer şöyle der; Mesela, Hz. Muhammed (s.a.v)'in peygamberliğini inkar eden kişi, Allah Teala ile beraber başka ilahlar edinmese bile yine de kafir olur. Onun için mağfiret olunmaz. Küfrün ve şirkin dışında kalan diğer günahlara gelince, onlar ilahi iradeye bağlıdır. Dilediğini bağışlar dilediğini de cezalandırır.

İmam İbn Teymiyye şöyle demektedir. Tevbe etmiş olana, ceza verilmesi caiz olmaz. Tevbe ettikten sonra kişinin daha önceden şirk koşmuş olmasıyla diğer günahları işlemiş olması fark etmez. Allah Teala bir ayette şöyle buyurmaktadır. "Ey Muhammed! de ki; Ey kendilerine karşı aşırı giden kullarım! Allah'ın

rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Doğrusu Allah günahların hepsini bağışlar. Çünkü O bağışlayandır, merhametlidir." Ayette geçen anlam umumi ve mutlaklık taşımaktadır. Çünkü ayette, tevbe eden kastedilmiştir. Diğer tarafda ise özelleştirme ve bir şarta bağlama vardır. (*Mecmu Feteva Şeyh el-İslam İbn Teymiyye c. 7 s. 484-485*)

Bir çok sahih hadis, şirkin dışında kalan günahların bağışlanmasının ilahi iradeye bağlı olduğunu göstermektedir.

Buhari'de geçen ve Ubade b. Samid tarafından rivayet edilen hadiste Peygamber (s.a.v) çevresinde halka oluşturmuş olan sahabelere şöyle buyurmuştur. Bana, Allah'a hiç bir şeyi şirk koşturmak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, evlatlarınızı diri diri gömmemek, kendi yanınızda uydurduğunuz şeylerle başkalarına iftira etmemek ve maruf (iyi işler) de İsyân etmemek üzere biat ediniz. Kim bunlara riayet ederse onun mukafatı Allah'a aittir. Bu günahlardan birini işleyen olur da dünyadayken cezalandırılırsa, o ceza kendisi için keffaret olur. Kim de bu günahlardan birini yapar ve Allah onu örterse onun durumu Allah'a kalır. Dilerse affeder, dilerse cezalandırır.

Bu hadis, biat edilmek için sayılan günahlardan birinin işlenmesi durumunda işleyen kişinin islamdan çıkmayacağını açıkça göstermektedir. Aksine bildirilen günahlardan birini işleyip de Allah Teala tarafından dünyada cezalandırıldığı takdirde bu onun için keffaret olacaktır. Dünya da cezası verilmediği takdirde o kişinin durumu ilahi iradeye bırakılır. Dilerse affeder dilerse cezalandırır.

Alleme Mazeri şöyle demektedir Usame'nin rivayet ettiği hadiste, büyük günahları işleyenleri tekfir eden haricilere ve fasık bir kimse öldüğünde azap çekmesinin vacip olduğunu iddia eden mutezilelere reddiye vardır. Çünkü Peygamber (s.a.v) bu günahların ilahi irade altında olduğunu haber vermiş; 'Öldüklerinde kesinlikle azap göreceklerdir' diye herhangi bir şey söylememişlerdir.

Tayyibi de şöyle demiştir:

"Bu hadiste, hakkında çok açık bir delil olmadıkça bir insanın cehennemlik olduğunu söylemenin mahsurlu olduğuna işaret var." (*Fethul Bari*)

NASLARDAN ORTAYA ÇIKAN KÜFRÜN; BÜYÜK ve KÜÇÜK KÜFÜR DİYE AYRILMASI

Altıncı Kaide; Kur'an ve Sünnet'te geçen küfürden kasıt; büyük küfürdür. Büyük küfür, dünya hükümlerine göre dinden çıkarırken ahiret hükümlerine göre ise ebedi cehennemlik kılar.

Kur'an ve sünnet'te geçen küçük küfür ise, onu işleyen kişiyi cehennemde ebedi bırakmaz, sadece cehennem ateşiyle azaplandırmaya müstehak kılar ve kişiyi dinden çıkarmaz ama yaparı fasıklık ve günahkarlıkla damgalar.

Birinci anlamda kullanılan küfür, Hz. Muhammed (s.a.v)'in getirdiği hükümlerin veya dinde inanılması zaruri olan hükümlerin bazılarını inkar etmektir.

İkinci anlamda kullanılan küfür ise, Allah Teala'nın emrine aykırı davranan veya nehyettiklerini yapan kişileri kapsar. Bu konuyla alakalı olarak bir çok hadis rivayet edilmiştir. Mesela, "Kim Allah'ın dışındaki şeyler adına yemin ederse (Allah'ı) inkar etmiş olur. "Bir rivayette 'şirk koşmuş olur" diye geçiyor." Müslümana sövmek fasıklık onanla savaşmak ise küfürdür."

"Benden sonra birbirinizin boynunu vuran kafirler olmayın."

"Sakın babalarınızdan yüz çevirmeyin kim babasından yüz çevirirse (nimete) küfretilmiş olur."

"Kim (müslüman) kardeşine 'Ey Kafir!' derse, onu tekfir edişi kendisine döner."

O zaman biz de şöyle diyebiliriz; yukarıdaki naslarda ve benzeri diğer naslarda bahsedilen küfür, insanı dinden çıkaran küfürler değildir. Bunu isbatlayacak başka deliller de vardır.

Bazan sahabenin birbiriyle savaştıkları da olurdu ama onlar hiç bir zaman birbirlerini kafirlikle itham etmediler.

Nakledilen kesin rivayetlere bakılırsa Hz. Ali bin Ebu Talip, Cemel ve Sıffin savaşlarında kendisiyle savaşanları tekfir etmemiş, sadece onları asilikle nitelemiştir. Bir sahih hadiste anlatıldığına göre Peygamber (s.a.v) Ammar'a şöyle demiştir Seni asi bir topluluk öldürecek. Sahih bir hadiste Peygamber (s.a.v) Hariciler hakkında şöyle buyurmuşlardır. "İki gruptan hakka en yakın olan, onları öldürecektir." Hz. Ali (r.a) ve beraberindekiler onlarla savaşmışlardır.

Aynı şekilde Kur'an da savaşan iki topluluğun mü'min olabileceğini vurgulamıştır. "Mü'minlerden iki grup savaşlılarsa aralarını düzeltin."

"Mü'minler ancak kardeşirler. Kardeşlerinizin arasını düzeltin."

Bunlara misal olacak hadisler de verebiliriz. Kim Allah'ın dışındaki şeylere yemin ederse (Allah'ı) inkar etmiştir veya (O'na) şirk koştur.

Bir müneccime veya kahine gelip de onun söylediklerini doğrulayan ve ona inanan kimse Allah'ın Muhammed'e indirdiklerini inkar etmiş olur.

Bu gibi hadisleri islam alimleri esas olarak alıp bu davranışta bulunan kimseleri kafir diye ve islam dininden çıkar diye nitelemişlerdir.

Bazan insanlar Allah'ın dışındaki şeyleri kullanarak yemin ederler. Müneccim ve kahinlerin söylediklerini doğrularlar. İlim ve din adamlarının söylediklerini inkar edip sapkınlığa düşerler. Ama hiç kimse onların dinden dönmüş olduklarına bundan dolayı kendileriyle müslüman hanımlarının ayrılması gerektiğine hüküm vermedikleri gibi onların ölümü halinde de namazlarının kılınmayacağına ya da müslümanların kabirlerine defnedilemeyeceklerine ilişkin herhangi bir emir de vermemişlerdir. Merfu bir hadiste

şöyle geçmektedir. "Bu ümmet hiç bir zaman delalet üzerine icma etmez. "

Bundan dolayı İbn Kayyım, işlenen bazı günahları küfür olarak nitelendiren hadisleri sıraladıktan sonra şöyle söylemiştir.

Bu hadislerdeki kasıt şudur; bütün günahlar küçük küfür türündendir. Bu da ibadetleri yapmak anlamına gelen şükürün zıddıdır. Yapılan iş ya şükürdür ya küfürdür ya da bunların dışında üçüncü bir şeydir. (*Medaricü's-Salikin c. 1 s. 355*)

Birinci anlamdaki küfrün (yani büyük küfrün) karşıtı imandır. Buna göre kişiye 'Mü'mindir 'veya' 'Kafirdir' denilebilir. Allah Teala da şöyle buyuruyor. "Onlardan kimi iman etti kimi inkar etti." (1)

"Allah iman edenlerin dostudur. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkâr edenlerin dostları ise tağutlardır. Onları, aydınlıklardan karanlıklara çıkarır." (2)

"İman ettikten sonra inkar eden bir kavme Allah nasıl hidayet etsin" (3)

İkinci manadaki küfre -yani küçük küfür- gelince, onun karşılığı da şükürdür. İnsan ya nimete şükreder, ya da nankörlük eder. Allah Teala insanı nitelerken şunları söylemektedir. "Şüphesiz ona yol gösterdik. Buna, kimi şükreder kimi de nankörlük." (4)

"Şükreden ancak kendisi için şükreder. Nankörlük eden de bilsin ki, rabbi müstağnidir. Kerem sahibidir." (5)

Bu vesileyle Hafız İbn Hacer, Kurtubi'nin "Şeriat koyucunun diline göre küfür, zaruret-i diniyyeden bilinen şeyleri inkar etmektir" sözlerini nakleder ve sonra da şöyle der; şeriatta küfür,

1) Bakara, 253

2) Bakara, 257

3) Ali İmran, 86

4) İnsan, 3

nimeti inkar etmek, şükür etmemek ve verilen nimetin hakkını yerine getirmemek demektir. Bu hususta Sahih-i Buhari'nin 'İman Kitabı'nın 'Kocaya nankörlük ve 'Küfür fiilini işlediği halde kafir olmama' bölümlerinde, büyük günah işleyenleri kafir sayan Harihilerin fikrini çürütücü hadisler mevcuttur.

"Küfür işlediği halde kafir olmama" ibaresi İbn Abbas ve tabiinden bazıları şu ayetin tefsiri mahiyetinde rivayet edilmiştir. "Kim Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse, işte onlar kafirlerin ta kendileridir."

Bu da gösteriyor ki küfür, büyük ve küçük diye iki kısma ayrılır. Bu taksimat selef alimleri tarafından yapılmış ve günümüze kadar gelmiştir.

Aynı taksimat şirk, fısk, zulüm ve nifak için de gösterilebilir. Yani şirk, fısk, zulüm ve nifak da aralarında büyük ve küçük diye ayrılabilirler. Büyük olanlar, cehennem de ebedi kalmayı gerektirirken küçük olanlar ise böyle bir şey gerektirmez.

Buhari Sahihinde 'Zulm işlediği halde zalim olmama' başlığı altında bu konuya değinmiş ve delil olarak da İbn Mesut'un şu rivayetini nakletmiştir.

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ﴾.

﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾.

"İşte güven onlarıdır. İnanıp imanlarına zulüm karıştırmayanlarıdır. Onlar doğru yoldadırlar." (1)

Sahabe şöyle sormuş; Ey Allah'ın Resulü! Hangimiz nefesine zulmetmez ki? Peygamber (s.a.v) de; sizin dediğiniz gibi değil. 'İmanlarına zulüm karıştırmayanlar' demek 'şirk karıştırmayanlar' demektir. Sizler Allah'ın "Muhakkak ki şirk büyük bir zulümdür" ayetini duymadınız mı? diye buyurmuştur.

Hadis, Buhari'nin kasteddiği şekilde delildir. Sahabe 'Zulüm' kelimesinden hertürlü isyan manasını anlamıştı. Peygamber (s.a.v) bunu reddetmemiş ve yalnız, en büyük zulüm türünün 'Şirk' olduğunu sahabeye izah etmişti. Bu da zulmün çeşitlere ayrıldığını göstermektedir.

İMANIN KÜFÜR, NİFAK veya CAHİLİYETLE BİRLİKTE BULUNABİLMESİ.

Yedinci Kaide; İmanla beraber, küfrün veya cahiliyetin veya-
hatta nifakın bir ya da bir kaç şubesi bulunabilir.

Bu hakikat önceki ve şimdiki bir çok alim tarafından anlaşılmamıştır. Onlar bir kimsenin ya mü'min ya da kafir olabileceğini, ikisi arasında olamayacağını tasuvvur ederlerdi. Şöyle söyleyen kişi de bu görüşe oldukça yakındır. Ya tam bir müslüman ya da tam bir cahil, bu ikisinden sonra üçüncüsü asla olamaz.

İnsanlardan birçoğunun yöntemi budur. Vasat noktalara bakmadan gözlerini hep uç noktalara çevirirler. Onlara göre bir şey ya beyazdır ya da siyah. Beyazla siyahın karışımıyla bir üçüncü rengin olabileceğini hiç düşünmezler.

Ne gariptir, bazan öyle insanlara veya topluluklara rastlarız ki bunlar, imanın kamil manada bulunmadığı, imanlarıyla beraber nifak ve küfür alametleri taşıyan bir toplumla ve ferdle karşılaştıklarında onlar hakkında hemen 'Küfür' ya da 'En büyük münafık' hükmünü vermeye yeltenirler. Bu gibi kimseler imanın, küfür ve nifakla bir arada bulunamayacağına inanırlar. İslamın ve cahiliyenin bir arada bulunamaz iki zıt etkenler olduğunu düşünürler.

Aslında bu mutlak iman ve mutlak küfür için düşünülecek olursa doğrudur. Aynı şey islamla, cahiliye ve nifak arasında da geçerlidir.

Ama hiçbir kasıt olmaksızın; yalın imana, küfrün veya yalın imana, nifakın ya da yalın bir islama cahiliyyenin karışmasını in-

celediğimizde bunların bazen bir arada olabileceğini görürüz. Nitekim hadisler ve selef alimlerinin görüşleri buna delildir.

Sahih-i Buhari'de geçen bir hadiste Peygamber (s.a.v) Ebuzer'e (r.a) şöyle buyurmuştur. Sen, içinde cahiliye (kırıntıları) olan birisisin. Ebuzer (r.a); "Mücahit, doğru sözlü, güvenilir ve islama ilk girenlerden olmasına rağmen yine de onun hakkında Peygamber (s.a.v) böyle söyleyebiliyor.

Yine Buhari'de geçen bir hadiste: "Kim cihat etmeden veya cihat etmeyi içinden geçirmeden ölürse o cahiliyenin bir çeşidi üzerine ölmüş olur" buyruluyor.

Ebu Davut Huzeyfe b.Yemani'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir. Kalpler dört çeşittir; perdeli olan kalp, bu tür kalp kâfirlerin kalbidir. Üzeri yosunlaşmış kalp. Bu da münafığın kalbidir. Bir de herşeyden mücerret bir kalp vardır ki o da, mü'minin kalbidir. Bir kalp de var ki onun için de hem iman hem de nifak var. Bu kalpteki iman bir ağaç gibidir. O ağacı temiz ve berrak sular besler. Bu kalpteki nifak ise, bir yaraya benzer ki bu yarayı da kan ve irin besler. İşte iman ve nifaktan hangisi bu kalpte fazla bulunursa o galip gelir.

İbn Teymiyye şöyle buyurmaktadır. Huzeyfe'nin bu sözleri Allah Teala'nın şu ayetine delalet etmektedir. "O gün onlar, imandan çok küfre yakındılar." Zaten o günden önce onlarda mağlup durumda olan bir münafıklık vardı ama Uhud Günü geldiğinde nifakları galip geldi ve onları küfre daha da yaklaştırdı.

Abdullah İbn el-Mübarek'in Hz. Ali'den rivayet ettiği bir hadiste şöyle buyurulmaktadır. İman, kalpte bir beyaz nokta olarak belirir. Kul imanını artırdıkça o beyazlık da artar. Sonunda iman kemale erince beyazlık da tüm kalbi kaplar.

Nifak ise kalpte siyah bir nokta olarak belirir. Kul nifak (işlediği) sürece kalpteki siyahlığı da artar. Sonunda kulun nifakı kemale erince kalbide bir siyahlık bürür. Allah'a yemin olsun ki, şayet mü'minin kalbini yarabilseniz (o) beyazlığı görebilirsiniz.

Şayet kafirin kalbini yarmanız mümkün olsa onun da kalbinde siyahlığı görmeniz mümkündür.

İbn Mes'ut şöyle der. Suyun baklayı yeşerttiği gibi zenginlik de nifakı yeşertir.

İmam İbn Teymiyye de şöyle buyurmaktadır. Bu tür sözler (İbn Me'ud'un dediği) selef alimlerinin sözlerinde çokça geçer. Onlar kalbin içinde hem imanın hem de nifakın bulunabileceğini açıklıyorlar.

Kitap ve Sünnet de aynı şeyleri söylüyor. Peygamber (s.a.v) İman ve nifakın şubelerinden bahsetmiş ardından da şöyle buyurmuştur. Münafıklık şubelerinden birisi kendisinde bulunan kişi, onu terkedinceye kadar bu münafıklık kendisiyle birlikte olur. Münafıklık şubesi çoğu defa iman şubesiyle birlikte bulunur.

Bu nedenle Peygamber (s.a.v) bir hadislerinde şöyle buyurmuşlardır. Kalbin de zerre miktarı iman bulunan kişi (sonunda) cehennem ateşinden çıkar. Kalbinde bir parça da olsa iman bulunan kişinin ebedi cehennem ateşinde kalmayacağı bilinmektedir. Kalbinde çokça nifak bulunan kişi de belli bir miktar azap çektikten sonra, o da cehennem azabından kurtulur.

Buna göre Allah Teala, bedevi araplar hakkında şöyle buyurmaktadır. "Bedeviler dediler ki, biz iman ettik. De ki, siz iman etmediniz. Ancak 'biz müslüman olduk' deyin. Kalbinize iman henüz yerleşmemiştir." Allah Teala imanın, onların kalbine girmediğini belirtiyor. Böyle olmasına rağmen bu hal, iman şubelerinden birinin onların kalbine girmesine engel teşkil etmeyecektir. Nitekim zinakar ve hırsızın, kendi nefsi için isteğini din kardeşi için istemeyen, komşuları tarafından kötülük yapmasından korkulan kişiler mü'min olamazlar ama onların kalplerine iman giremez diye de bir kaide kesinlikle yoktur. Bazı vécibeleri terkettikleri için Kur'an ve hadisler bir çok insanların imandan yoksun olduğunu haber vermektedir. (*Kitab-ı İman el-Kehir Mecmuu Fetevâ'dan, İbn Teymiyye. c. 7 s. 303-305*)

Başka bir yerde konuyla alakalı olarak İbn Teymiyye şunları söylemiştir. Maksat şudur; mü'minlerin en hayırlısı, cennetin en yüksek derecesinde bulunandır. Münafıklar ise cehennemın en alt tabakasında bulunurlar. Herne kadar dünyada zahiren müslüman olarak görünmüş ve müslümanlara uygulanan hükümler uygulanmış olsa da. İman ve nifak bulunan bir kimseye 'Müslümandır' denebilir. Çünkü böyle bir kimse salt münafık değildir. Nifak kişide daha galebe çalarsa mü'min ismini almaya layık olmaz. Aksine böyle birine münafık demek daha uygun olur. Beyaz ve siyah bulunup da siyahlık daha baskın çıkmışsa o kimse için siyah olduğunu söylemek beyaz olduğunu söylemekten daha doğrudur. Çünkü Allah Teala da öyle buyurmaktadır. "O gün onlar, imandan çok küfre daha yakındılar." Şayet imanı daha baskın çıkmış olsa da nifak alameti taşıdığından dolayı, onu cehennem azabıyla ikaz etmek gerekir yoksa cennet va'dedilen mü'minlerin sınıfına sokmak değil. Herne kadar belli bir azap çekip de imanı nedeniyle cennete girecek olsa da:

Ehli heva olan, Hariciler, Mu'tezileler, Cehmiyye ve Mürcie ekolüne bağlı olanlar şöyle diyorlardı. Kulda hem iman hem de nifak bir arada bulunamaz. Hatta onlardan bir kısmı bulunamayacağına dair icma etmişler. Tabi ki, bu konuda hataya düşmüş ve Kitap, Sünnet ve sahabenin yapıp da onlardan gelen nakillere ve tabiinin sözlerine aykırı hareket etmişlerdir. Bu görüşler akla ve mantığa da aykırıdır.

Hatta Harici ve Mutezileler bu fasit görüş üzerinde durarak şöyle demişler. Bir kimsede, sevabı hak edecek taat ile azabı hak edecek ma'siyet bir arada bulunamaz. Bir kişi hem övülüp hem yerilemez. Hem sevilip hem nefret edilemez. Hem cenneti hak etmesi hem de cehennemi hak etmesi düşünülemez. Bundan dolayı günahkar birinin cehennemden kurtulabileceğini kabul etmemişler. Ve de cehennem ateşinden kurtarmak için kesinlikle herhangi bir kimseye şefa'at edilemeyeceğini savunmuşlardır.

Aşırı Mürcieler hakkında şöyle bir şey anlatılır. Mürcieler,

Haricilerin ve Mutezilelerin ileri sürdükleri yaklaşıma muvafıktırlar. Ayrıca onlar; "Büyük günah işleyenler bile cennete girer cehenneme değil" görüşündedirler.

Ehl-i sünnet ve'l cemaat, sahabe, tabiin, diğer hadis ve fıkıh alimlerinin görüşlerine gelince, onlar şunu savunuyorlar. Azabını çekeceği günahları bulunan bir kişinin kendisini cennete götüreceği iyilikleri de bulunabilir. Ma'siyet içinde bulunanlar itaatkar da olabilirler. Bu ittifakla böyledir. Yukarıdaki sapık gruplar, böyle bir kişinin statüsü hakkında değil de, mü'min veya münafık olarak adlandırılmasında anlaşmazlığa düşmüşlerdir.

Mür'cie, hem iyilikleri hem de günahları olan kimseler için "Onlar iman-ı kamil insanlardır" der.

Ehl-i Sünnet ve'l cemaat imamları ise 'Hayır onlar eksik imanlı kimselerdir' der. Şayet eksik imanlı olmasalardı cezaya müstehak olmazlardı. İcmaya göre onlar eksik itaat ve takva sahibi kimseler gibidirler. Böylelerine 'Mü'min' denebilir mi?

Bu konuda iki görüş vardır. Tabiki tafsilata inmek gerekir.

Böyle birisi köle ise, keffaret amacıyla azad edilecek olsa mü'min muamelesi görür. Çeşitli ayetlerin başında bulunan 'Ey iman edenler' hitabının kapsamına da girer.

Ama uhrevi meselelere gelince, aynı kişi, cennetle va'dedilen mü'minlerden değildir. Gerçi cehennemde ebedi kalmasına mani bir imanı vardır. Bu imanı sebebiyle belli bir miktar cehennemde azabını çeker, sonra tekrar cennete girer. Bundan dolayı şöyle söylenmiştir İmanıyla mü'min, günahı ile fasıktır. ya da eksik imanlıdır.

Ehl-i sünnet imamlarından bazılarıyla Mu'tezileden olanlar, imanıla birlikte nifak taşıyan birine mü'min dememişlerdir. Onlara göre; fasık ismi, Allah Teala'nın şu ayeti nedeniyle mü'min ismiyle taban tabana zıttır." Hiç inanan (mü'min) bir kimse fasık gibi olur mu?"

Öyleyse diyebiliriz ki, bir insanın kalbinde imanla birlikte küfür de bulunabilir.

Peygamber (s.a.v), günah işleyeni günahıyla birlikte kalbinde zerre kadar imanla ebedi cehennemlik olmayacağını vurguladığı halde yapılan bir çok günahı da küfür diye nitelediği rivayet edilmiştir. Bunlara örnek olarak: "Müslümana sövmek fısk, onu öldürmek ise küfürdür." Ayrıca: "Benden sonra birbirinizin boynunu vuran kafirler gibi olmayın" hadislerini verebiliriz.

Bu Resulullah (sav)'den gelmiş sahih bir rivayettir. O veda haccında, münadilerin bunu bütün insanlara duyurmalarını istemişti. Hadiste haksız yere birbirinin boynunu vuranlar "kafirler" olarak isimlendirilmiştir. Dolayısıyla bu fiilin kendisi "küfür" olmuş oluyor.

Bu noktada, şu ayetlere dikkat edelim; "Mü'minlerden iki taife birbiri ile savaşıyorsa, aralarını bulun." (Hucurat suresi, ayetin tamamı daha önce geçmişti.) Ayette zikri geçen insanlar, tamamen imandan çıkmamışlardır, bununla beraber içlerinde küfürden bir parça vardır. Bu durum bazı sahabelerin sözlerinde de yerini bulmuştur. "Küfrün biri bu vasfı kazanmış olur." gibi.

Dikkat edilirse yukarıdaki rivayette "kardeşine" şeklinde ifade edilmiştir. Aynı zamanda "kisinden biri bu vasfı kazanır" demiştir. Eğer yapılan bu iş kişiyi islamdan tamamen çıkarıyorsa olsaydı "kardeşinize" denmezdi, çünkü küfürden bahsedilmektedir.

İTAAT HUSUSUNDA MÜSLÜMANLARIN DEĞİŞİK MERTEBELERDE BULUNMALARI

Sekizinci Kaide:

Bu kaide de bundan önceki yedinci kaideyi doğruluyor. İnsanların mertebeleri, Allah'ın emirlerini yerine getirme ve O'nun yasaklarından kaçınma konusunda farklılıklar gösterir.

Bu itibarla Allah'a olan iman ve yakınlık dereceleri de farklılık arzeder. Kitap ve sünnet de bunu belirtiyor. Buradan hareketle, Selef alimleri, imanın artıp eksilebileceğini tesbip etmişlerdir.

Tüm insanları melekler mertebesinde görmek büyük bir hatadır. Onların yaratıldığı ve onları toprağa bağımlı kılan yaratılış unsurlarını unutmak da büyük bir hatadır.

Bu gerçeği -yani, Allah Teala'ya iman ve itaat konusunda insanların farklı mertebelerde bulunmaları gerçeğini- Resulullah (s.a.v.)'ın belirttiği gibi Kur'an tesbit etmiş ve belirlemiştir.

Allah Teala Fatır suresinde şöyle buyurmuştur.

﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بإِذْنِ اللَّهِ. ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ﴾

"Sonra bu kitabı kullarımızdan seçtiğimiz kimselere miras bırakmışızdır. Onlardan kimi kendilerine yazık eder, kimi orta davranır, kimi de, Allah'ın izniyle, iyiliklere koşar. İşte büyük lütuf budur." (1)

Allah Teala'nın kendilerine kitabı miras bıraktığı ve kullarının arasından seçtiği toplum üç sınıfa ayrılır.

1) Kendilerine zulüm edenler; İbn-i Kesir'in dediği gibi, ya kendilerine yüklenen ibadetlerde aşırı giderler ya da haram işler.

2) Mutedil olanlar; iktisatlı davranıp buna göre hareket edenlerdir. Bu gibi kimseler de ibadetlerini yerine getirirler, haramları yapmaktan sakınırlar. Zaman zaman bazı müstehapları terkettikleri gibi mekruhları da yaparlar.

3) Hayırda yarışanlar. Bunlar ibadetleri yerine getirdikleri gibi müstehapları da yapmakta titiz davranırlar ve mekruhlardan uzak bir hayat yaşarlar. Bazı mübahları da terkettikleri olur. (İbni Kesir)

İşte kiminde yalpalar bulunan, kiminde eksiklikler olan, ve ki-

minde de kendine zulüm yapma karakteri bulunan tüm insanlar, Allah'ın seçtiği kulların içerisinde yer alırlar.

Bu üç tabaka, bir takım mertebelere ayrılırlar ya da daha önce bahsi geçen üç sınıfa ayrılır. Meşhur cibril hadisi bu üç sınıf insanın bulundukları mertebeleri bildirmiştir; "İslam", "İman", "İhsan".

Allah Teala içlerinde kendi nefislerine zulüm edenler olduğu halde, onların cennet ehlinden olduğunu haber vermiştir.

İbni Abbas yukardaki kendilerine miras bırakılan insanlardan bahseden ayeti tefsirinde şunları söylüyor; "Kendilerine zulm edenler bağışlanır, orta yolu takip edenlerin hesabı kolay olur, bu ikisinde önde, hayırda başta bulunanlar ise bir hesap vermeden cennete girer. (*El-Masdaru's-sabık*)

Kendilerine zulm eden kimselerin yaptıkları haramlardan maksat, büyük günahların dışında kalan küçük günahlar değildir. Tevbe edenlerden kasıt tüm günahlarından tevbe edenler de değildir. Gerek haramları işleyenler ve gerekse günahlarından tevbe edenler İbn-i Teymiyye'nin dediği gibi, orta yolu takip edenlerle hayırda yarışanların sınıfına girerler. "Adem oğlundan günahsız tek kimse yoktur. Ama günahından tövbe eden herkes orta yolu takip edenlerin ve hayırda yarışanların yanında yer alırlar."

Her kim de büyük günahlardan kaçınırsa, bu onun kötülüklerine keffaret olur. Allah Teala da bunu şöyle ifade etmiş;

﴿إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نَكْفُرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ﴾

"Size yasak edilen günahlardan kaçınırsanız, kusurlarınızı örteriz" (1).

Kendilerine zulüm eden insanların bulunması muhakkaktır. Bu gibi kimseler, hatalarını temizleyecek bir azaptan sonra da olsa cennete gireceklerdir. (*İbn Teymiyye, Fetevâ*)

Öyleyse, her ne kadar bir müslüman orta yolu da takip etse,

kendine zulüm de etse, küfürden nefret edip fısk ve isyandan uzak durması gerekir. Çevresindeki insanların üzerine akın akın gittiği ahlaksızlıklara rıza göstermesi mümkün değildir. İmanın en alt derecesi, müslümanın kalbiyle yapılan ahlaksızlıklara karşı buğz duymasıdır. Yani, ondan nefret eder, yapıldığı için kendisini üzer ve onlara kin duyar. Buna karşılık imanın en üst mertebesi ise, gücü yettiği kadarıyla yapılan kötülöklere ve ahlaksızlıklara diliyle müda- hale etmesidir.

Bu konuda dillerde dolaşan şu sahih hadisi nakledebiliriz "Sizden kim kötölük gördüğünde, onu eliyle düzeltsin buna gücü yetmiyorsa diliyle, buna da gücü yetmiyorsa kalbiyle buğz etsin. Bu da imanın en zayıf olanıdır." Açıkladığımız mefhumu göre, kalp ile yapılan buğz, imanın en zayıf olanıdır. Bunun manası şudur. Bir kimse, bu zayıf iman derecesini koruyamadığı takdirde kendisinde iman yok demektir. Bu konu, İbn-i Mes'ud'un Peygamber (s.a.v)'den rivayet ettiği ve Müslim'in sahihinde geçen bir hadiste de aynen şöyle geçiyor. "Allah'ın, benden önce gönderdiği bütün peygamberlerin, çevrelerinde ümmetleri içinden seçtikleri sahabileri ve havarileri vardı. Bunlar peygamberlerinin sünnetine sarılırlar ve emirlerini yerine getirirlerdi. Bu kişilerden sonra durum değişir. İnsanlar, onların yapamadıkları şeyleri onlara isnad ederler ve onların istemedikleri şeyleri yapmaya-başlarlar. Kim, bunlarla eliyle cihat ederse o mü'mindir. Kim, diliyle cihad ederse o, mü'mindir. Kim de, kalbiyle cihat ederse o da mü'mindir. Bunun dışında kalanların hiç birinde hardal tanesi kadar iman yoktur."

İşte ayet-i kerime bu tür zalim ve fasıklarla kalbiyle mücadele etmeyenlerin yani onların yaptıkları işleri, zulümleri ve fıskları kınamayanların kalbinde hardal tanesi kadar iman bulunamayacağını haykırıyor. Bir başka ibareyle söylemek gerekirse, böyle kimselerde imanın zerresi dahi yok demektir.

Diğer taraftan, hadiste bu anlatılan vasıftaki mücadele şekilleri, müslümanın kalbine ve duygularına yöneliktir. Nefsine hükmeden bir kimse yapılan kötölöklere razı mı olur yoksa açıkça

kızgınlığını mı gösterir? Eğer bu çirkinlikleri işleyenlere karşı kalbinde bir rızalık gösteriyorsa, bunu, onun fıs kından, zulmünden veya Allah'ın şeriatının dışına çıktığı için mi gösteriyor yoksa rızalık göstermesinin altında yatan başka sebepler mi var? Mesela, maslahat gereği ya da aralarında her hangi bir yakınlaşmayı sağlamak ve buna benzer şeyler için. Şayet müslüman bir insana yaklaşacak veya uzaklaşacaksa bunun sınırını islami ölçülere göre belirlemelidir. Ayrılığı da islama göre olmalı yakınlığı da.

SON SÖZ

Bahsettiğimiz kaidelerin ve kesin delillerin ışığı altında yaptığımız açıklamalardan sonra, her akıl sahibi kimse tekfirde aşırı giden kardeşlerimizin içine düştükleri bu büyük hatanın ve tehlikenin sınırlarını anlamış olsa gerek. Bu kardeşlerimiz, kendi görüş açlarına aykırı düşen şer'i nas ve delillerden yüz çevirerek te'vil yaparken keyfi uygulamalara yönelerek, delil olmayacak hükümlerden kendilerine delil çıkararak, önceki ve şimdiki alimlerin ve imamların görüşlerine uymayarak ve kendilerinin imamlık ve mutlak içtihat derecesine geldiklerini iddia ederek toplumu ya da fertleri bir çırpıda küfürle itham edebiliyorlar. Halbuki kendileri tüm ümmete, selef ve halefe muhaliftirler. Allah korusun, bu gerçekten çok tehlikeli bir durumdur. Bu meselenin tek sebebi vardır o da; Allah'ı tanımamak, insanları tanımamak ve nefsi tanımamaktır. Nefsini tanıyan insana Allah rahmet etsin. Bir sahih hadis ise şöyledir: "Aşırılıktan kendinizi koruyun! Sizden önceki aşırılığa kaçanlar da helak edildiler."

"Aşırı olanlar helak oldular" Peygamber (s.a.v) bunu üç kez tekrarlayarak söylemiştir. Tüm bunlarla birlikte ben, bu kardeşlerimizin içine düşmüş oldukları duruma düşmek istemem. Müslümanı tekfir eden kafir sayan hadisler olsa da ben bu aşırı giden kardeşlerimizin insanları tekfir ettikleri gibi onları tekfir etme cür'etini gösteremem. Çünkü bu hadisler, müslümanı tevil-siz bir şekilde tekfir eden kimseler hakkındadır. Reddedildiği halde onlar müslümanları kafir sayabilmek için bir takım tevillere

yöneliyorlar. Bundan dolayı, her ne kadar haklarında zemm edici sahih hadisler varsa da, islam alimleri haricilerin tekfir edilmesi hususunda görüş ayrılıklarına düşmüşlerdir. Mü'minlerin emiri Ali bin Ebu Talib'in haricileri tekfir etmediği ve onlarla yapılan savaşta kılıcı ilk çekenin de Hz. Ali olmadığı kesindir. Kendisine "Hariciler kafir midir?" diye sorulduğunda, o da "onlar küfürden kaçmışlardır." diye cevap vermiştir.

Bu nedenle, aşırı gitmelerine ve düşüncelerinde doğru bir istikametten ayrılmalarına rağmen, yine de onlara kardeşlerim demektedir ısrar ediyorum. Şayet onlar, tarafsız bir gözle ve insafla, hakkı istemekte ihlaslı davranarak, tutuculuktan uzak, arkadaşlarının ayıplamalarından korkmadan ya da bağlı oldukları yerlerin tehditlerine kulak asmadan yazdıklarını okurlarsa tekfir konusundaki fikirlerinden vaz geçeceklerine yakinen inanıyorum.

Ben şuna inanıyorum; bu aşırı cemaatler içerisinde ihlaslı, Allah rızasından başka bir şey istemeyen, ahirete talip olan, islamın nusreti için çalışan gençler var. Ne var ki bu gençler, asıl islam kültürünü ve geniş islam fıkhnı kendilerine siper edinmediklerinden, bu tür aşırı uç fikirler, her şeyden uzak boş kalplere yerleşip kendilerine bir yer yapmışlardır.

Şunu da belirtiyim ki, bu gençlerden birçoğu, tehditlere aldırmadan, hakka boyun eğmişler. Eziyetlere uğradıklarında da sabretmişler ve birbirlerine sabrı tavsiye etmişlerdir.

Biliyorum ki, bu mesele islami hareket meydanının boş kalmasından kaynaklanıyor. Bu fikre sahip aşırı uçlar, karanlık mahzenlerde hareketlerini yürütüp bu mahzenlere sığınmak zorunda kalıyorlar. Ne zaman ki; İslam davetinin güneşi doğar, aydınlığı ufku kaplar ve hiçbir korku duymaksızın sesini yükseltirse, o zaman bu mahzenlerde gizlenen aşırı uçlar da kendiliğinden normale dönerler.

Allah izin verirse bu konuya ilerde tekrar değineceğiz.

SAHİBİNİN İZNİ OLMADAN MÜLK ARAZİLERDE CAMİİ VE MEZAR YAPMAK

SORU

7 Mart 1974 miladi, 13 safer 1394 tarihli, Mısır'ın "El-Ahbar" gazetesinin beşinci saifesi, birinci sütununda şu haber yayınlanmıştır.

Dimyat'a bağlı köylerin birinde, bir şeyhin cenazesinde meydana gelen garip bir olay.

Dün, Dimyat'ın Nasiriyye köyünde garip bir olay meydana geldi. Ebu'l Firağ adıyla bilinen Şeyh Muhammet Cemel'in vasiyetini köylüler kabul etmediler. Şeyh öldükten sonra, köyün mezarlığından yaklaşık üç kilometre uzaklıkta ki bir yere gömülmesini vasiyet etmişti. Fakat köy halkı cenazeyi gömmeye götürdüklerinde birden na'şla birlikte cenazeyi taşıyanların bir buğday tarlasına doğru döndürüldüğünü görürler.

Köy halkı bu durumu jandarmaya haber vermiş. Fareskur merkez komutanı ile beraber bir asker birliği cenazenin bulunduğu yere gelip kaldırmaya çalışmışlarsa da nafiye başaramamışlar.

Neticede köy halkı, şeyhi bulunduğu yere defnetmek zorunda kalmışlar.

Anlatılanlara göre bu şeyh, 90 yaşına ulaşmış. Asıl köyü olan Sohaca'ya bağlı Tahta köyünden buraya yerleşmiş ve yaklaşık otuz seneden bu yana da Nasari köyünde ikamet etmekteymiş.

Bu haber burada sona eriyor.

Sizden, islami hükümlere göre açıklayıcı ve yazılı bir fetva vermenizi rica ediyorum. Cenazeyi gömen kişilerin telef ettikleri arazinin durumu ne olacaktır? Na'sı taşıyanların, yaptıkları bu davranış sebebiyle durumları ve haklarındaki hüküm nedir? Ölen kişinin veya onu defnedenlerin malı olmadığı bir arazide inşa edilen mezarın durumu ne olacaktır? Arazi sahibinden izin almadan yapılan camilerin islamdaki hükmü nedir? Arazi sahibi isterse yapılan bu mezarı kaldırma hakkına sahip midir?

Allah'a inanan kalplerin tatmin olması ve hiç kimsenin hakkının kaybolmaması için fetvanızı yazılı olarak vermenizi rica ediyorum.

Allah sizi muvaffak kılsın ve adımlarınızı doğru atmaya nasip eylesin.

CEVAP

Köylüler, şeyh'in yaşadığı yerden üç kilometre uzakta bir yere gömülmesi vasiyyetini kabul etmemekle isabetli bir davranışta bulunmuşlardır. Çünkü bu vasiyet geçersizdir ve uygulanması da caiz değildir. Aynı zamanda içeriği, Kitap ve sünnetin içeriğine aykırıdır.

Birincisi; Şeyh, kendi mülkiyetinde olmayan, ölümlerin bulunmadığı ve cenaze defnedilmesi ne vakfedilmeyen bir araziye gömülmesini istemiştir. Aksine bu arazi başkalarının mülkiyetinde bulunup ziraat için kullanıma ayrılmıştır. Şayet bu şeyhin birazcık ilmi olsaydı başkasının mülküne haksızca tecavüzü içeren bu vasiyeti vermeyecekti.

İkincisi; Bu vasiyet, diğer müslümanların mezarlarından ayrılıp tek başına müstakil bir alana gömülmesini içeriyor. Şeyh, insanlardan uzak bir alana gömülmesini özellikle istemiş. Oysa ölüm diğer insanlarla ölen kişiyi aynı statüye getirir. O halde bu

ölünün, diğer ölülerden ayrılması niye? Bu tür ayrıcalıkların, ne sahabe tarafından ne de tabiin tarafından yapıldığı bilinmiyor. Onlar da diğer müslümanlarla birlikte defnedilmişlerdi. Kabirlerin ayrılması fikri, daha sonra gelenlerden bidat ehli tarafından bilinmeye ve uygulanmaya başlamıştır.

Üçüncüsü; Şeyh, insanlardan uzak bir alana taşıma sorumluluğunu köy halkına yüklemiştir. Oysa gereksiz yere böyle bir meşakkati insanlara yükleme hakkına sahip değildir.

Naş hakkında anlatılan ve onu taşıyanların istemedikleri bir yöne sürüklenmesi konusundaki hikayeye gelince, bu tür hikayeler halk dilinde adettir ve dilden dile dolaşır durur. Bir şeyh öldüğünde, şayet bir de onun salihliğine ve velayetine inandıkları bir şeyhse artık bu anlatılan hikayeyi onun, salih evliyaullahtan birisi olduğuna dair bir delil olarak kabul ederler.

Ölüler hakkında bu tür hükümleri nereden çıkarıyorlar anlamıyorum. Kitap ve sünnette bu tür bir hüküm de varit olmamıştır. Ne sahabeden ne de tabiinden hiç birinin naşının uçtuğuna veya taşıyıcılarının istemedikleri bir yere doğru onları sürüklediğine dair her hangi bir olay tesbit edilememiştir. Her halde hiç kimse kalkıpta zamanımızın şeyhlerinin sahabe ve tabiinden daha faziletli olduğunu savunacak değildir.

Bu olayın gerisinde şu etmenlerin yattığını düşünüyorum.

1) Bu olay, naşı taşıyanların tümü ve ekseriyetinin ölüye olan bağlılık ve güvenlerinden dolayı ona bir üstünlük ve insanlar arasında onu revaçta tutmak amacıyla kasten uydurulmuş olabilir. Kendileri de onun müritleri oldukları için, çeşitli çıkarlar ve menfaatler sağlama düşüncesini taşıyabilirler.

2) Bu olay, şeyhin müritleri tarafından kasten de yapılmamış olabilir. İlhami bir olaydan kaynaklanan bir etkiden dolayı yapmış da olabilirler. Araştırmacılar, ilhamın insan üzerindeki te'sirlerini kabul ederler. Bazen bu tesir organik bir takım değişiklikler meydana getirir ki, bu değişikliklerin sebebi, sadece inançtan ve olayı öyle imiş gibi algılamalarından kaynaklanır. Jandarmaların gelip

aynı davranışı sergilemelerinde de şaşılacak bir şey yoktur. Olayın etkisinde kalmış olabilirler. Ne de olsa onlarda toplumun bir parçası.

3) İnsanları boş işlerle meşgul edip saptırmak isteyen azgın şeytanlar ve cinlerin de yapmış olması uzak bir ihtimal değildir. Şeyh-u'l İslam İbn-i Teymiyye bu gibi olaylar hakkında bir çok misaller vermiştir.

Garip olan şu ki, bu tür hikayeleri ve masalları; daima belli ortamlarda özellikle köylerde ve kasabalarda duyuyoruz. Şayet bu doğru değilse, bir Suudi Arabistanda veya Katar gibi bir ülkede niçin bu tür hikayelere rastlanamıyor. Halbuki ben Katar'da yaklaşık on sene kadar kaldım.

Arazisinin, mezarlık haline getirilmesi sebebiyle belli bir zarara uğrayan toprak sahibi, buna sebep olanlardan ve ayrıca bu harekete izin veren jandarmalardan sebebiyle de yönetimden, telef edilen buğday miktarının iade edilmesini talep etme hakkına sahiptir. Bununla beraber, şer'i olarak sahip olduğu bir araziye yapılan gasp ve tecavüzün tesirinin giderilmesini de isteme hakkına sahiptir. Kur'an'dan bir çok ayetle, sahih hadislerle, şer'i hükümlerle ve mezhep imamlarının ittifakıyla tesbit edilen islamın kesin kaidesi şudur; "başkasına zarar verilemeyeceği gibi zarara katlanmak da caiz değildir."

İster müslüman olsun ister zimmi, islam topraklarında yaşayan vatandaşlara hak etmedikleri halde zarar vermek caiz değildir. Şayet böyle bir şey meydana gelmişse, "Verilen zarar giderilmelidir" kuralı gereğince imkan dahilinde bu zararın giderilmesi ve telafi edilmesi gerekir.

Arazi sahibinin zararını gidermek, bir başka zararı ortaya çıkartacaktır. Bu da; kabrin kaldırılması ve ölüye eziyet verilmesidir, denemez. Fıkıh alimleri, "zarar başka bir zararla giderilemez" hükmünü tesbip etmişlerdir. Biz de şunu deriz; Fakihler, aynı zamanda "büyük bir zararı gidermek için küçük zarara katlanılır. aynı şekilde, umumi bir zararı gidermek için hususi zarara

katlanılır." hükmünü de belirlemişlerdir. Burada, canlıya verilen zarar ölüye verilen zarardan daha az önemli bir zarardır. Fıkıh alimleri bundan daha basit şeyler için dahi ölünün kabrinin açılmasını caiz görmüşlerdir. Özellikle de, kendi hakkı olmadığı halde haksız yere mülk edindiği bir arazide gömülmeyi vasiyet ettiği için bu zarara sebebiyet veren ölü olduğundan onun kabrinin açılmasında ise her hangi bir sakınca olmasa gerek. Şu da bir gerçek ki; bu tür mezarlar bu haliyle kaldıkları müddetçe muhtemel umumi bir zarara yol açarlar. İnsanlar onun kutsallığına inanırlar. Kerametleri olduğu, toplumun avam kesimine yayılır. Dolayısıyla, kültürsüz ve aldanmış insanların onu ziyaretine kabrine ellerini yüzlerini sürüp mum dikmelerine, onun adına kurban kesmelerine sebebiyet verecek etkenleri ortaya çıkarır. Oysa Peygamber (s.a.v) bu tür davranışları yapanları lanetlemiş ve yapılan hareketi de şirkin bir çeşidi olarak ifade etmiştir.

Allah'ın rızası dışında yapılan bu mezarın daha yapıldığı ilkgünden itibaren kaldırılması meşru bir iş olurdu. Çünkü bu mezarı bulunduğu yerden başka bir yere kaldırmak Allah ve Resulünün yolunu anlayanlar üzerine vaciptir.

Kur'an'ı Kerim'in de belirttiği "Mescit-i Dırar" kıssası hakkında anlatılanlar bizlere yeter de artar bile.

Soruda belirtildiğine göre, köyden yaklaşık üç kilometre uzak bir mesafede ihtiyaç olmadan ve sahibinin rızası dışında haksız olarak kabir üzerinde yapılan bir mescitte namaz kılmaya gelince. Burada namaz kılmak iki yönden haramdır.

Birincisi; Fıkıh alimleri, gasbın gasp alışkanlığını engellemek için gasp edilen bir arazide namaz kılmayı ya mekruh ya da haram saymışlar. Hatta bazı fıkıhçılar -Hanbeli ve zahirilere göre- bu tür arazilerde namaz kılmanın namazı bozacağını söylemişlerdir. Onlar, yapılması yasaklanmış bir hareketin namazı geçersiz ve batıl kılacağını söylemişlerdir. Çünkü hadis-i şerif bu konu hakkında şunu söylemektedir; "Bizim emrimiz olmayan bir işi yapan kişiden yaptığı bu iş reddedilir." Yani, kendisinden kabul edilmez.

İkincisi; Sahih nebevi hadisler, kabirler üzerine mescitlerin yapılmasını yasaklamıştır. Bu hadisler; Peygamberlerinin kabirlerini mescitler edinen Yahudiler ve Hristiyanlara la'net etmiştir. Yaptıkları bu fiillerinden onları sakındırmıştır.

Muhakkak alimler şunu tesbit etmişlerdir; Cami veya mezar-dan hangisi diğerinden sonra yapılmışsa sonra yapılanın ortadan kaldırılması gerekir. Mesela, önce cami yapılp ardından kabir yapılmışsa kabir yıkılır. Şayet bunun tersi olmuşsa Allah'ın rızası üzerine kurulmamış olan camii yıkılır. Bu ikinci durumda bulunan bir mescidin her hangi bir saygınlığı yoktur. Çünkü bu konumdaki bir mescidin durumu, Allah Teala'nın Kur'an'ında anlattığı mescidi dirarın konumudur.

﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلٍ وَلَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ. لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لِمَسْجِدٍ أُسِّسَ عَلَىٰ التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ ، فِيهِ رَجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ. أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾.

"Zarar vermek, inkar etmek, mü'minlerin arasını ayırmak, Allaha ve Peygamberlerine karşı savaşanlara daha önceden gözcülük yapmak üzere bir mescit kurup; Biz sadece iyilik yapmak istedik, diye yemin edenlerin yalancı olduklarına şüphesiz ki Allah şahitlik eder. Ey Muhammed! O mescide hiç girme! İlk günden beri Allah'a karşı gelmekten sakınmak için yapılan mescitte bulunman daha uygundur. Orada arınmak isteyen insanlar vardır. Allah arınmak isteyenleri sever. Binasını Allah korkusu ve rızası üzerine kuran

kimse mi daha hayırlıdır, yoksa yapısını yıkılacak bir uçurumun kenarına kurup onunla beraber kendisi de cehennem ateşine giden kimse mi? Allah zalimler topluluğunu doğru yola iletmez." (1)

Münafıklardan dırar mescidini inşa edenler, Tebük gazvesine hazırlıklarda bulunan Allah Resulüne geldiler ve şöyle dediler; Ey Allah'ın Resulü! hastalar, ihtiyaç sahipleri ve soğuk kış günlerinde camiye gidemeyenler için bir mescit bina ettik. Oraya gelip bize namaz kıldırmanı arzuluyoruz. Buna karşılık Allah Resulü şu cevabı verdi; Şu anda savaş hazırlıkları içerisindeyim. Allah izin verirse savaştan dönebilirsem mescidinize gelip size namaz kıldıracağım. Allah Resulü Tebük ile Medine arasında bir yerde konakladığında vahiy münafıkların yaptığı mescit hakkında haber verdi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) ashabdan iki kişi çağırdı ve onlara şöyle dedi; "Gidin zalimlerin yaptığı bu mescidi yıkın ve ateşe verin." Onlar da Allah Resulünün buyruğu gereğince, mescidi ateşe verdiler. Çıktıktan sonra işi sağlama bağlamak için bir daha girip kalan yerleri de ateşe verdiler. Münafıklar ise, çil yavrusu gibi kaçışmaya başlamışlardı. Ardından, ilgili ayetler indirildi. Muhakkik İbn-i Kayyım anlatılan bu kıssadan iki önemli dersin göz önünde bulundurulması gerektiğini söylemiştir.

Birincisi: Allah ve Resulüne isyan olan bir yerin yakılması veya yıkılmasının meşru bir davranış olması. Aynı şekilde Allah Resulü de, içinde namaz kılındığı ve Allah'ın ismi zikredildiği halde mescid-i dırar'ın yakılıp yıkılmasını emretmişti. Bu mescidin yapılış gayesi, zarar vermek, müslümanların arasını açmak, onların yaptıkları hareket ve davranışlarını gözetlemektir. Allah ve Resulüne savaş açan münafıkların sığınak yeri haline gelmişti. Bu konumdaki her mescidin, yıkmak ve yakmakla veya şeklini değiştirmekle de olsa, yapılış amacının dışına çıkarılması islam önderleri veya devlet başkanı tarafından görevine son verilmesi gerekir.

Mescid-i dırar'ın durumu bundan ibaret olunca, taraftarlarınca Allah'tan başka ilahlar edinmeye çağıran mekanları, günah yuvalarını, dağıtmak, yerle bir etmek ve yakmak mescidi dıardan daha önemli ve daha gereklidir. Ömer bin Hattap içerisinde içki satılan bir köyü tamamen yakıp yıkmış, Ruveyşed-i sakafi adı verilen bir dükkanı yakmış ve ona 'ruveyşed-i fuveysık' adını vermiştir.

İkincisi: İyilik ve ibadet amacının dışında vakıflar kurmak doğru olmaz.

İbn-i Kayyım bu konuda da şunları söylemiştir; "Buna göre kabir üzerine yapılmış olan bir mescit yıkılmalıdır. Aynı zamanda camiye defnedilen bir ölü de derhal ordan çıkarılıp ve başka bir yere kaldırılmalıdır. İmam Ahmet ve diğer fıkıhçılardan gelen delillere göre islam dininde, cami ile kabrin bir arada bulunmasına yönelik icma yapılamaz. Bunlardan hangisi önce yapılmış ise diğeri önce yapılanın yanına inşa edilemez. Önce yapılan yerinde bırakılır. İkisinin bir arada bulunması caiz değildir.

Bu tür vakıflar ne caizdir ne de islamı fıkıh ölçülerine göre geçerlidir. Yanında kabir bulunan bir camide namaz kılmak caiz değildir. Çünkü Allah Resulü bunu yasaklamıştır. Aynı zamanda kabirleri mescitler edinenleri veya orada mumlar yakanları lanetlemiştir. Allah Teala'nın kulu Muhammed'e gönderdiği asıl islam, çizgilerini belirttiğimiz islamdır. Ama şimdi o islam insanlar arasında garip bir duruma düşmüştür. (*Zadı'l Mead cilt; 3 Saife 35, 36 Baskı; Sünnet-i Mahmudiye*).

Sırf sevap kazanacaklarını umarak cahilce, her hangi bir kabir yanına yaptırdıkları mescitler hakkında hüküm bu iken, sahibinin hiç bir rızası ve onayı olmadan, mülkiyeti dışındaki bir araziye defnedilen bir ölünün durumu ne olabilir?

Hak, kendisine uyulmaya daha layıktır. Hakka dönmek ise, batılda sallanıp durmaktan daha iyidir. Başarı sadece Allah'tandır.

İFRAT VE TEFRİTÇİLER ARASINDA KONUŞULAN PEYGAMBERİ MUCİZELER

SORU

*Bir mecliste, peygamber (s.a.v)'in doğum günü münasebe-
tiyle O'nun doğumundan önce meydana gelen harikulade olaylar-
dan bahsediyorduk. Zaten bu tür hikayeler, her Rebiü'l-evvel ayı
geldiğinde okunan tüm "mevlit" kitaplarında mevcuttur.*

*Ancak orada hazır bulunanlardan biri bu harikulade olayları in-
kar etti. Hatta bununla da yetinmeyip, dillerde dolaşan, bir takım
kitaplarda yer alan Peygamber (s.a.v)'e ait hissi görülen
mucizelerin tümünü de inkar etti. Mesela, Hicret sırasında giz-
lendikleri mağaranın önüne güvercinin gelip yumurtlamasını,
ardından örümceğin ağ kurmasını, örümceğin peygamber (sav)'le
konuşmasını ve hutbe okurken dayandığı ağacın inlemesini
ayrıca bunlara benzer diğer bilinen tüm harikulade olayları inkar
etti.*

*Bu kardeşin delili de; Peygamber (s.a.v)'e tek bir mucize gel-
miştir ve O bununla tüm dünyaya meydan okumuştur. Bu mucize
de Kur'an'ın kendisidir. Kur'an, daha önceki Peygamberlerin muc-
izelerinden ayrı, akli bir mucizedir.*

*Sizden kesin delillerle bu konudaki görüşlerinizi açıklamanızı
istirham ediyorum. Bu açık delillerle, helak olacaklar gerçeği
gördükten sonra helak olsunlar, yaşayanlar da gerçeğe tanışa-
rak yaşasınlar. Allah Teala sizi islam ve müslümanlar için
yaşatsın.*

CEVAP

Bu soruyu yönelten kardeşimizin, toplantıda hazır bulunanlardan birinin söyledikleri hakkındaki iddiaların bir kısmı doğru bir kısmı ise yanlıştır, daha doğrusu batıldır. İnsanların dillerinde dolaşan ve Peygamber (s.a.v)'e isnat edilen mucizelerden tümü doğru ve sahih değildir. Aynı zamanda bu, hepsi yanlış ve batıl demek de değildir. Bu konuda doğruluk ve batıllık, salt görüşe, hevaya ve duygulara değil, ancak senetlere dayanır.

İnsanlar, "Muhammedi maddi mucizeler" konusunda üç sınıfa ayrılır.

Birinci Sınıf: Bu tür insanlar, delillerde mubalağa ederler. Kitaplarda yazanlar onlar için yeterli kaynaktır. Bu kitaplar, ilk devir alimlerine mi, yoksa son devir alimlerine mi aittir? Rivayetleri doğru olarak veriyorlar mı vermiyorlar mı? Usule uygun mudur değil midir? Muhakkik alimler nazarında kabul görmüş müdür, görmemiş midir? Bu sınıftaki insanlar için bu gibi konular pek o kadar önem arzetmez.

Onlar için önemli olan; yazarı bilinmese de, anlatılanların bir kitapta geçmesi ya da peygamberi medh edici kasidelerde bulunmasıdır. Her yıl rebü'l-evvel ayında okudukları kıssaların bu kitaplarda yer alması yeterlidir. Bu bir avam akılcılığıdır, tartışmanın gereği bile yok. Kitaplarında yalan yanlış, makbul görülebilecek reddedilebilecek mevzular bulunabilir.

Din kültürümüz, gerçek nakillere ve açık akli delillere aykırı, garip meseleleri araştırarak kitaplarına toplayan müellifler sayesinde büyük bir felekate maruz kalmıştır. Bazı yazarlar, şer'i hükümlerin helal ve haram yönünden düzenlemediği esaslar üzerinden hareket ederek, bu tür konularla ilgili rivayetlerin doğruluğunu araştırmadan kitaplarına yerleştirirler. Aksine helal ve haram konusunda bir şey rivayet edecekleri zaman rivayetlerin sahihliğine, ravilerin durumlarına ve senetlerin güvenilirliğine sıkıca bağlı kalırlar, diğer taraftan faziletlere, tergip, terhip ve bu kabilden mücizevi meselelerin anlatımına gelince bu konuları oldukça gevşek tutarlar.

Bazı müellifler de; rivayetleri -falan falandan ve filan filandan- rivayet etmiştir diyerek, senetleri belirtmeye büyük özen gösterirler. Ne var ki; bunlar da, senetlerin öneminden bahsetmezler; Doğru mu, yanlış mı? Ravilerin değeri nedir? güvenilir mi, zayıf yönleri var mı veya cerh edilmişler mi? yalancılar mı, reddedilmişler mi? gibisinden şeylere önem vermezler. Onlar için senetleri belirtmek, kendilerini sorumluluktan ve yükten kurtarmış olmak için yeterlidir.

Bunun yanında, ilk asırlarda yaşayan alimlere göre senetlerden bahsetmek yeterli ve uygun görülüyordu, ancak son asırlarda özellikle de bizim asrımızda, senetleri belirtmek pek birşey ifade etmiyor artık, insanlar senetlere bakmaksızın, kitaplardan nakledilmesini yeterli görüyorlar.

İşte asrımızdaki müelliflerin ve kitapların çoğunun durumu budur. Onlar Taberi tarihinden, İbn-i Sa'd'ın tabakatından veya diğerlerinden nakiller yaptıklarında hep aynı tavrı gösterirler.

İkinci Sınıf: Bu sınıfta bulunan insanlar da, mucizeleri ve evrende meydana gelen harkulade olayları reddetme konusunda oldukça aşırıdırlar. Dayandıkları delilleri ise; Hz. Muhammed'in en büyük mu'cizesi Kur'an'ı Kerimdir. Kur'an'la şu tehtitleri yapmıştır; onun bir mislini getirsinler, Kur'an'a benzer bir sure getirsinler veya ona benzer bir kitap getirsinler. İşte bu sebeple Kur'an bir mucizedir.

Müşrikler Peygamber'den, kendisini doğrulamak için bir takım mucizeler istediklerinde onların bu isteklerini kesin bir dille reddeden şu ayetler indi.

﴿وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا. أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا. أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمْتَ عَلَيْنَا كِسْفًا أَوْ تَأْتِيَنَا بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ قَبِيلًا. أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِنْ

زُخْرُفٍ أَوْ تَرْقَىٰ فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتَّىٰ تُنَزِّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرُوهُ ۚ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ ۖ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ﴿١٠﴾

"Şöyle söylediler; Bize yerden kaynaklar fışkırtmadıkça sana inanmayacağız. Veya hurmalıkların, bağların olup, aralarında ırmaklar akıtılmalısın. Yahud da iddia ettiğin gibi, göğü tepemize parça parça düşürmeli, ya da Allah'ı ve melekleri karşımıza getirmelisin. Yahutta altından bir evin olmalı ya da göğe çıkmalısın. Bize, okuyacağımız bir kitap indirmediğin sürece (göğe) çıktığında asla inanmayız." De ki: Rabbimi tenzih ederim ben sadece beşer bir elçiyim." (1)

Müşriklerin hemen oracıkta yalanlayacakları birtakım harikulade olayların gösterilmesini yasaklayan ayet ise şöyledir.

﴿وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ، وَآتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً، فَظَلَمُوا بِهَا، وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا﴾.

"Bizi mucize göndermekten alıkoyan, ancak, öncekilerin onları yalanlamış olmalarıdır. Semut milletine gözle görülebilen bir mucize, bir dişi deve vermiştik de ona zulmetmişlerdi. Oysa Biz mucizeleri yalnız korkutmak için göndeririz." (2)

Bir başka surede, Kur'an Hz. Muhammed için yeterli bir mucize olduğu gerekçesiyle müşriklerin başka mucize istekleri reddedilmiştir.

﴿أَوْ لَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَرَحْمَةً وَذِكْرَىٰ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾.

"Kendilerine okunan bir Kitab'ı sana indirmiş ol-

1) İsra, 90-93

2) İsra, 59

mamız onlara yetmiyor mu? Bunda inanan topluluk için rahmet ve ibret vardır." (1)

İlahi hikmet, Hz. Muhammed'in mucizesini akli ve edebi bir mucize olarak kabul etmeyi gerekli görüyor. Yoksa maddi ve hissi mucizeler olarak değerlendirilmesini istemiyor. Bu, çocukluk devresini aşan beşeriyete daha layıktır. Son ve ebedi risaletin ruhuna daha uygundur. Hissi mucizeler gelip geçicidir ama akli mucizeler devamlı varlığını korur.

Buhari'nin sahihinde bulunan bir hadis bu görüşümüzü doğru - luyor.

"Bütün peygamberlere, insanların iman edebileceği türden mucizeler verilmiştir. Bana verilen ise Allah'ın, bana gönderdiği vahiydir. Umuyorum ki kıyamet gününde, ümmeti en çok olan peygamber ben olurum."

Bana öyle geliyor ki; bu sınıftaki insanları bu konuma getiren iki temel sebep vardır.

Birinci Sebep; Günümüzdeki insanların, her olayın arkasında sebeplerin varlığı ile ilgilenen bilimlerle uğraşıyor olmalarıdır. Bu ilim dalları sebeplerin müsebbipler üzerinde te'sir bırakmasına dayanır. Sebeplerin hiç bir zaman değişiklik göstermeyen akli bir gereklilik olarak algırlarlar. Mesela, ateşin daima yakıcı olması. Bıçağın, daima kesicilik özelliğinde olması. Cansız varlıkların, hiç bir zaman hareket etmelerinin mümkün olmaması, ölünün kesinlikle bir daha dirilemez ve hayat bulamaz olması vb.

İkinci Sebep; Birinci sınıfta bulunan insanlar, harikulade olayları hak ve batıl ile isbata kalktıklarında Allah'ın bu alem için koyduğu kanunları hiçe sayacak derecede, ifrata kaçarlardı. Böyle olunca da çoğu kez, bir aşırılık kendi benzeri bir aşırılıkla mücadelede girişir.

Burada, harikulade olayları isbatta mubalağa edenlerle, onları inkarda aşırı gidenler arasında orta bir yol gözüktüyor. O da; benim tercih ettiğim ve ılımlı baktığım görüştür.

BU GÖRÜŞÜN ÖZETİ

1) Kur'an'ı Kerim, Hz. Muhammed (s.a.v)'e gönderilmiş olan en büyük mucizedir. Peygamber (s.a.v) bu kitapla özelde Araplara genelde de tüm insanlara meydan okumuştur. Kur'an'ı Kerim sayesinde, O'nun peygamberliği ayrıcalık kazanmıştır. Onun peygamberliğinin doğruluğuna delil, rivayetindeki mevzunun bizzatı hi içeriğinde yatıyor. Getirdiği mucizevi kitap, doğru yola erdirmesiyle, içerdiği ilimleriyle, lafzı ve manevi icazıyla ve gaybi bilgileri kapsamasıyla O'nun risaletini doğrulamaktadır.

2) Doğrusu Allah Teala, kevnî ve hissî mucizelerle, peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Peygamber (s.a.v)'e ikramda bulunmuştur. Fakat bunların maksadı meydan okumaktan ziyade; peygamberliğinin ve getirdiklerinin doğruluğuna delil olmasıydı.

Zaten Kur'an, Allah Teala'dan peygambere bir ikram ve rahmetti. O'nun risaletini doğrulamak, onunla birlikte inananlara da yardımcı olmak içindi. Bu mucizeler, kafirlerin isteklerine cevaplar olsun diye meydana gelmemiştir. Tersine Allah Teala'dan Peygamberine ve onunla birlikte inananlara bir rahmet ve bir ikram olsun diye indirilmiştir. Buna misal olarak Kur'an'da açıkça bildirilen (İsra) suresindeki miraç hadisesini verebiliriz. Ayrıca, Bedir Gazvesinde meleklerin, mü'minlere yardım ve destek için yeryüzüne inmeleri, Bedir'de mü'minlerin susuzluğunu gidermek ve ayaklarını sabit kılmak amacıyla, yağmur yağması birbirlerine yakın oldukları halde müşriklere bir damla yağmur düşmemesi, Hicret zamanında, Hz. Peygamberi ve arkadaşını mağarada koruması, hatta müşrikler mağaranın önüne geldiklerinde şayet onlardan biri eğilip de kapının eşiğinde bakmış olsaydı onları farkedebilecekti Daha buna benzer nice hadisler Kur'an'ı Kerim tarafından onaylanmış ve isbatlanmıştır.

Yine benzer bir vaka da, Hendek gazvesinde, çok az bir yiyecek ile bütün sahabelerin doyması gösterilebilir. Aynı şey Tebuk'te de yaşanmıştır.

3) Biz bu tür harikulade olayları, Kur'an ve sünnet ışığı altında onaylıyoruz. Bunların dışında kalan ve çoğu uydurma kitapların şişirdikleri nakillere pek iltifat etmiyor ve güvenmiyoruz.

SAHİH OLAN MUCİZELER;

a) Sahabelerden bir grup, Peygamber (s.a.v)'in hutbe verdiği ilk devirlerde, minberde hutbesini tamamlayıp ayrıldıktan sonra, üzerine çıktığı hurma kütüğünün, dişi devenin yavrusuna inlediği gibi inlediğini duyardı da gidip eliyle onu sıvazlayarak iniltisini keserdi, diye rivayette bulunmuşlardır.

Allame Taceddin Sıbki şunları söylemiştir; "Hurma kütüğünün inlemesi hadisesi mütevatir derecesindedir. Sayıları ona kadar varan bir sahabe topluluğu tarafından rivayet edilmiştir. Kesinlikle sahih yollardan rivayet edilmiştir."

Kadı İyaz da 'Şifa' adlı kitabında bu hadisin mütevatir derecede olduğunu söylemiştir.

b) Buhari, Müslim ve diğer hadis alimlerinin bir çok sahabe-den rivayet ettiklerine göre; Hudeybiye, Tebuk ve diğer bazı gazvelerde Peygamber (s.a.v) alışılmışın dışında parmaklarından sular fışkırtmıştır.

Buhari ve Müslim, Hz. Enes'den rivayet etmişlerdir. "Peygamber (s.a.v) Zerva'da bulunurken içinde su bulunan bir bardak getirilmesini istemiş. Su bardağını avcuna koyduğunda parmaklarından sular fışkırmaya başlamış ve tüm sahabeler de bu sudan abdest almışlar."

Buhari, Bera bin Azip'ten naklettiğine göre; Hudeybiye gazvesinde peygamberimizin çevresinde yaklaşık 1400 sahabe vardı. Bunlar, Hudeybiye'de bulunan su kuyusunu tamamen çekip bitirmişlerdi. İçinde bir damla bile su kalmamıştı. Durum Hz. Peygamber (s.a.v)'e ulaşınca, kuyunun yanına gelmiş ve onun yanı başına oturmuştu. Ardından, içinde su bulunan bir kap istedi. Ve o kabin içindeki su ile abdest alıp mazmaza yaptıktan son-

ra dua edip elindeki suyu da kuyuya boşalttı. Daha sonra Bera şöyle devam ediyor "Birazcık bekledik fazla bir zaman geçmeden istediğimiz kadar su alıp hem kendi susuzluğumuzu hem de de-
velerimizin susuzluğunu giderdik."

Peygamber (s.a.v)'in parmaklarının arasından su çıkardığına dair bir çok hadis bulunmaktadır. Gelen bu hadislerin tümü de sa-
hîh senetlerle rivayet edilmiştir.

c) Hadis kitaplarının içerdiklerine göre, Allah Teala Peygam-
ber (s.a.v)'in dualarına daima icabet etmiştir. Mesela; Yağmurun
yağdırılması için yaptığı dua, Bedir savaşında yardım için yaptığı
dua, İbni Abbas'ın dinde fakih kılınması için yaptığı dua, Hz.
Enes'in çocuklarının çok olması ve ömrünün uzun olması için
yaptığı dua ve kendisine eziyet verenler için yaptığı duaları örnek
olarak gösterebiliriz.

4) Ama insanlar arasında her ne kadar dilden dile dolaşsa da,
sahih olmayan harikulade olaylara ve mucizelere gelince onları
ne onaylıyoruz ne de belli bir kıymette tutuyoruz.

Halkın arasında dolaşan bir rivayete göre, Medine'den hicret
sırasında Peygamber (s.a.v) arkadaşıyla mağarada gizlenirken
iki kuş gelip hemen oracıkta yumurtlamışlar ardından bir ağaç bi-
tivermiş dallanıp budaklanmış mağaranın ağzını kapatmış gibi ri-
vayetlere kesinlikle inanmıyoruz. Çünkü bu konuda ne bir sahîh
hadis ne de bir hasen hadis ve ne de bir zayıf hadis rivayet edil-
miş değildir.

Örümceğin mağara girişinde ağ yapmasına gelince, bu konuda
hasen hadisler bulunduğu gibi zayıf hadisler de bulunmaktadır.
Kur'an'ın zahirine bakılırsa, Hicret zamanında Allah Teala görün-
meyen askerleriyle Peygamberi'ni desteklemiştir.

﴿فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا﴾

"Allah da ona güven vermiş, görmediğiniz askerler-
le onu desteklemiş." (1).

Örümcek ve güvercinin görünen askerler olduğu aşıkardır. Görünmeyen ve hissedilmeyen askerlere yardım etmesi, ilahi gücün büyüklüğü karşısında beşerin acizliğini gösteren en büyük bir delildir. Bu tür harikulade olayların insanlar arasında meşhur olmasının sebepleri, son devir alimlerinin yaptıkları methiyelerden kaynaklanmıştır. Özellikle "Kaside-i Bürde" sahibi Busuri'nin yaptığı gibi.

Busuri şöyle diyor.

Sanıyorlardı ki onlar, ne örümcek ne de güvercin,

Alemlerin en hayırlısının önüne ne ağ germiş ne yumurta bırakmış,

Allah korumuşsa O'nu,

Ne gerek kalmış zırhlı duvarlara ne de yüksek burçlara.

İşte, bizim Peygamber (s.a.v)'e nisbet edilen harikulade olaylar karşısındaki tavrımız ve konumumuz burada özetlediğimiz gibidir.

Başarı ancak Allah'tandır.

KAZA ve KADER HAKKINDA

SORU

Dünyada insanın başına gelecek tüm olaylar daha önceden yazılmış mıdır; Ölümü, rızkı, başarısı, başarısızlığı, mutlu veya mutsuz, olması, itaatkar olması ya da isyankar olması gibi. Şayet kişinin cennetlik ve cehennemlik olmasına daha önceden karar verilmişse çalışmanın ne anlamı var? Çalışmak ve gayret göstermek veya ticaretle uğraşmak veyahutta rızık peşinde koşmak, rızık bollaşmasını sağlar mı? Yoksa insanın rızık ezel-den mi tayin edilip miktarı belirlenmiştir? Çalışmak ve gayret göstermek veya ticaretle uğraşmak yahutta rızık peşinde koşmak, rızık bollaşmasını sağlar mı? Yoksa insanın rızık ezel-den mi tayin edilip miktarı belirlenmiştir? Çalışalım mı, yoksa tembel tembel oturalım mı?

CEVAP

Bu soru bilinen modası geçmiş klasik sorulardandır. Demek ki zaman geçtikçe insanın bir daha hatırına gelecek ve dillerde dolaşacakmış.

Aslında bu konu karşısında şaşkınlığa ve hayretlere düşmeye hiç de gerek yoktur. Çünkü İslam dini bunun cevabını yeterli bir şekilde vermiştir.

a) Evrende bulunan her şey daha önceden kaydedilmiştir. Bu, dinde bilinen ve şüphe götürmeyen bir gerçektir. Her ne kadar biz nasıl kaydedildiğini bilmiyorsak da. Bildiğimiz tek şey şudur; Allah Teala dünyayı yeriyle, göğüsüyle, canlısıyla cansızıyla, kendi katında bir taktir üzere yarattı. Her şeyi ilmiyle kuşattı. Her şeye bir sayı verdi. Bu uçsuz bucaksız kainatta olacak her şeyi, kendi ilmine ve iradesine uygun olarak meydana getirdi.

﴿وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ، وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾.

"...yerde ve gökte hiç bir zerre Rabbinden gizli değildir. Bundan daha küçüğü veya daha büyüğü şüphesiz, apaçık bir kitap'tadır." (1)

﴿وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا، وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾.

"...karada ve denizde olanı O bilir. Düşen yaprağı, yerin karanlıklarında olan taneyi, yaşı kuruyu-ki apaçık Kitap'tadır- ancak O bilir." (2)

﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا، إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾.

"Yeryüzüne ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki biz onu yaratmadan önce O, Kitap'da bulunmasın." (3)

b) Meydana gelmeden önce olayları ve tüm varlıkların hareket mekanizmasını kapsayıcı ince hesaplamalar kısacası kader, gayret göstermeye ve sebeplere tutunmaya engel değildir.

1) Yunus, 61

2) En'am, 59

3) Hadid, 22

Allah Teala sebepleri yazdığı gibi müsebbipleri de yazmıştır, neticeleri taktir ettiği gibi mukaddimleri de taktir etmiştir. Öğrencinin elde edebileceği başarıyı, vesileler sayesinde neticeye ulaşabileceği şekliyle yazmıştır. Yani başarıya vesileleriyle birlikte; ciddiyetle, hırsla, intibahla, uyanık ve meseleleri dikkatle izlemesiyle ve sebeplere tutunması ile birlikte ulaşabileceğini onun kader tahtasına ezelde taktir etmiştir.

Sebeplere tutunmak kadere aykırı değildir aksine kaderin kendisindendir.

Bundan dolayı Peygamberimize (sav); hastalıkların tedavisinde sebeplere ve ilaçlara tutunmanın Allah'ın taktirini geri çevirip çevirmeyeceği sorulduğunda O buna çok nefis ve açıklayıcı bir cevap vermiştir. "Sebeplere tutunmak Allah'ın kaderindedir." (Ahmet, İbn-i Mace ve Tirmizi rivayet etmişlerdir).

Şam'da veba hastalığı yayılınca Hz. Ömer sahabeyle görüştüktan sonra, Şam'a girmemeye ve beraberindekilerle geri dönmeye karar verdiler. Bunun üzerine Hz. Ömer'e soruldu; Allah'ın kaderinden mi kaçyorsun Ey Mü'minlerin Emiri! O da; "Evet, Allah'ın kaderinden yine Allah'ın kaderine kaçıyorum. İki vadi düşün, bunlardan biri verimli, diğeri kurak. Verimli arazide davalarını otlatsan bu Allah'ın kaderiyle değil midir? Ya da kurak bir vadide otlatsan bu da Allah'ın kaderinden değil midir? "

c) Kader, gaybi ve görünmeyen örtülü bir meseledir. Biz bir şey olup bitmeden onun taktir edilip edilmediğini bilemeyiz. Ancak olay meydana gelmeden önce, gerek dini gerek dünyevi mashaletimizi korumak amacıyla meşru olan her yolu araştırmamız gerekir.

*Gayp bir kitaptır,
onu gözden saklayansa Allah.
İnsana ise gayptan bilgi yok.
Başına gelenden başka
birbiri peşi sıra. (Şiir)*

Allah Teala gerek şeriatında gerekse kainat düzeninde bize sebeplere tutunmayı vacib kılmıştır.

Aynı şekilde Allah Resulü'nde -ki insanlar içinde Allah'a, O'nun kaza ve kaderine en fazla inanan O'dur- koruyucu bir takım önlemler almıştır, ordular hazırlamış, keşif ve gözlemciler göndermiş, zırh giymiş, başına miğfer geçirmiş, geçit yollarına okçular yerleştirmiş, Medine çevresine hendekler kazdırmış, Habeşistana hicret edilmesine izin verdiği gibi kendisi de bizzat Medine'ye hicret etmiş, hicreti sırasında önlemler almış, aynı zamanda bineceği hayvanları ve kendisine yolda arkadaşlık yapacak kılavuzunu önceden hazırlamış, Medine'ye giderken yolunu değiştirmiş, bir mağarada saklanmış, yeme ve içme için kendisine gerekli şeylerin çarelerini aramış, kendi ailesinin bir yıllık ihtiyaçlarını depolamış, kendisine gökten rızık yağmasını beklememiştir. Kendisine "Devemi bağlayayım mı yoksa öylece bırakıp tevekkül mü edeyim?" diye soran bir kişiye şu cevabı vermiştir; "Önce bağla sonra tevekkül et" (İbn-i Habban, Amr bin Damari'den sahih bir senetle rivayet etmiştir. İbn-i Hazime ve Taberani başka bir lafızla rivayet etmişlerdir). Bir başka hadiste de şöyle buyurmuştur. "Aslandan kaçır gibi cüzzamlıdan kaç".

Sahabi "Hastalıklı olan develeri sağlıklı develerin arasına karıştırmamasın ki, hastalıktan korunulabilsin."

d) Kadere iman etmek, sevdiklerimizi elde etmek ve sevmediklerimizden kaçınmak için yaptığımız çalışmalara, gayretlere ve uğraşlara aykırı değildir. Tembel ve miskin insanlar bütün hatalarını, aldıkları sorumlulukların başarısızlığını kaderin üstüne yükleyemezler. Bu, kendini kurtarmaya çalışmak ve sorumluluktan kaçmak demektir. Allah Muhammed İKBAL'a rahmet etsin. O ne güzel söylemiş; "Zayıf bir müslüman, Allah'ın kaza ve kaderini kendi sorumlulukları için bir vesile edinir. Güçlü bir müslüman ise, Allah'ın reddedilemez, kazası ve başa çıkılmaz, kaderi olduğuna inanır."

Aynı şekilde ilk müslümanlar da buna inanırlardı.

İslamın fetih savaşlarının birinde Muğire bin Şube bir Rum komutanının karargahına geldi. Komutan ona; Siz kimsiniz? deyince, Muğire şu cevabı verdi. "Biz Allah'ın kaderiyiz. Bizi size imtihan (bela) kıldı. Bulutlarda dahi olsanız oralara da gelirsiniz ya da Allah sizi oradan bize indirir."

İnsanın takatı ve gücü tükenmediği müddetçe Allah'ın kaderini özür olarak gösterip de onun arkasına sığınamaz. Gerçekten takatı kesilince ancak; 'bu kaderdir' diyebilir.

Adamın biri Peygamber (s.a.v)'in önünde bir başkasını mağlup etmiş de mağlup olan şöyle demiş; Hasbiyallah (yani, işimiz Allah'a kaldı demek istiyor) Bunun üzerine Allah Resulü kızmıştı. Bu cümlelerin zahirinde iman belirtisi olsa da içeriğinde bir acizliğin olduğunu Allah Resulü sezmiş ve o şahsa şunları söylemişti; "Muhakkak Allah acze düşmeyi hoş karşılamaz. Halbuki sen aklını ve kabiliyetlerini kullanarak galip gelmeye çalışmalısın. Eğer elinden geleni yaptığın halde hala başaramazsan o zaman "Hasbiyallah" (Allah bana yeter) dersin.

e) İnsan elindeki tüm imkanları kullandıktan ve Allah'ın hükmünün gelmesini gözetmeye başladıktan sonra, kaza ve kadere imanın semeresi; ümitsizlik anında dayanıklılık, savaş meydanında azimet, tehlike anında cesaret, beklenmedik olaylar karşısında sabır, dünyevi nimetlerin başkalarının eline geçtiğini gördüğü anda helal kazançla yetinme şuurunu bağışlamasıdır.

Böyle bir kimse savaş anında şunları söyleyecektir; Allah'ın taktirinin dışında hiç bir şey bize işlemez.

﴿قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ﴾

"De ki; evleriniz de de olsaydınız haklarında ölüm yazılı olan kimseler yine devrilecekleri yere gelirlerdi." (1)

Bir musibetle karşılaştığında; "Allah taktir eder ve Allah dilediğini yapar" diyecektir.

Zalim sultan karşısına geldiğinde ise: "Sen ne ecelimi takdir edebilir, ne de rızkımı engelleyebilirsin" diyecektir.

Eğer, kader meselesi bütün yönleriyle ve gerçek boyutlarıyla anlaşılırsa, bu tembel ümmetten çalışkan, gayretli ve tarihi seyri-
ni kendi eline alabilecek bir toplumun çıkmaması mümkün değildir.

RUH ÇAĞRILMASI HAKKINDA

SORU

Bizim şehrimizde bu günlerde bir takım insanlar gayptan haber almak, doktorların tedavisini yapamadıkları hastalıkların tedavisini yapmak ve insanların karşılaşp da bir türlü çözemedikleri problemlerin çözmek amacıyla ruh çağırma işleriyle meşgul olmaktadır. Zamanlarını bu tür uğraşlarla geçirmektedirler. Hatta bir çok öğrenciler ve aynı zamanda öğretmenler dahi ruh çağırma seanslarına katılmaktalar.

Bu tür bidatleri halkımızın arasında revaçta tutan, çağdaş ve mahareşli basınımızdır. Bu basın, bir yardımcı ve bir sihirbaz, sayesinde çekirdekten kubbe, pireden deve yapabilme gücüne sahiptir. Halkın kafasını kalbini ve zihnini meşgul eden boş saçma şeylerle uğraşırlarken halkı da saçma sapan şeylere sürüklüyorlar. Gerçek şu ki; insanlar dine yöneliyorlar ve duydukları, gördükleri, okudukları bu meseleler hakkında alimlerden açıklayıcı bilgiler istiyorlar.

Bazan sepetleri bazan kalemleri oynatan, kağıtlar üzerinde bazan isabetli ve bazan da yalan yanlış bir şeyler çizen bu gizli güç nedir? Bunlar, ölülerin ruhları mı yoksa herhangi bir ifritin ruhu mu ya da bir sihirbaz işi mi? Ölmüş olan insanların ruhlarını tekrardan berzah aleminden çağırma mümkün olabilir mi?

Onlara gayptan haber sormak doğru mudur? Ya da onların gayptan verdiği haberleri bizlerin doğrulaması caiz midir? Gaybı bilmesi mümkün müdür?

Bizlerin, hastalıklar hakkında ruhlara baş vurmamız veya tedavisini bilmediğimiz, hastalıkları onlardan öğrenmemizin herhangi bir sakıncası var mıdır? Şer'i delillerin ışığı altında kesin ve aydınlatıcı bilgiler vermenizi temenni ediyorum.

CEVAP

Hiç şüphesiz insanlar bu mesele karşısında hayretler içerisinde. Ruh çağırılması ve meydana gelen bir takım insan üstü olaylarla alakalı olarak farklı haberler ve yorumlar duymaktalar. Onlar şaşkınlık verici bu meseleden dini, sahih, açık ve aynı zamanda hakkı yerli yerinde anlatabilen gerçek görüşler ışığında çıkmak istiyorlar.

Gerçekten şunu söylemek zorundayız; ruh çağırma seanslarında bir çoklarının da, kağıt üzerindeki kalemli harekete geçerek bazen doğru bazen yanlış şeyler yazdıklarını gözleriyle gördüklerini söylemeleri doğrudur. Bu meseleyi inkar edip kabul etmemek, onu gözleriyle gören insanların nazarında problemlerden kaçmak demektir.

Biz, müslüman olarak evrende gözle görünmeyen ve duygularımızla hissedilemeyen bir takım gizli güçlerin varlığına inanıyoruz. Bunlardan bir kaçını şöyle sıralayabiliriz:

1) ÖLÜLERİN RUHLARI

Bizim inancımıza göre, insanların ruhları onların ölümlemlerinden sonra da canlı kalırlar. Cesedin bozulmasıyla bozulmazlar. Amellerine göre ya nimet içindedirler ya da azap çekiyorlardır. Kur'an'ın şehitler hakkındaki ifadeleri aynen şöyledir.

﴿أَحْيَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ فَرَحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾

"Allah yolunda öldürülenleri ölü saymayın, bilakis

Rabbleri katında diridirler. Allah'ın bol nimetinden onlara verdiği şeylere sevinç içinde rızıklanırlar." (1)

Bu anlatılanlar onların ruhlarına nisbetle doğrudur. Ama cesetlerine gelince, cesetler çürüyüp gider.

Müslim'in Enes'ten rivayet ettiğine göre; Peygamber (s.a.v) ölünün, gömüldükten sonra dönüp gidenlerin ayak seslerini duyduklarını haber vermiştir.

Peygamber (s.a.v) ümmetine, kabirlerden geçerken kabir ehline şöyle selam vermelerini söylemiştir:

"Ey mü'min kavimlerin yurdu Allah'ın selamı üzerinize olsun. Siz, gelip geçtiniz. Biz de sizin peşinizden geleceğiz." (Müslim, Hz. Aişe'den rivayet etmiştir.)

Bu şekilde bir hitap ancak, işiten ve anlayabilenlere yapılır. Böyle olmasaydı Hz. Peygamberin seslenmesinin bir anlamı da olmazdı. İbn-i Kayyım 'Ruh' adlı kitabında, selef bu konuda ittifak ettiklerini ve onlardan gelen tevatür derecesindeki bir çok rivayete göre; "Ölüler, kendilerini ziyarete gelenleri bilirler, onları tanırlar ve hatta buna sevinirler" dediklerini, belirtmiştir.

Bu, ruhun başlı başına bir varlık olduğu görüşüne göre böyledir. Ehl-i sünnet usulünün gereği de budur. Kur'an, sünnet, sahabe sözleri, akıl ve fitrata uyumlu deliller de bunun böyle olduğunu ortaya koymuştur. İbn-i Kayyım -Allah ona rahmet etsin- bu konuda yüzden fazla delil getirmiş. Allah Teala ruha; Rabbine dönmesini, cennete girmesini ve insanlar arasına karışmasını söylemişti. Ruhun göğe doğru çıktığına, gökten yere indiğine, gök kapılarının kendisine açıldığına, secdede bulunup konuştuğuna dair bir çok sarih naslar vardır.

2) MELEKLER

Onlar duygularla hissedilemeyen nurdan yaratılmış varlıklardır. Değişik vazifeleri vardır. Mesela, insanları korumak, onların yaptıkları amelleri yazmak ve canlarını almak gibi.

﴿إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ﴾

"Üzerinde gözetici olmayan kimse yoktur." (1)

﴿لَهُ مُعَقَّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ﴾

"Ardında ve önünde insan oğlunu takip edenler vardır. Allah'ın emriyle onu gözetirler." (2)

﴿وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ كِرَامًا كَاتِبِينَ﴾

"Oysa yaptıklarınızı bilen değerli yazıcılar sizi gözetmektedirler." (3)

﴿قُلْ يَتَوَفَّاكُم مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ﴾

"Ey Muhammed! De ki; Size vekil kılınan ölüm meleği canınızı alacak. Sonra Rabbinize döndürüleceksiniz." (4)

﴿الَّذِينَ يَتَوَفَّاهُم الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ﴾

"Melekler onların canını temizlenmiş olarak alırken..." (5)

﴿تَنْزِيلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا﴾

"...onlara melekler ölümleri anında; Korkmayınız, üzülmeyiniz, size söz verilen cennete sevinin." (6)

Melekler, Allah'a itaat için yaratılmışlardır ve fitratlarında Allah'a itaat etmek vardır. Onları, Allah'ı zikirden alıkoyup şehvete düşürecek fitri bir özellikleri yoktur.

1) Tarık, 4

2) Rad, 11

3) İnşitar, 10-11

4) Secde, 11

5) Nahl, 32

6) Fussilet, 30-31

﴿يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ﴾.

"Gece gündüz, bıkmadan tesbih ederler." (1)

﴿لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾.

"Allah'ın kendilerine verdiği emirlere baş kaldırmayan, kendilerine buyrulanları yerine getiren pek haşin meleklerdir." (2)

3) CİNLER

Onlar da başka bir ruhani varlıklardır. Aynı zamanda insanlar gibi Allah'ın emrine muhatap kılınmışlardır. Cinlerin varlığı nedeniyle Allah Teala Kur'an'da iki fırkaya hitap eder.

"Ey İnsanlar ve Cinler! Üzerinize dumansız alev ve ateşsiz bir duman gönderilir de kurtulamazsınız." (3)

Kur'an'da bir sure tamamen cinlerden bahseder. Bu surede cinlerin kendilerinden, insanlarla olan ilişkilerinden ve müslüman olanlarıyla fasık olanlarından bahsedilir.

﴿فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَٰئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا. وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا﴾.

"İçimizde kendini Allah'a vermiş olanlar da, yazık edenler de vardır. Kendini Allah'a veren kimseler, işte onlar doğru yolu arayanlar, ona layık olanlardır." (4)

Cinlerden kafir olanlar, bizzatihi şeytanlardır. Onlar, İblis'in zürriyetinden ve ordusuna mensupturlar. Allah Teala onlar hakkında şunları söylemektedir;

﴿إِنَّهُ يَرُكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ﴾.

"O ve yandaşları sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler." (5)

1) Enbiya, 20

2) Tahrim, 6

3) Rahman, 35

4) Cin, 14

5) Araf, 27

Tüm bu açıklamalardan sonra, kağıt üzerinde kalem oynatıp yerli yersiz bir şeyler karalayan ruhlar, yukarıda açıkladığımız üç grubun hangisine girer acaba?

'Onlar daha dün beraber birlikte bulunduğumuz ölülerin ruhlarıdır.' diyemeyiz. Çünkü bu tür davetlere gelen ruhlar, kendilerini ilgilendirmeyen konulara karışmakta, bilmedikleri konularda görüşler belirtmekte, bazan yalan söylerken Allah'ın bilgisi dahilinde bulunan gayba dair bilgiler vermekteler. Oysa biz, ölü ruhlarının boş işlerle uğraşabileceklerini pek sanmıyoruz. Çünkü onlar, ya kabirlerinde azap çekiyorlar ya da cennet bahçelerinin birinde rızıklanıyorlar. Ne gariptir ki, bir kafir veya facirin ruhundan azap çektiğine dair herhangi birşey duymamışsınız. Oysa Allah Teala onların ölümden hemen sonra azaba duçar kalacaklarını bildiriyor.

﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ: أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمْ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ﴾

"...bu zalimleri can çekişirlerken melekler ellerini uzatmış; Canlarınızı verin, bugün Allah'a karşı haksız söylediklerinizden, O'nun ayetlerine büyüklük taslamanızdan ötürü alçaltıcı bir azapla cezalandırılacaksınız, derken bir görsen!" (1)

﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ﴾

"Melekler inkar edenlerin, yüzlerine ve sırtlarına vurarak; "yakıcı azabı tadın, bu, kendi ellerinizle yaptığınızın karşılığıdır." (2)

1) En'am, 93

2) Enfal, 50

﴿النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ﴾

"onlar, sabah akşam ateşe sunulurlar. Kıyamet çattığı gün; Firavun'nun adamlarını azabın en ağırına sokun, denir." (1)

﴿فَلَوْ لَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ. وَأَنْتُمْ حِينَتٍ تَنْظُرُونَ. وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ. فَلَوْ لَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ. تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ. فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ. فَرَوْحٌ وَرِيحَانٌ وَجَنَّةُ نَعِيمٍ، وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ أَصْحَابِ الْيَمِينِ، فَسَلَامٌ لَكَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ. وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ الضَّالِّينَ. فَنُزُلٌ مِنْ حَمِيمٍ. وَتَصْلِيَةٌ جَهِيمٍ، إِنَّ هَذَا لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ﴾

"Kişinin canı boğaza dayanınca ve siz o zaman, bakıp kalırken, biz o kişiye sizden daha yakınızdır. Ama görmezsiniz. Siz dirilip yaptıklarınıza karşılık görmeyecekseniz ve eğer bu sözünüzde samimi iseniz, o çıkmak üzere olan canı geri çevirsenize! Eğer ölen o kişi, gözdelerden ise, rahatlık, hoşluk ve nimet cenneti onundur. Eğer defteri sağdan verilenlerden ise, ey sağcılardan olan kişi, sana selam olsun! Eğer, sapık yalancılardan ise, ona kaynar sudan konukluk sunulur. Cehenneme sokulur. Doğrusu kesin gerçek budur." (2)

İşte ölümün ardından ruhların konumu. Kur'an'ın açıklamasına göre; sapık ve yalancı ruhlar, cehennemin kaynar sularından içecekler ve onun azabına düşer kalacaklardır.

Şimdi kafir ve mülhit olan bir ruh, kabirde kendisine hazırlanan şartlardan kurtularak kendisinden cevaplar isteyen kişilerin sorularına cevap vermek için herhangi bir yere gidebilir mi?

Buhari ve Müslim'de geçen bir hadise göre Allah Resulü (s.a.v) Bedir'de öldürülen müşriklerin bir kuyuya atılmalarını emreder. Sonra kuyunun başına gelip adlarıyla onlara şöyle seslenir; "Ey Falan oğlu falanca! Ey filan oğlu filanca! Rabbinizin vadedtiğini hak olarak buldunuz mu? Ben Rabbimin bana vadedtiklerini hak olarak buldum. Bunun üzerine Hz. Ömer şöyle der; Ey Allah'ın Resulü! leş haline gelmiş bu topluma mı hitap ediyorsun? Allah Resulü (s.a.v) de şöyle cevap verir; Beni hak ile gönderene yemin olsun ki, siz benim onlara söylediklerimi daha iyi duyacak değilsiniz. Onlar sadece cevap veremiyorlar."

Kuyuya atılan cesetlerin ruhları, insanoğlu içerisinde en ileri duyarlılığa sahip oldukları halde bir peygambere cevap veremiyorlar da nasıl olur diğer sıradan insanlara cevap verirler? Bir kısım kimseler, ruh çağırmanın caiz olduğuna dair şu ayetleri getirirler.

﴿وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كُتِبَ بِهِ الْمَوْتَى﴾

"Eğer Kur'an ile dağlar yürütölmüş veya yeryüzü parçalanmış yahut ölüler konuşturulmuş olsaydı..." (1)

Doğrusu yukardaki ayette, ölülerin Kur'anla konuşmalarının mümkün olmayacağına dair açık bir delil vardır. Bu ayetin nuzul sebebi; Mekke müşrikleri, Kur'an ile dağların Mekke'den uzaklaştırılmasını ve etraflarının genişletilmesini istemişlerdi. Bu sayede genişleyen yerlerde bahçeler kurabileceklerdi. Genişletilecek alanlarda da Kur'an'ın yardımı sayesinde, yerden pınarlar, nehirler çıkartılmasını istiyorlardı. Kur'an'ı ölülerine okuyarak onlarla konuşmak ve ölülerden Peygamber (s.a.v)'in doğruluğu hakkında bilgi almak istiyorlardı. Allah Teala şu ayetleri indirdi. "Eğer Kur'an ile dağlar yürütölmüş veya yeryüzü parçalanmış yahut ölüler konuşturulmuş olsaydı."

Bilindiği gibi, ayetin başında gelen 'Lev' takısı kendisinden sonra gelen cevabıyla birlikte imkansızlık belirtir.

Çağrılan ve geldikleri söylenen gizli güçler ölümler olmadığına göre melekler olmadığına da inancımız vardır. Daha önce de belirttiğimiz bu gizli güçler yalan söyleyebiliyorlar, birbirinden çelişik haberler verebildikleri gibi gayba dair nakillerde de bulunuyorlar. Onların aynı zamanda insan isimlerine benzer isimler kullandıkları iddia ediliyor. Melekler ise böyle şeyler yapmazlar. Onlar Allaha devamlı ibadette bulunan değerli varlıklardır.

﴿لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِمْ يَعْمَلُونَ﴾

"Allahtan önce söz söylemezler; ancak O'nun emri üzerine iş işlerler."

Artık geriye cinlerle şeytanlar kaldı. İslam inancı böyle bir yapıya münasıptır. Cinler ve şeytanlar gerçekten vardırlar. Varlıkları da sabittir. Her insanın beraberinde bir meleği bulunduğu gibi bir de şeytanı vardır. Bir hadiste şöyle geçmektedir. "Şeytanı olmayan hiç kimse yoktur." (Müslim)

Kur'an'ı Kerim ise şöyle buyurur..

﴿قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ وَلَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ﴾

"Yanındaki şeytan; Rabbimiz! Ben onu azdırmadım, fakat kendisi derin bir sapıklıktaydı, der." (2)

Bu konuyla alakalı, bizim düşüncelerimizi doğrular mahiyette, güzel bir gelişmede "ruh pramitleri cemiyeti" sekreteri Prof. Hasan Abdulvahhab beyin istifası ile ortaya çıkmıştır. Kendisi ruhlarla yaptığı çalışmalarını bırakıp tövbe ettiğini belirtiyor. 23 Ramazan 1379 senesinde "El-Cumhuriyye" gazetesinde yayınladığı sütunlarda şunları söylüyordu. "Ramazan ayında Allah Teala üzerime çekilmiş olan sapıklık perdesini kaldırdı. Sonunda kesin olarak şunu anladım; Gerçekte insanlar, ruh çağırma se-

1) Enbiya, 27

2) Kaf, 27

rında çağırdıkları ruhların kendi akraba ve yakın dostları olduklarını iddia ediyorlarsa da aslında onlar cinlerden ve şeytanlardan başka varlıklar değildirler. İnsanların kafalarını karıştırıyorlar. Şu anda ben hayatımın bu iğrenç dönemine veda ediyorum. Müslümanlığımı tekrardan tazeleyip imana yeniden dönüş yapıyorum. Gazetede beraber çalıştığımız arkadaşlara da 'Allaha ısmarladık' diyorum. Bu arkadaşlara karşı gönlümde daima merhamet, dostluk ve acemi hislerimi taşıyacağım. Onların basiretlerini nurlandırması, bozuk inançların sürüklediği bataklıklardan kurtarması için Allah Teala'ya bütün gücümle yalvarmaktayım."

Sonra ruh niçin çağrılır? Çağırmaktaki amaç nedir? Onlardan gaybi bir takım şeyler sorarak gayptan bilgiler almak mı amaçlanıyor?

Cinlerin, meleklerin ve diğer varlıkların mutlak gayptan haber verebileceklerini iddia edenlere aşağıdaki ayetlere bakıvermelerini tavsiye ederiz.

﴿ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنَّ أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴾

"Sonunda yere yıkılınca anlaşıldı ki, cinler gaybi bilselerdi, o küçük düşürücü azap içinde kalmazlardı." (1)

﴿ وَأَنَا لَا نَدْرِي أَشْرَأُ رِيدَ بِيَمْنٍ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ﴾

"Yeryüzünde olanlara kötülük mü murat edildi yahut Rabbleri bir iyilik mi dilemiştir, doğrusu biz bilemeyiz." (2)

﴿ قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ ﴾

"De ki: Göklerde ve yerde, Allah'tan başka kimse gaybı bilmez." (3)

1) Sebe, 14

2) Cin, 10

3) Neml, 65

﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ﴾

"Gaybın anahtarı O'nun katındadır, onları ancak O bilir." (1)

Allah Teala Peygamberinin dilinden ise şunları söylüyor.

﴿وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَأَسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسْنِيَ السُّوءُ﴾

"Eğer ben gaybı bilseydim, daha çok iyilik yapardım ve bana kötülük de gelmezdi..." (2)

Ruh çağırma islâmın kendisine karşı harp ilan ettiği kehanet kabilinden bir şey midir? Allah Resulü (s.a.v) şöyle buyuruyor. "Bir müneccime veya kahine gelip de ona soru soran ve sonra da onun söylediklerini tastik eden kişi Muhammed (s.a.v)'e inen şeyi inkar etmiştir." (Ahmet ve Hakim)

"Kahinlik yapan ya da kahine gidip ona baş vuran kişi bizden değildir." (Taberani, Bezzar)

Günümüzde yaşayan bu tür safsatalar, eski kahinliklerin biçim değiştirmiş yeni görüntüsünden başka bir şey değildir.

Şeytan ve cinlerin vermiş oldukları haberler de gayp haberleri değildir. Sadece, bazılarının bilip de bazılarının bilmedikleri nisbi verilerden ibarettir. Bu tür haberleri insanlarla beraber bulunan cinler ve insler de bilir. Onların verdikleri haberlerin, büyük bir kısmı yalan olup çok azı doğrudur. Alışkanlığın getirmiş olduğu bir gerçek olsa gerek, insan oğlu söylenen doksan dokuz yalanı unuttur, bir doğruyu hep hatırd tutar. Belki de bu doğru tesadüfi.

Ruhun çağırılmasından kasıt denildiği gibi psikolojik bir tedavi midir acaba?

Bu soruyu Ruh cemiyetinin eski sekreteri olan Abdulvehhab'a soruyoruz.

Profesör bize şu cevapları veriyor.

1) En'am, 59

2) Araf 188

Ruh pramitleri cemiyetinin zaman zaman yayınladıkları psikolojik tedavi saçmalığına gelecek olursak, onlar kuru bir vehimden öteye gitmez. Ben yaklaşık ömrümün yarısını bunlarla geçirdim. Bu güne kadar benimle birlikte gelen ve hiç bir zamanda ayrılmayan hastalığa o günlerde daha fazla mübtelaydım. Ruh Cemiyeti'nin kurucusu ve Psikoloji Bürosu'nun sahibi olarak, ilk önce kendimi tedavi etmem gerekirdi. Üzülererek belirteyim ki; kendim için hiç bir şey yapamadım." İslam Peygamberi tıbbi korunma ve tedavi için sebeplere bel bağlamıştır. Buhari'de geçen bir hadiste Allah Resulü şöyle buyuruyor. "Şifa ancak üç şeyde vardır; bal içmekte, hacamatcının bıçak vurmasında ve ateşle dağlamakta." Allah Resulü hastalığın şifasını o devrin insanların bildikleri alışılmış bir takım kalıplar içerisine hasretmiştir. O da hacamat yaptırdı. Hacamat yapmaları için başkalarına da emrederdi. Hatta bazı sahabeler hastalandıklarında onlara doktor göndermiştir. İnsanların içinde herhangi bir gizli sır var olduğu zannıyla boyunlarına astıkları muska ve boncuklara savaşı açmıştı.

Allah Resulü bu konuda şunları söylüyor. "Muska asan kişinin muradını Allah tamamlamasın. Kim, nazar boncuğu takarsa, Allah onu sağlam bırakmasın." (*Ahmet, Hakim, Taberani, Ukbe bin Amur'dan*)

"Kim ki boynuna muska asarsa Allah'a şirk koşmuş demektir." (*Ahmet, Hakim*)

Peki bu ruh çağırma olgusunun arkasında yatan sır nedir? Bu zamanda insanların bu tür şeylerle vakitlerini geçirmeleri, kafalarını meşgul etmeleri, inançlarını sarsmaları, kendilerini ciddi işlerden engellemelerinden başka birşey değil. Oysa çevremizdeki hayat, boş ve basit değil. Bir takım araştırmacılar, ruh çağırma olgusunun arkasında siyonizm parmağının olduğunu ve onların bu sayede, dünyada planladıkları amaçlara ve hedeflere ulaşma isteklerinin yattığını söylemişlerdir.

Belki Batı, aşırı maddeciliği hafifletmek aynı zamanda kendi-

lerini eğlendirmek amacıyla bu tür şeylerle uğraşabilir. Çünkü onlar boğazlarına kadar maddenin pis bataklığına saplanmışlar. Atomu parçaladıktan ve uzaya kadar çıktıktan sonra boş oyunlarla kendisini avunduran batıyı kınayamayız.

Yalnız kaçırdığımız imkanları yakalamak kervana ulaşmak hatta geçmek için tırnaklarımızla kayaları kazmaya çalışan bizlere gelince, nasıl olurda bu tür safsata ve boş uğraşlarla kendimizi meşgul edebiliriz? Oysa bizim dinimizin kendine özgü bir ruhaniyeti, inancımızın bir felsefesi ve bir imani verimliliğimiz var ki, bu da zevklerimizi gidermeye, vicdanı ve fitri duygularımızı tatmin etmeye, basiretimizi nurlandırmaya, yaratılışın, hayatın ve insanın hakikatini açıklamaya yeterlidir.

Bu şer olgunun yararlı bir tek yönü olabilir o da; hislerin algılayamadıklarını inkar eden, maddenin gerisinde yatan gerçekleri kabul etmeyen, mikroskobun görüş sahası ve laboratuvarın bilgi sahasında bulunmayanları reddeden, ruha, cine ve meleklerle hiç bir itikatları olmayan dinsiz maddeperestlerin çenelerini kapamasıdır. Acaba onlar maddi ölçülerle bahsedilen gizli güçleri bizlere açıklayabilirler mi? Hayır. Onlar bu durumla karşı karşıya kaldıklarında ya susarak ya büyükenerek ya da inkar ederek kaçamak yollar aramaya başlarlar. Mü'minlere gelince onlar, alemde görünen, görünmeyen, gizli açık ne varsa Kur'an'ın kendilerine haber verdiği hiç bir şeye kalp gözlerini kapamazlar.

﴿فَلَا أَقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ وَمَا لَا تُبْصِرُونَ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ﴾

"Görebildikleriniz ve göremedikleriniz üzerine yemin ederim ki, Kur'an şerefli bir elçinin getirdiği sözdür." (1)

ALLAH TEALA'NIN YARATTIĞI İLK KİŞİ HZ. MUHAMMED (s.a.v) Mİ?

SORU

Peygamber (s.a.v)'in yaratılan ilk kişi olduğu doğru mudur? O, nurdan mı yaratılmıştır? Kitap ve sünnetten delillerle bu konuyu açıklamanızı rica ediyorum.

CEVAP

Yaratılan ilk kişi hakkında gelen hadislerin, alimlerin tesbit ettiklerine göre sahih olmadıkları bilinen bir gerçektir. Bu hadisleri incelediğimizde birbirleriyle çeliştiklerini görebiliriz. Bir hadiste şöyle geçiyor "Allah'ın yarattığı ilk şey kalemdir." Bir başka hadis "Allah'ın yarattığı ilk şey; akıldır." Toplum arasında yaygın olan ve bilinen mevlit kıssalarında da şöyle geçmektedir; Allah Teala kendi nurundan bir parça aldı ve ona şöyle dedi; Ey Nurum! Muhammed ol. Böylece Allah'ın ilk yarattığı kişi Muhammet (s.a.v) oldu. Daha sonra aynı şekilde gökler ve yerler de yaratılmıştır. Yine bu kıssalarda geçen yaygın bir söyleniş de şudur; "Salat ve selam senin üzerine olsun Ey Allah'ın yarattığı ilk kişi." Hatta halkın bunu sanki ezandan bir parçaymış gibi ezanın sonuna ekleyerek söyledikleri duyulmuştur.

Gerçekte Allah Teala'nın yarattığı ilk kişinin Peygamber (s.a.v) olduğu kesinlik kazanmamıştır. Şayet kesinlik kazanmış olsa bile bu, onun üstünlük ve Allah katındaki şerefini daha da

artıracak değildir. Allah Teala onu Kur'an'ında överken gerçek fazilet temellerine dayanarak övmüştür. Bu konuda Allah Teala şöyle buyuruyor:

﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾

"Muhakkak sen büyük bir ahlak sahibisin." (1)

Bizim Peygamberimiz (s.a.v) Hz. Muhammed'tir, Kureyşlidir, Haşimilerdendir, dedesi Abdulmuttalip, babası Abdullah'dır. Annesi Amine'dir. O da diğer insanların doğduğu gibi doğmuş diğer insanların yetiştirildiği gibi yetiştirilmiştir. Kendisinden önceki nebiler ve resuller nasıl gönderilmişse o da aynı seçilmiştir.

﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ﴾

"Ey Muhammed! Şüphesiz, sen de öleceksin onlar da ölecekler." (2)

Diğer peygamberler kıyamet gününde nasıl sorumlu tutulacaklarsa O da diğerleri gibi sorumlu tutulacaklardır.

﴿يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ

الْغُيُوبِ﴾

"Allah Peygamberleri topladığı gün; Size ne cevap verildi? der. Onlar; Bizim bir bildiğimiz yoktur, doğrusu görülmeyenleri bilen ancak sensin, derler." (3)

Kur'anı Kerim'in bir çok yerinde Hz. Muhammed (s.a.v)'in insan olduğunu te'yit eden ayetler vardır. Birçok surelerde Allah Teala bu gerçeği insanlara bildirmesi için Peygamber (s.a.v)'ine emretmiştir.

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ﴾

1) Kalem, 4

2) Zümer, 30

3) Maide, 109

"De ki; Ben de sizin gibi bir insanım; ancak bana vahyolunuyor. " (1)

﴿قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ، هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا﴾

" De ki; Fesüphanallah! Ben peygamber olan bir insandan başka bir şey miyim?" (2)

O (s.a.v) da diğer insanlar gibidir. Tek özelliği risalet ve vahiy almış olmasıdır.

Peygamber (s.a.v) kendisinin de kul ve beşer olduğunu vurgulamıştır. Diğer dinlere mensup daha önceki insanların peygamberlerini taktis ve övgüde izledikleri aşırı tutumlarından ümmetini uyararak aynı şeylerden sakındırmıştır. "Hıristiyanların Meryem oğlu İsa'yı aşırı övdükleri gibi siz de beni aşırı övmeyin. Çünkü ben, Allah'ın kulu ve elçisiyim." (Buhari)

Peygamber (s.a.v) de diğer insanlar gibi bir beşer olduğuna göre onun, ne nurdan ve ne de değerli bir madenden yaratılması söz konusu değildir. O da insandan çıkan ince bir sıvıdan yaratılmıştır.

İşte Peygamber (s.a.v)'in yaratılış yönü bu şekildedir.

Risalet yönünü ele alacak olursak; kendisine verilen risalet Allah Teala'dan bir nurdur. Kur'an-ı Kerim bunu şu şekilde açıklıyor.

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا﴾

"Ey Peygamber! biz seni şahit, müjdeci, uyarıcı; Allah'ın izniyle O'na çağıran nurlandıran bir ışık olarak göndermişizdir." (3)

Allah Teala ehli kitaba ise şöyle sesleniyor.

1) Kehf, 110

2) İsrâ, 93

3) Ahzap, 45-46

﴿قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ﴾

"Size Allah'dan bir nur ve apaçık bir kitap gelmiştir." (1)

Ayette geçen nur, Allah Resulü'dür. Aynı zamanda Peygamber'e indirilen bu Kur'an da bir nurdur.

﴿فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا﴾

"Öyleyse Allah'a Peygamberine ve indirdiğimiz nur'a, Kur'an'a inanın..." (2)

﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا﴾

"Ey İnsanlar! Rabbinizden size açık bir delil geldi, size apaçık bir nur, Kur'an indirdik." (3)

Allah Teala Peygamberinin görevlerini şöyle belirlemiştir.

﴿لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾

"Bu, Allah'ın izniyle, insanları karanlıklardan aydınlığa çıkarman için, sana indirdiğimiz kitaptır." (4)

Allah Resulünün duası şu şekildedir; "Ey Allah'ım! Kalbime nur, kulağıma nur, gözlerime nur, saçıma nur, kemiklerime nur, sağıma ve soluma nur ver. Önümde nur ve arkamda nur kıl" (Buhari ve Müslim)

O; nur peygamberidir, hidayet elçisidir. Allah Teala bize Peygamberinin sünnetine uymak suretiyle ümmetinden olmayı nasip etsin. (Amin)

1) Maide, 15

2) Tegabun, 8

3) Nisa, 174

4) İbrahim, 1

HZ. MUHAMMED (SAV)'E PEYGAMBERLİK VERİLMEDEN ÖNCE İSLAMİYET VAR MIYDI?

SORU

Peygamberimiz'e (s.a.v) peygamberlik verilmeden önce islamiyet var mıydı? Şu ayet-i kerimenin manası nedir?

﴿ مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا لَّا نَصْرَانِيًّا، وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴾

"İbrahim yahudi de hristiyan da değildi, ama doğruya yönelen bir müslimdi; puta tapanlardan değildi." (1)

Ayette bahsedilen islam, bizim bildiğimiz islamiyet midir yoksa ondan farklı bir şey mi?

CEVAP

İslamiyet, niyet ve kalbini Allah Teala'ya teslim etmektir. Yani, dini sadece Allah'a has kılarak O'na ibadet etmektir.

Yukarda geçen ayetin manası şudur; Allah Teala tüm peygamberlerini islamla gönderdi. Onlara kitaplar indirdi. İslam, Allah'ı birlemek, ibadeti sadece O'na has kılmaktır. İşte bu, bütün peygamberlerin dinidir. Bir başkasının dini değil. Dünyada yaşayan diğer dinler ise islam ölçülerinin dışındadır. Onlar semavi değildirler. O dinler için Allah ne bir peygamber ne de her hangi bir kitap göndermemiştir.

1) Ali İmran, 67

Tüm Peygamberlere gönderilen din, İslam'dır. Bu nedenle Allah Teala Peygamberine hitapla şöyle buyuruyor.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾

"Ey Muhammed! Senden önce gönderdiğimiz her peygambere; Benden başka ilah yoktur, bana kulluk edin, diye vahyetmişizdir." (1)

Demek ki her peygamber şu davetin aslına uygun olarak gelmiş; Allah'a ibadet, tağutlardan sakınmak,

﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾

"Doğrusu Allah katında din; İslam'dır." (2)

Allah katında İslam'dan başka din yoktur.

﴿وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ، وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

"Kim islamiyetten başka bir dine yönelirse, onunki kabul edilmeyecektir. O, ahirette de kaybedenlerden-dir." (3)

Nuh (a.s)'un da kavmine şöyle dediğini görüyoruz.

﴿فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجَرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾

"Eğer yüz çevirirseniz bilin ki, ben sizden bir ücret istemiyorum. Benim ecrim Allah'a aittir. Müslümanlardan olmakla emrolundum." (4)

1) Enbiya, 25

2) Al-i İmran, 19

3) Ali İmran, 85

4) Yunus, 72

Hız. İbrahim;

﴿إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمَ قَالَ أَسْلَمْتُ لَرَّبِّ الْعَالَمِينَ، وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبَ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ﴾

"Rabbi Ona; teslim ol, buyurduğunda; Alemlerin Rabbine teslim oldum, demişti. İbrahim bunu oğullarına vasiyet etti. Yakup da; Oğullarım! Allah dini size seçti, siz de ancak O'na teslim olmuş olarak can verin, dedi." (1)

Hız. Musa kavmine şöyle sesleniyor

﴿يَا قَوْمِ إِن كُنتُمْ آمَنتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُسْلِمِينَ﴾

"Musa; Ey Milletim! Allah'a inanıyorsanız ve teslim olmuşsanız O'na güvenin, dedi." (2)

Hız. İsa'ya inanan Havariler de şöyle söylemişlerdi.

﴿آمَنَّا بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ بَأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾

"...Biz Allah'ın yardımcısıyız; Allah'a inandık, O'na teslim olduğumuza şahit ol." (3)

Fravun'un sihirbazları iman ettikten sonra.

﴿رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ﴾

"Rabbimiz! Bize sabır ver ve canımızı müslim olarak al." (4) demişlerdi.

Hız. Süleyman Sebe Melikesi Belkıs'a bir mektup gönderdiğinde besmeleden sonra şöyle diyordu.

1) Bakara, 131-132

2) Yunus, 84

3) Ali İmran, 52

4) Araf, 126

﴿أَلَا تَعْلُو عَلَى وَأَتُونِي مُسْلِمِينَ﴾.

"Sakin bana karşı başkaldırmayın ve teslim olarak gelin." (1)

İslam tüm peygamberlerin dinidir. Aynı zamanda tüm peygamberler, içinde yaşadıkları toplumu islama davet etmişlerdir. Hz. Muhammed (s.a.v), bu dini tamamlamak ve kamil bir şekle ulaştırmak için gönderildi. Allah Resulü bu gerçeği şu şekilde izah ediyor. "Ben, güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim." (Ahmet, Buhari ve Hakim) Hz. Muhammed (s.a.v), daha önce gönderilen dinleri tamamlamak ve onları ekmel bir şekle sokmak, önceki peygamberlere verilen kitapları doğrulamak amacıyla gönderilmiştir.

İslam, tüm peygamberlerin dinidir. İbrahim (a.s) hakkında onun yahudi veya hristiyan olduğunu söylemek ne kadar garip bir şey değil mi?

﴿مَا كَانَ إِبْرَاهِيمَ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾.

"İbrahim, yahudi de, hristiyan da değildi. Ama doğruya yönelen bir müslimdi; Puta tapanlardan değildi."

(2)

O, hanif dinine mensuptu. Dolayısıyla İbrahim (a.s) bizim müslüman olarak isimlendirebileceğimiz bir peygamberdir. O, her hangi bir dine mensup olamaz. Bu nedenle Allah Teala dinimize İslamdan başka bir ad verilmesini istememiştir. Bu din semavidir. Allah Teala onu kullarına hidayet olsun diye indirmiş, peygamberlerini de bu dinle göndermiştir. Hristiyanların kendi dinlerini 'Mesihlik' diye isimlendirdikleri gibi müslümanlar da kendi dinleri olan islamı 'Muhammedilik Dini' diye isimlendiremezler.

1) Nemi, 31

2) Ali İmran, 67

İslam, bütün peygamberlerin ortak olduğu genel bir din statüsündedir.

﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ﴾.

"Allah, Nuh'a buyurduğu şeyleri size de din olarak buyurmuştur. Ey Muhammed! Sana vahyettik; İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya da buyurdu ki; Dine bağlı kalın, onda ayrılığa düşmeyin."

Demek ki İslam, tüm peygamberlerin kendisiyle gönderildiği faziletlerin, ahlak prensiplerinin ve inançların toplandığı bir merkez konumundadır. Aynı zamanda da bütün peygamberlerin nehyedildiği yasakların daha doğrusu haramların ortak bir merkezidir.

Ayrıca peygamberlere gönderilen dinlerin şer'i hükümlerinde bir öncekinin bir sonrakine göre farklılık arzeden yönleri vardır. Bu şer'i hükümler asırların, zamanların, ortamların ve toplumların değişmesiyle değişiklik göstermişler.

﴿لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا﴾.

"Her biriniz için bir yol ve bir yöntem kıldık..." (2)

Bu sebeple bir peygamberin şeriatında haram olan bir şey diğer bir peygamberin şeriatında helal olabiliyordu. Örnek olarak Hz. İsa'yı verebiliriz. Kur'an Hz. İsa hakkında şöyle diyor.

﴿وَلَا حِلَّ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ﴾.

"Benden önce gelen Tevrat'ı tastik etmekle beraber size yasak edilenlerin bir kısmını helal kılmak üzere, Rabbinizden size bir ayet getirdim. " (3)

1) Şura, 13

2) Maide, 48

3) Ali İmran, 50

İslam şeriatı önceki dinlerin şariatlarını neshetmiştir. Onlardan geriye yararlı yönleri kalmış, eksik ve hurafe yönlerini de yine Peygamber (s.a.v)'le son şeklini alan dinimiz düzeltmiştir. Sonuç olarak, İslam dini tüm zaman ve mekanlarda geçerliliğini koruyabilecek genel ve ebedi bir şariat getirmiştir.

ÖLÜMÜN SIRRI

SORU

Ölümdeki hikmeti ve insanın niçin öldüğünü açıklamanızı rica ediyorum. Bir arap gazetesinde ninesini ve yakın arkadaşını kaybetmiş bir yazarın makalesini okudum. Bu yazar, hayatta belli bir devre kalındıktan ve onun tüm imkanlarından yararlanıldıktan sonra insanın ölmesini kabullenemiyor. Ölümün gerisinde her hangi bir hikmetin olduğunu da düşünmüyor. Ecelleri geldiğinde ölüme razı olup, onun Allah Teala'nın bir sünneti olduğunu kabul eden avam tabakasından insanlara karşı bütün gücüyle saldırıyor. Bu tür inançların saçmalıktan ibaret felsefeler olduğunu ileri sürüyor.

CEVAP

Bu konuda saçmalayan biri varsa o da; ahmak ve mağrur olan bu yazarın ta kendisidir. Sözünü ettiğiniz yazarın bu şekilde düşünmesi, küçük olaylar karşısında dayanıksızlığını ve karakterinin zayıflığını gösterir. Daha büyük olaylar karşısında nasıl dirençli olabilir? Sathi düşünceli bir insan. Olayların yüzeyine bakıp karar veren bir tip. İçeriğe önem vermiyor, meselelerin künhüne inemiyor. Ne hayat ne felsefe ne de din hakkında her hangi bir bilgisi yok.

Şayet hayatın mantığını kavramış olsaydı avam tabakasındaki

insanların inandıklarına o da inanacak, hayatın kazandırdığı tecrübeyle ölümün, hayatın kaçınılmaz bir gereği olduğunu o da anlamış olacaktı. Nasıl ki bahçıvan ağacın diğer kısımlarının yaşaması için bazı dalları budayıp kesiyorsa ölüm de buna benzer şekilde toplumun diğer fertlerinin yaşayabilmesi için bir kısım insanları alıp götürüyor. Bu, hayatın bir kanunudur. Şayet bu kanun olmasaydı analar en değerli evlatlarını ve ciğerparelerini toplumun yaşaması ve ayakta kalması için savaş meydanlarına sürüp ölmelerine, şehit düşmelerine razı olmazlardı. Onların ölümleri sayesinde toplumun geri kalan fertleri yaşama imkanı kazanır, aynı zamanda toplumun değer ölçüleri canlarını feda eden civanmertlerin sayesinde yaşayabilir.

Şayet yazar, dinin mantığını anlamış olsaydı, ölüm gerisinde mükelleflik sırtının yattığını anlardı. İnsanın ölüm nedeniyle geçici dünyadan, ebedi olan dünyaya hazırlık yapması gerektiğini kavrayabilirdi.

﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَلْوَكُمْ أَيْكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾

"Amel bakımından hanginiz daha üstünsünüz, diye, sizi denemek için hayatı ve ölümü yaratan odur." (1)

Şayet dinin mantığını kavramış olsaydı ölümün bir takım cahil ve sapık insanların anladığı gibi, yok olmaktan ibaret olmadığını bilebilirdi. Ölüm, bir halden diğer bir hale, bir tavırdan başka bir tavra, bir alemden başka bir aleme geçmek demektir. Bu konuda Ömer bin Abdulaziz şöyle buyurur.

"Siz ebed için yaratıldınız. Bir alemden diğer bir aleme geçiyorsunuz, o kadar."

Şair de şöyle demiştir;

Ölüm fani bir menzilden, ebedi bir menzile, yapılan bir göçtür.
(Şiir)

Eğer yazar birazcık olsun felsefe mantığını bir kenara bıraksaydı, önemli statüye sahip ölümün hikmetini kendine defalarca

sorardı. ölümde yatan sırrı, gün ışığından daha açık bir şekilde önünde bulurdu. insanların üzerine ölüm yazılmasaydı dünyanın durumu ne olurdu? Neslin devam ettiğini varsayalım aradan bir müddet geçince kabarık bir nüfus patlaması meydana gelecektir. Ölüm olmadan binlerce hatta milyonlarca senenin geçtiğini bir düşünün o zaman durum ne olacak?

Ben şöyle düşünüyorum; durum yukarıda anlattığımız gibi olsa her halde ülkenin ileri gelenleri bir araya gelip diğer insanların yaşaması ve hayatlarını devam ettirebilmeleri için içlerinden bazılarını öldürmeleri gerektiğini söyleyeceklerdi. Peki öldürülmesi gereken insanların seçimi ve belirlenmesi nasıl yapılacak? Her aile kendi içlerinden bir kaç kişi vermek zorunda mı kalacak? Yoksa seçim yapılacak aileye mensup olmayan biri mi istenen sayıdaki kişileri seçip ayıracak? Eğer böyle değilse bu seçim kur'a ile mi yapılacak? Yaratılış gereği olarak insan, ölümü kabullenmediğine göre bu seçim işi nasıl gerçekleştirilebilecek?

Dolayısıyla ecel insanı bu tür zorluklardan kurtarır ve rahatlatır. Bu da insanlar için en hayırlı olanıdır. Çünkü ölüm, hayatın devamı için zorunludur.

Ahlak ve felsefe uzmanı Ahmet bin Muhammed Miskeveyh 'Tehzib-i Ahlak' adlı kitabında ölümün hikmetlerine binaen şunları söylemiş.

"Bizden önce yaşamış atalarımız ölmeseydi biz var olmayacaktık. İnsanlar ölmeseydi bizden önceki nesiller baki kalırdı. İnsanda fitri olarak bulunan üreme olmasaydı her doğan baki kalacaktı. Dolayısıyla yeryüzü kendilerini taşımaya müktedir olmayacaktı. Bu konuyu söyleyeceğim şu sözlerden anlamayabilirsin; Dört yüz sene önce dünyaya gelmiş ve hala günümüze kadar yaşamakta olan bir insan düşün, kendisi tanınan kimselerden, Ali bin Eb-i Talip gibi tanınan evlatları olsun, peşi sıra hiç bir evladı ölmeden üreye üreye günümüze kadar varlıklarını devam ettirsinler. Bu ailenin o günden bu güne kadar nüfusu ne kadar olacak? Şayet sayacak olsan on milyondan fazla olduğunu görecek-

sin. Ama kendilerine ölüm taktır edildiğine göre kimi ölecek kimi öldürülecek geri kalanları bir hesaplamaya tabi tutacak olsan kalanların ikiyüz binin biraz üstünde olduğunu görebilirsin. Şayet dünyanın doğusuna ve batısına insanlar hiç ölmeden dağılmış olsalardı onları hesaplamak ve sayılarını taktir etmek kesinlikle mümkün olamayacaktı. Yeryüzünün kapladığı alanı hesaplamaya kalksan ne kadar mahdut sınırlara sahip olduğunu görebilirsin. İnsanlar hiç ölmeden dünyada ebedi kalsalar yan yana gelerek dizilmiş olmaları halinde bile yeryüzüne sığmalarını sağlayamayacaktır. Ne hareket alanı ne çalışma alanı ve ne de gezme alanı kalır. Bütün bu söylediklerimiz dünyanın kısacık bir zamanı için geçerli olan bir durumdur. Peki zaman uzasa da insanlar hiç ölmeden diri kalsalar ne olur? Hayatta ebedi kalmayı isteyen, ölümü hoş karşılamayan, ölümsüzlüğün de mümkün olabileceğini düşünüp buna bel bağlayan insanın bu düşüncesi onun cahilliklerinden ve ahmaklığından kaynaklanmaktadır. Halbuki ilahi adalet ile meydana gelen sonsuz hikmet işlerin en doğrusudur. Ölümden kaçmanın hiç bir çaresi yoktur. Ölüm ardında hiç bir başka gayenin amaçlanmadığı var oluşun bir neticesidir. Ölümden korkan; yaratıcı ve hikmet sahibi olan yüce varlığın adaletinden korkuyor demektir. Hatta, O'nun cömertlik ve kereminden korkuyor demektir.

Tüm yönleriyle gün ışığı gibi açığa çıkmıştır ki, insanların çoğu tarafından zannedildiği gibi ölüm, çirkin bir şey değildir. Ölümden korkan kişi ya ölümün ne olduğundan habersiz ya da kendinden habersizdir. Daha önceki söylediklerimize bakılırsa, şunu açıkça görebiliriz; ölümün aslı ruhla bedenın birbirinden ayrılmasıdır. Bu ayrılış gerçekleşirken ruhun yapısı bozulmaz. Sadece bedenle ruhun terkihi bozulur o kadar. insanın aslı olan ruh, varlığını insanın bedeni hayatta iken koruduğu gibi, bedenın yok olup gitmesinden sonra da aynı şekilde varlığını korur." (*Tehzib-i Ahlak Ahmet bin Muhammet Miskeveyh 215, 216*)

Bu soruda bahsi geçen yazarın ölüm hakkındaki bazı düşüncelerini, Miskeveyh ölümün sırları hakkındaki bahsinde dile getir-

miştir. Konuyla alakalı olarak Miskeveyh kitabında daha tafsilatlı bilgiler anlatmıştır dileyen bu konuyu oradan araştırıp öğrenebilir.

Gazetelerde yazarlık yapıp ta kendi görüşlerini belirten yazarların çoğunun ne yazdıkları konuda okumuşlukları vardır ne de o konuda her hangi bir bilgi sahibidirler. Kör kimselerin çizdiği yollara sapanlar muhakkak yollarını kaybeder.

Nineleri öldü diye yaka paçasını yırtıp da ortalığı velveleye veren insanların kendilerini veya evlatlarını Allah yolunda ya da şerefleri uğruna savaş alanlarına göndermeleri beklenebilir mi? Onlar Allah yolunda kurban vermenin sadece aptalların bir felsefesi olduğuna inandıkları müddetçe hiç bir zaman ne Allah adına ne de şerefleri uğruna canlarını veremezler.

YENİ BİR EVE TAŞINIRKEN KURBAN KESMEK

SORU

Bazı insanlar yeni bir eve taşındıklarında kurban kesmeleri gerektiğine inanırlar. Şayet böyle yapmazlarsa bunun yerine o eve cinlerin musallat olacağına ve eve taşınan kişiye de eziyet edeceğine inanırlar. Bu doğru mudur?

CEVAP

Gerçekte, bir çok insanın bu alemdeki gözle görülmeyen varlıklar hakkındaki düşünceleri çok çeşitlilik arzeder. Bazıları cinlerin varlığı hakkında aşırı giderken bazıları da yokluğu hakkında aşırı giderler.

Cinlerin varlıklarına inanmayan ve kabul etmeyenlerin bu tavırları, sadece ve sadece hissedilebilir, gözle görünür şeylere inanmalarından kaynaklanmaktadır. İşte bu, aşırılıktır.

Yukarıdakilerin tersine bir de cinlerin varlığında aşırı gidenler var ki bunlar da büyük ve küçük her şeyde cinlerin varlığına inanırlar. Onların kafalarındaki cin anlayışına göre her yerde hatta kapı eşiklerinde, gece karanlığında, gündüz akla gelebilecek her köşe başında cin var. Hatta onlara göre cinler sanki bu aleme hükmeden varlıklardır.

İşte bu da, bir aşırılıktır. Hem de islamla çelişmektedir.

İslam, vasat bir dindir ve cin konusunu kendine has bir şekilde açıklamıştır. Onların yaşadıkları alemlerden bilgiler vermiştir.

Cinlerin mescitlere geldiği ve çağrıldığı konusunda tevatür derecesinde haberler vardır. Bu haberler günümüze kadar halk arasında yayılmış, kuşaklar boyunca da intikal etmiştir. Ruh çağırıldığını söyleyenlerin hepsinin, artık ruh değil de cinleri çağırdıkları ortaya çıkmıştır. Cin vardır. Varlığında şüphe yoktur.

Cinlerin bu dünyaya hükmedip, her şeyi kendi etkileri altında bulundurmaları hatta, yeni bir eve göçerken kurban kesilmediği takdirde cinlerin oraya musallat olup ev sahibinin hayatını kendisine zehir edeceği inancına gelecek olursak, bu konuda ne bir vahiy gelmiştir ne de dini bir doğruluk yamı vardır. Bu tür konular gaybla alakalıdır. Dolayısıyla onlar hakkında hüküm vermek ve bilgi ileri sürmek doğru olmaz. Bu konularda Peygamber (s.a.v)'den gelen haberlere dayanarak konuşmak gerekir. Ondan varit olmayan haberlerin aslı astarı kesinlikle olmaz.

Buradan hareketle, yeni taşınan bir kişinin kurban kesmesi hakkındaki sözüne gelince, bunun hiç bir dayanağı yoktur. İslamda kurbanın kesileceği yerler bellidir. Mesela, kurban bayramlarında, haç menasıkı sırasında yapılan cezaların karşılığı, akika gibi belli münasebetler için kesilir.

NAZAR BONCUĞU, MUSKA, SİHİR VE OKUMA İLE TEDAVİ

SORU

Ben şu anda yirmi yedi yaşında bir gencim. Bir genç kızla evlendim. Evliliğimizin üzerinden yaklaşık bir sene kadar geçti. Çok mutluyduk. Birden bire hanımda garip birtakım haller görünmeye başladı. Bu olaydan sonra, evimizin sakin ve durgun genel havası, kasırgalara ve fırtınalara dönüştü. Evimizin havası gereksiz tartışmalar ve konuşmalarla dolmaya başlamıştı. Ben de düşündükçe düşünüyordum. Fakat düşünmek pek fayda sağlamıyordu. Belli bir sıkıntı devresinden sonra, akrabalarım ve yakınlarım bana bazı tavsiyelerde bulundular. Arız olan bu hastalığı bir şeyhe göstermem hususunda bana çevremden baskılar yapıldı. Şeyhe gittiğimiz de benim hanıma şunları söyledi; "Senin başına bir cin musallat olmuş. On gün boyunca üzerine bu verdiğim şeyler okunacaktır. Bu zaman tamamlandıktan sonra, boynuna asmak için bir muska hazırlayacağım." Bundan sonra şeyh hemen işe koyuldu. Kararlaştırdığı zaman geçti ama benim hanımda iyileşme belirtileri görülmedi. Aksine daha önce nasıl idiyse öyle kalmıştı. Bu konudaki görüşlerinizi öğrenmek isterim. Bu yapılanların dinde aslı astarı var mı? Yoksa bunlar hile, düzenbazlık ve sahtekarlık işleri mi?

CEVAP

Bir çok hadis, müslümanlara bu tür işlerle uğraşmayı yasaklamıştır. Bu gibi işlere, tedavi amacıyla güvenilmesini şiddetle nehyetmiştir. İslam onları 'muska' diye isimlendirir. İnsanlar hazırladıkları muskaları hastalıkları gidermek, göz değmesinden korumak ve buna benzer şeyler için çocuklarının boyunlarına asarlar. Peygamber (s.a.v) bunu, şu şekilde belirtmiştir. "Üfleme, muska ve tıvle şirktir." (Ahmet, Ebu Davut, Beyhaki, Hakim)

Hadiste geçen rukye (üfleme); anlaşılmaz şeyleri kişinin üzerine okumaktır. Bu şekilde yapılan rukye, yasaklanmıştır. Yapılması caiz olan rukye ise; Hz. Peygamber (sav)'den rivayet edilen dualarla yapılandır. Mesela; "Ey insanların Rabbi olan Allah'ım zorlukları gider. Sen şifa verensin şifa ver. Senden başka şifa veren yoktur. Hiç bir hastalık bırakmayacak gibi şifa ver." (Ahmet, Buhari)

Alimler rukye (üfleme)'nin üç şart dahilinde caiz olabileceğini söylemişlerdir.

- 1) Allah Teala'nın isimlerinin söylenmesi
- 2) Manasının anlaşılır olması ve okunan şeylerin arapça olması.
- 3) Şifanın, bu okunan şeyden değilde Allah'dan geleceği inancıyla okunması.

İnsanın şifa amacıyla astığı veya taktığı herşey islam tarafından yasaklanmıştır.

On kişiden oluşan bir heyet biat etmek üzere Allah Resulünün yanına gelmişti. Allah Resulü dokuzuyla biatlaşmış onuncu kişiye gelince elini çekmişti. Sebebi sorulunca da onun elinde nazarlık olduğunu söylemişti. Bunun üzerine o kişi, nazarlığı alarak parçalamış ve sonra da Allah Resulü ile biatlaşmıştır. Bunun üzerine Allah Resulü "kim muska (nazarlık) takarsa şirk koşmuştur" diye buyurmuştur. Hadis muskayı asıp da kalbini ona bağlayanları kastetmektedir. İmam Ahmet bin Han-

bel İmran bin Husayn'den şu şekilde rivayette bulunmuştur; "Peygamber (s.a.v) bir adamın kolunda altından bir bilezik görünce onun ne olduğunu sordu. Adam da; omuzundaki bir hastalıktan dolayı taktığını söyleyince Allah Resulü şu cevabı verdi; ama bu, senin hastalığını daha fazlalaştırır. Çıkar onu, şayet bu senin üzerinde iken ölecek olursan ebediyyen felah bulamazsın."

Tüm bunlardan dolayı gerek sahabe gerekse tabiin muskayı şiddetle yasaklamış ve protesto etmiştir. Hatta Huzeyfe, bir adamın üzerinde bu muskadan görünce ona Allah Teala'nın şu ayetini okumuştur.

﴿وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ﴾

"Onlar müşrik olmadan Allah'a iman etmezler" (1)

Said bin Cabir şöyle demiştir "Kim bir kimsenin boynundan muskayı çıkarıp da atarsa köle azat etmiş gibidir" Tabiinin ileri gelenlerinden İbrahim Nehai'de "Sahabeler ister Kur'an ayetlerinden olsun ister başka şeylerden olsun muska takmayı hoş karşılamazlardı." demiştir. Yani, Kur'an ayetlerini muska olarak takanları sahabeler hoş karşılamazdı. Bazı alimler bu tür muskalara ruhsat verirken bazıları da yasaklamıştır. Tercih edilen ise; Muskanın bütün türlerinin yasak sayılmasıdır. Çünkü itibar edilen deliller bunu gösteriyor.

1) Yasaklayıcı olarak gelen hadislerin tümü, genel bir yasaklayıcılık özelliğine sahiptir. Muskaların bir türünü yasaklayıp da diğer bir türünü caiz görmemiştir. Mesela, Allah Resulü (s.a.v) muska takan adama kızdığında onda Kur'an ayetlerinin yazılı olup olmadığını sormamıştır. Muskayı muska olduğundan dolayı yasaklamıştır.

2) Günahlara sebep olacak yolları engellemek: Bugün Kur'an ayetleri yazılı muska takan bir kimse yarın başka şey yazılı muskalar takmaya başlar. Bunu gören bir kimse onun, Kur'an muskası mı yoksa başka bir muska mı olduğunu nereden bilecek.

3) Zira Kur'an ayetli muskaları taşımak Kur'an'ın değerini düşürür. Çünkü kişi ister istemez necis yerlere girecek, cünüp olacağı günler olacaktır. Kadınlar ise ay başı geçirecekleri için onların da üzerlerinde taşımaları pek uygun olmayacaktır.

Gerçek şu ki, muska takmak kesinlikle yasaklanmıştır. Allah Resulü, muska taşıyanlara 'bedduada bulunarak şöyle demiştir "Muska taşıyanın Allah muradını tamam etmesin. Kim de nazar boncuğu takarsa Allah huzurlu bir şekilde yaşatmasın"

İslamın prensibi budur. Bu soruyu yönelten kardeşimizin, hemen hanımını alıp bir doktora götürmesi gerekir. Hanımını götüreceği doktor ya kardeşimizin hanımını tedavi edecek ya da onu, bu alanda kendisinden daha uzman birine gönderecektir. Görüldüğüne göre hanımı psikolojik bir hastalığa yakalanmış. Belki de sara hastalığına. Bu hastalığı onu tedavi edebilecek bir doktora göstermek gerekir. Alah Resulü (s.a.v) buyuruyor ki, "Ey Allah'ın kulları! tedavi olunuz. Allah tedavisi olmayan hiç bir hastalık koymamıştır." (*Ahmet, Sünen sahibi, İbni Mace ve Tirmi, Tirmizi bu hadisin sahih ve hasen olduğunu söylemiştir.*)

Sahihi Buhari'de Peygamber (s.a.v)'den şöyle bir hadis rivayet edilmiştir. "Şifa üç şeydedir; bal içmekte, hacamat yaptırmakta ve ateşle (yarayı) dağlattırmaktadır." Yoksa şifa ne muskada ne okuyup üflemede ve ne de bunlara benzer diğer şeylerdedir. Peygamber (s.a.v) hastalıkların tedavisini tabii tedavi şekilleriyle birlikte söylemiştir. Bunların hepsi de tıbbın genel tedavi yöntemlerini içerir. Tıpta tedavi, tıp ilaçlarını enjektörle ve ağız yoluyla alarak, cerrahi tedavilerde ameliyata başvurarak ve günümüzdeki gibi fizik tedaviye başvurularak şifa elde edilebiliyor. Tüm bu tedavi metodları, islamın kabul ettiği ve Peygamber (s.a.v)'in meşru olarak benimsediği gerçeklerdir. Allah Resulü kendisi de tedavi olmuş, hacamat yaptırmış, sahabelere doktor göndermiştir. Aynı zamanda sahabelerine ve ümmetine de tedavi olmalarını emretmiştir. Bizim için en faydalı olanı da; Allah Resulünün sünnetine uymak ve bu tür meselelerde sebeplere tutun-

maktır. Yukarıdaki soruyu yönelten kardeşimizin de dediği gibi bunlar sahtekarlık işlerinden başka birşey değildir.

Allah'tan tek dileğimiz, bizi kendi rızasına ulaşmakta muvaffak kılmasıdır. İşlerimizde bizleri başarılı kılmasıdır. Dinde bizi fakih kılsın ki, bu sayede dosdoğru olan yolu ve sırat-ı müstakimi bulabilelim. Doğrusu Allah herşeyi işitendir, bize yakındır.

İNSANLARIN HIZIR (a.s) HAKKINDAKİ ŞÜPHELERİ

SORU

Hızır kimdir? Nebi mi yoksa veli mi? İçinde salih insanların da bulunduğu bir çok kimse Hızır'ın günümüze kadar yaşadığını söylemekte. Bazı salih insanlar onunla görüşmüş ve hatta onunla sohbet dahi etmişler. Şayet yaşıyorsa nerede yaşıyor? Niçin ortaya çıkıp da özellikle bu zamandaki insanlara ilmiyle yardım- larda bulunmuyor? Sizden tatminkar açıklamalar vermenizi rica ediyorum.

CEVAP

Hızır, Allah Teala'nın Kehf suresinde anlattığı gibi salih bir insandır. Hz. Musa, onunla dostluk kurmuş ve ondan ilim öğrenmiştir.

Hızır, Hz. Musa ile dostluk kurarken, O'na bir takım zorluklara karşı sabretmesi gerektiğini şart koşunca Hz. Musa bunu kabul etmişti. Bunun üzerine Hızır

"...bilgice kavrayamadığın bir şeye nasıl dayanabilirsin? dedi." (1)

Yine de bir süre beraber arkadaşlık etmişlerdir.

Hızır, Allah'ın kendisine katından rahmet ve ilm-i ledün verdiği bir kimsedir. Hz. Musa ile birlikte yola çıktılar. Bir gemiye bindiklerinde Hz. Musa, Hızır'ın gemiyi deldiğini görmüş ve şöyle demişti.

"Sen gemide bulunanları batırmak için mi deldin?"

Musa (a.s) Hızır'ın davranışlarını gayet tuhaf karşılayınca o da yaptığı işlerin sebeplerini açıklamıştı.

﴿وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي، ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا﴾

"Ben bunları kendiliğimden yapmadım. İşte dayanamadığın işlerin iç yüzleri budur." (1) Yani bunları, Allah'ın emirleri doğrultusunda yaptım.

Bazı insanların Hızır hakkındaki sözlerine gelince onlar; Hızır'ın, Hz. Musa ve Hz. İsa döneminden Hz. Muhammed (sav) kadar yaşamış olduğunu, günümüzde de hala yaşadığını ve kıyamete kadar da yaşayacağını söyler dururlar. Onun falan kimseyle karşılaştığını, falancaya hırka giydirdiğini ve falancalara da söz verdiğine dair çeşitli hikayeler, masallar ve rivayetler anlatırlar. Hatta Allah Teala'nın Hızır'ı yeryüzüne yetkili bir kişi olarak indirdiğine dair uydurma efsaneler dahi anlatırlar.

Onların iddia ettikleri gibi Hızır'ın yaşayıp yaşamadığına dair kesin deliller mevcut değildir. Hatta yaşamadığına dair rivayetler vardır. Hızır (a.s)'in yaşamadığına dair Kur'an'dan, sünnet'ten, mantıki delillerden, ve muhakkik alimlerin icmalarından deliller vardır.

İbn-i Kayyım'ın "Menâr munîf fi hadis-i sahih ve zâif" adlı kitabında bu konuyla ilgili paragrafları nakletmekle yetineceğim.

İbn-i Kayyım kitabında dinde asla kabul görmeyen mevzu hadislerin tesbit edilmesine dair kuralları sıralamıştır. Bu kurallar ve kaidelerden bir tanesi şöyledir. "Hızır (a.s) hakkında ve onun yaşadığına dair rivayet edilen bütün hadisler yalandır. Hayatta

olduğuna dair tek bir hadis bile mevcut değil. Bu uydurma rivayetlerden bazıları şunlardır: Allah Resulü mescitte iken bir takım sesler duyuldu. Bunun üzerine sahabeler sesin geldiği tarafa kalkıp baktıklarında Hızır'la karşılaştılar.

Başka bir hadis: "Hızır ve İlyas her sene bir araya gelip buluşurlar." Ve yine bir hadis daha: "Cibril, Mikail ve Hızır Arâfat'ta buluşurlar!"

İbrahim Harbi'ye, Hızır'ın hayatta olup olmadığını sorduklarında, O şöyle cevap vermişti. "Bu tür şeyleri insanlar arasına şeytandan başka kimse atmaz." İmam Buhari'ye de Hızır ve İlyas'ın yaşayıp yaşamadıkları sorulunca O da şu cevabı vermişti. "Bu nasıl olur? Allah Resulü şöyle demektedir: "Yüzsene içinde bugün yer yüzünde bulunan hiçbir kimse kalmayacak."

(Buhari ve Müslim) Buhari ve İbrahim Harbi dışında daha bir çok alim bu mesele hakkında yöneltilen sorulara Kur'an-ı Kerim'den şu ayetlerle cevap vermişlerdir:

﴿وَمَا جَعَلْنَا الْيَشْرَ مِنْ قَبْلِكَ الْخَالِدِينَ﴾

"Ey Muhammed! Senden önce hiç kimseyi ölümsüz kılmadık. Sen öleceksin de onlar baki mi kalacaklar?"

(1)

Şeyhu'l İslam İbn-i Teymiyye'ye bu konu sorulduğunda şu cevabı vermiştir. "Şayet Hızır yaşamış olsaydı Peygamber (s.a.v)'in yanına gelir onunla birlikte cihat eder ve ondan ilim öğrenirdi. Bedir gününde Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuşlardı "Yarabbi eğer Sen bu (Mücahitler) grubunu helâk edersen artık yeryüzünde sana ibadet eden kalmaz." Bu kimseler yaklaşık üç yüz on üç kişiydi. İsimleriyle ve babalarıyla ve hatta kabileleriyle tanınmaktaydılar. Peki Hızır nerede?

Kur'an, Sunnet ve muhakkık alimlerin görüşleri, Hızır (a.s.)'in hayatta olmadığını gösteriyor.

Kur'an şöyle diyor: "Ey Muhammed! Senden önce hiç kimseyi ölümsüz kılmadık. Sen öleceksin de onlar baki mi kalacaklar."

Eğer Hızır (a.s) bir beşerse, ebedi olması imkansızdır. Çünkü Kur'an ve Sünnet beşerin ebedi kalmasını kabul etmiyor. Şayet Hızır yaşıyor olsaydı Peygamber (s.a.v)'in yanına gelmesi ve O'nunla birlikte olması beklenirdi. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur "Şayet Musa yaşamış olsaydı bana tabi olmaktan başka bir şey yapamazdı." (Ahmet bin Hanbel, Cabir b. Abdul- lah'dan rivayet etmiştir.) Şayet Hızır (a.s) bir peygamberse Hz. Musa'dan daha faziletli olamaz, yok eğer veli ise o zaman da Hz. Ebu Bekir'den daha faziletli olması beklenemez.

Peki iddiada bulunanların söyledikleri gibi, Hızır (a.s)'ın uzun asırlar boyunca dağlarda, çöllerde ve kurak arazilerde yaşamasının sırrı ne olabilir? Bunun gerisinde ne akli ne de dini hiç bir fayda yoktur. İnsanlar daima garip, tuhaf, hikayelere ve masallara meyilli varlıklardır. Kendi zihni tasavvurlarından çıkardıklarına dini içerik kazandırırılar. Tabi bu tür hikaye ve masallar basit insanlar nazarında oldukça ilgi ve alaka görür. Sonra da bunların dinden olduğunu savunmaya başlarlar. Oysa bu tür uyduruk rivayetlerin ve hikayelerin dinde hiç bir yeri yoktur. Hz. Hızır hakkında anlatılan hikayeler mesnetsiz ve asılsız, uydurma hikayelerden ibarettir.

Hızır nebi midir, veli midir? Sorusuna yanıt verecek olursak, Alimler bu meselede ihtilaf etmişlerdir. Ama en belirgin görüş onun nebi olması tarafındadır. Kehf suresindeki ayet de onun nebi olduğuna delildir.

﴿وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي﴾

"Ben bunları kendiliğimden yapmadım"

Bu ayetler onun peygamber olduğuna delildir. Çünkü O bunları kendiliğinden değil de Allah'ın emri doğrultusunda yapmış. Yani Allah kendisine vahyetmiştir. En tercihe şayan görüş, O'nun nebi olması yönündedir.

İLÂHÎ ADALET ve RIZIKLARDAKİ FARKLILIK

SORU

Birkaç gündür beni rahatsız eden bir problemi size arz etmek istiyorum. Şeytan içime bir vesvese soktu. Düşüncelerimde ilahi adelet hakkında bir takım şüphelerin oluştuğu değişik şekiller meydana gelmeye başladı. Kendi kendime soruyorum; neden Allah Teala bazı insanları zengin bazılarını fakir yaratmış? Beni ilahi adalet hakkında şaşırtan bu sorular şaşkınlığa ve dalalete sürükledi. Namazı bıraktım. Sonunda kendime geldim fakat, bu sefer de içimde bir sıkıntı var. Daha önceden düşüncemin ve vesveselerin bıraktığı şüphe ve üzüntüleri hala hissetmekteyim.

Tekrardan önceki kuvvetli inancıma kavuşmak ve lanet şeytanın sarsıntılarından kendimi kurtarmak için ne yapabilirim?

CEVAP

Mü'min bir insan zaman zaman vesveselere maruz kalabilir. İçinde bir takım anlaşılmaz sesler duyabilir. Ancak gerçek iman ve yakın sahibi bir kimseyse ve aynı zamanda Allah Teala'ya samimi bir bağlılığı varsa bu vesveselerden kendini kurtaracak, anlaşılmaz sesleri bir kenara atacaktır. Bu onu, iman ve gerçek akide nurunu görmeye iletecektir.

Soruyu yönelten gence vesveseler musallat olunca o bunları iki büyük hataya bina etmiş.

BİRİNCİSİ;

Maddi zenginliğin herşey olduğuna inanması veya onu, hayatta ulaşılması gereken en büyük şey olarak algılaması. Ona göre ilahi adalet insanlar arasında eşit dağıtım ile meydana gelir. Yani hem zenginlikte eşitliğin sağlanması hem de fakirlikte. Hem malda hem de servette. İşte bu birinci hatadır.

Önce kardeşimizin şunu bilmesi gerekir; mal, hayatta her şey demek değildir. Hayır. Nice zenginler var zekadan yoksun, nice-leri hikmetten, nice-leri sıhhatten ve nice-leri de ailevi huzurdan yoksun. Bazıları çocuklarından çekiyor. Çocukları var fakat hayırlı evlat değil. Bazıları da var hanımlarından çeker. Varlık sahibiler ama nice şeylerden yoksun halde.

Milyarlık zengin de fakir bir insanın yediği gibi yemeğini iştahla yer. Ayrıcalığı, parasının çok olmasıdır. Bazen doktorlar onlara da yağlı, şekerli veya bunlara benzer vucuda aşırı alındığında zarar verebilecek şeyleri yasaklarlar. O zaman sahip olduğu hazine dolusu paralarla ne yapabilirler? Tabiki tümünü sıhhatleri için harcarlar.

Varsın sıhhatli olsunlar karınlarını doyurduklarından fazlasına sahip olabilirler mi? Karın ve mide bir karışa bir karış veya daha küçük birşeydir. Düşün insan som altından hazinelere sahip olsa onları yiyebilir mi? Ya da onlardan bir parçasını bile yanında kabire götürebilir mi? Hayır. Mal, insan için bir vasıttır.

Başkasına göre daha fazla mala sahip olan kişi aynı zamanda fazla sorumluluk altına girmiş demektir. Dolayısıyla onun kıyametteki hesabı daha çetin olur.

﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾

"Allah'a temiz bir kalple gelenden başka kimseye malın ve oğulların fayda vermeyeceği gün..." (1)

"O gün insan, dört şeyin hesabını vermeden bir adım dahi ileriye gidemez. Ömrünü nerede tükettiğinden, gençliğini nerede çürüttüğünden, malını nereden kazandığından ve nereye sarfettiğinden, ilmi ile ne gibi ameller işlediğinden sorulur." (Tabarani, Muaz b. Cebel'den sahih bir senetle rivayeti etmiştir)

Mala sahip olmak herşey demek değildir.

İnsan malın dışında daha başka şeylere de sahip olabilir. Bunlar maldan daha değerli ve daha önemlidir. Aceleci ve unutkan insan, Allah Teala'nın kendisine ikramda bulunduğu nimetleri düşünmez. İnsan bunları saymaya kalksa beceremez. Bir gözün nimeti saymakla bitmez. Şayet sana şöyle dense, şu milyarları al ama gözünü ver, razı olur musun?

Duyma, koklama, tat alma ve insanın vücudunda bulunan diğer organlar, üstüne üstlük zeka, mantık, hayat olaylarını yorumlayabilme onları ölçüp değerlendirebilme kabiliyeti. Hepsi ayrı bir nimet.

İnsan sadece bedeninde bulunan nimetleri ve kabiliyetleri saymaya çalışsa binlerce, milyonlarca olduğunu görecektir.

Gerçek, bu nimetlerin saymakla bitmeyeceğidir. İbrahim suretinde şöyle buyruluyor: "Eğer Allah'ın nimetini saymaya kalkışsanız, siz onları sayamazsınız." (İbrahim, 34)

İnsan her şeye maddi cihetten yanaştığı taktirde, çok büyük yanlışlara, hatalara düşmesi kaçınılmaz olur. Vesveselerle ve içine düşen kuruntu cinsinden sıkıntılarla boğuşmak zorunda kalır.

Sonra bu kardeşimiz hikmetin, insanlar arasında eşitliği sağlamak manasına geldiğine mi inanıyor? Yani hikmet, insanların eşit olmaları mıdır?

Allah'a yemin olsun ki hikmet bu değildir.

Her şeyde, bir zıtlığın bulunmasında hikmet, imtihanın ger-

çekleşmesi içindir. Şükredenle nankörlük edeni birbirinden ayırmak, sabredenle etmeyen ayırmak ve ameli salih işleyenlerle işlemeyenleri birbirlerinden ayırmak içindir.

İnsanın nefsini eritip kül eden pota işte budur. İşte hayat; ci-hat ve mücadele meydanı.

Allah dileyseydi insanları yemeye, içmeye ihtiyaç duymayan bir şekilden yaratabilirdi. Ama Allah Teala öyle yapmadı, insanlara bir takım duygular ve güdüler verdi. Dolayısıyla bu güdüler, insanların yemeye, içmeye, çoğalmaya ve bir araya gelip kaynaşmaya sevketti. İnsanı bir şekil üzere yaratan Allah'ı eksik sıfatlardan tenzih ederim. Şayet insanlar, tek düze yaratılmış olsalardı, hayatın hiç bir tadı kalmazdı. Hiç bir hikmet aranmazdı.

Sabrı tanımak için sabredilecek şeyleri bilmek gerekir. İhsanı bilmek için ise ihsanda bulunulacak yerleri bilmekle olur.

İşte, insani faziletlerin tadına varmak, hayatta farklılıkların ve çelişkilerin olmasıyla mümkündür.

Şayet her gün gündüzü yaşasak, insanın dinlendiği gece hiçbir kıymete haiz olmazdı. Oysa Allah Teala geceyi bir örtü kılmıştır. Aydınlığa da ihtiyaç var karanlığa da, geceye de gündüze de...

İKİNCİSİ

Soruyu soran bu kardeş, ilahi hikmetin ve adaletin hatalı olduğunu tasavvur ediyor. O ilahi adalet ve hikmeti, kıt aklına göre düşünüyor.

Peki bizler insan olarak Allah Teala'nın hikmetinin mefhumunu bir takım kalıplar içerisinde alabilir miyiz ya da O'nun hikmeti bizim arzularımıza göre yönlenebilir mi?

﴿وَلَوْ أَتَبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضُ﴾

"Şayet hak onların arzularına uymuş olsaydı, gök

ve yer bir de onların içindekiler fesada uğrar bozulurlar dı." (1)

Herkes, Allah'ın hikmetinin kendi arzularına uygun olmasını düşünür. Şayet böyle olmuş olsaydı o zaman da hayatın seyri tersine dönerdi.

Mesela, yeni evlenen bir genç gerdeğe girdiği ilk gece şöyle yalvaracaktı; Ya Rabbi! Ne olur bu gece uzun sürsün!

Buna karşılık çığlıkları basan bir hasta da; Ya Rabbi! Ne olur bir an önce gündüz gelsin! Peki Allah Teala hangisinin duasını kabul etsin? Allah ne gece gerdeğe giren gencin arzusuna göre ne de hastalıktan feryatları basan kişinin arzusuna göre hareket eder. Onun kendine göre prensipleri vardır. Bazan bu prensiplerinde yatan hikmetleri anlayabiliriz bazan da anlamayabiliriz.

*Allah'ın nice gizli sırları vardır ki,
Nice zeka sahibi kimseler dahi,
O'nun bu gizli sırrına akıl erdiremez. (Şiir)*

Bu gence bir misal vermek isterim;

Anlatıldığına göre adamın biri oğluyla birlikte bir hurma bahçesinin altında oturuyorlardı. Çocuk babasıyla tartışmak istemiş ve bunun üzerine babasına şöyle demişti; Babacığım! Şu karşımızdaki uyumsuzluklara bir bakıver! Senin bana bahsettiğin hikmetler nerede göremiyorum? Oysa Allah'ın Hikmet ve bilgi sahibi olduğundan bahsediyorsun. Şu küçük bitkiye bak kendisi ufakık olduğu halde kocaman bir karpuz çıkarabiliyor. Bir de şu hurma kütüğüne bak! Onun meyvası ise küçük mü küçük. İkisi arasında hiç mi hiç uygunluk göremiyorum. Oysa buradaki hurma ağacının meyvası karpuz kadar, karpuz bitkisinin meyvası ise hurma ağacının bitkisi kadar olmalıydı aslında Akla en uygun olan da budur, deyince babası da şu karşılığı vermişti; Bak oğlum! Belki bunda Allah'ın bir hikmeti var da biz bilemiyoruz.

Sonra çocuk biraz dinlenmek için sırtı üzerine uzandı, babası da aynı şekilde onun yanına uzanınca o sırada ağaçtan bir hurma, çocuğun yüzüne düşer. Çocuk acısından kıvrılırken babası sorar; Ne oldu oğlum? Çocuk; Ağaçtan bir hurma yüzüme düştü. Babası: "Allah'a hamdet. Ağaçtan düşen hurma değil de karpuz ol- saydı ne yapardın?"

İşte bu hikaye Allah Teala'nın hikmetlerini açıklayan çok güzel bir misaldir. İnsan gerçekten Allah Teala'nın hikmetini anlamak için çok zayıf ve çok aciz bir varlıktır. O'nun hikmetini kavramaya gücü ve takatı yetmez. İnsana düşen sadece meleklerin dediği gibi söyle demesidir.

﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾

"Sen münezzehsin, öğrettiğinden başka bizim bir bilgimiz yoktur. Şüphesiz Sen hem bilensin, hem de Hakimsin." (1)

Ya da gece gündüz, her anıyla oturmasıyla kalkmasıyla, yatmasıyla Allah'ın adını ananların dediklerini demekten başka bir seçeneği olmamalıdır.

﴿رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا، سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾

"Rabbimiz! Sen bunları boşuna yaratmadın. Seni Her türlü noksan sıfatlardan tenzih ederiz. Bizi cehennem azabından koru." (2)

Kendisinde şüpheleri olduğu bu genç kardeşimizin yapması gereken de; Allah'a istiğfarda bulunması, günahlarından tevbe etmesi, imanını tazeleyip namazına geri dönmesidir. Him ve din ehliyle birlikte olup onların emirlerine uysun ki Allah da onun dualarını kabul etsin ve salih gençlerden kalsın. Gerçek başarıya erdiren Allah'dır.

sorular sormuştuk. Ama hakkında ne bir ize ne de bir habere rastladık. Kimse bu şeyhi tanımıyor. Kimse de ne Medine'de ne de Hicaz da görmüş. Ama islam ülkelerinin bir çoğunda bu tür haberler oldukça yaygın. Vasiyetin içeriği o kadar da itibara alınacak ve öneme haiz bir şey değil. Bu vasiyetin bir kısmında geçen ve şeyhin rüyasında gördüğünü iddia ettiği şeylerin doğruluğuna -Onun rüyasına gerek olmadan- bizde inanıyoruz. Mesela, şeyh rüyada Peygamber (s.a.v) görmüş ve kendisine kıyametin kaşla göz arasında kopacağına dair bilgiler vermiş. Kur'an zaten bu gerçeği haber veriyor.

﴿لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا﴾

"... belki de (kıyametin) zamanı yakındır." (1)

Peygamber (s.a.v) de işaret parmağıyla orta parmağını göstererek şöyle buyurmaktadır. "Ben, Kıyamete şu iki parmağın bir birine yakın olduğu kadar yakın bir devrede gönderildim." (Buhari ve Müslim, Enes ve Sehl b. Sa'd'dan rivayet edilmiştir.)

Vasiyetin bir kısmı da kadınların açık-saçık sokaklara çıkmasından, insanların dinden çıkacaklarından bahsediyor. Bu tür haberleri bir başkasının yeni bir şeyden haber veriyormuş gibi anlatmasına ihtiyacımız yoktur. Allah'ın kitabı ve Resülü (s.a.v)'nün sünneti bizim için yeter de artar bile. Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

"Bugün size dininizi bütünledim, üzerinize olan nimetimi tamamladım. Din olarak sizin için islamiyeti beğendim." (2)

Allah Teala dini tamamlayıp da bizim için nimetini tam anlamıyla yerine getirdikten sonra bir müslümanın kalkıp da bilinmeyen tanınmayan bir insanın vasiyetlerine ihtiyaç duyması demek, dinin bütünlüğünde, tamamlanıp tamamlanmadığında şüpheye düşmesi demektir. Dinimiz bütünlenmiş ve ekmel bir hale

1) Ahzap, 63

2) Maide, 3

getirilmiştir. Daha hiç bir vasiyete ve tavsiyeye ihtiyacı yoktur. Oysa bu, vasiyetname gerçekliğinin yalan ve uydurma olduğu aşıkardır. Vasiyetnamenin sahibi insanlara tehditler savuruyor. Kim onu çevresindekilere dağıtmazsa musibetlere uğrayacağı, zulümler görüp başlarına felaketlerin geleceğini ve çocuklarının öleceğini savunuyor. Bırakın vasiyeti, ne Allah'ın kitabı ne de Resulullah (s.a.v)'in sünneti hakkında dahi, hiç kimse böyle bir şey söyleyemez. Allah'ın kitabını okuyan onu yazsın ve dağıtsın veya Resulullah'ın hadislerini okuyan onu yazsın ve dağıtsın, diye herhangi bir emir vaki olmadığı halde bu tür bir vasiyet hakkında nasıl olurda böyle şeyler söylenebilir? Bu vasiyet sahibinin kalkıp da, işte falanca vasiyetimi dağıttı da şu kadar karşılığını gördü, falanca da dağıtmadı diye şöyle şöyle musibetlere maruz kaldı demesi akla mantığa aykırı, sapıkça ve adice birşeydir. Bu, müslümanları dinden uzaklaştırmak, Allah'ın kainat için koyduğu nizamı aykırı davranmak demektir. Rızkın kendine has bir takım yöntemleri kural ve kaideleri vardır ve bu yöntemlere göre elde edilir, kazanılır. Bir müslümanın bu tür hurafelere inanması ve güvenmesi onun aklını ve fikrini saptırır. Biz müslümanları, uyduruklarla yalan ve dolan vasiyetlerle oyalanmaktan, bu vasiyetleri yayanların Peygamber (s.a.v)'in şefaatine uğrayacağını iddia etmekten tenzih ederiz. Kesin hadislerde belirtildiğine göre, Peygamber (s.a.v)'in şefaatine büyük günah işlemeyenler nail olacaklardır. Allah Resülü şöyle buyurmuştur. "Kıyamet gününde benim şefatime nail olacakların en mutlusu, kalbinden gelerek, LAİLAHE İLLALLAH diyenleridir." (Buhari)

Allah, müslümanları dini konularda anlayış sahibi kılsın. Onları bu tür yanlış, şüpheli ve batıl şeyleri tasdik etmekten korusun.

[illegible]

Ich habe diesen Entwurf mit dem Entwurf des Herrn v. Schönerberg verglichen und finde, dass derselbe in der That eine sehr gute Lösung ist. Ich habe ihn daher mit dem Entwurf des Herrn v. Schönerberg verglichen und finde, dass derselbe in der That eine sehr gute Lösung ist.

4. BÖLÜM

TEMİZLİK ve NAMAZ HAKKINDA

NAMAZI TERKETMENİN HÜKMÜ

SORU

Adamın biri müslüman olduğunu söylüyor fakat ne oruç tutuyor ne de namaz kılıyor. Bu kişiye selam vermek, ölünce cenaze namazını kılmak gerekir mi? Benzer bir soru da Davha'dan gelmişti. O da namaz kılmayanın hükmünün ne olacağını soruyordu.

CEVAP

Bir kurumun bir kişiye belirli sorumlulukları yerine getirmesi için bir takım vazifeler verdiği, bu kişinin de hasta olmadığı ve çalışma gücü yerinde olduğu halde bir gün veya bir kaç saat işi terkettiğini düşünelim, böyle bir kişinin durumu ne olur?

Adamın çalıştığı kurumun oluşturduğu bir komisyon meseleyi ele alır, bazıları bu memurun asli görevini ihmal ettiğini, ceza olarak da görevden atılması gerektiğini ileri sürerken komisyonda bulunan diğer üyeler de, görevi hafife aldığını göz önünde bulundurarak başka şekilde cezalandırılmasını isteyebilirler.

Bu misal, islam alimlerinin, ibadetleri terkeden ve özellikle farz namazları terkedenlere karşı tutumlarını en açık bir şekilde ortaya koyuyor.

Bazı alimler, bir müslümanın hatta hayattaki bir insanın ilk görevinin Allah'a ibadet olduğunu savunuyorlar. İbadetleri terketmesi asli görevlerini terketmesi anlamına gelir. Dolayısıyla

böyle bir kişinin müslüman ismi almaya ve islam sancağı altında bulunmaya hakkı yoktur. Sahih hadislerin birinde şöyle geçmektedir. "Kişi ile küfür arasında namazı terketmek vardır." (Müslim, Ebu Davut, Tirmizi, İbni Mace, Ahmet bin Hanbel)

Artık bugün bizimle onlar arasındaki ahit, namazdır, kim namazı terk ederse küfre girmiştir." (Ahmet b. Hanbel)

Bazı alimlere göre de, islamın farizalarını hafife almayan, inkar etmeyen, kusurlu davrandığını kabul edip pişmanlık duyan, tövbe etmeyi arzulayan kimseler halâ, islam çizgisindedir ve müslümanlara uygulanan hükümler onlara da uygulanır.

Böylece namazı terkedenler iki sınıfa ayrılmış oluyorlar.

Bir grup varki, bunlar farzları hafife alırlar, alay ederler ve inkar ederler işte bu sınıftan insanlar, ittifakla kafirdirler, mürtedirler.

Namazın farz olması, bu dinde zaruri olarak bilinmesi gereken hükümler arasındadır, bunları inkar eden ya da hafife alan kişi Allah ve Resulünü yalanlamış olur. Bu kişinin kalbinde hardal tanesi kadar bile iman yok demektir. O artık; Allah Teala'nın özelliklerini belirttiği şu kafirler gibi olmuştur.

﴿وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوًا وَلَعِبًا ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ﴾

"Namaza çağrıldığınızda onu alay ve eğlenceye alırlar. Bu, onların akletmeyen bir topluluk olmasındandır." (1)

Biz, namazı ve ibadetleri gericiilik olarak görüp onları alaya alanların konumlarının ne olacağını bu ayetten anlayabiliyoruz.

Ama namazı tembellikten, dünya meşgalesinden, arzu ve isteklerinin kendisini yönlendirmesinden ya da şeytanın vesvese-

lerine kapılmaktan dolayı kılmayanlara gelince alimler bu konuda çeşitli fikirler ileri sürmüşlerdir; Kafir mi yoksa fasık mı? Şayet fasık konumunda iseler öldürülmeyi mi yoksa dayak ve hapsi mi hakederler?

İmam Azam Ebu Hanife şöyle demiştir; Bu kişi namazı terkettiği için fasıktır. Ona, her hangi bir tarafından kan çıkıncaya kadar dayakla, ta'zir cezası verilmelidir. Tekrardan namaza başlayıncaya kadar da hapsedilmelidir. Ramazan orucunu terkedenin durumu da aynı şekildedir.

İmam Malik ve Şafi de şöyle demişlerdir; O kişi fasıktır ama kafir değildir. Bununla beraber sadece vurmak ve hapsedmek yeterli değildir, namaz kılmamakta diretirse öldürülmesi gerekir.

İmam Ahmet b. Hanbel de şu görüştedir: -Tabi ondan rivayet edilen en meşhur görüşe göre- "Namazı kılmayan kişi kafirdir dinden kesinlikle çıkmıştır. Böyle bir kimsenin cezası sadece ölümdür. Öldürülmeden önce tekrar dine dönmesi ve tevbe etmesi istenir, şayet kabul ederse ne ala aksi taktirde boynu vurulur."

Gerçekte Kitap ve sünnetten çıkan deliller, Ahmet b. Hanbel, İshak b. Raheveyh ve bu görüşte olan diğer alimleri doğrulamaktadır. Kur'an, namaz kılmamanın küfrün özelliklerinden olduğunu vurguluyor.

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ﴾

"Onlara 'Ruku' edin denildiğinde rukua varmazlar."

(1)

﴿يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ، خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهُقُهُمْ ذُلَّةٌ وَقَد كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ﴾.

"O gün işin dehşetinden baldırlar açılır, gözleri dönmüş olarak yüzlerini zillet bürür. Secdeye çağrı-

lırlar ama buna güçleri yetmez. Oysa, kendileri sapa sağlam oldukları zaman secdeye çağrılmışlardı." (1)

Namaz kılmayanlar Kur'an nazarında canları ve malları emniyet altında olan insanlar sınıfından değildirler. Müslümanların kardeşleri konumunda olmaya da hak kazanamazlar. Ancak tevbe edip namaz kılan kişilerin canlarına ve mallarına dokunulmaz. Allah Teala müslümanlarla savaşan müşrikler hakkında şunları söylemiştir.

﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ﴾

"Eğer tevbe eder, namaz kılar ve zekat verirlerse yollarını serbest bırakın." (2)

﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخِوَانُكُمْ فِي الدِّينِ﴾

"Eğer tevbe eder, namaz kılar ve zekat verirlerse, sizin din kardeşiniz olurlar. Bilen kimseler için ayetlerimizi uzun uzadıya açıklıyoruz." (3)

Kur'an başka bir tasvirinde bizlere cehennem azabı içinde yanan mücrim kafirlerden bahsederken, olayı bütün boyutlarıyla gözlerimizin önüne seriyor. Amel defterleri sağ tarafından verilenler kafirlere sorarlar. "Sizi bu yakıcı azaba sürükleyen nedir? " Yani bu yakıcı cehennem azabına sizi sokmaya sebep olan şey nedir?

﴿قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ، وَلَمْ نَكُ نَطْعِمُ الْمَسْكِينِ، وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ وَكُنَّا نَكْذِبُ بِيَوْمِ الدِّينِ﴾

"Onlar da derler ki, biz namaz kılanlardan değildik. Düşkün kimseyi doyurmuyorduk. Batıla dalanlarla biz de daldık. Ceza gününü yalanlardık. Ölüm bize o haldeyken geldi." (4)

1) kalem, 42-43

2) Tevbe, 5

3) Tevbe, 11

4) Müddessir. 43-47

Onların kafirlik ve münkirliklerinin en belirgin alameti, namaz kılmayanlardan olmalarıdır. Sünnete müracaat ettiğimiz de nebevi hadislerin namazı terkedenlere 'kafir' dediğini göreceğiz. Ca- bir'den rivayet edildiğine göre Allah Resulü (s.a.v) şöyle buyurmuştur

"Kişiyle küfür arasında namazı terketmek vardır." (*Müslim*). Büreyde'den rivayet edilen bir hadis;

"Bizlerle onlar arasındaki ahit, namazdır. Kim namazı terke- derse kafir olur." (*Nesei, Hafız-ı İraki*). Muaz bin Cebel Peygamber (s.a.v)'den şu hadisi rivayet etmiştir.

"Namaz, kasten terkedilemez. Kim namazı kasten terke- derse, Allah'ın zımmetinden çıkar." (*Taberani*).

Abdullah b. Ömer günlerden bir gün Peygamber (s.a.v)'in na- mazdan bahsederken şöyle dediğini rivayet etmiştir. "Kim na- mazını devamlı kılsa, bu namaz kendisi için, kıyamet gününde nur olur, delil olur ve kurtuluş olur. Kimde namazında devamlı ol- mazsa onun ne nuru ne dini ve ne de kurtuluşu olur. Kıyamet gününde Karunla, Fravunla, Haman'la ve Ubey bin Halefle olur." (*Ahmet bin Hanbel, Haysemi bu hadisin ravilerinin güvenilir olduğunu söylemiştir.*)

İbni Kayyım (Allah Ona rahmet etsin) şöyle söylemiştir. Ki- min sahip olduğu saltanat onu namaz kılmaktan engellerse, kıyamette Fravun'la haşrolunur. Kiminde malı namaz kılmasına engel olursa Karunla birlikte haşrolunur. Kiminde sahip olduğu makam onu namaz kılmaktan engellerse Hamanla birlikte haşrolunur. Kimin de ticareti namazına engel olursa O da Ubey bin Halefle haşrolunur.

Namazı terkedenler bu azılı kafirlerle birlikte olacaklarına göre, hayatı boyunca ne bir ruku ve ne de bir secde yapmayan- ların durumu ne olur acaba?

Allah Resulü (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Kim, ikinci na- mazını terkederse, yaptığı amelleri boşa gider." Bir namazı ter-

kedenin durumu buyssa bütün namazları terkedenin durumu nedir sizce?

Ebu Hureyre, Peygamber (s.a.v)'in cemaatle namaz kılmaktan geri duranların evlerini yakmaya niyetlendiğini rivayet etmiştir. Peki ya hiç namaz kılmayanlar ne duruma düşerdi?

Kur'an münafıklardan bahsederken onların namaza tembelce ve uyuşuk uyuşuk kalktıklarını haber verir. Peki ya bu durumda, ne uyuşuk, ne de zinde hiçbir şekilde namaza gitmeyenin durumu nice olur?

Namazı terkeden kişi hakkında gereken açıklamaları bizlere veren Kur'an ve Hadis delilleri bunlardır.

Bundan dolayıdır ki, namazı kasden terkeden kişiye kafir demeleri veya onun dinden çıkmış olduğunu söylemeleri sahabe arasında bir görüş ayrılığına sebep olmamıştır.

Tirmizi, Abdullah b. Şukayk El-Ukayli'den şöyle dediğini rivayet etmiştir Allah Resulünün ashabından hiç kimse namaz dışında terk edilen her hangi bir ameli küfür diye nitelememiştir. Bu sahabenin ibaresinden anlaşıldığına göre demek ki, tüm sahabeler bu konuda mütefiktirler. Sadece onlardan birine bu görüş isnat edilmeyip tüm sahabeler için geçerlidir.

İlim erbabının, sahabeden nakil yapan alimlerin, tabiinlerin ve hadiscilerin görüşleri de bu minvaldedir.

Hız. Ali (r.a) da şöyle buyurmuştur. "Kim, namaz kılmazsa kafirdir."

İbn-i Abbas (r.a): "Kim namazı terkederse, kafir olur."

İbn-i Mesud (r.a): "Namazı terkeden kişinin dini olmaz."

Cabir b. Abdullah (r.a): "Kim namazı terkederse kafir olmuştur."

Ebu Derda (r.a): "Namazı olmayanın imanı da olmaz, abdesti olmayanın namazı da olmaz."

Muhammed b. Mervezi kitabının 'Namaz' bölümünde İbni Ruveyha'dan şöyle bir haber duyduğunu nakleder Peygamber (s.a.v)"den rivayet edilen; "Namaz kılmayan kafirdir" sözü doğrudur. Aynı şekilde, hiç bir özrü olmadan vakti çıkıncaya kadar bekleyip de namaz kılmayan kafirdir rivayeti de doğrudur.

Eyyup Sahtiyani'den şöyle dediği rivayet edilmiştir Namazı terkeden kafirdir. Bunda hiç bir ihtilafa gerek yoktur.

Hafız munziri de bu eserleri ve görüşleri naklettikten sonra şöyle der Sahabelerden bir kısmı ve ondan sonra gelen tabiinler, vakti çıkıncaya kadar bekleyip namazını kasten kılmayanın kafir olduğunu söylemişlerdir. Bu sahabeler ve tabiinler şunlardı; Ömer b. Hattap; Abdullah b. Mesut, Abdullah b. Abbas, Muaz b. Cebel, Cabir b. Abdullah ve Ebu Derda (Allah hepsinden razı olsun) Sahabelerin dışında; Ahmet b. Hanbel, İshak b. Raheveyh, Abdullah b. Mübarek, Nehai, Hakem b. Uteybe, Eyyup Sahtiyani, Ebu Davut, Ebu Bekir b. Ebu Şeybe, Züheyr b. Harb ve diğerleri (Allah hepsine rahmet etsin) (*Terğip ve Terhip cilt, 1. Namaz bölümü*)

Hafız Munziri'nin bir kısım sahabe ve alimlerden yaptığı nakillere bakılırsa onlar, namazı vakti geçinceye kadar bekleyip özürsüz olarak kılmayanlar hakkında "kafir olurlar" dediklerine göre, ömrü boyunca Allah için hiç başı secdeye değmemişler için nederlerdi?

İşte namazı terkeden hakkında verilen hükmün durumu. Namazı inkar ederek ya da farziyetini inkar ederek kılmayan bir kimse kafirdir. Hafife almayıp inkar etmediği halde kılmayanlar da hadislerin zahirinden, sahabenin ve ondan sonra gelen alimlerin verdikleri fetvalardan anlaşıldığına göre ya kafir olurlar ya da Allah'dan misli misli uzak fasık insanlar konumuna düşerler.

Böyle bir kimse hakkında kafir denmekten korkulduğu için en hafif görüş olarak fasık hükmü verilmiştir. Hiç şüphe yok ki, bir günah diğer bir günaha kapı aralar. Dolayısıyla küçük günahları işleyenler büyük günahlara sürüklenirler, büyük günahları

işleyenler de küfre sürüklenirler. Bu nedenle kendini müslüman diye isimlendiren herkesin nefesine dönmesi, Rabbine yeniden tevbe etmesi, imanını yenilemesi ve namaza sarılması gerekir. Namazında devamlı olup da dinini tam manasıyla yaşayan mütedeyyin insanların namaz kılmayanlara gerekli nasihatları yapmaları, şayet namaz kılmamak da ısrar ederlerse ilişkilerini kesmeleri gerekir.

İmam İbni Teymiyye namaz kılmayan hakkında şunları söylemiştir. Namaz kılmayan bir kimseye selam vermek ve davetine icabet etmek doğru olmaz.

Müslüman bir babanın kızını namaz kılmayan bir kişiyle evlendirmesi caiz değildir. Çünkü gerçekte o, müslüman değildir. Müslüman bir kadınla evlenmeye layık olmadığı gibi aynı zamanda hanımı ve hanımının doğuracağı çocuklar hususunda böyle bir kimseye güvenilmez. Her hangi bir kuruluş sahibinin namaz kılmayan bir insana iş vermesi de doğru değildir. Çünkü bu vesileyle Allah'a olan isyankarlığı, kazanmış olduğu rızıkla bir kat daha artmış olacak ve isyankarlığına devam edecektir. Allah'ın yarattığı ve düzenli olarak kulları arasında dağıttığı hak ve hukuğu zayi edenlerden kul hakkını korumaları beklenemez. Onlar kul haklarını daha fazla zayi ederler.

Demek ki, dinin direği olarak kabul edilen namaz farizasından tüm toplum sorumludur. Allah hiç bir özür kabul etmiyor. Ancak aklını ve şuurunu yitirmiş olanlar ondan istisna tutuluyor. Diğer hastalıklara gelince ne kötürüm olmak ne felçli olmak ne de ağır yaralı olmak namazı terketmek için mazeret olamaz.

İslam fıkhi, hasta olan bir kimseye şunları söylüyor, "Nasıl istersen öyle temizlen, nasıl istersen öyle namaz kıl ama namazı terketme. İster su ile temizlen ister su bulamazsan teyemmüm yap ama namazını kıl. Ayakta kılamıyorsan oturarak kıl, buna da gücün yetmiyorsa yan tarafına yatarak kıl, buna da gücün yetmiyorsa, sırtüstü yatarak kıl; şayet buna da gücün yetmiyorsa ya başınla işaret ederek ya da kaşınla ima ederek kıl." Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾

"Allah'a karşı gelmekten gücünüz yettiği kadar sakınınız." (1)

Toplum namaz farızasının eda edilmesinden sorumlu olduğuna göre güç sahipleri kendi velayeti altında bulunan mesela, baba oğlunun, koca eşinin namazından sorumludur.

﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى﴾

"Ehline namaz kılmalarını emret, kendin de onda devamlı ol. Biz senden rızık istemiyoruz, sana rızık veren Biziz. Sonuç Allah'a karşı gelmekten sakınanındır." (2)

Peygamber (s.a.v) de şöyle buyurmuştur. "Yedi yaşında iken çocuklarınıza namazı emredin, on yaşına geldiklerinde kılmazlarsa dövün." (Ahmet b. Hanbel, Ebu Davut, Hakim)

Allah Teala şöyle buyurmuştur.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾

"Ey İnananlar! kendinizi ve çoluk çocuğunuzu cehennem ateşinden koruyun; onun yakıtı, insanlar ve taşlardır." (3)

Şayet koca hanımını seviyor ve ona gereken ilgiyi gösteriyorsa, baba çoluk çocuğunu seviyorsa onları cehennem ateşinden korusun. Onlara Allah'a itaat etmeyi ve ilk olarak da namaz kılmayı emretsin.

Kardeşimizin namaz kılmayan hakkında sorduğu sorunun cevap verilmedik şu yönü kaldı;

1) Tegabün, 16

2) Taha, 132

3) Tahrim, 6

Namaz kılmayan bir kimsenin öldükten sonra cenaze namazı kılınır mı kılınmaz mı?

Bu sorunun cevabı, namaz kılmayanın kafirliğine ve fiskına karar verenlerin görüşlerine göre değişir.

Fasık olduğunu söylemekle yetinenlere göre; Böyle bir kimsenin cenaze namazı kılınır ve müslümanların mezarlığına da defnedilebilir. Şayet müslüman olarak ölmüşse durumu Allah'a kalmıştır.

Namaz kılmayan bir kimsenin kafir olduğunu söyleyenlere gence; Namazı terkedenlerin namazı kılınmadığı gibi aynı zamanda müslümanların kabirlerine defnedilmez.

Burada faydasına inandığım bir konuya dikkatinizi çekmek isterim; Ahmet b. Hanbel'in sahih olan görüşüne göre namaz kılmayan bir kimse devlet başkanı veya devletin kadısı tarafından önce namaz kılmaya davet edilir buna rağmen yine de namaz kılmamakta ısrarlı davranırsa o zaman kafir olduğuna hükmedilir. Ama davet edildiği şeylere icabet ederse kesinlikle küfrüne hükmedilemez. Bundan sonra artık onun durumu Allah'a kalır.

Tüm saydıklarımız sadece namaz kılmayan bir kişi hakkındadır. Buna bir de oruç ve diğer farzları terkedenler eklenirse, fasıklık hükmünü verenlere göre fıska daha da sabitleşir. Kafirlik hükmünü verenlere göre de küfrü sabitleşir.

Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuşlardır: "İslamın temeli ve dinin esası üçtür; İslam bu temeller üzerine bina edilmiştir. Kim bunlardan birini terkederse kafir olur ve kanı helaldir;

Allah'dan başka ilah olmadığına şahadet etmek, farz namazlar, ramazan orucu."

Bu ve benzeri hadisler, kalbinde zerre kadar iman bulunanlara korkutucu ve uyarıcı olarak yeter de artar bile. Allah hakkı söyler ve doğru yolu gösterir.

ABDEST DUALARINDA PEYGAMBER'den NAKLEDİLEN VE NAKLEDİLMİYENLER

SORU.

Bazı kimselerin abdest alırken bir takım dualar okuduklarını iştiririz. Bu duaların hükmü nedir? Ya da duasız alınan abdestin hükmü nedir?

CEVAP

Bazı müslümanlar bu tür duaların farz olduğunu düşünürler. Onlara göre sanki duasız abdest olmaz. Ben de bununla ilgili olarak bir takım kimselere sorular yönelttim; Niçin namaz kılmıyorsunuz? diye. Bana verdikleri cevap şu oldu; Abdest almayı bilmiyorum. Bu duruma gerçekten çok şaşırdım ve şöyle sordum; Burada elini, yüzünü yıkamayı bilmeyen ve başını mesh-edemeyen, ayaklarını yıkamayı bilmeyen kimse var mı? Orada bulunan arkadaş da bana şu cevabı verdi; ben bunları biliyorum fakat abdest için okuyacağım duaları bilmiyorum. Tabii arkadaş bu duaların abdest için gerekli olduğunu düşünerek bu cevabı veriyor.

Gerçek ise şudur; Peygamber (s.a.v) abdest sırasında sadece şunu söylemiştir. "Ey Allah'ım günahlarımı bağışla, evimi benim için genişlet ve rızkımı da bana bereketli kıl! "

Bazı kimseler Peygamber (s.a.v)'in bu duayı abdest aldığı

sırada söylediğini bazıları da abdestin akabinde söylediğini savunurlar. Peygamber (s.a.v) abdesti tamamladıktan sonra ise kelime-i şahadet getirirdi.

Abdest alırken bu ve benzeri duaları okumak sünnettir yoksa genel olarak abdest alırken farz ve vacip olan dualar yoktur. Bir takım kişilerin abdest alırken okudukları dualar ne vaciptir ne de sünnet. Çünkü bu tür dualar ne Peygamber (s.a.v)'den ne de sahabeden naklen gelmiş değildir.

Mesela abdestin başında; Elhamdu lillahi ellezi ceala'l-mae duhuran, ve'l-islamu nuran.

Ağza ve buruna su alırken; Allahumme erihni bi raihatıl cenneh

Yüzü yıkarken; Allahumme beyyıd li vechi yevme tabyadda vucuhun ve tasvadde vucuh.

Sağ elini yıkarken; Allahumme A'tini kitabi bi yeminiy

Başını meshederken; Allahumme harrim şa'ri ve beşerati alen-nar.

Bu ve benzeri dualar, Kur'an'dan iktibas olup Peygamber (s.a.v)'den okunmasına dair herhangi bir şekilde rivayet edilmiş dualardır. Bir hadiste şöyle geçmektedir. "İşlerin sonradan icat edilenlerinden sakının, her bidat dalalettir." (Ebu Davut, Tirmiz bu hadisin hasen olduğunu söylemiştir). Bizler için en hayırlı olan, dini konularda fıkın ölçülerine göre hareket etmemizdir. Sünnetleri aşp da bidatlara sapmayalım. Dinin iki önemli aslı vardır:

1) Sadece Allah'a ibadet etmek. İşte bu, tevhittir.

2) Allah'a şer'i ölçüler çerçevesinde ibadet etmek. Yoksa bidatlara ve arzulara göre değil.

Başarı ancak Allah'dandır.

ÇORAPLAR ÜZERİNE MESHETMENİN CAİZ OLMASI

SORU

Namaz için abdest alırken çoraplar üzerine meshetmek caiz midir?

CEVAP

Abdestliyen yani ayakları yıkadıktan sonra çorapları giyip üzerine meshetmek caizdir. Çorapları ayağında iken abdesti bozulan bir kimse tekrar abdest aldığı anda çoraplar üzerine mesh edebilir. Şayet mukim ise bu çorapla yirmi dört saat kalabilir. Yok eğer yolcu ise bu müddet üç güne kadar çıkar.

Bu, insanlara kolaylık sağlar özellikle de soğuk kış günlerinde. Mesela, soğuk kış günlerinde çorabını çıkarmaktan çekinip de ayaklarını soğuk su ile yıkamaktan korkanlar için büyük bir kolaylık. İslam kolaylık dinidir zorluk değil.

Konuyla alakalı olarak bir çok sahabenin görüşleri vardır. Tümü de çoraplar üzerine meshi caiz görmektedirler. Bazı fıkıh alimleri bu konuda çok sert şartlar koşmuşlardır. Mesela; Giydiği çoraplarla yürüyebilme imkanına sahip olması (çarşıda-pazarda), üç parmak kadar yırtığının bulunmaması ve bunun gibi daha bir çok şeyler. Gerçekte onların ileri sürdükleri şartların hiç biri sünnet de geçmemektedir. Dini hükümler kolaylık üzerine kurul-

muştur. Sahabeler çoraplar üzerine meshetmeye cevaz verdiklerine göre müslümanların da bu ruhsata uymaları caizdir. Bugün bir çok insan ağır geldiği için namazlarını terk ediyor. Bazan bağlı elbiselerini bile çıkarmaya üşeniyorlar. Gerçi, iradesi zayıf olan ve güçlü bir imanı bulunmayan ayakkabılarını ve çoraplarını çıkarıp yıkamaya da üşenir ya.

Ben onlara; "Daha önceden abdestli isen yani ayaklarını yıkamış isen çorapların, üzerine de meshedebilirsin" dediğim de bu onlara çok kolay geldi. Çağımızdaki bir çok kimsede bunları denedim, te'sirini ve etkisini hatta faydalı olduğunu gördüm.

Müslüman bir alimin yapması gereken; insanlara yapabilecekleri şeyleri göstermektir. Alimin çağa ayak uydurabilmesi gerekir. İşte gerçek islami metod da budur. Dinde geniş imkanların tanındığı konularda kolaylıkları göstermek. Ben iki sebepten ötürü bu metodu tercih ediyorum;

BİRİNCİSİ; Kolaylık, bu dinin ruhudur. Şeriatın ruhunda kolaylık vardır. Allah Teala taharetle ilgili ayetin sonunu şu şekilde bağlamıştır

﴿ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾

"Allah sizi zorlamak istemez, Allah sizi arıtıp üzerinize olan nimetini tamamlamak ister ki şükredesiniz." (1)

Oruçla ilgili ayetin sonunu da şu şekilde bağlamıştır;

﴿ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ ﴾

"Allah sizin için kolaylık ister zorluk istemez." (2)

İKİNCİSİ; Fitnenin çoğaldığı bir asırda insanlar dinlerini kor

ateş tutar gibi tutacaklardır. Bize düşen görev ise; bu insanları dindar kılmaktır yoksa dinden nefret ettirmek değil. Zorluk her zaman için nefret ettirir kolaylık ise, daima insanı dine yaklaştırır. İnsanları dinden nefret ettiren bir kişi Allah huzurunda büyük bir sorumluluk altına girer.

İşte bu nedenle tüm müslümanlara diyeceğim şudur; İslam gerçekte kolay bir dindir. Hiç bir zor tarafı yoktur. Allah bu insanlardan zorluğu kaldırmıştır. Allah'ın yüklediği hiç bir mükellefiyet kesinlikle zor değildir.

Soruyu yönelten değerli kardeşimize kısaca şunu söylemek isterim; Şayet daha önceden abdest alırken ayağını yıkayıp da çorabını öyle giymişsen bu çorap üzerine mesh yapabilirsin. Daha sonra abdestin bozulduğunda onu yenilerken tekrar mesh edebilirsin. Mukim isen çorapla meshin müddeti yirmidört saattir. Yok eğer yolcu isen üç gün üç gecedir. Bu Allah Teala'nın insanlara kolaylık olsun diye tanıdığı bir ruhsattır. Allah diledikten sonra bu konuda kullara hiç bir sıkıntı gelmez.

TAKVA ÜZERİNE KURULAN MESCİT

SORU

Allah Teala muhkem kitabında şöyle buyurmaktadır:

﴿لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا، لِمَسْجِدٍ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ﴾.

"Ey Muhammed! o mescide hiç girme! İlk günden beri Allah'a karşı gelmekten sakınmak için kurulan mescitte bulunman daha uygundur." (1)

İlk günden beri Allah'a karşı gelmekten sakınmak için kurulan mescitten kasıt nedir?

CEVAP

Bu mescitten kasıt, Allah Resulü (s.a.v)'in Medine'ye hicretinde yaptırdığı Kuba Mescidi olmalıdır. Peygamberimiz Medine'ye hicret ederken Kuba'da konaklar ve burada bir mescid inşa eder. İslam'da ilk kurulan mescit budur. Peygamber (sav)'in Medine'de kendi eliyle kurduğu mescide gelince o da, ilk günden itibaren takva üzerine kurulmuştur. Bu iki mescid hakkında sahih hadisler varit olmuştur. Ayette kastedilen mescit, Kuba Mescidi olduğunu söyleyen rivayet ve görüşler olduğu gibi Medine Mescidi olduğunu söyleyen rivayet ve görüşler de vardır. Bu iki rivay-

et ve görüşler arasında her hangi bir çelişki de yok. Her iki mescit de ilk günden itibaren takva üzerine kurulmuşlardır. İkisi de İslam'da mübarek sayılan değerli mescitlerdir.

Peygamber mescidi müslümanların ikinci haremidir.

Kuba Mescidi hakkında ise Allah Resulü (s.a.v) şöyle söylemiştir. Kuba Mescidi'nde namaz ümre yapmak gibidir. Daha önce verdiğimiz ayet, 'Dırar Mescidi' hakkında indirilmişti. Dırar mescidi, Kuba Mescidi'nin itibarını düşürmek için, fitne ve fesat yuvası olsun diye, mü'minler arasında tefrika çıkarmak amacıyla bina edilmişti. Bu nedenle Allah Teala Peygamberinin bu mescitte bulunmasını ve namaz kıldırmasını istemiyor.

﴿لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا﴾

"O mescide hiç girme..."

İşte bu kesin bildirge, münafıkların oyunlarını ve tuzaklarını başlarına geçiriyordu. Allah Teala Peygamberinden, daha ilk günden itibaren takva üzerine kurulmuş kendi yaptığı mescitte Kuba mescidinde bulunmasını ve namaz kıldırmasını emrediyor. Çünkü Onun burada bulunması diğer tarafta bulunmasından daha iyidir.

KABE'DE EDA EDİYORUM DİYE CEMAATLE NAMAZ KILMAYI TERKETMEK.

SORU

Valayet iddiasında bulunup şeyh geçinen bir zatla karşılaştım. Bu zat, namaza pek o kadar önem vermiyor. Kendisine "Niçin namaz kılmıyorsun?" diye sorulunca, "Ben, farz namazları kılacak bir mevkide değilim" diye cevap veriyor. Bir arkadaşdan duydum, arkadaşın bir yakını Mekke'de namaz kılarken bu şeyhi yanı başında görünce şeyhe soruyor "Seni buraya kim getirdi? "O da" Senden ricam bu sırrımı kimseye söylememen" diyor. Sizden bu konudaki görüşünüzü rica ediyorum. Bir kişi cinleri hizmetinde kullanarak onlardan kendilerini bir yerden bir yere götürmesini istemekle götürebilir mi?

CEVAP

Biz, deccalların batıl görüşlerini cevaplamak gereği görmüyoruz. Noksanlardan münezzeh olan Allah Teala vahyin sona erdiğini bildirirken şunları bildiriyor.

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾.

"Bugün, size dininizi bütünüledim, üzerinize olan

nimetimi tamamladım, din olarak size İslam'ı beğendim." (1)

Dinin bütünü, şer'i hükümlerinin bütünüdür. Nimetin tamamlanması ise, bu nimetlerden kendisine pay düşen kimselerin mutluluğa kavuşması demektir. Kendisinin, namazı eda edebilecek bir konumda olmadığını iddia eden bu deyyuz herif, Allah'ın dostlarından sayılamaz. Çünkü hiç bir Allah dostu, Rabbinin belirlediği şer'i sınırları aşamaz. Velayetin şartı; Mevlasına tam manasıyla itaat üzerinde bulunmak demektir. Kendini evliya zümresinden görüyor olduğu halde nasıl olurda namazı terkeder? Allah Teala cennet ehli ile cehennem ehli arasındaki konuşmaları anlatırken gerekli hükümleri vermiştir. Kimse kalkıp bu gibi deyyuzların ardından gidemez.

﴿يَتَسَاءَلُونَ عَنِ الْمُجْرِمِينَ مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ قَالُوا: لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمِ الْمِسْكِينَ﴾

"..Suçlulara; Sizi bu yakıcı ateşe sürükleyen nedir? diye sorarlar. Onlar derler ki; Namaz kılanlardan değildik. Düşkün kimseyi doyurmuyorduk." (2)

İman kalpte bulunur, İslamiyet ise aleni yaşanır. Müslüman da, müslümanlığını insanlara açık açık gösteren bir kimsedir; Bu vesileyle insanlar müslümanın, farzları yerine getirdiğine, haramlardan kaçındığına tanıklık ederler. Müslüman, insanların kendisine tanıklık etmesi için, cemaata gelir, namazlarını cemaatle kılar. Böylece kendi hakkında düşünülecek şüpheleri ortadan kaldırır. İmam Ahmet b. Hanbel, sihatli ve özürsüz her insanın cemaatle namaz kılmasının farz olduğunu söylemiştir. Diğer mezhep imamaları ise, ya farzı kifaye ya da sünneti müekkede olduğunu vurgulamışlardır.

Şeyhin Mekke'de namaz kıldığını söyleyen kişiyi doğru söylüyor kabul etsek de islam, insanlar hakkında bir yargıya va-

1) Maide, 3

2) Muddessir, 42-44

racığımız zaman onların islami hükümlere, Allah ve Resulüne ne derece bağlı bulunduklarını göz önünde bulundurmamızı farz kılıyor. Bu konuyla alakalı olarak İmam Şafi (r.a) şöyle söylemektedir: Havada uçan, suda yürüyen bir insan gördüğünüz de onun doğruluğuna hemen hüküm vermeyin. Önce böyle bir kimseyi, Allah Azze ve Celle'nin ölçülerine vurun.

Dini hükümlere tam anlamıyla uydukları için Allah Teala ilk müslümanlara olan nimetini tamamlamıştır. Çünkü onlar, insanlar içerisinde çıkarılan en hayırlı bir topluluk olmakla birlikte insanlara iyilikleri emrediyor, kötülüklerden sakındırıyor, namazları adaplarıyla kılıyorlar ve dünyaya yön verip halkları idareleri altına alıyorlardı.

Bu gibi deccal şeyhler, kendilerini insanlar içerisinde çıkarılan en hayırlı insanlar olarak gördükleri halde ortamı anarşi meydana getirirler. Toplumu yalan dolanla kırar geçirirler. Farzları ve vacipleri altüst ederler. Vacipleri terkeden bir toplum ise asla ulvi makamlara eremez.

İbni Sayyad da bu deccallerden biriydi. Peygamber (s.a.v)'in döneminde Medine'de yaşıyordu. Peygamber (s.a.v)'in yoluna çıkar göğsünü şişirirdi. öyle ki bedeni tüm yolu kaplayacak bir duruma kadar geliyordu. Ama Allah Resulü ona yaklaştığında her şey dağılıyor yol açılıyordu. Sizin bu deccal hakkındaki görüşünüz nedir? O da mı veli olduğunu iddia ederek, gövdesini şişirip peygamberin yolunu kapatmak istiyor?

Vucut şişirmek ve tayy-ı mekan gibi halleri Allah'ın ilmine havale etmek gerekir. Bu tür konuların Allah'ın rızasına uygun olduğunu gösterecek hiç bir delil görememekteyiz. İbni Sayyad'ın durumundan da anlaşıldığı gibi bu tür harikulade olaylar Allah'ın düşmanlarında da görülebilir. Allah Teala Hz. Ebu Bekir'in, Hz. Ömer'in, Hz. Osman'ın, Hz. Ali'nin, diğer önde gelen sahabelerin ve evliyaların önde gelenlerinin velayetlerine, cismani harikalarından öte kerametler ihsan etmiştir. Onlarda bu tür haller meydana geldiğinde bu hal, onlarla Rabbi arasında meydana gelen bir

sırdan ibarettir. Diğerlerinden tamamen ayrı bir durumdur. Cisimlerin uzamasını ve bir anda mesafelerce uzaklığı katetmeyi, bazı insanlar inkar ederken bir kısmı da bunun sırrına sebepler arar dururlar. Ancak hiç bir alim Allah'ın seçkin dostlarına bu gibi hallerin Allah tarafından ihsan edilen bir velilik eseri olduğunu söylememiştir.

Cinlerin hizmet yaptığı kimseleri, bir anda bir yerden uzak bir mesafeye taşınması olayına gelecek olursak, bu Süleyman (a.s)'a nasip olmuş özel bir durumdur. O Rabb'ine şöyle duada bulunmuştu.

﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي﴾

"Süleyman; Rabb'im! Beni bağışla, bana benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümlerlik ver." (1)

Allah Subhanehu ve Teala da O'nun bu duasına icabet etmişti. Hz. Süleyman (s.a)'dan sonra hiç kimse aynı şeye layık olmamıştır.

İneğe tapan Hintliler, kendilerini yeme-içmeden keserek, şehvetlerden uzak durarak, bedenlerine acı ve ızdırap çektirmek suretiyle gerçekten harikulade bir takım hallere girebiliyorlar. Şimdi bunlara Allah'ın sevgili velilerinden diyebilir miyiz?

Biz insanların, aldatmalara kapılmamalarını tavsiye ediyoruz. Bunlar istidrac(2) suretiyle insanlar arasında fitneye sebep olmaktadır. Dolayısıyla insanların Allah'ın emirlerini yerine getirmelerine engel oluyorlar. İşte bu, en büyük bir beladır. Seyyidimiz Allah Resulü ve sahabeler evliya olarak bizlere yeter de artar bile. Onlar, birer hidayet rehberidirler. Sende onların yollarına uy! Hamd alemlerin Rabbi olan Allah'a aittir.

1) Sa'd 35

2) İstidrac: Kerametın zıddı olan, şeytani olağan üstü haller.

CÜNÜPKEN GUSLETMENİN HİKMETİ

SORU

Cinsel ilişkiye girdikten sonra güslün farziyeti hakkında arkadaşlarımdan biriyle münakaşa ettim. Hanımıyla cinsel ilişkiye girdikten sonra, bedenini yıkamanın hikmetini kavrayamadığını ve bu gibi hallerde sadece tenasül uzvunu yıkamakla iktifa ettiğini söyleyince hayrete düştüm. Bu konuda onu ikna etmeye çalıştım ama o ikna olmadı. Sizin bir açıklama yapmanızı rica ediyorum.

CEVAP

Cinsel ilişkiden sonra gusletmek farzdır. Bu, Kitap, sünnet ve icma ile de sabit olmuştur.

Kitap'tan deliller:

﴿وَأِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا﴾.

"...eğer cünüpseniz yıkanıp temizlenin..." (1)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّىٰ تَغْتَسِلُوا﴾.

"Ey İnsanlar! Sarhoşken, ne dediğinizi bilene kadar, cünüpken, -yolcu olanlar müstesna- gusledene kadar namaza yaklaşmayın..." (2)

1) Maide 6

2) Nisa 43

Bu konuda sünnetten de bir çok deliller vardır ki, sahihliği üzerinde ittifak edilmiştir.

Tüm mezhepler ve her asırdaki müslüman alimler, cinsel ilişkiden sonra güslün farziyeti üzerinde icma etmişlerdir. Bu hüküm, İslam dininde bilinmesi zaruri olan hükümlerdendir. Kim inkar ederse dinden çıkar. Müslüman olarak adlandırılmaz. Ancak yeni islama girmiş olanlar ve islamın hükümlerinden habersiz olup çok uzakta yaşayan insanların inkar etmesi bu hükmün dışındadır.

Cinsel ilişki sırasında vücudunun ufak bir kısmı kirlendiği halde tüm bedenın yıkanmasında ne gibi hikmetlerin olabileceğine gelecek olursak, bunu şu bir kaç misalle açıklamak gerekir;

Doktor hastayı muayene ettikten sonra ona ilaç tavsiye eder ve der ki; bundan yemeklerden önce bir kaşık, şundan yemeklerden sonra iki kaşık ve şundan da belli saatlerde birer ikiye tane atacaksın. Kalkıpta hasta doktora 'bu ilaçtan niçin bir kaşık da diğerinden iki kaşık içiyorum?' gibisinden hikmetini sorması acaba ne derece doğru olabilir? Şayet doktor verdiği ilaçların hikmetinden bahsetse, hastanın anlayış ve kapasitesi bu hikmetleri ne kadar anlayabilir? Ya da doktor ilaçların bileşimlerini ve hastalığa uygun olup olmadığını anlatması hastanın herhangi bir işine yarar mı?

İşte bir formül; aralarında temizlik ve guslünde bulunduğu ibadetlerin sırlarını öğrenmek isteyenlere sunuyorum. İbadet, imam Gazali'nin de dediği gibi insanın kalbine devadır. Kalbi Allah'a olan isyan, gurur ve gaflet hastalığından temizler, tedavi eder. Bu ruhi ilaçların sırlarını Allah Teala'nın bilmesi muhakkak ki daha yerindedir. Bizler sadece Allah Teala'nın sunduğu ilaçlardan faydalanırız. Mü'min bir kişinin de Allah Teala'nın bizlere sunduğu ilaçlardan mutlaka bir fayda ve yarar olacağını düşünmesi bilmesi yeterlidir.

﴿وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ﴾

"...Allah düzeltenden bozanı ayırtetmesini bilendir..." (1)

﴿أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾

" Yaratan bilmez olur mu? O, Latiftir, haberdardır." (2)

Sırrını bilmeden yaptığımız daha nice ibadetler var ki zaman tekerleği döndükçe Allah'ın emir ve yasaklarındaki esrar perdele-ri de birer birer ortaya çıkmış olacak.

Dinin aslı, ister bilsin ister bilmesin insanın, Allah'ın emir ve yasaklarına tam anlamıyla boyun eğmesi ve nimetlerine karşı şükretmesidir. Kul kuldur, Rabb ise Rabbdır. Rabb emreder, kul ise Rabbin emrini dinler ve ona itaat eder. İnsan Allah'ın emirle-rine sadece aklının ikna olduğu konularda itaat ediyorsa bu insan Allah'a değil de kendi aklına itaat ediyor demektir. O zaman git-sin de aklına iman eden insanlar bulsun bakalım.

Tüm anlattıklarımızın yanında şunu söyleyebiliriz; cinsel iliş-kiden sonra temizlenmek (gusul) bir takım hikmetlere şamildir. Bunu her insaflı, düşünceli ve kültürlü insan bilir.

İbni Kayyımın, şariat koyucunun sidikle meniye ayırmasını ve sidikten dolayı guslü gerekli görmediği halde meni aktıktan sonra gerekli görmesini tuhaf karşılayanlara karşı vermiş olduğu cevabı gerçekten benim çok hoşuma gitti.

"İşte burada şeriatın büyüklüğü, insanlara olan rahmeti, hik-meti ve maslahatı gözler önüne çıkmış oluyor. Meni, tüm beden-den süzülerek gelir. Bu nedenle Allah Teala meniye 'Sülale' adını vermiştir yani bedenden akan sıvı manasınadır. Meninin çıkmasıyla bütün vucut bir etkileşim içerisine girer oysa sidiğin akmasıyla böyle bir durum vaki olmaz. Aynı şekilde meniden

sonra tüm vücudun yıkanması hem beden hem kalp ve hem de ruh için çok faydalıdır. Beden, gusül sayesinde korunur. Mesela meninin çıkmasıyla gevşeyen vücut, gusul ile birlikte tekrar aynı zindeliğine kavuşur. Bu durum hislerle anlaşılabilir.

Cenabetlik de aynı şekilde vucutta bir ağırlık ve bir tembellik yapar. Gusul ise vucuda bir hafiflik ve zindelik kazandırır. Bu sebeple Ebuzer Gıfari gusul aldıktan sonra şöyle demiştir. "Sanki üzerimden bir yük attım."

Kısaca şunu söyleyebiliriz; her akıl sahibi ve düşünceli kişi, güslün faydalarını anlayabilir. Cenabetlikten temizlenmenin, vucut ve kalp için gerekli olan tüm faydaları sağladığını bilir. İhtisas sahibi doktorlar, cinsel ilişkiden sonra akan meniden dolayı yapılan guslün bir çok faydaları olduğunu vücudun tekrar eski zindeliğine kavuştuğunu belirtmişlerdir. Beden ve ruh için gerekli manevi faydaları sağladığını hastalıklardan vücudu emin kıldığını söylemişlerdir. Aynı zamanda gusul yapmanın güzel bir davranış olduğunu akıl ve fıtrat da kabul eder, demişlerdir. Şunu da söylemek gerekir; şeriat koyucu sidik aktıktan sonra da gusül almayı gerekli kılsaydı o zaman bu, insanlara çok ağır ve zor gelecekti. Oysa bu durum Allah'ın hikmetine, merhametine ve ihsanına aykırıdır. "

Gusletmek, bevletmek gibi cimanın tekrar tekrar meydana gelmemesinden dolayı öyle katlanılmayacak bir mesele değildir. Güya gusletmek bir takım insanların cinsel isteklerini devamlı yapmaya engel teşkil ediyormuş. Oysa cinsel temasda aşırılığa kaçmak hiç bir şüphe götürmeyecek zararlar doğurur.

Mümin bir insan sadece şehveti için yaşamaz. Her şeyden önce Allah'ın kendisine bildirdiği buyruklar doğrultusunda yaşaması gerektiğini bilir. Her işte muhakkak Allah'ın hakkını ilgilendiren taraflar vardır. Cinsel ilişkiyi yerine getirmek suretiyle, kişi hem kendisinin hakkını hem de eşinin hakkını yerine getirmiş olur. Geriye kalan gusul de Allah'ın hakkıdır. Bu minvalden hareketle temizliğin, kaçınılması mümkün olmayan tabii

sebeplere bağlanması Allah Teala'nın hikmetlerindendir. Mesela, tuvalette iken ön ve arkadan pisliklerin çıkması ve cima anında çıkan pislikler gibi. Dolayısıyla tekerrür eden bu pislikler insanı temizliğe sevk eder.

Sözümü Maide Suresi'nde Allah Teala'nın temizlikle ilgili ayetiyle noktalamak istiyorum

﴿ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾

" ...Allah sizi zorlamak istemez. Allah sizi arıtıp üzerinize olan nimetini tamamlamak ister ki şükredesiniz." (1)

KİLİSEDE NAMAZ KILMAK

SORU

Diyelim ki; Avrupa ülkelerinde bulunurken namazını kiliseden başka bir yerde kılma imkanı bulamayan bir müslümanın kilise-deki namazı caiz midir?

CEVAP

Peygamber (s.a.v) bir hadislerinde şöyle buyurmuşlardır; "Bana daha önce hiç kimseye verilmeyen beş şey verildi. Sonra dört şeyi zikretti ve beşincisinde de şunları söyledi; Yeryüzü bana mescit ve temiz kılındı. Ümmetimden her kime namaz nerede ulaşırsa orada namaz kılsın." (Cabir'den rivayet edilmiş, Buhari ve Müslim) Demekki Peygamber (s.a.v) yeryüzünü bir mescit olarak kabul etmiştir. Onu müslümanların secde edebilecekleri ve namazlarını kılabilecekleri bir yer olarak görmüştür. Kilisede de namaz kılmak caizdir. Ama bu gibi yerlerden korku şüphesiyle uzak durmak daha evladdir. Şayet namazını kiliseden başka eda edebilecek bir yer bulamadığı taktirde namazını orada kılabilir. Tüm yeryüzü Allah'a aittir ve tüm yeryüzü müslümanlar için birer mescittir.

Hız. Ömer'e kilisede namaz kılınması söylendiğinde neredeyse namaz kılacaktı. Namazı kılmadı. Kılmamasının sebebini

de şu şekilde açıkladı Hayır, ben burada namaz kılmayacağım. Şayet kıalarsam benden sonra gelen müslümanlar, Ömer burda namaz kıldı diyerek burasını mescide çevirebilirler. Hz. Ömer'in orada namaz kılmamasının sebebi kilise olduğu için değildir tabi, sadece ilerde orasının bir mescid haline getirilmesinden duyduğu endişeden dolayıdır.

En doğruyu bilen Allah Teala'dır.

SABAH NAMAZLARINDA KUNUT DUASINI OKUMAK

SORU

Sabah namazı kılarken bir kişinin kunut duasını unutarak okumamasının hükmü nedir? Aleyhinde olabilecek şeyler nelerdir?

CEVAP

Sabah namazında kunut duasının okunması meselesi fıkıh alimlerinde ihtilafı olan konulardandır. Bir kısmı kunut duasının sünnet olduğunu ve bir kısmı da sünnet olmadığını savunur. Peygamber (s.a.v)'in sabah namazlarında kunut duası okuduğuna dair bir çok rivayetler vardır. Ancak rivayet edilen bazı hadisler, müşrikler müslümanlara eziyet ettiklerinde onlara beddua etmek ve onların eziyetlerine maruz kalan güçsüz müslümanlara dua etmek için Peygamber (s.a.v)'in sabah namazında kunut okuduğunu belirtmektedirler. Yani müslümanların başlarına herhangi bir felaket geldiğinde kıraatin sesli okunduğu namazlarda kunut duaları okumaları, başlarındaki felaketi bertaraf etmesi, sıkıntıları hafifletmesi darlıktan genişliğe çıkarması için yalvarıp yakarmaları sünnet ve meşrudur.

Bu nedenle Peygamber (s.a.v) aynı şeyleri yapmıştır. İmam Şafii sabah namazlarında devamlı Kunut okumanın sünnet olduğu görüşündedir. Bu gibi hususlar kesin hüküm ifade etmezler. Bir

kimse Kunut'u terke edecek olsa da günahkar olmaz. Nakledildiğine göre İmam Şafii, Bağdat'a gittiğinde Bağdat'ın imamı Ebu Hanife'nin hatırasına hürmeten sabah namazında Kunut okumamıştı. Bu da, Kunut hükmü hakkında genişlik ve kolaylık olduğunu gösterir.

NAMAZDA FATİHAYI OKURKEN BESMELENİN AÇIKTAN OKUNUP OKUNAMAYACAĞI ÜZERİNDEKİ İHTİLAF

SORU

Ben şuanda bir mescitte imamlık görevini yapmaktayım ve şafii mezhebindenim. Mezhebimin gereği olarak, kıraatin sesli okunduğu namazlarda besmeleyi sesli okuyorum. Aynı şekilde mezhebim gereği sabah namazının ikinci rek'atından sonra kunut duasını okuyorum. Benim arkamda namaz kılanların çoğunluğu Hanbeli oldukları için doğal olarak bu şekilde namaz kıldırma-mamı yadırgıyorlar ve itiraz ediyorlar.

Mescitte namaz kılanların çoğunluk oluşturması sebebiyle mezhebimi terkedip başka bir mezhebe geçmem caiz olur mu? Ya da ben onların imamları olduğum için onların mı bana uymaları gerekir?

CEVAP

Burada konuyla alakalı delillerin anlatılmasını gereksiz görüyorum. Soruda değindiğiniz konularda Hanbeli mezhebinin görüşlerini tercih ettiğimi belirterek derim ki; bu gibi içtihadî meselelerde şiddetli tartışmalara girmek gereksizdir. Çünkü mesele ihtilafidir, caizlik ve efdaliyetlik esasına dayanır. Dolayısıyla bu gibi konularda her kesin kendine göre delilleri vardır.

İmam Şafi'den (r.a) Bağdat'ı ziyaret ettiği zaman, o beldenin imamı Ebu Hanife (r.a) ve talebelerine hürmeten, sabah namazlarında konut duası okumayı bıraktığı rivayet edilmiştir. Bu; büyük zatların -ölüye dahi- ne kadar saygılı olduklarının bir göstergesidir. aynı zamanda bu davranış, muhaliflerin birbirlerinin görüşlerine ne kadar müsemahalı baktıklarının bir göstergesi olmuştur.

Yalnızca kendi mezhebinin görüşlerine taassub derecesinde bağlı olanlara gelince; onların bu taassubları, gerçek ilim ehlinin davranışı olmaktan gayet uzaktır. Bu tür davranışlar ve hareketler cahil, bilgisiz ve edepsiz insanların davranış biçimi olmaktan öteye gitmez. Büyük alimlerin, muhaliflerinin görüşlerine saygı göstermeyenleri ayıplamaları ve onları yargılamaları -özellikle de Hanbeli mezhebine mensup olanların- şaşılacak bir konu olmasa gerekir.

Hanbeli mezhebinden olan Allame İbni Cevzi 'Sırrı Masun' adlı kitabında şunları söylemiştir İlme mensup olan bir cemaat gördüm ki bunlar avamın yaptığı türden davranışlar yapıyorlardı. Bir hanbeli, Şafi mescidinde namaz kıldığında, şafiiler ona taassupla bakıyorlar. Bir şafi de hanbeli mescidin de namaz kılarken besmeleyi açıktan açığa okuduğunda hanbeliler taassupcu bir davranış sergilerlerdi. Bu mesele içtihadî bir meseledir. Bu tür konularda taassupculuk yapmak, ilmin yasakladığı nefsanî güdülerden kaynaklanır.

Allame İbn-i Cevzi 'Gayetü'l-Münteha' adlı eserin şerhinde de şunları söylemektedir İctihadi meseleleri inkar edip kabul etmeyenler müçtehitlerin konumlarını bilmeyen ve onların bir meseleyi aydınlatmak için ne kadar gayret sarfettiklerinden ve uykusuz geçirdikleri vakitlerinden habersiz olanlardır. Hiç şüphesiz, onlar isabetli görüşler veya hatalı görüşler de belirtmiş olsalar ecirlerini alacaklardır. Onlara uyanlar ise kurtulana kadar olacaklardır. Çünkü Allah Teala, onların vermiş oldukları her hükmü, kendileri için meşru bir hüküm kılmış ve asli bir hüküm haline getirmiştir.

Mesela, leşi zaruri ihtiyaç sahibine helal kıldığı gibi aç olmayıp ihtiyacı olmayanlara ise helal kılmamıştır. Bu iki hüküm her iki durumdaki insan için geçerli ve icma ile de sabit bir hüküm haline gelmiştir. Hangi hüküm müçtehidin zannına galip gelirse onu, Allah Teala müçtehide ve onu takip edenlere meşru kılmıştır. İbn-i Teymiyye'nin 'Fetavayı Mısıryye'de şöyle dediği rivayet e- dilir. Birliğe riayet etmek de haktır. Gerekli bir maslahat icabı, bazan besmele açıktan okunabilir. Bazan da insanların kalplerini birbirine ısındırmak için efdal olan şeyler terkedilir. Mesela, Peygamber (s.a.v) insanların nefretlerini celbetmemek için Kabe'yi yıktırıp İbrahim (a.s)'ın yaptığı yere kadar getirdikten sonra tekrar bina ettirme fikrinden vazgeçmiştir. Ahmet b. Hanbel ve aynı görüşte olanların çokları, besmele ve vitir namazının yatsıyla birlikte kılınması meselesinde, maslahat gereği olarak efdal olanı bırakıp caiz olanı tercih etmişlerdir. Amaçları da halkın arasında uyumu sağlamak, sünneti ta'rif etmek veya buna benzer sebeplere riayet etmektir. Allah doğruyu bilendir. Peygamber (s.a.v)'in Kabe'yi yıkmaktan vazgeçtiğine şu hadis-i şerif delalet etmektedir. Peygamber (s.a.v) Hz. Aişe'ye demiştir; "Şayet senin kavmin cahiliye devrine yakın olmasaydı, Kabe'yi (yıkıtır) İbrahim'in temeli üzerinden (tekrar) inşa ederdim." (Buhari)

İbn-i Kayyım 'Zadü'l Mead' adlı eserinde kunuttan bahsederken şunları söylüyor; Felaketler veya sair zamanlarda kunut duasını okumayı mutlak surette inkar edip onu bidat sayanlar ile felaket veya sair zamanlarda kunut duasını okumayı müstehap gören iki gurup vardır. İbn Kayyım ise hadislerin de ışığı altında, kunut duasının felaketler sırasında okunması görüşündedir. Hadis alimlerinin görüşleri bu doğrultudadır. Peygamber (s.a.v) ne zaman okumuşsa onlar da okumuşlar Peygamber (s.a.v) ne zaman terketmişse onlar da terketmişler. Daha doğrusu, hem yapmakta hem de terketmekte Peygamber (s.a.v)'e uymuşlar ve şöyle demişlerdir. Kunut duasını okumak da sünnet, terketmek de. Buna rağmen hiç bir zaman kunut dualarını devamlı surette okuyanları 'Niye okuyorsunuz?' diye suçlamamışlardır. Devamlı

okumanın bidat olduğunu söylememişlerdir. Devamlı okumayanların ise sünnete muhalif olduklarını iddia etmemişlerdir. Aksine kim kunut duasını okursa güzel bir davranış yapmış olur kim de terkederse yine güzel bir davranış yapmış olur.

Rükûdan kalkırken doğrulmak, namazın bir rükündür. Namazın bu rüknu, dua ve övgü mahallidir. Peygamber (s.a.v) namazın bu bölümünde hem dua hem de senayı birlikte yapmıştır. Kunut ise, hem duadır hem de övgü. Bu duayı burada okumak daha uygundur. İmamın cemaate bildirmek için bazen kunutu sesli okumasında her hangi bir mahsur yoktur. Hz. Ömer de namaza giriş duasını cemaate bildirmek için sesli okumuştur. İbni Abbas cenaze namazında cemaate sünnet olduğunu bildirmek için fatihayı sesli okumuştur. Aynı şekilde imamın fatihadan sonra amin demesi de sünnettir.

Dolayısıyla bu, mübah olan bir ihtilaftır. Kunutu okuyan da terkeden de kınanamaz. Namazda ellerin kaldırılıp kaldırılmaması, teşehhüt, ezan, kamet, hacc-ı ifrat, temettü ve kıran da yukarıdaki kunut misali ihtilaflı olan meselelerdendir. Amacımız sadece Allah Resulünün yolunda yürümektir. Yönelişimiz O'nadır. Bizim amacımız bu kitapta caiz olanla olmayanı birbirinden ayırtetmek değildir. Sadece Peygamberin yolunu bulmak ve bu yolda yürümektir. Çünkü O, doğru yol bakımından en ekmel en faziletli bir insandır. Biz de kalkıp 'Peygamber (s.a.v) sabah namazında kunut duasını devamlı okumazdı veya besmeleyi cehri olarak söylemezdi ' dersek bu, sabah namazında devamlı kunut duasını veya besmeleyi cehri olarak okumanın mekruh olduğunu ya da bid'at olduğunu söylemek değildir. Lakin Allah Resulü'nün yolu en ekmel en üstün bir yoldur. (*Zadü'l-Mead cilt 1 saife 144*)

Burada şunu da belirtmekte yarar var; bir kişi, imamın arkasında ona uyduğu müddetçe imamın yaptığı bir şey kendi mezhebine göre namazı veya abdesti bozuyorsa imamın mezhebine göre yaptığı amel caiz olduktan sonra onun ardında namaz kılmasında herhangi bir mahsur yoktur.

Şeyhül İslam İmam İbni Teymiyye şöyle söylemektedir:

"Müslümanlar, birbirlerinin ardında namaz kılmalarının caiz olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Sahabe, tabiin ve tebei tabiinde aynı davranışı sergilemiştir. Yani bir birleri ardında namaz kılmışlardır. Bunu inkar eden kişi bidat ehli, sapık, kitaba, sünnete ve icma-i ümmete muhalif demektir.

Sahabeden, tabiinden ve tebei tabiinden besmeleyi okuyanlar da vardı okumayanlar da. Ama buna rağmen yine de onlar birbirleri ardında namaz kılarlardı. Aynı şekilde, Ebu Hanife ve arkadaşları ile şafii ve arkadaşları ne sesli ne de cehri besmeleyi çekmeyen Maliki mezhebine mensup Medine ehlinin arkasında namaz kılarlardı. Mesela İmam Ebu Yusuf hacamat yaptırmış olan Maliki Harun Reşit'in arkasında namaz kılmıştır. İmam Malik hacamat yaptırmamanın abdesti bozmadığına fetva vermişti. Bu nedenle İmam Ebu Yusuf hacamat yaptırmış olan Harun Reşit'in ardında namaz kılmış ve namazını da tekrar iade etmemiştir.

Ahmet b. Hanbel, hacamat yaptırdıktan ve burnundan kan akdıktan sonra abdest alırdı. Kendisinden 'kan aktığı halde abdest almayan bir imamın arkasında namaz kılınır mı?' denildiğinde şu cevabı vermiştir; Said b. Müseyyeb ve İmam Malik'in arkasında namaz kılmaz mısınız? Bu meselede iki durum söz konusudur.

1) imama uyan kişi imamda kendisinin namazını bozacak bir şey görüp de namazını kılmaya devam ederse, bu namazı selef alimlerinin, dört mezheb imamının ve diğer alimlerin ittifakına göre geçerlidir. Bu mesele de hiç bir ihtilaf söz konusu değildir.

2) İmama uyan kişi, imamın bir kadına şehvetle dokunduğunu veya kendi zekerini ellediğini veya hacamat yaptırdığını veya kustuğunu veya kendi mezhebine göre abdesti bozacak bir davranışta bulunduğunu kesin olarak bildiği bir durumda ne olur? İşte asıl ihtilaf burada ortaya çıkıyor. Bu durumda imama uyan kişinin namazı sahih olur. Alimlerin çoğunluğunun görüşü de bu

doğrultudur. İmam Şafii ve Ebu Hanife'den nakledilen görüş- ler aynı şekildedir. İmam Ahmet b. Hanbel de aynı görüştedir. Doğru olan da budur. "

Bu açıklamalardan sonra, sorunun sahibi imam kardeşimize şunları söyleyebiliriz; "Arkanda namaz kılan insanların çoğunun Hanbeli olması sebebi ile besmeleyi açıktan okumayı bir kunut duası yapmayı bırakman seni mezhebinden çıkarmaz. Böyle yap- manda bir günah yoktur."

Hanbeli mezhebine mensup olan cemaate de şunları söyle- mek isterim; Bu iki konuda veya başka konularda size muhalif olan bir imama uymanızda her hangi bir mahzur yoktur.

Hanbeli İmamlardan özellikle İbni Cevzi, İbni Teymiyye ve İbni Kayyum gibi akla ve sadra şifa olabilecek bilgiler nakledil- miştir. Hamd alemlerin Rabbi olan Allah'a aittir.

KORKU NAMAZI

SORU

Korku namazı ve kılınışı hakkında aydınlatıcı bilgiler vermenizi rica ediyorum.

CEVAP

Korku namazı Kur'an'ı Kerim'in iki yerinde geçmektedir.

﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوَسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ، فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ﴾

"Namazlara ve orta namazlara devam edin; gönülden boyun eğerek Allah için namaza durun. Eğer korkarsanız, yaya yahut binekte iken kılın, güvene erişince, bilmediklerinizi öğrettiği gibi Allah'ı anın." (1)

Namazlara erkânıyla, rukularıyla, secdeleriyle, kıblesiyle, şartlarıyla ve tüm nitelikleriyle birlikte devam etmek farzdır. Ancak korku namazlarında farz değildir. Korkunun şiddetlendiği zamanlarda namazların erkânlarını tam manasıyla yerine getir-

mek farz değildir. Mesela savaş durumunda, düşmanların müslümanlara saldıracakları anlarda, müslümanlar saf bağlamış düşmana karşı savaşırken ya da savaşın kızıştığı anlarda ya da diller tutulup da kılıçların konuştuğu anlarda müslümanlar namaz kılma yükümlülüğünden kurtulurlar mı? hayır kurtulamazlar. Namaz borcu hiç bir zaman onların boynundan düşmez. Yapabilecekleri kılabilircekleri şekillerde namazlarını kılmaya çalışırlar. İster yürüyerek ister binek sırtında, nasıl olursa olsun.

﴿ فَإِنْ خِفْتُمْ فَرَجَلَا أَوْ رُكْبَانًا ﴾.

"Eğer korkarsanız, yaya yahut binekte iken kılın."

Yani nasıl kılabiliyorsanız imkanınız hangi ölçülerde kılmaya el veriyorsa o şekilde kılınız. Şayet düşmanla karşı karşıya çarpışıyorsanız ima ile yani başınızla işaret ederek yahut kaşlarınızı hareket ettirerek kılınız. Şayet gücünüz namazın fiil ve sözlerini dilinizle yapmaya yetiyorsa o şekilde yapın. Onu da yapamıyorsanız kalbinizle kılmaya çalışın ama hiç bir zaman namazlarınızı terketmeyin. Bazı namazları birleştirerek de kılabilirsiniz. Mesela, Öğlenle ikindiye, akşamla yatsıyı öne (takdim) veya geriye (tehir) almak suretiyle kılabilirsiniz. Fakat iki namazdan fazlasını bir arada kılmak ve öğle ile ikindi, akşam ile yatsı dışındaki namazları cem etmek caiz değildir. Bu anlattıklarımızın hepsi de korkunun şiddetlendiği anlar için geçerlidir.

Burada diğer bir namaz türü daha var ki, bu da korkunun daha az olduğu zamanlarda, cemaatle namaz kılmaya, müslümanların birliğine ve namazın cemaatle kılınmasının önemine ehemmiyet verdikleri için savaş meydanındaki cemaatin bir tek imamın arkasında namaz kılmalarıdır. Bu, nisa suresinde şu şekilde geçmektedir.

﴿ وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلَتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ، فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ، وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى مَ

يُصَلُّوا، فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ، وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً، وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿١﴾

"Ey Muhammed! Sen içlerinde olup da namazlarını kıldırdığın zaman, bir kısmı seninle beraber namaza dursun ve silahlarını da alsınlar; secdeyi yaptıktan sonra arkanıza geçsinler; kılmayan öbür kısmı gelsin, seninle beraber kılsınlar, tedbirli olsunlar, silahlarını alsınlar. Kafirler, size ansızın bir baskın vermek için, silah ve eşyanızdan ayrılmış bulunmanızı dilerler. Yağmurdan zarar görecekseniz veya hasta olursanız silahlarınızı bırakmanıza engel yoktur, fakat dikkatli olun. Allah kafirlere şüphesiz ağır bir azap hazırlamıştır." (1)

Kur'an'ı Kerim korku namazının ne şekilde kılınacağını açıklamış oldu; cemaatle namaz kılmaya verilen önemden ötürü bir cemaat imamla birlikte namaz kılacak, diğerleri de düşmanı kollayacak. İmam namazın yarısını tamamlayınca beraber kıldığı cemaat diğerleriyle yer değiştirecekler ve (imam) bir rek'at da onlarla birlikte kılacak. Sonra da kendi başlarına namazın diğer kalan kısmını tamamlayacaklar. Burada asıl önemli olan şey; savaş anında da olsa müslümanların namazlarını cemaatle kılmaya önem verdiklerini göstermek ve namazı terketmemeleri gerektiğini belirtmektir. Çünkü namaz, engellenebilecek bir ibadet değildir.

Ashında namaz, savaş ve korku anındaki kişilere cesaret ve güç verir. Onların azmini artırır. Bu moral ve cesaret sayesinde düşman karşısında korkusuzca savaşılabılır. Hiç bir sarsıntı ve

duraksama göstermez. Yüce dağlar gibi düşmanın karşısında dimdik durur.

İşte korku namazı. Buradan önemli iki ibret verici konu çıkarabiliriz.

BİRİNCİSİ;

Hangi durumda olursa olsun namazın kılınmasına verilen aşırı hürs ve önem.

İKİNCİSİ;

Cemaatle namaz kılmaya verilen önem ve müslümanların birliğine gösterilen ehemmiyet. İslam, savaş durumunda savaşçıların iki gruba ayrılıp bir kısmının imamla namaza durmalarını bir kısmının da savaş alanında düşmanı kollayıp onlarla göğüs göğüse çarpışmayı mübah görmüştür. Tüm bunlar tek bir imamın arkasında cemaatle namaz kılmak ve aynı zamanda islamın şiarı haline gelen 'Cemaat' anlayışını yerleştirebilmek içindir.

﴿وَارْكُؤْا مَعَ الرَّاْكِعِيْنَ﴾

"Ruk'u edenlerle birlikte siz de ruk'u edin." (1)

FECİR VAKTİNDEN ÖNCE EZANIN OKUNMASI

SORU

Fecr-i Sadık girmeden bir veya yarım saat önce müezzinin ezan okurken 'Essalatü hayrun minennevm (Namaz uykudan hayırlıdır)' ibaresini söylemesi caiz midir? Aynı zamanda ezan okunur okunmaz sabah namazının sünnetini kılmak ve ardından da farzını eda etmek caiz olur mu?

CEVAP

Ezanda asıl olan bir vaktin girdiğini bildirmektir. Müezzinin ezan okuyabilmesi için ilk önce bu vaktin girmesi gerekir. Yani vaktinden önce ezan okumak caiz değildir. Çünkü vaktinden önce okunursa asıl maksadının dışına çıkarılmış olur. Yalnız sabah ezanı bu hükümden istisna tutulmuştur. Sabah namazında vakit girmeden önce ezan okunması caizdir. Hz. Bilal de aynı şekilde yapmıştır. Bu konuda Allah Resulü (s.a.v) şöyle buyurmuşlardır: Bilal geceleyin ezan okuyor. (Oruç için sahura kalktığınız zaman) ibn-i Ümmü Mektum ezan okuyuncaya kadar yiyiniz, içiniz." Dolayısıyla Allah Resulü onlara, Bilal ezan okuyunca yemeyi içmeyi mübah görmüş taki İbn-i Ümmü Mektum ezan okuyuncaya kadar. İbn-i Mektum fecr-i sadıkın girmesinden sonra ezan okuyordu. Bu hadis, Buhari ve Müslim'de geçmektedir. Fecir, haddi zatında uyku zamanına denk gelir. Bu vakitte ise insanlar uykudadır. Onları vaktinden önce uyarmak gerekir ki sa-

hurlarını yapsınlar veya uykularından uyanıp namazlarına hazırlansınlar. Ama diğer namazların ezan vakitleri sabah namazının vaktine benzemez. Sair zamanlarda insanlar zaten uyanıktırlar. Vaktinden önce sabah ezan okunmaz ama bunu adet haline getirmiş müezzinler varsa yani ezan okuduğunda köy veya mahalle halkı müezzinin ezanı vaktinden önce okuduğunu anlayabiliyorlarsa dolayısıyla ona göre hazırlıklarını yaparlar. Lakin müezzin ezanı vaktinde okumayı adet edinen biriye ahali ezanın vaktinde okunduğunu anlar ve hemen abdestini alır ilk önce sünnetini sonra da farzını eda eder. Nitekim Hz. Bilal de sabah namazını vaktinden önce okuyor İbn-i Ümmü Mektum ise vaktinde okuyordu. Ahali, Bilal'in sesini duyduğunda ezanın vaktinden önce okunduğunu İbn-i Ümmü Mektum'un sesini duyduklarında vaktinde okunduğunu anlıyordu. Dolayısıyla vaktinde okunan bir ezandan sonra namazın ilk önce sünnetini sonra da farzını eda etmek helaldir. Ama sahih vaktin girmesinden önce namazın sünnet ve farzının kılınması ise caiz olmaz.

Fecir vaktinin girmesinden önce birinci ezanda sünnet olan; 'Essalatü hayrun minennevm' dememektir. Çünkü bu ibare birinci ezanı ikici ezandan ayırır. Şayet insanlar ezan okuyan kişinin sesinden ezanı vaktinden önce okuduğunu anlayabiliyorlarsa veya vaktinde okuduğunu bildikleri bir imam ise o zaman 'Essalatü hayrun minennevm' demek meşru olur. Bu şartlar dahilinde alimler, birinci ezanın vaktinden önce okunmasını caiz görmüşlerdir. Allah en doğruyu bilendir.

SARGI ÜZERİNE MESH EDEREK ABDEST ALMAK

SORU

Yaralı parmağının üzerinde sargı bulunan bir kimse sargıyı açtığı taktirde parmağındaki yaranın azacağı korkusuyla açmadan üzerine abdest alması caiz midir?

CEVAP

Şayet bu sargı tıbbi bir maksatla konmuş ise bunun fıkıh istilâhındaki karşılığı 'Cebire'dir. Kırık veya yara üzerine konulan sargı üzerine meshederek abdest almak caizdir. Bazı alimler sargının yara temiz iken sarılmasını şart koşarlarken bazıları da bu şartı getirmiyorlar. Aslında böyle bir konuda kolaylığın sağlanması gerekir. Sargı sarılacağı zaman uzvun daha önceden temizlenmesi gibi şartlara gerek kalmamalı. Sadece sarılan kısmın meshedilmesi yeterli görülmelidir. Allah kullarına şefkatli ve merhametlidir.

GÜNEŞ ve AY TUTULMASI ESNASINDA KILINAN NAMAZLARIN HİKMETİ

SORU

Eski bir inanç olarak, güneş ve ay tutulmasının Allah Teala'nın insanlara, küfür ve isyanlarından dolayı bir gazabı olarak değerlendirilirdi. Oysa bugün ilerleyen ilim sayesinde güneş ve ay tutulmasının tabii birer doğal olaylar olduğu ortaya çıktı. Bunlar da med-cezir olayları gibi doğal ve tabii olaylardır.

Benim sormak istediğim; İslam'ın güneş ve ay tutulması sırasında meşru kılınmış olduğu namazın hikmeti hakkındadır. İslam düşmanları bunu islama saldırmak için kullanıyorlar. Bu namazın halk arasında yaygın olan bazı eski hurafelere dayanılarak meşru kılınmış olduğunu iddia ediyorlar. Şayet bu namaz kılındığı takdirde gökyüzünün insanlara olan gazabının kal-kacağına inanıyorlardı.

Bununla birlikte Astronomi bilginleri güneş ve ayın ne zaman tutulacağını? nerelerin bundan etkileneceğini ve tutulma süresini önceden bilmektedirler.

Bu konuyu yayınlayabilmek için yazılı olarak cevaplamanızı rica ediyorum. Öyle ki, aklında şüphe bulunan ikna olabilsin başkasını şüpheyi düşüren ise susturulabilsin.

CEVAP

Güneş ve ay tutulması sırasında kılınan namaz hakkında Kur'an'ı Kerim'de her hangi bir ayet bulunmamaktadır. Ancak Allah Resulü (s.a.v)'nün bu konuda sözleri ve fiili sünnetleri mevcuttur. Böyle bir olay hicretin onuncu senesinde meydana gelmiş ve Allah Resulü (s.a.v) ashabıyla birlikte namaz kılmış ve namazları güneş tekrar açılıncaya kadar da sürmüştür. Sahih rivayetlerin hiç birinde bu namazın Allah'ın insanlara olan gazabını kaldırmak için kılındığına dair bir ibare geçmemektedir. Hele insanlar bölük bölük Allah'ın dinine girdikten ve İslamiyet arap yarımadasının her köşe bucağına yayıldıktan sonra Allah'ın gazabının insanlara gelmesi nasıl düşünülebilir? Şayet güneş tutulması Allah'ın gazabının bir neticesi olsa idi bu olayın Mekke döneminde olması beklenirdi. Peygamber ve onun sahabeleri Mekke'de türlü türlü azap ve işkencelere maruz kalıyorlardı, haksız yere mallarından mülklerinden, evlerinden barklarından ediliyorlardı da onlar sadece 'Bizim Rabbimiz Allah'tır' demekle yetiniyorlardı.

Asrı Saadet döneminde yaşayan insanlar, güneş ve ay tutulmasını, yeryüzünde ölen büyük bir insanın hüznünü tabiatın paylaşması olarak niteliyorlardı. Garip bir tesadüf olarak güneş tutulması Peygamber (s.a.v)'in Maria'dan olan oğlu İbrahim'in vefatı sırasında meydana gelmiş ve bunun üzerine insanlar şöyle demişlerdi; Güneş İbrahim'in ölümünden yani ona hüznü olduğu için tutuldu. Ama Allah Resulü bu batıl ve saçma söz karşısında susamazdı ve susmadı da. Her ne kadar bu olayda kendisinin mucizelerine mucize ekleniyor görünse de yine de susmadı. Çünkü Allah teala batılı yenmek için peşinden daima hakkı getirir. İmam Ahmet ve Taberani, Semure bin Cündüp'ten rivayet ettiklerine göre, Peygamber (s.a.v) güneş tutulduğu gün hutbede şunları söylemişti. İnsanlar güneşin ve ayın tutulmasını yıldızların bulundukları yerden kaymalarını, yeryüzünde ölen büyük bir insanın kaybından dolayı meydana geldiğini iddia ediyorlar. Onlar yalan söylüyorlar. Onlar Allah'ın birer ayetleridir ve kulların onlardan ibret alması gerekir. (Mecmau'z-Zevaid, cilt. 2, Saife 210)

Buhari, Muğire b. Şube'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir; "İbrahim vefat ettiği gün güneş tutulması meydana geldi. Bunun üzerine şöyle dediler; İbrahim'in ölümünden dolayı güneş tutuldu. Derhal Allah Resulü de şu cevabı verdi; "Güneş ve ay Allah'ın birer ayetleridir. Hiç kimsenin ölümünden veya doğumundan dolayı tutulmazlar. Siz onları tutulduğu an gördüğünüzde Allah'a dua edin ve tekrar açılıncaya kadar namaz kılın."

Buharinin Hz. Ebubekir'den merfu olarak rivayet etmiş olduğu hadislerde de şöyle geçmektedir. "Hiç kimsenin ölümünden dolayı güneş ve ay tutulmaz. dedikten sonra şöyle demiştir; yalnız Allah Teala bunlarla kullarını korkutur." Ancak Buhari, rivayet ettiği bu ziyadelik hakkında şunları söylemiştir. Hadis imamlarından bir çoğu, daha güvenilir ve ravi sayısı daha fazla olan ravilerin ihtilaf ettikleri bu tür rivayetleri kabul etmemişlerdir. Hadislerde rivayet edilen fazlalıkları şaz olarak nitelemişler ve sahih hadislerden çıkarmışlardır.

İnsanları şüpheye düşürenler; Allah bunlarla kullarını korkutuyor veya Güneş ve ay tekrar açılıncaya kadar Allah'a duada bulunup namaz kılın gibi sözleri alarak şöyle söylemişler; Niçin Allah kullarını korkutuyor? Niçin duada bulunulup namaz kılınıyor? halbu ki bunlar birer tabiat olaylarıdır.

Evet, bunlar gerçekte birer tabiat olaylarıdır. Yerleri, zamanları ve kaideleri ne bir an ileri alınabilir ne de bir an geri bırakılabilirler. Allah'ın kanunlarına uygun olarak meydana gelirler. Tabiat olayları hiç bir zaman ilahi iradenin ve kudretin dışında vuku bulamaz. Kainatta meydana gelen bütün olaylar ve hadiseler, Allah Teala'nın iradesi ve kudreti altında gerçekleşir. Kainatta meydana gelen bu tür olaylar kalplerin Allah'ın büyüklüğünü, kudretini ve hakimiyetinin kapsayıcılığını anlaması gerekir. Dolayısıyla kalpler O'nun büyüklüğüne boyun eğmeli, diller dua etmeli, boyunlar tevazuyla eğilmeli ve alınlar secdeden kalkmamalıdır.

Peygamber (s.a.v)'den rivayet edilen bir çok hadislerde bir müslümanın tabiat olaylarını gördüğü zaman ne tür dualar okuya-

cağı rivayat edilmiştir.

a) *Sabahlarken veya akşamlarken söylenecek dualar.*

Tirmizi Ebu Hureyre'nin Peygamber (s.a.v)'den şunları rivayet ettiğini bildirmiştir; Peygamber ahabına sabahladıkları zaman şöyle demelerini öğretmiştir;

"Allahumme bike ve esbahna bike emseyne ve nehya ve bike nemutu ve ileyke'n-nuşuru."

(Yani, Ey Allah'ım! Seninle sabahladık ve Seninle akşamlarız, Seninle yaşarız ve Seninle ölürüz.)

Akşamladıklarında ise şu duada bulunmalarını onlara öğretmiştir;

"Allahumme bike emsayne ve bike asbahne"

(Ey Allah'ım seninle akşamladım ve seninle sabahlarım) (Tirmizi bu hadisin sahih ve hasen olduğunu söylemiştir.)

Müslim, İbn-i Mesut'tan rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir; Allah Resulü (s.a.v) akşam olunca şöyle söylerdi:

"Emseyne ve emsal mülkü lillah, lailahe illallahu vahdehu vela şerike leh, lehul mulku ve lehül hamd ve huve ala kulli şey'in kâdir.

Rabbi es'eluke hayrun ma fi hazihil leyleti ve hayrun ma ba'dehu. Euzu bike min şerri hazihil leyleti ve şerri ma ba'dehu. Rabbi Euzu bike minel kesli ve suil kibri, Rabbi euzu bike min azabin fin nari ve azabin fil kabri

(Biz ve mülk Allah İçin akşamladık. Hamd Allah'a aittir. Bir olan Allah'tan başka ilah yoktur ve O'nun şeriki de bulunmaz. Mülk ve sonsuz övgüler ancak O'nadır. O; her şeye kadirdir. Ya Rabbi! gecede bulunanlardan ve sonrasında hayrı nasip et. Gecenin içinde ve sonrasında bulunan şerden Sana sığınırım. Rabbim! Tembellikten ve çirkin kibirden Sana sığınırım. Rab-

bim! Cehennemdeki azaptan ve kabirdeki azaptan yine Sana sığınırım.)

Sabah olunca da şunları söylerdi;

"Asbahna ve asbaha mülkü lillah."

(Biz ve Allah'ın mülkü sabahladık)

b) Rüzgar estiğinde ve bulutlar görüldüğünde söylenecek dualar.

Müslim'de geçen bir hadiste Hz. Aişe (r.anha) şöyle buyurmuşlardır: Peygamber (s.a.v) rüzgar estiğinde şöyle söylerdi;

"Allahumme eseluke hayrahe ve hayre ma fiha ve hayre ma erselte bihi ve euzu bike min şerriha ve şerri ma fiha ve şerri ma erselte bihi."

(Ey Allah'ım! ruzgarın, onun içinde bulunanlarının ve onunla birlikte gönderdiğin şeyin hayırlısını bize nasip et. Rüzgarın şerrinden, içinde bulundurduğu şerden ve onunla gönderdiğin şerden Sana sığınırım.)

Yine Hz. Aişe'den rivayet edilmiştir; Peygamber (s.a.v) bir bulut gördüğünde namazda olsa bile yaptığı işi bırakır ve şöyle söylerdi;

"Alahumme inni euzu bike min şerriha."

(Allah'ım! Onda bulunan şerden Sana sığınırım)

Şayet yağmur yağarsa;

"Allahumme sayyiben hanien."

(Allah'ım sağnak ve bereketli olsun) (Ebu Davut, Nesei, İbni Mace ve Ebu Avane de bu hadisi rivayet etmişlerdir)

c) Hilal görüldüğünde okunacak dualar;

İbn-i Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir;

"Allah'u Ekber, Allahumme ehellehu aleyna bil emni vel iymani, ves-Selameti vel-İslami vet-tevfiygi lima tuhibbuhu ve tar-da"

(Allahu Ekber, Allah'ım bu ayı güvenlik ve emin bir şekilde üzerimizden geçir, selamet ve ıslah içinde üzerimizden geçir, sevdiğin ve razı olduğun işleri başarmış olarak üzerimizden geçir.) *(Darimi, Tirmizi Talha'dan daha kısa bir şekilde ve İbni Mace rivayet etmiştir.)*

Ayrıca yatarken, uyanırken, yemek yerken veya bir şey içerken, doyma anında yıkanırken, elbise giyerken, bir bineğe binerken, yolculuğa çıkarken veya yolculuktan dönerken ve daha buna benzer şeyler için yapılan dualar vardır ki bunlar için müstakil bir eser yazılmıştır. (Mesela, 'Amelül-yevm vel-Leyl' Nesei ve İbn-i Sena'ya ait. 'Ezkar' Neveviye ait. Elkelim vet-Tayyib İbn-i Teymiyye'ye ait. El-vabil El-Sayyib, İbn-i Kayyim'a ait. Tuhfetu zakirin Şevkaniye ait. Daha buna benzer bir çok eser vardır)

Bu dua ve zikirlerin maksadı şudur; Kişinin kalbinin her zaman Allah Teala ile irtibatlı olmasını sağlamak. Karşılaştığı her yeni olayı açık kalple duyarlılıkla ve canlı bir şuurla karşılaşmasını sağlamaktır. Daha doğrusu her zaman tekrarlanan sabahlama ve akşamlamanın da hadiselerle ve her an tekrarlanabilen yeme ve içme olaylarını bilinçli bir şekilde yapmasını sağlamaktır.

Mü'min bir insan etrafında meydana gelen olayları diğer insanlardan farklı bir gözle görür. Normal insanlar bu tür olayları sadece baş gözüyle görür. Bu olaylar bir kaç kez tekrarlandığı zaman artık onlara karşı bir ülfet yani alışkanlık duyarlar ve hiç bir duyarlılıkları da kalmaz. Mü'min bir insana gelince o, meydana gelen her olayı kalp gözüyle ve basiretiyle görür. Olayların gerisinde ilahi bir sanatın varlığından haberdardır. Onları çekip çeviren ilahi bir gözün varlığının bilincindedir. Hamd ve tesbih eder. Allahu ekber, Lailahe illallah der. Duada bulunur. Tevazu ile Rabbin büyüklüğü karşısında başı eğilir.

Abdullah İbn-i Zübeyr şöyle rivayet etmiştir; "Peygamber (s.a.v) gök gürlemesini duyduğunda konuşmasını kesti ve şöyle dedi;

"Subhanellezi yusebbihur-Ra'du bi hamdihi ve'l Melaiketu bin Hafıyyetihi."

(Noksan sıfatlardan münezzehtir olan Allah'ı gök gürlemesi hamd ile ve Melekler de onun korkusundan tesbih ederler.)

Bir mü'minin alışlagelen günlük olaylar karşısındaki tutumu bu olmalıyken ancak bir kaç senede bir meydana gelen güneş ve ay tutulması karşısındaki tutumu ne olmalıdır dersiniz?

Mü'min bir insan olaylar karşısında ya da Allah'ın ayetleri karşısında diğer basit ve gaflet çukurunda bulunan insanların düştikleri gaflet ve dalalet içinde bulunamaz. Her gün ve her ay meydana gelen olaylar için dua ve niyazda bulunmak yeterlidir. Yalnız güneş ve ay tutulması gibi çok ender rastlanan olaylar için dua ve niyazdan daha fazla birşeyler yapmak gerekir ki işte o da; namazdır. Sonra kalbi diri olan insanlar her zaman Allah'dan gelebilecek felaketler karşısında korku içerisinde değildir. Gördükleri ve karşılaştıkları her olayın arkasında insanların bilmedikleri ancak Allah Teala'nın bilebildiği bir olay olabileceği düşüncesini taşırlar. Allah'ın irade ve kudretine güç yetirilemez. Süphan olan Allah bir şeyin olmasını diledimi; ol der ve o şey de hemen olur.

İmam İbn-i Dakiki el'İd şöyle demiştir; Belki bazı kimseler Astronomi uzmanlarının söyledikleri hesaplarla 'Güneş ve ay tutulmasıyla Allah Teala insanları korkutuyor' hadisinin çeliştiğini düşünebilirler. Bu tür düşünceler yersizdir. Çünkü Allah Teala bazı fiilleri bizim alışageldiğimiz tabiat olaylarına bağladığı gibi bazılarını da bağlamayabilir. O'nun kudreti her sebebe hakimdir. Olaylar arasında gördüğümüz sebeplerle sonuçlar arasında bağlantıları kesebilir. Bu gerçek ortaya çıktığına göre Allah'a inanan insanlar, O'nun doğal olaylar karşısında genel kudretine inandıkları için, Harikulade olaylar karşısında da korkuya kapılırlar. Yalnız bunların hiç biri alışlagelen bazı olayların meydana gelmesine de engel değildir. Allah istedimi harkulade olaylar da yaratma gücüne sahiptir. (Hafız İbn-i Hacer, Fethü'l Bari)

Güneş ve ay tutulması mü'min bir insanı kedisine yöneltir. Onlara kıyamet saatini ve bir gün bu dünyanın yok olup gideceğini hatırlatır. Yakini bir vahiy yoluyla sabit olmuştur ki; Bu alemin bir gün bağları çözülecek düzeni bozulacaktır. Gökyüzü parça parça olacak, yıldızlar uçuşacak, güneş dürülecek, dağlar yürütülecek, yeryüzü sallanacak ve içindekilerini dışarıya atacak, her şey değişecek, yer başka bir yere gök de başka bir göğe çevrilecektir. İnsanlar, güçlü olan bir Allah'ın huzuruna çıkarılacaklardır.

Güneş ve ayda alemdeki diğer şeyler gibi ebedi değildir. Onlar da Allah Teala'nın dediği gibi belli bir vakte kadar yörüngelerinde döner dururlar. Evet, belli bir vakte kadar ki, bu vakti ancak Allah Teala bilir. Mü'min bir insan bunların farkında ve şuurundadır, gafil olamaz. Bir olay karşısında -güneş ve ay tutulması gibi- hemen kalbi yarını hatırlar, gelecekte kendisini nelerin beklediğini düşünür. Özellikle de şu ayetleri hatırladığında.

﴿وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ﴾

"...kıyamet saatinin kopuşu bir göz kırpması kadar veya daha çabuk bir zaman içerisinde olur..." (1)

Belki de bunun sırrı, sahabenin güneş tutulması hakkında rivayet ettikleri hadislerde gizlidir. Peygamber (s.a.v), kendisinin bildirdiği kıyamet saatinin belirtileri, alametleri ve şartları henüz gözükmediği halde sanki kıyamet kopmuş gibi korkarak ayağa kalkmıştır. Bazı alimler bu rivayetten kuşku duymuşlar. Ama peygamber (s.a.v)'in bu davranışını, ümmetine her halükarda kıyamet saatini akıllarında bulundurmak düşüncesiyle yaptığına yormak da mümkündür. Özellikle de gün be gün kıyametin belirtileri görüldüğü şu zamanımızdaki insanlara hatırlatmak amacı da güdülmüş olabilir.

Güneş tutulması Hz. Osman zamanında da meydana gelmiştir. Bunun üzerine Hz. Osman insanlara namaz kıldırması sonra da dönüp evine gitmiştir. Abdullah b. Mes'ut Hz. Aişe'nin

hücrelerine bir kaç sahabeyle birlikte gelip oturmuş ve şöyle demiştir. Güneş ve Ay tutulması esnasında Allah Resulü (s.a.v) namaz kılmamızı emrederdi. Ay ve güneş tutulması isabet ettiğinde korku içinde namaza koşun. Şayet bunların tutulmasıyla kendisinden çekindiğiniz şey (Kıyamet) gelmişse hiç değilse siz gaflette olmadığınız bir zamanda gelmiş olur. Şayet korktuğunuz şey değilse siz bundan hayır elde etmiş olursunuz ve sevap kazanırsınız. (Ahmet b. Hanbel, Ebu Ya'li, Taberani)

Tüm bunlardan sonra İslamın ay ve güneş tutulması sırasında namaz kılmayı ve dua okumayı meşru sayması Allah'ın insanlara verdiği bir gazabın neticesi olduğunu ve namazın da bu gazabın kaldırılmasını sağlayan bir etmen olduğunu çıkarmak gerekmez. Belki bazı alimler ay ve güneş tutulmasını bu şekilde yorumlamış olabilirler ancak bu onların zamanlarında ulaşabildikleri ilmi seviyeden kaynaklanmaktadır. Yalnız şu varki, alimlerin anlayışları ve olayları yorumlayışları -özellikle de bu gibi meselelerde- dinde delil teşkil etmez. Din Allah'ın kitabından Resulünün bildirdiklerinden ibarettir. Bunların dışında kalanlar ise Kitab'a ve sünnet'e uyuyorsa alınır uymuyorsa terkedilir.

Tabiat olaylarına ve riyazata vakıf olamamış onları idrak edememiş alimlerin karşısında Gazali gibi bir dahiyi görmekteyiz. Gazali, bu kısır görüşlü insanların hatalarını ortaya çıkarmakta ve gayet açık bilgiler vermektedir. Gazali, 'El-Mungız mine'd-Dalal' adlı eserinde felsefecilerden ve onların ilim nevilerinden -ki matematik de bu ilimlerden- ve bu ilimlerin insanın kişilik ve fikir düşüncelerinde meydana getirdiği etmenlerden, tesirlerden bahsederken şunları söylemektedir; İkinci afet, islam dininde samimi fakat cahil insanlardan kaynaklanmıştır. Bu gibi kimseler islam dinine en büyük iyiliği bütün felsefi ilimleri inkar etmekle yapabileceklerini düşünürler. Felsefenin bütün ilimlerini inkar edip kendilerinin de bu konuları bilemeyeceklerini iddia etmişlerdir. Hatta felsefecilerin ay ve güneş tutulması hakkındaki görüşlerini de reddetmişlerdir. Onların bu konudaki görüşlerini dine aykırı olarak telakkî etmişlerdir. Bu cahil insanların iddiaları

kesin ve açık delillerle hareket edenlerin kulağına geldiğinde şüpheyi kapılmazlar. Ama İslamın cehalet ve bilgisizlik üzerine kurulduğunu düşünürler. Dolayısıyla felsefeye olan sevgileri artar İslama karşı da daima nefretle bakarlar. Bu ilimleri inkar etmekle İslama yardım ettiklerini sananlar büyük bir cinayet işlemişlerdir. İslam dini olumlu ya da olumsuz bu ilimlere saldırmamıştır. Bu ilimlerin hiç birinde İslama saldırı bulunmaz. Peygamber (s.a.v) hadislerinde şöyle buyurmaktadırlar; Güneş ve ay Allah'ın iki ayetidir. Ne bir kimsenin ölümü ne de bir kimsenin dünyaya gelmesinden dolayı tutulmazlar. Ay ve güneşin tutulduğunu gördüğünüzde hemen korkuyla Allah'a dua edip namaz kılın. Bu hadiste güneş ve ayın hareket ettiklerini bir araya geldiklerini ve belli noktalarda birbirinin karşısına düştüklerinden haber veren astronomi ilmini inkar eden her hangi bir şey bulunmamaktadır.

Ancak, peygamber (sav)'in yukarıdaki hadisin devamı olarak söylediği iddia edilen şu söze gelince: "Allah bir şeye tecelli ederse o şey Allah'a boyun eğer. Sahih kaynaklarda bu tür bir rivayete rastlanmamıştır."

Şayet zayıf hadislerden deliller çıkarılacak olsaydı, Taberani'nin 'El-Kebir' adlı kitabında Semure'den rivayet ettiği şu hadisi de söylemek gerekirdi." Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştu; Güneş ve ay hiç bir kimsenin ölümü ve sizin bahsettiğiniz şey için tutulmaz. Ancak bunlar Allah'ın ayetlerindendir." Beyhaki'nin de dediği gibi bu hadiste zayıf bir ravi vardır. Dolayısıyla itimat edilmez. Zayıf da olsa bu sözler, önceki dönemlerde yaşamış müslümanların fikirlerini dile getirmektedir. bu sebeple, bu tür rivayetler kaydedilmişlerdir.

Burada önemli olan nokta; Resulullah (sav)'den, ay ve güneş tutulmasının, Allah'ın koyduğu kanunlar çerçevesinde, tabii olarak meydana geliyor olması dışında bir şeyin rivayet edilmediğidir.

Tevfik Allah'tandır.

İKİ NAMAZI BİRLEŞTİREREK KILMAK

SORU

Her hangi bir sebepten dolayı öğlenden akşama kadar devam eden bir toplantı veya oturumdan dolayı öğlen namazıyla ikindi namazını bir arada kılmak caiz midir?

CEVAP

Hanbeli mezhebine mensup fıkıhçılar, öğlen namazı ile ikindi namazının, akşam namazıyla da yatsı namazının her hangi bir özür gerekçesiyle birleştirilmesine cevaz vermişlerdir. Aslında bu büyük bir kolaylıktır. Peygamber (s.a.v)'in herhangi bir özür - mesela, yolculuk ve şiddetli bir yağmur- olmadan iki namazı cemettiği görülmüştür. İbn-i Abbas'a bunun sebebi sorulduğunda; Ümmetine bir zorluk olmaması için, diye cevap vermiştir. *(Bu hadis Sahihi Müslim'de geçmektedir)*

Tüm namazları vaktinde kılmak zor olduğunda iki namazı bir arada cem ederek kılmak mümkündür. Ancak kişi bunu her iki günde bir ya da sık sık çıktığı bir takım iş münasebetleri sebebiyle devamlı yaparak alışkanlık haline getirmemelidir.

Namazları cemetmek çok nadir olması halinde caiz olur. İnsanların karşılaşmış oldukları zorlukları kaldırmak amacını taşır.

Mesela, trafik polisinin nöbeti akşam namazından başlayıp yatsının sonuna kadar devam edecekse, o zaman bu polis ister cem-i takdim ister cem-i te'hîr yapsın iki namazını birleştirerek kılabilir.

Aynı durum doktorun gireceği acil bir ameliyat için de geçerlidir. O da ister cem-i takdim ve ister cem-i te'hîr yaparak namazını kılabilir. Tüm bunlar islamın müslümanlara kolaylık olsun ve onlardan zorlukları kaldırsın diye koymuş olduğu şer'i hükümlerdir. Her hangi bir sebeple toplantıya veya oturuma katılmaya gelince, bunun namaz için bir özür oluşturacağını görmüyorum. İnsanlar bu tür yerlerde namaz için fırsat bulabilirler. İster kadın olsun ister erkek hiç kimsenin namazı hafife almaya hakkı yoktur. Hafif görmek namaz ve namazın eda edilmesiyle alakalı olan şeyler için caiz ve geçerli değildir. Aksine namaz kılan kimselerin kendilerini diğer insanlara güzel bir örnek olarak göstermeleri gerekir. Böylece insanlar namazı öğrenebilirler. Çünkü namaz, Allah Teala'nın açıktan açığa yapılmasını istediği bir şiairdir. Aynı zamanda namaza gereken ta'zimi de gösterilmelidir.

﴿وَمَنْ يَعْظَمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾

"...kişinin Allah'ın nişanelerine hürmet göstermesi, kalplerin Allah'a karşı gelmekten sakınmasındandır."

(1)

Bir çok islam ülkesinde ihtifaller ve törenler Allah'ın hukukunu gözetmeksizin, namazlarını vaktinde eda etmeye büyük bir özen gösteren mü'minlerin vicdanları göz önüne alınmadan namaz vakitlerini çiğneyici bir tarzda hazırlanmaktadır.

Bu ihtifallere katılan müslümanlar şayet tek vucût halinde namazlarını kılmak için kalksalar, o zaman ihtifallerden sorumlu olanlar düzenleme yaparken namaz vakitlerini de hesaba katacaklardır.

Tüm bunlara rağmen yine de insan namazları vaktinde kılma zorluğu çekiyorsa dediğimiz gibi iki namazını birleştirerek kılabilir.

AKŞAM NAMAZINDAN ÖNCE KILINAN İKİ REKATLIK NAMAZ

SORU

Bir takım insanların akşam ezanını müteakip farzını kılmadan önce iki rek'at namaz kılıyorlar. Bu iki rek'at namazın hükmü nedir? Tahiyat-ı mescit namazı mı yoksa akşam namazının sünneti mi?

CEVAP

Akşam namazının farzından önce kılınan müekket sünnet yoktur. Sünnet-i Müekket olanlar İbn-i Ömer ve diğer sahabelerin Peygamber (s.a.v)'den rivayet ettikleri on rekattır; Sabah namazından önce iki rek'at, Öğlen namazından önce ve sonra iki rek'at, akşam namazından sonra iki rek'at ve yatsı namazından sonra iki rek'attır. (Buhari ve Müslim bu konuda ittifak etmişlerdir) Peygamberimiz (s.a.v) beraberinde vitir namazı da olmak üzere bu namazları devamlı olarak kıldıkları için bu namazlar sünnet-i müekkededir. Bazı hadislerde Peygamber (s.a.v)'in öğleden önce dört rek'at namaz kıldığı rivayet edilmiştir. Müslüman olan bir kimsenin sünnetleri devamlı olarak kılması ve terketmemesi gerekir. Çünkü bu namazlar farz namazlarının tamamlayıcısı olarak sayılırlar. Sünnet namazları farz namazlarda meydana gelen eksiklikleri tamamlamak ve kıyamet gününde Allah'ın huzurunda farzlardaki eksiklikler için bir gerekçe olarak kullanılabilir. Pey-

gamber (s.a.v)'den şöyle dediği rivayet edilmiştir. Her iki ezan arasında namaz vardır. (*Ahmet b. Hanbel, Buhari ve Müslim*) İki ezandan kasıt; ezanla kamet arası.

Öyleyse ezandan sonra kametten önce iki rek'at namazın kılınması meşrudur ve müstehaptır. Bazı kimselerin akşamdan önce iki rek'at namaz kılmalarında ise her hangi bir mahsur yoktur. Şayet imam ezandan sonra hiç ara vermeden direkt olarak namaza geçerse akşam namazının farzı, tahıyyat-ı mescit namazının yerine geçer.

Tahıyyat-ı mescit namazı müslümanlardan istenmemiştir. Ancak bir kişi mescide girdiğinde şayet kametten önce vakit bulabiliyorsa iki rek'at namaz kılabilir. Yani mescitte oturmanın yerine bu namazı kılar. Mescide girdiğinde imamın namaz kıldırıldığını görmüş ise o da imamla birlikte namaza durmalıdır. İşte o zaman kıldığı bu farz namazı tahıyyet-i mescit namazının yerine geçer.

Soruda geçen bu iki rek'atlı namaz mescide ilk girip namaza duran kişi için tahıyyet-i mescit namazı hükmünde olur. Ama mescitte belli bir süre oturduktan sonra namaza kalkan kişi için ise nafil hükmünde olur.

İmamın her zaman bu iki rek'atlık namazı kılmaya kendini zorlamaması gerekir. Zaman zaman terkedip zaman zaman da kılması daha uygundur. İnsanların, müstehap olan namazları sünnet-i müekkede imiş gibi kabul etmelerinden korkulduğu için devamlı olarak kılmaları meşru değildir. Özellikle de cemaatin kendisine uyduğu imamlar için bu hüküm geçerlidir.

Muhakkik alimler, imamın müstehap namazları sık sık terketmesi gerektiğini söylemişlerdir. Çünkü cemaat zamanla bu namazları vacipmiş gibi algılayabilir. Hatta bazı muhakkik alimler bu amaçla müekket sünnetlerin terkedilmesini de caiz görmüşlerdir. İmam Malik cuma günleri sabah namazlarının sünnetinde secde suresinin zaman zaman terkedilmesini söylemiştir

(secde suresi Peygamberimiz (s.a.v)'den rivayet edilmiş bir sünnettir.) Böylece insanlar bu sünneti vacip mahiyetinde anlamayacaklardır.

Bazı bölgelerde insanların; Cuma günü sabah namazlarında secde suresini okumayı farz olarak telakki ettiklerini gözlemledim

Hatta bir takım kimseler bu konu hakkında şunları söylüyorlar; Cuma günü sabah namazında üç secdeli bir rek'at namaz vardır. Cuma günü secde ayetinden dolayı tilavet secdesinin mutlak surette yapılmasını şart koşarlar, bu secdesiz kılınacak namazın geçersiz olacağı görüşündedirler.

Bu nedenle İmam Malik ve diğer imamlar, cemaate namaz kıldırın imamın bazı müstehapları bazen terketmelerinin müstehap olacağını söylemişlerdir. Böylece insanlar gerçek hükümleri bilmiş olacaklardır. Aynı zamanda farz niyetinde görmemeleri için bazı sünnet-i müekkedelerin de terkedilmesi gerektiğini hatta bunun da müstehap olduğunu söylemişlerdir.

Namaz kılan cemaatin çoğu iş meşgalelerinden dolayı akşam namazının farzından önce iki rek'at namaz kılmayı istemedikleri taktirde imam cemaate aykırı hareket edemez. Şayet çoğunluk tersine kılmak isterse yine imam onların isteklerine göre hareket etmek zorundadır. Çünkü azınlığın çoğunluğa uyması gereklidir. Muhaliflerle istekliler arasında meydana gelen bu tür çekişmelerin mescitlerde adet halini alabilecek bir davranış olarak yapılmaması gerekir. Çünkü mescit bu tür çekişmelerin yeri değildir. Camiler, insanların birbirleriyle tanışması, kalplerin birbirlerine ısındırılması ve insanların birbirlerine sevdirmesi için inşa edilmiş yerlerdir. İşte İslam'ın cemaatle namaz kılmayı meşru kılmasının en büyük sebeplerinden biri de budur.

FARZ NAMAZLARIYLA YETİNMEK

SORU

Sünnetleri kılmadan sadece farz namazlarıyla yetinsek bu caiz olur mu?

CEVAP

Beş vakit namaz tüm müslümanlara farzdır. Ancak burada bir de Peygamber (s.a.v)'in devamlı olarak yaptığı sünnetler var ki bunlara sünnet-i müekkede denir. Tüm müslümanların bu sünnetleri tertipli olarak kılmaları meşru kılınmıştır.

Müslümanların şu sayacağımız sebeplerden ötürü sünnetlere büyük ihtimam göstermeleri gerekir.

a) Bu sebeplerden bir tanesi de şudur; sünnetler kişiyi Allah'a yaklaştırır. Allah nazarında onun manevi azıklarını daha da artırır. İnsan bankalarda yatan malını ve servetini çoğaltmayı düşünür de niçin Allah katında değer ifade edecek olan iyiliklerini artırmayı düşünmez? Aslında bu insana fayda verecek tek kalıcı şeydir.

﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾

"...Allah'a temiz bir kalple gelenden başka kimseye malın ve oğulların fayda vermeyeceği gün..." (1)

Kudsi bir hadiste şöyle denilmektedir. Kulum bana, farz ibadetleri yaparak yakınlaştığı gibi, hiçbir şeyle yaklaşamaz. Eğer nafile ibadetleride yapıyorsa yakınlaşmaya devam eder. Neticede benim sevgimi kazanır. Ben bir kulu sevince de artık onun işitenkulağı, gören gözü, tutan eli olurum. (Buhari)

b) Diğer bir yönden, kişinin sünnetlerden yüz çevirmesiyle Allah Resulü (s.a.v)'nün sevgisinden yüz çevirme şüphesi doğar. Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾

"Ey insanlar! And olsun ki sizin için Allah'a ve ahi-ret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok anan kimseler için Allah Resulü ne güzel örnektir." (1)

Allah Resulü (s.a.v)'nü seven kişi O'na tabii olur ve onun sünnetini yaşatmaya çalışır. Madem ki O (s.a.v) sünnetlere devam etmiş bizim de devam etmemiz ve yaşatmamız gerekir.

c) Burada şunu da belirtmekte yarar var; sünnetler, eksiklik ve kusur bulunan farz namazlarının yerine geçebilir. Bütün farz namazları huşuyla, adap ve erkanlarına uyarak eda edebileceğini kim iddia edebilir? Olabilir ki, zihni başka bir yere takılır, kalbi başka şeylerle meşgul olur, vücudu namaza tam manasıyla adapte olmaz. Belki de namazları rükünleriyle eda edemeyebilir.

Kıyamet gününde insanın hesaba çekileceği ilk şey namazdır. İlk önce farz namazlarına bakılır. Şayet farz namazlarını tam eda etmişse bırakılır yoksa sünnetlere bakılır onda da eksiklikler varsa bu sefer nafile namazlara bakılır. Farz namazlarından eksik olanlar bu sünnet ve nafile namazlarıyla tamamlanır. Öyleyse nafile namazlarını kılmak, farzlardaki eksiklikleri ve noksanlıkları gidermeye yardımcıdır.

Şunu da belirtelim ki, bir müslüman rükünlerini adaplarını ve şartlarını tam manasıyla yerine getirdiği müddetçe farz namazlarıyla yetinmesinde her hangi bir kusur ve günah olmaz.

Peygamber (s.a.v); sadece farz namazlara ne bir ekleme, ne de bir noksanlık yapmaksızın kılacağını söyleyen adam için, "Eğer sözünde durursa, felah bulur" veya "Eğer söylediklerini yaparsa cennete girer" demiştir. Bir başka rivayette ise şöyle buyurmuştur: "Cennet ehlinden birine bakmaktan hoşlanan kişi bu adama baksın."

NAMAZDA HUŞUYU TERKETMEK

SORU

Namazda huşu içinde olmanın hükmü nedir? Namaz huşusuz kılınsa bozulur mu?

CEVAP

Namazda huşunun bulunmaması değişik şekillerde ortaya çıkar:

Huşunun olmaması, bazen namaz kılan kimsenin, namazda çeşitli hareketler yapmasıyla; vücudunu kaşmasıyla, saatine bakmasıyla, etrafına bakışlarıyla, takkesiyle veya sarığıyla oynamasıyla yani sanki namazda değilmiş gibi davranmasıyla anlaşılabilir. Bu durumu pek çok insanda görebiliriz. Bu ve benzeri pek çok hareketler, abes şeylerdir ve namazı bozarlar. Gönlünü ve fikrini Allah'a yöneltten, namaza gerekli değeri veren ve namazın kıymetini hisseden bir müslümandan bu tür davranışlar yapması düşünülemez.

Ancak; huşunun olmaması, bir anlık küçük bir hareket, akıldan geçen bazı şeyler veya kalbini tam anlamıyla namaza adepte edememek şeklinde ortaya çıkıyorsa bu namazı bozmaz fakat namazın ruhundan uzaklaştırır. Gerçekte namazın ruhu ancak huşu ile yakalanır. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

﴿ قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ﴾

"Mü'minler saadete ermişlerdir. Onlar namazlarında huşu içerisindedirler." (1)

Huşu iki türdür; Kalp huşusu ve organların huşusu,

Kalp huşusu; Allah'ın gözetiminin üzerinde olduğunu ve azametini kalbinde hissetmek. Kur'an'ın manalarını düşünmek, namaz içinde okuduğu bir takım duaların manalarını düşünmek; tekbirin manası, tesbihin manası, "semi'allahu limen hamide" duasının manası gibi. Bu duaları aklına getirecek ve okuduğu ayetlerin manalarını bilecektir. İşte o zaman Allah Teala'nın huzurunda olduğunun farkına varır. Bu namaz, kişiyi laubalilikten ve boş hareketlerden engeller. Selef alimlerinden Hatem-i Esama'ya sorulmuş; Namazını nasıl eda ediyorsun O da şu karşılığı vermiş; "Gerçek şekliyle tekbiri alırım, usulüne uygun olarak ayetleri okurum, huşu ile rukuya giderim, tevazu ile secdeye kapanırım, cenneti sağımda cehennemi de solumdaymış gibi hissederim, sırat köprüsünü ayaklarımın altında, Ka'be'yi karşımda ölüm meleğini kafamın üzerinde düşünürüm, günahlarımın beni çepe çevre sardığını, Allah Teala'nın gözetiminin üzerimde olduğunu düşünürüm. Kıldığım namazın son namaz olduğunu kabul eder elimden geldiğince ihlâşlı olmaya çalışırım. En sonunda da selam verir namazımı tamamlarım. Artık bundan sonra Allah Teala namazımı kabul mu eder yoksa; "Şu namaz kılanın namazını yüzüne vurun" mu der bilemiyorum."

Dünyanın bütün problemlerini kafasında tutup, kendini bu şeylerle meşgul ederek namaza durmak bir müslümana yakışmaz.

Tüm bunlara rağmen yine de müslümanın elinde olmayarak kafasına ve aklına takılan bir takım şeyler olabilir. Bu tür şüpheleri aklıdan uzaklaştırmaya ve kendisini huşuya hazırlayan bir yerde durmaya çalışmalıdır. Duaların manalarını düşünmeli,

mümkün olduğu kadar fikrini tek bir yere adapte etmelidir. Bunların dışındaki şeyler için ise Allah'dan bağışlanma diler. İşte Kalp huşusu budur.

Organların huşusuna gelince; bunlar da kalp huşusunu tamamlar. Kalpteki huşuyu ortaya çıkarır. Bir hadisi şerifte şöyle geçmektedir. "Eğer bunun kalbi huşulu olursa organları da huşulu olur." (Tirmizi)

Namazda organların huşu içerisinde olmasından maksat; tilki gibi sağı solu gözlememek, çocuklar gibi laubali hareketlerde bulunmamak ve huşuya hâlel getirecek hareketler işlememektir. Laubali hareketler namazın ruhunu altüst eder. Allah'ın karşısında tevazu ile durmak gerekir. İşte namaz esnasında istenenler bunlardan ibarettir.

İÇKİ İÇEN KİŞİNİN NAMAZ KILMASI

SORU

İçki içtiği halde namaz kılan bir insan hakkındaki görüşünüz nedir?

CEVAP

Bu, gerçekten çok üzücü bir durum. Allah Teala'nın meşru kıldığı gerçek namaz insanı hayasızlıklardan ve fenalıklardan alıkor. Allah Teala Resülü (s.a.v)'ne şöyle hitab eder.

﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ﴾.

"... nâamaz kıl; muhakkak ki namaz hayasızlıktan ve fenalıklardan alıkor; Allah'ı anmak ne büyük bir şeydir! Allah yaptıklarınızı bilir." (1)

İçki, hiç şüphesiz en büyük hayasızlıklardan biridir. Çünkü içinde akla, sıhhate, mala ve şahsiyete zarar veren etmenler bulunmaktadır. Bunun da üstünde topluma ve aileye büyük zararları dokunur.

İnsan bir de zayıf imanlı, ahiret inancı kısır ve dini anlayışı düşük ise şeytanın iğvasına kapılır ve içki içer. Bunlarla beraber içki, cumhur fukuha nazarında pistir, necistir. İçkiden kaynaklanan sarhoşluk ise, kişiyi namaz kılmaktan alıkor. Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ﴾.

"Ey iman edenler! sarhoşken ne dediğinizi bilene kadar namaza yaklaşmayın" (1)

Sarhoşluktan uyandıktan sonra, elbisesi veya vücudu üzerinde bulunan içki izlerini siler de abdest alıp namaz kılsa dile-riz ki, haddi zatında namazı kabul edilsin. Belki onun kıldığı na-mazı bir gün bu kötülüklerden ve fenalıklardan kendisini engel-leyecektir.

Namaz kişiye farz olan bir yükümlülüktür. İçki ise işlenen günahların en büyüklerindendir. Birincisi, salih bir amel iken ikin-cisi kötü ve çirkin bir ameldir.

Allah suphanehu ve Teala, insanı yaptığı kötü ve güzel amel-lerle hesaba çekecektir. Her ameli, zerre miktarınca noksanlığın bulunmadığı tartılarla ölçülür.

Yaptığı iyilikleri kendisi için lehte ve kötülükleri ise aleyhte olarak kullanılır.

﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ، وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾.

"Kim zerre kadar iyilik yapmışsa onu görür. Kim de zerre kadar kötülük yapmışsa onu görür." (2)

İçki içen birisine içki içtiği için namazını terketmelisin diye-meyiz. İçki içtiği halde namaz kılan bir kişinin bu işi terketmesi ve tüm kötülüklerden uzak durması ümidi daha fazladır.

Şayet şöyle bir soru sorsan; İçki içtiği halde namaz kılmayan bir insan mı yoksa içki içtiği halde namaz kılan bir insan mı daha üstündür? Ben de bu soruya şu cevabı veririm; Tabiki içki içtiği halde namaz kılan insan diğerinden daha hayırlıdır. Çünkü böyle

1) Nisa, 43

2) Zilzal, 7,8

bir kimsenin iyiliklerde bulunması umulabilir. Her ne kadar gerçek namazı kılmaktan ve Allah'ın vasıflarını bildirdiği müminler gibi namazında olmaktan uzak kalsa da.

﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ﴾.

"Namazlarına riayet ederler" (1)

Dilini Allah'ın zikriyle süsleyip geceye erişen kişi ile, kötülüklerin anası olan içkiden ağzı kokmuş bir vaziyette sızan kişi arasında büyük fark vardır. Bu ikinci kişi aklını ve şuurunu kaybeder.

Oysa bu ikisi arasında binlerce derece fark vardır.

HAYIZLI KADININ DOKUNDUĞU SU

SORU

Hayızlı kadının dokunduğu su ile abdest almak caiz midir?

CEVAP

Şunu bilmek gerekir ki, hayızlı kadının bedeni, dokunduğu her şeyi şüpheli duruma düşüren maddi bir necaset (kir) taşımaz. Hayır. Burada Necaset "hükmi"dir. İslam fıkhi; hayızdan temizlenmenin, büyük bir temizleyici olan "Gusül" ile gerçekleşeceğini hükme bağlamıştır. Hayızlı kadının vücuduna, eline, ağzına ve tükrüğüne gelince; Bunlar necis ve pisletici özellikte değildir. Eski kadınlar bu tür zanlara kapılırlardı. Hatta Peygamber (s.a.v) Hz. Aişe'den seccadeyi vermesini istediğinde Hz. Aişe hayızlı olduğunu söylemiş bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v) de; "Senin hayzın elinde değil ya!" (*Buhari*) Bunun manası; hayızlı olan bir kadının elinin necis olmadığı anlamındadır. Elini suya değdirse de su pislenmez. Hayızlı kadının dokunduğu su temizdir.

Cenabetli olan kişi de aynı şekildedir. Cenabetlinin de vücudu necasetli değildir. Ebu Hureyre cenabetli olanların necis olabileceğini düşünmüş ve Peygamber (s.a.v)'le karşılaştığında hemen O'ndan uzaklaşmıştır. Peygamber (s.a.v) bunun sebebini

sorduğunda şöyle cevap vermiştir; O zaman cünüptüm. Allah Resulü (s.a.v)'de; "Süphanallah, mü'min necis olmaz ki" diye buyurmuşlardır. (*Buhari ve Müslim*) Buradan hareketle diyebiliriz ki; hayızlı ve cünüplü olan kişinin necasetliği hükmidir, cismi değil.

İMAMA UYAN KİŞİNİN SAFFIN GERİSİNDE TEK BAŞINA NAMAZ KILMASI

SORU

Aşağıda size soracağım soru hakkında arkadaşlarla aramızda bir takım tartışmalar geçti.

İmama uyduğu halde safın gerisinde bir veya bir kaç rek'at namaz kılabilir mi? Bu soruyu delilleriyle birlikte açıklamanızı temenni ediyorum.

CEVAP

Ahmet b. Hanbel ve İbni Mace Ali b. Şeyban'dan şu hadisi rivayet etmişlerdir. Peygamber (s.a.v) safın gerisinde namaz kılan bir adam gördü. Adam namazını tamamlayıp da bitirinceye kadar yanında durdu ve bitirdikten sonra ona şöyle buyurdu; Namaza yeniden dur. Çünkü, safın gerisinde tek başına namaz olmaz.

Ahmet b. Hanbel, Ebu Davut, Tirmizi ve İbni Mace Vabise b. Ma'bet'ten şöyle bir hadis rivayet etmişlerdir. "Peygamber (sav) safın gerisinde tek başına namaz kılan bir adam gördü ve ona tekrar namazını iade etmesini emretti."

Ahmet b. Hanbel'in rivayetinde ise şöyle geçmektedir; "Peygamber (s.a.v)'e safın gerisinde tek başına namaz kılan bir insanın namazı sorulduğunda Peygamber (s.a.v) tekrar iade etmesi gerektiğini söylemiştir."

Her iki hadisi de bir grup hadis alimi doğrulamıştır. İbn-i Teymiyye aynı şeyi söylemiştir. Selef alimlerinden bir grup bu hadisleri, safın gerisinde namaz kılan bir kişinin namazının sahih olmayacağına dair delil olarak getirmişler. Nehai, Hasan b. Salih, İshak, Hammat, İbni Ebi Leyla ile Veki de bu görüşü savunmuşlardır. İmam Ahmet b. Hanbel'in mezhebi de aynı doğrultudadır. Diğer üç mezhep imamları şunları söylemişlerdir; Safın gerisinde tek başına namaz kılanların namazı kerahetle kabul edilir.

Ama hadislerin zahirine bakılırsa Ahmet b. Hanbel'in görüşü daha doğru ve isabetlidir. İslamın cemaatle namaz kılmayı hükme bağlamasının hikmeti; fertler arasında yakınlık kurmak, bağları güçlendirme ve yardımlaşma duygularını artırmaktır. Dolayısıyla islam, cemaatleşmeyi sever ayrılıkları ise nefretle karşılar. Birliği sever münferit kalmayı ise kınar. Düzeni sever düzensizliği ise çirkin karşılar. Cemaatle namaz kılmak, mü'minleri yukardaki düzenli hayat içinde tutmayı amaçlayan bir vesiledir.

Bu vesile ile Peygamberimiz (s.a.v) iftitah tekbiri almadan önce yüzünü cemaate döner ve şöyle derdi; Hizaya gelin ve normal durun! Saflarınızı düz tutun çünkü safların düz tutulması namazın tamamlanmasındandır. (Buhari ve Müslim)

Birbirinizden ayrı durmayın aksi taktirde kalpleriniz de birbirinden ayrılır. (Ahmet, Ebu Davut ve Nesei)

"Ya saflarınızı düz tutacaksınız ya da Allah Teala yüzlerinizi arasına ihtilaf sokacaktır." (Tirmizi, Ebu Davud, Nesei)

Bu hadisler gösteriyor ki; Namazda cemaat olmak, İslamın düzen, itidal, birlik ve beraberlik ilkesiyle sosyal prensiplerini pratiğe döken güçlü bir alandır. Cemaat, İslam toplumunun üzerine kurulduğu fikir ve manaları yansıtan bir ayna mesabesindedir.

Tüm bunlardan sonra, islam'ın safda iken tek başına namaz

kılmayı kabul etmemesinde yadırganacak ve tuhaf karşılanacak bir şey olamaz. Münferit olarak namaz kılmak, cemaatten ayrılmanın en büyük göstergesidir. Çünkü din bizlere şöyle demektedir. Koyunun kurdu olduğu gibi insanın kurdu da şeytandır. Kurt kenarda ve uzakta kalan koyunu yer. (Ahmet b. Hanbel Muaz'dan (ra) rivayet etmiştir)

Allah'ın eli cemaatin üzerindedir, cemaatten ayrılan ateşe düşer (Tirmizi, Tabarani, İbn-i Mace)

Bu açıklamalarımızın tümü özürsüz olarak safın gerisinde namaz kılan kişiler hakkındadır. Şayet belli bir takım özürden dolayı cemaate gelir de safların dolu olduğunu görürse araya sıkışacaktır. Araya sıkışma imkanı da yoksa geride namaz kılmak, kuvvetli olan görüşe göre kabul edilir. Bazı alimler, cemaatin dışında kalan bir kişinin saftan bir adam çekmesini aynı zamanda çekilen kişinin de zorluk çıkarmadan ona yardımcı olmasını müstehap görmüşlerdir.

Bazı alimler de bunu (yani saftan bir kişinin geriye doğru çekilmesini) mekruh görmüşler. Onlara göre saftan adam çeken kişi ona zülm etmiş olur

En doğruyu bilen Allah Teala'dır.

MÜSLÜMANLARIN MESCİTLERİNDE NAMAZ KILMAK

SORU

Daha önce size hem kendi adıma hem de dini gayretleri ile bilinen bir grup genç kardeşlerimiz adına bir mektup göndermiştim. Bu gençler farklı ülkelerden olmalarına rağmen birbirlerine islam akidesiyle bağlı samimi ve gayretli kişilerdir.

Sizden cevaplamanızı istediğimiz bu soru, arkadaşlarımızdan bazılarının fikirlerini altüst etmekte bazıları da kendi görüşlerinin doğruluğunu savunmaları hasebiyle birliğimiz parçalanmaktadır.

Daha önceki mektubumda da belirttiğim gibi; Sorum son derece önemli olan bir meseleyi içermektedir o da; müslümanların mescitlerinde namaz kılmak. Mescitlerde namaz kılmaya karşı çıkan aşırı taraflar, mümkün mertebe mescitlerden uzak durmaya çalışıyorlar. Evde kılmakla iktifa ediyorlar. Her ne kadar günümüz camileri islami bir kimlikle ortaya çıkmış da olsalar onlardan uzak kalmayı tüm müesseseleriyle cahili bir ortama sahip olan toplumla alakayı kesişin bir parçası olarak değerlendiriyorlar.

Bu genç kardeşlerimiz, savundukları fikirlerini 'Fizilal-i Kur'an' ın 'Yunus' suresi 87.cı ayetinin tefsirine dayandırıyorlar. Allah Teala şöyle buyurmaktadır. "Musa ve kardeşine; Mısır'da milletinize evler hazırlayın; evlerinizi namazgah edin, namaz kılın, diye vahyettik, İnananlara müjde et." Bu ayeti kerime Fizilal'de şöyle yorumlanmıştır. Allah Teala bu tecrübeyi mü'min topluluklara getirmesinin sebebi onda uyulması gereken örneklerin bu-

lunmasından dolayıdır. Böylece mü'min topluluklar da bu tecrübeden kendilerine bir örnek çıkaracaklardı. Bu tecrübe sadece İsrailoğullarına has bir şey değildir. O, imani ve halis bir tecrübeden ibarettir. Mü'min bir insan günü gelince cahili bir toplumdan tard edildiğini görecektir. Fitne yayılmış, tağutlar zorbalıklarını ellerinden geldikçe kullanıyorlar ve insanlar fesat çukurlarında. Ortam pis pis kokmaya başlamış. Fravun döneminde durum bundan ibaretti. Dolayısıyla Allah Teala inanan insanlara bir kaç yol gösteriyor;

1) Kokuşmuş, fesat çukurunda yüzen cahili toplumdan, onları pislikleriyle başbaşa bırakarak ayrılmak. Temiz ve hayırlı olan mü'min toplumun ise, Allah'ın va'di gelip de kendini aratıncaya kadar, düzenli ve sistemli bir yapı oluşturuncaya kadar cahili kesimden uzak bir köşede yaşamak.

2) Cahiliyetin inşa ettirdiği ma'betlerden uzak kalmak ve kişiye cahili toplumdan uzak bir hayat yaşattığını hissettirecek olan evlerini mescitler edinmek. İbadetlerini gerçek boyutlarıyla yapabilmek için evinde Rabbine ibadette bulunması, temiz bir atmosferde kendini ibadetlerle düzenlemek ve tertipli bir yaşantıya alıştırmak.

Bu ibarelerden esinlenen kardeşlerimiz, diğer müslümanların ibadetlerini yaptıkları yerlerden ayrı olarak evlerini mescit edinmişlerdir.

Şimdi de bütün arkadaşlar meseleyi sizin çözümünüze bırakmaya razı oldu. Burada hiç bir alimin görüşünü kabul etmiyorlar. Sizin vereceğiniz fetvayı kabul edeceklerini söylediler. Aramızda çekiştiğimiz bu mesele hakkında sıkıntımızı gidermeniz ve yolumuzu aydınlatacak şekilde cevap vermeniz için şer'i olarak size bağlandık. Bu aşırı fikirli genç kardeşlerimiz sizin fikirlerinize ilminize ve ihlasınıza güvendikleri için vereceğiniz hükme de razı oldular. Cevabınızı ateşten bir kor üzerindeymişiz gibi bekliyoruz. Allah muvaffakiyetler versin.

CEVAP

Kıymetli kardeşim, öncelikle Allah'ın selamı ve bereketi üzerine olsun.

Bu meseleyi sizin sağlam fitratınıza, daha önceki ilmi çalışmalarınıza bırakmıştım. Yani, başınızda bulunan ilim adamlarına sorabileceğiniz düşüncesiyle sorunuza cevap vermekte tereddüt göstermiştim. Ancak soruyu bir daha tekrarladığınızda, Peygamber (s.a.v)'in kendisinden sorulduğu halde, ilmi gizleyenlerin cehennem ateşiyle gemleneceği tehdidinin kapsamına girmekten korktum. "Kim kendisinden birşey sorulurda onu (bildiği halde) gizlerse, kıyamet gününde ateşten bir gemle gemlenir." (*Ahmet b. Hanbel, Ashab-ı Sünen ve Hakim*)

Aynı zamanda sorularınıza cevap vermediğim için, ömrümü tükettiğim ve gençliğimi harcadığım islami hareket üzerinden dahili fırtınaların eseceğini, fikirlerimin, delillerden uzak şüpheli sözlere saplanarak hastalara sifa olmayan ve doğru yolu göstermeyen bir yöne kayacağından endişelendim. Bu nedenle Allah'a güvendim sana ve beraberinde bulunan arkadaşlarına şu satırları yazmayı uygun gördüm. Dilerim Allah'ın rızasına uygun olur. Hak uyulmaya daha layıktır.

BU MEVZU HAKKINDAKİ GERÇEKLER

Konuyu detaylı olarak anlatmadan önce, onun hakkında sağlam delilleriniz bulunsun diye size bazı gerçeklerden bahsetmek istiyorum.

BİRİNCİSİ:

Allah Resulü (s.a.v)'nün dışında hiç kimsenin sözü delil olarak kabul edilemez. O (s.a.v) kendi hevasına göre konuşmayan Allah Teala'nın yanılğı üzerinde durdurmadığı masum ve

günahlardan engellenmiş bir kişidir. Onun dışındaki bir takım insanların bazı sözleri alınır ve bazıları da terkedilir. Bu, şüphe götürmeyen bir gerçektir.

İKİNCİSİ;

Her mümin hakkı bulmaya çalışır ve marifet yolunda olanca imkanını harcar. Dolayısıyla çalışması ve gayreti ölçüsünde ecirni alır. Sonuçta hatalı da olsa hatasının büyüklüğü hatasının affedilmesine engel teşkil edemez. Allah Teala şöyle buyurmuştur.

﴿وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ﴾

"...içinizden kasederek yaptıklarınız bir yana, yanlışlarınızda size bir sorumluluk yoktur. Allah bağışlar ve merhamet eder." (1)

ÜÇÜNCÜSÜ;

Müçtehit olan bir kişi hata veya yanılığa düştüğünde kendisi için her hangi bir tehlike olmaz. Ancak hatası ve yanılığı ortaya çıktıktan sonra onun bu hatasına uyanlar tehlikeye düşerler. İşte bu nedenle alimin yanılığısından uzak durmakla emrolunmuşuzdur. Hz. Ömer (r.a) şöyle söylemiştir: "Üç şey dini mahveder. Alimin yanılığı, münafıkların Kur'an hakkında çekişmeleri, İslam önderlerinin sapıtması." Selman-ı Farisi de şöyle demiştir Şu üç şey üzerinde nasıl hala diretirsiniz; alimin hatası, münafıkların Kur'an hakkında çekişmeleri ve boyunlarınızı kesen dünya, Alimin hatasına gelince; O hatasından dönebilir. Bu durumda size "falancanın yaptığı gibi yapıyoruz" diyerek dininizi onun eski hatasına göre düzenlemeyin. Alim bir hata yaparsa siz ondan elinizi çekmeyin aksi halde ona karşı şeytana yardımcı olmuş olursunuz.

Muaz (ra) arkadaşlarına şöyle bir tavsiyede bulundu; Bidatlardan sakının. Tüm bidatler sapıklıktır. Hikmet sahibi insanların

yaptıkları hatalardan sizleri sakındırırım. Çünkü şeytan bazan hikmet sahibi olan kişilerin ağzıyla konuşabilir. Münafıklar da bazan doğruyu söylerler. Bunun üzerine yanında bulunan arkadaşları şöyle dediler; Allah sana rahmet etsin Ya Muaz! sen ne dediğini biliyor musun? Hiç hikmet sahibi kimseler dalalet konuşurlar mı? Munafıklar ise doğruyu söylerler mi? Bunun üzerine; kesinlikle söylerler, diye cevap verdi. Devamla şöyle buyurdu; Hikmet sahibi kimselerin anlaşılmaz sözlerinden sakının. Ancak bu sizi ondan yüz çevirmeye götürmesin. Olabilir ki bu kişi hatasından döner ve hakkı iştince hakta karar kılar. Çünkü hak olan sözde nur vardır. (Ebu Davut)

Bir rivayette de Zühri şöyle demiştir; Şüpheli sözler, anlaşılmaz sözlerin yeridir. Bir rivayetinde Zuheyri bunu şu sözleriyle açıklamıştır; Eğer hikmet sahibi bir kişinin söylediklerine karşılık sen de; bu söyledikleriyle ne demek istedin? diye bir soru yöneltiyorsan işte bu gibi sözler şüpheli sözlerdir. 'Hikmet sahibi kimselerin hataları' hakkında yaptığı bir açıklamada da şunları söylüyor; Hayrete düştüğün ve inkar edebileceğin sözlerle karşılık ne kastedildiğini soruyorsan bu hikmet sahibi kişi hata yapmış demektir.

Muaz b. Cebel(ra)'ın yukarıdaki sözleri bizleri gerçekten hakkı bulmakta yönlendiren üstün niteliklere sahiptir. Muaz (ra), hadis-i şerifin de bildirdiği gibi helal ve haramları en iyi bilen sahabelerdendi. O, alim bir insanın zaman zaman hata yapabileceğini açıklamış bizim de alimin hatasından sakınmamız gerektiğini belirtmiştir. Alimin hatası ortaya çıktıktan sonra, bu hata ondan uzaklaşmaya ve el ayak çekmeye sebebiyet vermemelidir. İbni Abbas(ra)'tan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir; "Alimin yaptığı hataya uyanlara yazıklar olsun. Niçin diye sorulduğunda şu cevabı vermiştir; Alim olan bir insan kendi görüşüne göre bir şey söyler. Daha sonra Allah Resulü (s.a.v)'nin sözünü bu alimden daha iyi anlayan biri çıkar hata yapan alim hatalı görüşünden döndüğü halde kendisine tabi olanlar onun bu hatasına tabi olmaya devam ederler.

DÖRDÜNCÜSÜ;

Muhakkak biz tartışma yaptığımız konuları öncelikle Allah ve Resulüne götürmekle emrolunmuşuzdur. Allah Teala da bu konuda şöyle buyurmaktadır:

﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ﴾.

"Eğer bir şeyde çekişirseniz -Allah'a ve ahiret gününe inanmışsanız- onu Allah'a ve Resulüne götürün. Bu, hayırlı ve netice itibarıyla en güzeldir." (1)

Yani kitap ve sünnete müracaat etmek gerektiğini bildiriyor. Kur'an ve sünnet bize bu meselede neler söylüyor ona bir bakalım;

BİRİNCİ OLARAK;

KONUDA KUR'AN'DA NELER VAR?

A) Allah Teala 'Nur' suresinde mescitleri ve mescitlere devam edenleri şu sözleriyle övmektedir

﴿فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ
وَالْآصَالِ، رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ
الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ﴾.

"Allah'ın yüksek tutulmasına ve içlerinden adının anılmasına izin verdiği evlerde, insanlar sabah akşam O'nu tesbih ederler. Bunları ne ticaret ve ne de alış veriş Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan, zekat vermekten alıkoyar. Bunlar, gönüllerin ve gözlerin döneceği günden korkarlar." (2)

Mescit ehli hakkında Allah Teala bu kadar övgüler yaptıktan sonra artık kimseye söz söyleme hakkı düşmez.

B) 'Tevbe' suresinde ise yine Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

﴿إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ، فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَن يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ﴾.

"Allah'ın mescitlerini sadece, Allah'a ve ahiret gününe inanan, namaz kılan zekat veren ve ancak Allah'tan korkan kimseler imar eder. İşte onlar doğru yolda bulunanlardan olabilirler" (1).

Burada mescitleri imar etmek ve onarmaktan kasıt, düşünüldüğü gibi mescitlerin yapılması veya restore edilmesi anlamında değildir. Burada imar etmekten kasıt; Namaz kılmak, dua etmek ve islamın şiarını hakkıyla yerine getirmektir. İbni Kesir tefsirinde de dediği gibi, Allah Teala mescitleri imar edenlerin iman sahibi kişiler olduklarına tanıklık etmektedir. Buna delil olarak Ahmet b. Hanbel'in Ebu Said Hudri'den rivayet ettiği hadisi gösterebiliriz. Allah Resülü (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

"Mescitlere devamlı şekilde gitmeyi alışkanlık haline getirmiş olan birini gördüğünüz de o kişinin imanlı olduğuna şahitlik edin. Allah Teala da şöyle buyurmaktadır. "Allah'ın mescitlerini sadece, Allah'a ve ahiret gününe inanan, namaz kılan, zekat veren ve ancak Allah'tan korkan kimseler imar eder."

C) 'Bakara' Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا﴾.

"Allah'ın mescitlerinde O'nun isminin anılmasını ya-

sak eden ve oraların yıkılmasına çalışan kimseden daha zalim kim vardır?.." (2)

İşte bu ayet, mescitleri Allah'ın adını zikredenlerin üzerine yıkanlara ve oraları harabeye çevirenler karşı yapılan şiddetli bir tehdit niteliği taşımaktadır.

D) Dahası, Kur'an-ı Kerim, semavi dinlere mensup olanların mabetlere karşı hürmet beslemelerini vurgulamıştır. Cihatla ilgili indirilen ayetlerin başlangıcında Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿وَلَوْ لَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهْذَمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذَكَّرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا﴾.

"Allah insanların bir kısmını diğerleriyle savmaysaydı, manastırlar, kiliseler, havralar ve içinde Allah'ın adı çokça anılan camiler yıkılıp giderdi." (1)

Bazı müfessirler "İçinde Allah'ın adı çok anılan camiler" sözünü tefsir ederken şöyle demişlerdir; bu mescitlerden kasıt, camiler, havralar ve kiliselerdir, demişler.

İslam, ibadet hürriyetinin sağlanması ve böyle mekanlara saldırıların kaldırılması için savaşmayı meşru kıldığı halde, minarelerinde ezanların okunduğu içinde namazların kılındığı müslümanların mescitlerine yönelen saldırıların engellenmesi için savaşmayı nasıl meşru saymasın?

İKİNCİ OLARAK;

SÜNNET BU KONUDA NELER DİYOR?

Buraya kadar Kur'an-ı Kerim'in mescitler hakkında söylediği önemli bilgileri söyledik. Bu bilgiler aslında yeter de artar bile. Geriye sünnetten çıkaracağımız deliller kalıyor. Sünnet, Kur'an-ın sözlü ve ameli bir açıklamasıdır.

1) "Mescide gitmeyi alışkanlık haline getirmiş bir adam gördüğünüzde, onun mü'min olduğuna şahitlik edin." hadisini daha önce de zikretmiştik.

2) Bu görüşümüzü, Bezzar ve Abd b. Hamid'in Hz. Enes(ra)'ten merfu olarak rivayet ettikleri şu hadis de doğruluyor. "Mescidi imar edenler, Allah ehli (kimseler)dir."

3) Ahmet b. Hanbel Muaz b. Cebel(ra)'den şöyle rivayet etmiştir; "Koyunun kurdu olduğu gibi insanın kurdu da şeytandır. Kurt kenarda ve uzakta duran koyunları kapar. Siz de ayrılık çıkartmayın. Cemaate, topluma ve mescide sarılın."

4) Abdurrezzak Amr bin Meymune el-Evdi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir; Ben Muhammed (s.a.v)'in ashabının şöyle dediklerini işittim; Mescitler Allah'ın yeryüzündeki evleridir. Buraları ziyaret edenlere Allah'ın ikram da bulunması O'nun üzerine bir haktır."

5) Ebu Davut, Tirmizi, İbni Mace ve Hakim şu hadisi rivayet etmişlerdir; Karanlıkta mescitlere gidenlere kıyamet gününde tam bir nur verileceğini müjdele.

6) Buhari, Müslim ve Ahmet b. Hanbel Ebu Hureyre'(ra)'den şu hadisi rivayet etmişlerdir.: "Her kim mescide sabah akşam gider gelirse, sabah ve akşam gidip geldikçe Allah onun için cennet bir konak hazırlar."

7-) İbn-i Abbas (r.a) şöyle demiştir; Kim ezanın sesini işitir de mescide gelip orada namaz kılmazsa namazı kabul olmaz. Allah ve Rusulüne isyan etmiş olur.

8-) Müslim Sahih'i'nde İbn-i Mesud(ra)'un şöyle dediğini rivayet etmiştir. Yarın Allah'la müslüman olarak karşılaşmak isteyen kişi namazlarını mescitlerde kılmaya devam etsin. Allah hidayet yollarını sizin Peygamberiniz (s.a.v)'e açıklamıştır. Camilerde namaz kılmak da bu hidayet yollarındandır. Şayet namazlarını evlerinde kılarak ayrılık çıkaranlar gibi siz de namazlarınızı evlerinizde kılarsanız Peygamberinizin sünnetini terketmiş olur-

sunuz. Güzel bir şekilde temizlenip de mescitlere yönelen hiç kimse yok ki, attığı her adım için Allah ona bir sevap yazmasın ve her adımı için bir derece yükseltmesin ve her adım için bir günahını silmesin. Bize göre, cemaatten ayrı kalanlar nifakı herkesçe bilinen kişilerdir. Hasta ve zayıf olan bir kişi safta yerini alıncaya kadar birinin yardımıyla cemaate gelebilir.

ÜÇÜNCÜ OLARAK;

MESCİTLERİ BOYKOT EDENLERİN VE ASIL FONKSİYONUNU İPTAL EDENLERİN ŞÜPHESİ

Mescitlerin ve mescitlerde cemaatle namaz kılmanın öneminden bahseden ayetler ve hadislerin bir kısmını belirtmiştik. Bu ayet ve hadisler, kesin ve genel bir mana ile açık ve muhkem nassları ifade ederler. Mescitlerde namaz kılmamak, müslümanların oluşturdukları cemaatlardan uzaklaşmak için bu ayet ve hadisleri tevil edemeyiz. Muhkem ayet ve hadisleri bırakıp da müteşabih nasslara nasıl saplanıp kalabiliriz? Açık ve kesin delilleri bırakıp da müteşabih nasslara yönelmek İmam Şatibi'nin de 'Muvaafakat' ve 'İ'tisam' adlı kitabında açıkladığı gibi inhiraf sebeplerinin temel etmenlerini oluşturacaktır.

Yunus suresinde Hz. Musa hakkında anlatılan kıssada bu müteşabih olan ayetlerindendir.

﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ أَنْ تَبَوَّأَ لِقَوْمِكَ مِمَّا بَمِصْرَ بَيْوتًا، وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ﴾.

"Musa ve kardeşine: Mısırdaki milletinize evler hazırlayın, evlerinizi namazgah edinin, namaz kılın, diye vahyettik." (1)

Fizilal-i Kuran adlı eserde bu ayetin tefsiri için yapılan yorum; Müslümanların, mescitlerden uzaklaşıp evlerini mescitler edinecek burada kendilerine dönük bir hayat yaşamalıdır. Musa ve Harun'un cahili bir toplumun inşa ettikleri ma'betlerden uzak ken-

di evlerini ma'bet edinerek gerçekleştirdikleri boykot gibi boykotlar düzenleyerek kendilerine has evlerinde bir hayat sürmeleri gerekmektedir.

Ayet hakkında bu tür neticeler çıkarıp yorumlar yapmak, açıkça hatalıdır. ilmi ve dürüst bir eleştiri karşısında bu tür bir yorum tutunamaz. Yapılan yorumun bir kaç noktadan hatalı olduğunu söyleyebiliriz.

1) Ayetin tefsiri bu şekilde yapılamaz. Ne eksik ne de fazla sadece bir görüşten ibarettir. Ayetin bu şekilde yorumlandığı ne Peygamber (s.a.v)'den ne sahabeden ve ne de tabiinden rivayet edilmiştir.

Tabiinin önde gelenlerinin bu ayet hakkında söylediklerine örnek olarak İbni Kesir'in İbrahim Nehai'den rivayet ettiği şu rivayeti gösterebiliriz. "...evlerinizi namazgah edinin..." İbrahim Nehai bu ayetin tefsiri hakkında şunları söylemiştir; Hz. Musa, Hz. Harun ve beraberlerinde bulunanlar çevrelerindeki kafirlerin yapacakları kötülüklerden korktukları için namazlarını evlerinde kılmakla emrolundular. Mücahit, Ebu Malik, Rebia bin Enes, Dahhak, Abdurrahman bin Zeyt b. Eslem ve Abdurrahman'ın babası Eslem de aynı görüşü paylaşmışlardır. İbn-i Kesir İbn-i Abbas(ra)'tan bu görüşümüzü doğrulayacak rivayetlerde bulunmuştur.

Fahrur-Razi ise şöyle demektedir Müfessirler bu vakianın keyfiyeti hakkında üç illet saymışlardır

BİRİNCİSİ; Musa (a.s) ve bera'eriade bulunanlar evvel emirde, evlerinde namaz kılmakla emrolunmuşlardır. Çünkü dışarda kafirlerin tehlikesi vardı. Onlara gözükmemek ve dinlerinden olmamak için dışarı çıkmıyorlardı. Mekke'de ilk dönemlerde müslüman olanların durumu da aynı şekilde idi.

İKİNCİSİ; Bu konu hakkında şöyle bir rivayet de vardır; Allah Teala Hz. Musa'yı kavmine gönderince Firavun İsrail-oğullarının yaptıkları mescitlerin yıkılmasını ve onların mescitlere

gitmelerinin engellenmesini emretti. Bunun üzerine Allah Teala da Musa (a.s) ve beraberindekilere evlerinde namaz kılmalarını evlerini Fıravun korkusundan dolayı mescitler edinmelerini emretti.

ÜÇÜNCÜSÜ; Allah Teala Hz. Musa'yı kavmine gönderdiğinde Fıravun Hz. Musa'ya karşı büyük bir düşmanlık gösterdi. Bunun üzerine Allah Teala da Hz. Musa'ya, Hz. Harun'a ve beraberindekilere onların düşmanlıklarına rağmen evlerini mescit edinmelerini emretmişti. Allah Teala onları düşmanların şerlerine karşı korumayı sorumluluk olarak almıştı. "...Mısır'da milletinize evler hazırlayın, evlerinizi namazgah kılın..." Bu ayette geçen evlerden kasıt mescitlerdir. Aynı şekilde Allah Teala buyurmuştur.

"Allah'ın yüksek tutulmasına ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde, insanlar sabah akşam O'nu tesbih ederler." (1)

Tüm bu deliller ışığında anılan ayetin, mescitlerin boykot edilmesine yönelik en ufak bir delil teşkil etmesi düşünülemez.

2) Ayrıca, Said b. Cübeyr (ra) gibi bazı müfessirler ayette geçen evlerin normal evler anlamına geldiğini ve "namazgah edin" evlerinizi birbirinizin evlerine karşı duracak şekilde inşa edin anlamına geldiğini söylemiştir. Razi de şunu söylemiştir Bundan kasıt, bir cem'iyet meydana getirmek, insanların birbirleriyle olan dayanışmalarını sağlamaktır. 'Menar' tefsirinin sahibi de şunları söylemektedir; Evlerin birbirlerine yönelik olarak yapılmasının hikmeti; Hz. Musa ve Hz. Harun'u üstlerine yüklenerek olan tebliğ hazır hale getirmek ve Fıravunun tehditlerine karşılık onları kurtarmayı sağlamaktı. Sonuç olarak bu ayetin içeriği söylenen iddialar için delil olamayacağını anlamış olduk.

3) Yukarıda verilen ihtimalleri göz önünde bulundurduğumuzda anılan ayetin, aşırılık yanlısı kardeşlerimizin görüşlerine delil olarak getirilmesi imkanı da ortadan kalkmış olacaktır. Öyleyse bu sorun ortadan kalktığına göre bu konuyla alakalı bir başka

meseleyi açıklamak istiyorum. O da; bizden önceki milletlerin şeriatlarında bulunan hükümlerle deliller getirmek. İşi çekişme noktasına kadar getirmiş olan genç kardeşlerimizin dayanak olarak ileri sürdükleri bu ayetin yorumunu doğru saysak acaba doğru bir iş yapmış olur muyuz olmazmıyız?

Fıkıh usulcüler, bizden önceki milletler için geçerli olan şeriatların bizim için geçerli olup olmayacağı konusunda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Bazıları tamamen reddetmişler bazıları da o milletlerin şeriatlerinde bulunanların bizim şeriatımızda neshedilmemesi şartıyla kabul edilebileceğini savunmuşlardır.

Allah Teala ayeti kerime de şöyle buyurmuştur

﴿فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ. لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شَرْعَةً وَمِنْهَا جَا﴾.

"...Allah'ın indirdiği ile aralarında hükmet; gerçek olan sana gelmiş bulunduğuna göre, onların heveslerine uyma! Her biriniz için bir yol ve yöntem kıldık." (1)

Peygamber (s.a.v) de şöyle buyurmuşlardır: "Şayet Musa yaşasaydı bana uymaktan başka bir şey yapması kendisine helal olmazdı."

Burada şunu diyebiliriz; şeriatımız bizleri, mescitlerde cemaat halinde namaz kılmaya davet etmektedir. Mescitlerde cemaat halinde kılınan namazı tek başına evde kılınan namazdan yirmibeş veya yirmi yedi derece daha faziletli saymıştır. Aynı zamanda Ahmet b. Hanbel gibi bazı imamlar cemaatla namazın farzı ayın olduğunu söylemişlerdir. Bu konu içinde bir çok deliller getirmişlerdir.

a) Peygamber (s.a.v) cemaatle namaz kılmaktan geri durdukları için bir takım kimselerin evlerini başlarına yıkmaya kastedmiştir.

b) Âmâ olan İbni Mektum (ra) evinde namaz kılmak için Peygamberimiz (s.a.v)'den izin istediğinde Peygamberimiz (s.a.v) şu cevabı vermiştir; ezanı işitmiyor musun? O da; Evet işitiyorum. Bunun üzerine Allah Resulü; Senin için her hangi bir ruhsat göremiyorum, karşılığını vermiştir. (Müslim)

c) İbni Mesut ve İbni Abbas'tan gelen rivayetlerden daha önce bahsetmiştik.

İbni Teymiyye de bu konuda şunları söylemişlerdir. Kişi başkasının arazisinden geçmeden mescide gitme yolu bulamıyorsa geçsin. Her ne kadar bu yolu kullanarak gitmek kötü bir davranış olsa da yine de mescide gitmeyi terketmesin.

Ehli Sünnet imamlarından, cemaatle namazı farzı ayn kabul etmeyip de farzı kifaye kabul edenler oldukça azınlıktadırlar.

Tüm bu açıklamalardan ve sahih hadislerden sonra Hz. Musa (a.s)'nın şeriatıyla amel etme imkanlarını doğuran te'villerle hareket etmemiz doğru olur mu?

DÖRDÜNCÜSÜ; Dahası var kardeşim! Bizim Peygamberimiz (s.a.v) Ka'be'nin çevresinde 366 tane put olduğu halde namaz kılıyordu. Ebu Cehil Peygamberin burada namaz kılmasını engellemeye çalışırken Peygamber efendimiz onu yanından kovmuş ve tehdit etmişti Ben en büyük aşiretin mensubu olduğum halde sen mi beni tehdit ediyorsun? Bu konuyla alakalı olarak şu ayetler indirilmiştir

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى عَبْدًا إِذَا صَلَّى﴾

"Sen, namaz kılan kulu bundan men edeni gördün mü?" (1)

Sen bundan daha açık ve daha sağlam deliller gördün mü? Peygamber (s.a.v) çevresinde putlar bulunduğu halde Ka'be'de namazını kılıyor. Çünkü O; kendisini Allah'ın mescid-i haramında namaz kılmaktan mahrum etmek istemiyordu. Öyleyse bizler nasıl olurda İslamın mescitlerini boykot etmeye yelteniriz?

BEŞİNCİSİ; Burada bir şeye daha değinmek istiyorum. Buhari sahihinde 'Bey'a da namaz' adı ile bir bab açmıştır. Bey'a hristiyanların kilisesi ve keşişlerin kulübesi manasına gelir. Bu babta Hz. Ömer (r.a)'den bir rivayet nakledilmiştir. Bizler resimlerden dolayı sizin kilisenize girmeyiz İbni Abbas (ra), içinde resimlerin ve heykellerin bulunmadığı kiliselerde namaz kıları.

Hz. Ömer (r.a) Kudusü feth ettiği zaman kilisede namaz kılmak istemedi. Çünkü o; kendisinden sonra gelen insanların 'Hz. Ömer (ra) kilisede namaz kıldı' diyerek bunu normal bir iş haline getirmelerinden korkmuştur. Bütün bunlardan sonra bir müslüman nasıl olurda mescitte namaz kılmanın meşruiyeti hakkında şüphe duyabilir?

SONUÇ OLARAK

Kardeşim! Bu meseleyi yerli yerince açıkladığımı zannediyorum. Şayet bu kesin ve açık delilleri yeterli olmasa bile tek başına fitrat, bazı kardeşlerimizin giriştikleri aşırılıklara karşı gelmek için yeterlidir.

Mescitlere devam edenler, gittikçe azalan hayırlı insanların en sonuncularıdır ve davetçilerin tek dayanaklarıdır. Diğerlerine nisbetle bu insanlar islam da'vetine daha da çabuk uyarlar. Hadiste de belirtildiği gibi namaz dinin en son tutanağıdır: "İslamın düğümelerini birer birer çözeceksiniz. İlk çözülecek düğüm; islamın hükümleri sonuncusu da; namazdır."

Son olarak; Biliyorum ki sen, bu konunun, çok geniş bir mevzunun bir parçası olduğunu biliyorsun. Bu bizim, islam ülkelerinde yaşayan insanlar hakkında vereceğimiz hükümle alakalıdır. "Bu insanlar cahil kafirler mi yoksa farklı mertebelerde bulunan müslümanlar mıdır." Onlardan bir kısmı kendilerine zulüm ederler, bir kısmı orta yolu takip ederler ve bir kısmı da hayırda birbirleriyle yarışır. Müslümanları kafir sayanlar onların mescitlerinde namaz kılmayı caiz görmez. Onları kafir değil de, "isyankar

ve doğru yoldan sapmış müslümanlar" olarak kabul edenlere (ehli sünnetin görüşü de bu şekildedir) göre ise mescidlerde namaz kılmak en faziletli amellerdendir. İmamın salih mi yoksa facir mi olduğunu da araştırmak gerekmez. Yine de herşeyin en iyisini Allah bilir.

5. BÖLÜM

ZEKAT VE SADA KALAR HAKKINDA

TÜCCARIN HANGİ MALLARINA ZEKAT DÜŞER

SORU

Anamal, ticaret mallarında ve diğer eşyalarda değişik şekiller almaktadır; Bir kısmı menkul (Taşınabilir) mallardır; Taşıtlar, traktörler, değişik türlerine göre ayrılan aletler, yiyecek-giyecek eşyaları ve buna benzer şeyler.

Bunlardan bir kısmı sabit mallardır; bürolar, iş alanında kullanılan araçlar, yazı ve hesap makinaları, çeşitli satış aletleri, değerkleri büyük meblağlara varan ticaret eşyaları.

Bu mallardan bazıları ise akardır; İşyerleri, mağazalar ve çorak araziler gibi.

Bazıları borçtur; Bu borçlar belli bir derecede bulunmazlar. Bir kısmı ancak seneler sonra tahsil edileceklerdir. Bazılarının da ne zaman ödeneceği bilinir. Diğer bazıları da ölü borçları diye bilinirler. Bir de ticari acentalıklarda satışa sunulan ticari mallar vardır.

Tüm bu malların zekatları nasıl verilecek. Anlattığımız mallardan bir kısmının zekatları fıkıh kitaplarında detaylarıyla geçmektedir. Peki ya diğerleri, özellikle de ölü borçlarının zekatları.

Bazı şirket ve mal sahipleri, islamın üzerlerine yüklemiş olduğu sorumluluğu gereği gibi yerine getirebilmek için, mal-

larının zekatlarını vermek istiyorlar. Ben şahsen, fıkıh kitaplarına yönelerek sağlıklı bilgiler çıkarabileceğimi sanmıyorum.

Açıkcası sizden, hem beni hem de diğer müslümanları faydalandıracak bir açıklama bekliyorum.

CEVAP

1) Sorunuzun birinci bölümüne yani; otomobil, traktör, çeşitli araç gereçler, ticari eşyalar vb taşınabilir malların tümü, fıkıh alimlerinin 'Uruz-u ticaret' diye isimlendirdikleri konunun kapsamına girmektedir. Fıkıhcılar bu terimle; satışı yapılabilen malları kasdetmişlerdir. Bu tür mallar satış için bulundurulduğu müddetçe zekat verilmesi gereken ticari mallar kapsamına girer.

2) Soruyu yönelten kardeşimizin ikinci bölümde bahsettiği; Bürolar, iş için kullanılan araçlar, yazı ve hesap makinaları gibi benzeri eşyalar ticaret eşyaları kapsamına girmez. Çünkü bu mallar satış için bulundurulmamaktadır. Aksine bu mallar kullanım için ayrılmışlardır. Bu tür mallar hakkında fıkıh alimleri şunları tesbit etmişlerdir. İçine ticaret eşyası konulan kablalar, ticaret için gerekli olan iş dolapları, tartılar ve araç gereçler yerlerinde kaldıkları için kullanılması gerekli olan şahsi eşyalardan sayılırlar. Bazı fıkıhçılar bu konuda tafsilata girerek şunları söylemişlerdir; İçine ticaret mallarının konulduğu kaplar, buğday üreticisinin kullandığı çuval, torba veya koku şişeleri, at satıcısının kullandığı gem ve eyer türü şeylerin satışı ile ticaret mallarının satışı gerçekleştirilmek isteniyorsa bunlar da ticaret mallarından sayılırlar. Yok eğer kastedilmeyipde tüccarın başka şeylere kullanmak için yanında bıraktığı türden eşyalardan ise bunlar satılan ticaret eşyalarından sayılmazlar. Bu tür eşyalara, vergi ve ticari ıstılahta, 'Usulü Sabite' mallar (yani, sabit mallar) adı verilir.

3) Ticaret merkezleri, mağazalar ve arsalar gibi akarlara gelince; yöneltlen soruda asıl maksat nedir? bilmiyorum. Bu malları

ticari kazançlar gibi mi kullanacak? Yani arsayı alıp bina yaptıktan sonra para kazanmak için bu binayı satacak mı? Şayet böyle bir şey kastediliyorsa o zaman değerinin yüzde % 2.5 oranında zekatını vermesi gerekir.

Ya da bir ticaret merkezi veya iş merkezi satın alıp da burasını kiraya vererek belli bir kar kazanmayı amaçlıyorsa o zaman da tarım arazileri için verilen zekata kıyas edilerek bu mallardan da zekat verilir.

Ancak bu akar malların kirasının kaçta kaçının zekat olarak verilmesi gerekir? Nakitlerin zekatı gibi kırkta birini mi zekat olarak verecek? Ya da aletle sulanan tarım arazisinin zekatı gibi yirmi de birini mi? Yoksa amortisman ve masraflarından arta kalan geriye kalan safi gelirin onda birini mi verecektir?

Bunların hepsi de ihtimallidir. Her halde en uygunu ortada bulunanı olsa gerek. Her ne kadar kırkta bir oranı uygulamak insanlara ve onların örfüne kolay gelse de yirmi de birlik oranı uygulamak daha güzeldir ve uygun olan da budur.

Ayrıca her müslüman ferdin, kiraya verdiği ev, işyeri ve ticaret merkezlerinden gelen gelirleri aradan bir yıl geçmesini beklemenden hemen zekatlandırılmalıdır. Ayetlerin umumi manaları ve mutlak ifadelerinden bunlar anlaşılmaktadır.

﴿وَأْتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ﴾

"..devşirildiği ve biçildiği gün de haklarını verin." (1)

4) Alacaklara gelince; bunlardan bir kısmı tahsil edilmesi umulan alacaklardır. Bu türden alacaklar kişinin elinde olan nakit paralar hükmündedir. Alacaklı olan kişinin bu alacakları zekatlandırması gerekir. Çünkü zekat, tam mülkün bir bölümüdür. Alacaklı kişi bu alacağına tam malik olduğuna göre her sene bu alacağını zekatlandırması gerekir.

Bir de tekrardan elde edilmesi ümitsiz olan alacaklar vardır. Borçlu olan kişinin iflas etmiş olması borcun ödenmesini zor-

larının zekatlarını vermek istiyorlar. Ben şahsen, fıkıh kitaplarına yönelerek sağlıklı bilgiler çıkarabileceğimi sanmıyorum.

Açıkcısı sizden, hem beni hem de diğer müslümanları faydalandırarak bir açıklama bekliyorum.

CEVAP

1) Sorunuzun birinci bölümüne yani; otomobil, traktör, çeşitli araç gereçler, ticari eşyalar vb taşınabilir malların tümü, fıkıh alimlerinin 'Uruz-u ticaret' diye isimlendirdikleri konunun kapsamına girmektedir. Fıkıhcılar bu terimle; satışı yapılabilen malları kasdetmişlerdir. Bu tür mallar satış için bulundurulduğu müddetçe zekat verilmesi gereken ticari mallar kapsamına girer.

2) Soruyu yönelten kardeşimizin ikinci bölümde bahsettiği; Bürolar, iş için kullanılan araçlar, yazı ve hesap makinaları gibi benzeri eşyalar ticaret eşyaları kapsamına girmez. Çünkü bu mallar satış için bulundurulmamaktadır. Aksine bu mallar kullanım için ayrılmışlardır. Bu tür mallar hakkında fıkıh alimleri şunları tesbit etmişlerdir. İçine ticaret eşyası konulan kablur, ticaret için gerekli olan iş dolapları, tartılar ve araç gereçler yerlerinde kaldıkları için kullanılması gerekli olan şahsi eşyalardan sayılırlar. Bazı fıkıhcılar bu konuda tafsilata girerek şunları söylemişlerdir; İçine ticaret mallarının konulduğu kaplar, buğday üreticisinin kullandığı çuval, torba veya koku şişeleri, at satıcısının kullandığı gem ve eyer türü şeylerin satışı ile ticaret mallarının satışı gerçekleştirilmek isteniyorsa bunlar da ticaret mallarından sayılırlar. Yok eğer kastedilmeyipde tüccarın başka şeylere kullanmak için yanında bıraktığı türden eşyalardan ise bunlar satılan ticaret eşyalarından sayılmazlar. Bu tür eşyalara, vergi ve ticari ıstılahta, 'Usulü Sabite' mallar (yani, sabit mallar) adı verilir.

3) Ticaret merkezleri, mağazalar ve arsalar gibi akarlara gelince; yöneltlen soruda asıl maksat nedir? bilmiyorum. Bu malları

ticari kazançlar gibi mi kullanacak? Yani arsayı alıp bina yaptıktan sonra para kazanmak için bu binayı satacak mı? Şayet böyle bir şey kastediliyorsa o zaman değerinin yüzde % 2.5 oranında zekatını vermesi gerekir.

Ya da bir ticaret merkezi veya iş merkezi satın alıp da burasını kiraya vererek belli bir kar kazanmayı amaçlıyorsa o zaman da tarım arazileri için verilen zekata kıyas edilerek bu mallardan da zekat verilir.

Ancak bu akar malların kirasının kaçta kaçının zekat olarak verilmesi gerekir? Nakitlerin zekatı gibi kırkta birini mi zekat olarak verecek? Ya da aletle sulanan tarım arazisinin zekatı gibi yirmi de birini mi? Yoksa amortisman ve masraflarından arta kalan geriye kalan safi gelirin onda birini mi verecektir?

Bunların hepsi de ihtimallidir. Her halde en uygunu ortada bulunanı olsa gerek. Her ne kadar kırkta bir oranı uygulamak insanlara ve onların örfüne kolay gelse de yirmi de birlik oranı uygulamak daha güzeldir ve uygun olan da budur.

Ayrıca her müslüman ferdin, kiraya verdiği ev, işyeri ve ticaret merkezlerinden gelen gelirleri aradan bir yıl geçmesini beklemeden hemen zekatlandırmalıdır. Ayetlerin umumi manaları ve mutlak ifadelerinden bunlar anlaşılmaktadır.

﴿وَأْتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ﴾

"..devşirildiği ve biçildiği gün de haklarını verin." (1)

4) Alacaklara gelince; bunlardan bir kısmı tahsil edilmesi umulan alacaklardır. Bu türden alacaklar kişinin elinde olan nakit paralar hükmündedir. Alacaklı olan kişinin bu alacakları zekatlandırması gerekir. Çünkü zekat, tam mülkün bir bölümüdür. Alacaklı kişi bu alacağına tam malik olduğuna göre her sene bu alacağını zekatlandırması gerekir.

Bir de tekrardan elde edilmesi ümitsiz olan alacaklar vardır. Borçlu olan kişinin iflas etmiş olması borcun ödenmesini zor-

laştırmış ve hatta ümitsizleştirmiştir. Ya da borçlu olan kişi borç aldığını inkar ederek ödememekte. Şayet borç veren kişinin de elinde bunu isbatlayacak her hangi bir belge ve buna benzer birşey yoksa o zaman bu alacak ölü alacaklardan sayılır. Bu tür alacaklar için zekat gerekmez. Fakih alimler bu alacaklara 'Dimar' alacaklar adını vermişler. Yani, bir daha geri dönülmesi veya ödenmesi beklenmeyen alacaklar. Alacaklının buna sahip olması tam değildir. Bu maldan ne bil fiil çalıştırarak ne de potansiyel olarak artış beklenemez. Şayet alacaklı bu mala tekrardan sahip olma imkanı bulursa o zaman da malının sadece bir senelik zekatını vermek zorundadır. (Aradan kaç yıl geçmiş olursa olsun)

5) Ticari temsilciliklere (acenteler) bırakılan mallara gelince, temsilciliklere bırakılan bu mallar emanet ve vedia hükmündedir. Şayet temsilciliğin bu mallarda kullanma hakkı olmadığı gibi kaybolduğu takdirde de tazminat ödemeyecekse o zaman bu mallar için zekat gerekmez. Şayet temsilci bu mallarda istediği gibi tasarruf hakkına sahipse ve kaybolup her hangi bir şeye maruz kaldığında da tazminat ödemesi gerekiyorsa, bu demektir ki malın değeri kadar mal sahibine borçludur. Kuvvetli olan görüşe göre, borçlu olduğu miktarca zekat vermez. Çünkü bu miktara, hakikatte sahip değildir. Zekat, tam olarak sahip olunan mallardan verilir.

DEPOLAR VE GALERİLERİN ZEKATI VAR MI?

SORU

Ticaret mallarının ithalat ve ihracatıyla uğraşan bir tüccar, ticari mallarını koymak için bir depo ve sergilemek için de bir galeri yaptırmış. Ticari işinin gelişip de kar elde edebilmesi için yaptırdığı bu tür yerler için zekat vermesi gerekiyor mu? vermesi gerekiyorsa bunun miktarı ne kadardır?

CEVAP

Zekat, fıkıh alimlerinin belirttiği gibi ticaret mallarından verilir. Yani, satış için bulundurulmuş menkul mallardan.

• Gayri menkul mallara gelince, bunlar, satış değil de ticari işin yürütülmesi amacıyla kullanılıyorsa onlar için her hangi bir zekat gerekmez. Bütün fıkıh alimleri bu hükümlerde icma etmişlerdir.

Mesela, ticaret mallarının içerisine konuldukları mallar zekata tabi değildir. Çünkü bu mallar satış için hazırlanmış ya da satışa sunulmuş mallardan değildir. Şayet bir satış yerinde masalar, tartılar, raflar ve bunlara benzer şeyler varsa bunları zekatını vereceğimiz ana malların hesabını yaparken hesaba dahil etmeyiz.

Ticaret mallarından zekatını verebileceğimiz malları kısaca şu şekilde sıralayabiliriz.

Ticarette kullanılan akar mallardan, satış için sunulan ticari eşyalardan, tahsili umulur borçlardan.

Satışa sunulmayan sabit malların ise zekatı verilmez.

Buradan hareketle; zekatlandırılacak mallarda esas satışa sunulup sunulmamasıdır. Ticaret mallarını kendisinde muhafaza eden kaplar ve bunlara benzer şeyler satışa sunulup da kar elde etmek için kullanılmıyorsa zekat gerekmez. Ama muhafaza ettikleri ticaret mallarıyla birlikte satışa sunulup da kar elde etmek düşünülüyorsa bunlar için de zekat gerekir.

Depo ve galerilere gelince, daha önce de açıkladığımız gibi bunlardan zekat verilmez.

MÜTEAHHİTLERİN SATMAK AMACI İLE İNŞA ETMİŞ OLDUKLARI EV VE İŞ YERLERİNİN ZEKATI

SORU

Bir kişi, ticaret amacıyla bir takım akarlar inşa ettiğinde Yani inşaatı tamamlandığında satmayı düşünüyor. Ancak, bir kaç sene geçtiği halde satılmazsa tüccar satmaktan vaz geçip de bu akarını bir iş merkezine çevirebilir mi?

Eğer bu caiz ise birinci ve ikinci döneme göre zekatın hükmü ne olacaktır?

CEVAP

Birinci döneme gelecek olursak -yani satış amacıyla binaları yapması dönemine- Bu dönemde malın zekatlandırılması ticaret mallarının zekatlandırılması gibi olur. Binaya belli bir değer taktir edilir ve değerın %2,5'u zekat olarak verilir.

Ama niyeti değişir de yaptığı binayı kiraya vermeye kalkarsa, başka bir hüküm meydana çıkar. Binanın kıymeti esas alınarak değil de binanın getireceği kar göz önüne alınarak zekatı çıkarılır ve verilir. Yani bizim tercihimize göre gelirin yirmi de biri yaygın görüşe göre ise kırkta biri verilir ki bu görüş daha kolay ve daha hafiftir.

Niyet değiştirmek yasak değildir. Aksine kişi istediği an fikri-ni değiştirip istediği şekilde hareket etme hürriyetine sahiptir.

TİCARİ AMAÇLA UZUN SÜRELİ KİRALANAN GAYRİMENKULÜN ZEKATI

SORU

Bazı ticaret adamları devletten sembolik sayılabilecek ücretlerle elli yıllığına veya daha fazlası için arsa kiralyorlar. Bu arsalarla ise ya depolar ya da galeriler inşa ediyorlar. Bunları da kendi ticari amaçları için kullanır hale getiriyorlar. Belli bir müddet geçtikten sonra üzerine inşa ettikleri bu arsaların devlete döneceğini bildikleri için tekrardan kiralamaktadırlar. Bu gibi yerlerin zekati nasıl verilecektir?

CEVAP

Bu tür arsaların zekati olmaz. Çünkü burası tüccar olan kişinin mülkünde değildir ve aynı zamanda (her ne kadar cüz'i bir miktar da olsa) kira karşılığında kullanma imkanına kavuşabiliyor. Bilindiği gibi zekat, mülkün bir bölümüdür. Ama bu yerlerde sergilediği ya da depo olarak inşa ettirdiği yerlerde koruduğu mallar için zekat gerekir. Tabii ki şer'i şartlar dahilinde.

ZEKATTA PARA NİSABI NASIL HESAPLANIR?

SORU

Kağıt paraların hesabı altınla mı yoksa gümüşle mi hesaplanır?

CEVAP

Günümüzde kağıt paraların, gümüşle değil de altınla hesaplanması daha uygundur. Peygamberimiz (s.a.v) zekat nisabını altın ve gümüşle ölçerken, bu konuda iki nisap miktarının bulunmasını kastedmemiştir. Nisap sadece birdir. İki cins madenle ölçülür. Nisabın fıkıh ıstılahındaki manası şudur; zenginliğin en alt sınırıdır.

İslamda zekat fakirlere vermeleri için zenginlerin üzerine farz kılınmıştır. Peki zengin kimdir? ya da bir kişiyi ne zaman zengin olmuş sayabiliriz? İslam şeriatı zenginin alametini belirlemiştir o da; nisaba sahip olmasıdır.

Malların değişmesiyle nisap ölçüsünde değişir. Paralar iki şeyle ölçülür:

Altınla. Altının nisabı yirmi miskaldır.

Gümüşle. Gümüşün nisabı da ikiyüz dirhemdir.

Peygamber (s.a.v) niçin nisabı, altın ve gümüşle ölçmüştür.

Çünkü asrı saadet döneminde araplar iki tür para kullanıyorlardı. İran'dan gelen gümüş dirhem ve Bizans'tan gelen altın dinar. Arapların basıpta kullandıkları kendilerine özgü paraları yoktu.

Bundan dolayı Peygamber (s.a.v) zenginlik ölçüsünü yirmi dinar altın ve ikiyüz dirhem gümüş olarak belirlemiştir. O dönemde bir altın dinar, on gümüş dirheme eşit sayılıyordu. Ama zaman geçtikçe gümüş fiyatlarında da düşmeler görüldü. Raşit halifeler döneminde bir dinar on iki dirheme bozduruluyordu. Daha sonra yirmi beş dirheme, yirmi dirheme ve otuz dirheme kadar bozdurulur oldu. son asırlara gelindiğinde gümüş, altın karşısında en düşük değerler edinmiştir. Dolayısıyla altın nisabıyla gümüş nisabı arasında büyük farklılıklar meydana geldi. Bundan dolayı nisap miktarı diyelim ki suudi riyaline göre elli riyal ise altınla ölçtüğünüzde nisap miktarı binbeşyüz veya daha fazla tutuyor. Altını bırakıpta diğerini nisap miktarı olarak almak doğru olmaz.

Yirmi miskal altın 85 gramdır. Buna göre elimizde bulunan para miktarı nisap miktarına ulaşıp ulaşmadığını öğrenmek için kuyumcudan 85 gram altının ne kadar yaptığını öğrenerek zekat miktarının ne olacağını öğrenebiliriz. Öğrendiğimiz bu miktar şer'i nisap ve zenginliğin en alt sınırı ve zekat miktarı olacaktır.

Gümüş nisabına göre ise oldukça azdır. İtibara almaya bile gelmez. Çünkü elli riyale sahip olan kişi gerçekte zengin sayılmaz.

Gerçekte insanın gönlü, zekat nisabı olarak altını almaya daha yatkın geliyor. Bu nisap miktarı diğer şer'i nisaplara, beş deveye, kırk koyuna ya da otuz sığıra gümüşten daha yakındır.

Kısaca özetlersek; Bir kişinin zekat verip vermemesi gerektiğini bilmek istediğimizde durumuna bakarız. Eğer yanında 85 gram altın veya buna eş değerde nakit para varsa bu paranın % 2,5 oranında zekatını verir.

TİCARET İÇİN SATIN ALINAN ARAZİLERİN ZEKATI

SORU

Bir zamanlar bir kaç parça arsa satın almıştım. Bunların zekatlarını öğrenmek istiyorum. Şayet zekata tabi iseler aldığım değer üzerinden mi zekatlarını vereceğim yoksa değerini ölçtürmek zor olduğu halde her yıl ulaştığı yeni değere göre mi zekatını vereceğim?

CEVAP

Satın alınan arsalar iki çeşittir.

1) Tekrar satıpta kar elde etmek amacıyla alınan arsalar. Bu ticaret sayılır. Kar sağlamak amacıyla alınan arsalar ticaret malları cinsine dahildir. Aynı zamanda her sene ne kadar miktara ulaştığını hesaplamak gerekir ki hesaplanan bu miktardan %2,5 oranında zekatı verilsin. Satış için alınan bu araziler için verilecek zekat miktarı budur ve ulemanın cumhuru da bu görüştedir. Sadece maliki imamlar bu görüşe muhalifdirler. Onlar şöyle demektedirler; bu tür arsalar ancak satıldıkları anda zekatlandırılabilirler. Alınan fiyatın % 2,5 oranında zekatı verilir. Alimlerin cumhuruна göre ise bu arsalar maldır ve her biri için zekat vardır. Bu görüş daha doğrudur.

Bazı durumlarda İmam Malik'in görüşü de tercih edilebilir. Mesela, işlerin kesat dönemlerinde. Yani, adam bir kaç parça

arsa alır ancak aldığı arsalar ucuzlar. Satmak istese de aldığı fiata alıcı bulamaz. Çok ucuz bir fiata satmak zorunda kaldığı zaman da İmam Malik'in görüşüne göre fetva verilebilir. Ancak kişi, bu yıl bin liraya aldığı bir araziye bir yıl sonra ellibin liraya satabiliyorsa bu resmen ticaret sayılır. Dolayısıyla arsa sahibinin arsası her yıl uzmanlar tarafından belli bir fiat biçilir ve bu fiat üzerinden zekatı verilir.

2) Satış amacıyla değilde üzerine bina yapmak için satın alınan arsalarla gelince bunlar için zekat vermek gerekmez. Ama arsa üzerine bina yapıp da akar olarak kiraya verilirse bu akarlar için aldığı kira bedeli kadar zekat vermesi gerekir.

DAHA ÖNCEDEN GERİ ALMAK ÜZERE BORÇ OLARAK VERİLMİŞ OLAN PARA ZEKAT OLARAK SAYILABİLİR Mİ?

SORU

Benim birinden yakyaşık olarak üçyüz dinar kadar alacağım var. Parayı verdiğim arkadaş öğrenciydi fakat şimdi mezun oldu. İşsiz. Çalışmak için kendisine iş bulamadı. Bende bu üçyüz dinarı zekat olarak arkadaşına verdim. Bu caiz olur mu? başkasında borç olarak bulunduğu halde o paradan zekat çıkarıp vermekle yükümlü müyüm?

CEVAP

Şayet borç yaşayan bir borçsa; yani borçlu olan kişi borcunu inkar etmeyip de verecekse, borcun zekatlandırılması gerekir. Çünkü bu borç sahibinin (alacaklının) mülkündedir. Ölü borçlardan değildir. Alacaklının mülkünde olan bu tür borçların zekatını her yıl vermek gereklidir.

Bazı fıkıh alimleri bu tür borçların zekatlarının geri alınacağı güne kadar ertelenmesi gerektiğini savunurlar. Bazıları ise, hemen zekatlandırılması gerektiği görüşündedirler. Cumhur ulema ise, senesi doldukça zekatlandırılmaları gerektiğini savunurlar.

Şayet borç, ölü borçlardan; yani tahsilinden ümit kesilen borçlardan ise, zekat vermek gerekmez şayet tahsil edilebilirlerse bir senelik zekatının verilmesi gerekir. Bazı alimler de bu tür borçların hemen zekatlandırılmamasını üzerinden bir yıl geçtikten sonra zekatlandırılmaları gerektiğini söylemişlerdir.

Soruyu yöneltten kardeş, kendisine borçlu olan kişinin iş bulduğu taktirde borcunu ödeyeceğini umuyor. Dolayısıyla bu borç yaşayan yani tahsili ümit edilen borçlulardandır ve zekatı farzdır.

Soruyu soran kardeş, borcu ailesinden uzak geçim kaynaklarından kopuk bir hayat yaşayan öğrenciye vermiş. Verdiği zekat sahihtir. Çünkü bu durumdaki bir öğrenci ya fakirdir ya miskindir ya malı olmayan yolda kalmış ya da borçlu statüsünde bir insandır.

Mezun olduktan sonra da eğer iş bulamamışsa zekat vermek caizdir. Çünkü alınan diplama kişiyi zengin yapmaz. Açlığını kesmez. Zekatı ancak mal-mülk ve kazanç sahibi zenginlere vermek haramdır. Oysa bu öğrenci her ikisinden de mahrumdur. Bu kişi bir iş bulup da yetirince para kazanana kadar zekat alma hakkına sahiptir.

Aynı zamanda borcun böylelerinden alınmayıp zekattan sayılması da caizdir. Bazı fıkıh alimlerinin görüşü de bu minval üzeredir. En doğruyu bilen Allah Teala'dır.

ZEKATIN NAKLİ

SORU

Zekat verecek kişi zekatını, başka bir şehre görderebilir mi?

CEVAP

Zekatta asıl olan - fıtır zekatı ise- oturduğu şehirdeki muhtaç insanlara vermesidir. Maldan verilen zekat ise kişinin malını bulundđu beldedeki insanlara vermesi gereklidir. Ancak bir takım sebeplerden ötürü müslümanların asıl kaideden dışarı çıkması caizdir. Mesela, körfez ülkelerinde çalışan bir filistinli kendi vatanında çadırlarda yaşayan muhtaç akrabalarına zekat yardımı yapabilir. Malının zekatını onlara göndermek daha iyi ve daha evladır.

Zekatın oturduğu şehrin dışına veya malının bulundđu şehrin dışına gönderilmesi, yukarıdaki sebep ve gerekçeler ışığı altında caiz olur. Zekatını hak eden kimselere vermesi için bir vekil tayin etmesi de caiz olur. Bulundđu şehirde zekata muhtaç olanlara vermesinde de herhangi bir sakınca yoktur. Zaten asıl olan da budur.

ZEKATİ TAKSİTLER HALİNDE VERMEK

SORU

Zekatı taksitlere bölmek caiz olur mu?

CEVAP

Zekatın ödenmesi vacip olduğunda hemen ödenmesi ve ertelenmemesi gerekir. İslam hayırda yarışılmasını emrediyor. Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

﴿ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ﴾

"Hayırlı işlerde birbirinizle yarışın." (1)

Bir başka ayette de şöyle buyurulmuştur:

﴿ وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ ﴾

"Rabbinizin mağfiretine koşun..." (2)

Kişi ne kadar yaşayacağını garantileyemez. Yarın ne kadar kazanacağını yarından sonra neye uğrayacağını bilemez. Genel hatlarıyla farz olan hükümleri ertelemek haramdır. Fakir ve muhtaç olanların hak ettikleri zekatı ertelemek haramdır. Böylece müslüman bir kişinin üzerine zekat vermek vacip olduğu an zekatını vermek zorundadır erteleyemez. Zekat zamanı gelmeden önce zekatını vermesine gelince bu da, muhtaç bir insanın ihtiyacı olması gibi şer'i bir mazeret ortaya çıktığı takdirde o zaman vucubundan önce zekatı taksitlere bölmek caiz olur.

1) Bakara, 148

2) Ali İmran, 133

KİŞİ BAKMAKLA MÜKELLEF OLDUĞU KİMSELERE ZEKAT VEREBİLİR Mİ?

SORU

Kişinin kendi karısına, bakmakla yükümlü olduğu kimselere ve zengin kardeşlerine zekat vermesi caiz midir?

CEVAP

Alimlerin icmasına göre kişinin kendi hanımına zekat vermesi caiz değildir. Çünkü kişinin kendi hanımı kendisinin bir parçası sayılır. Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا﴾

"İçinizden kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratıp; aranızda muhabbet ve rahmet var etmesi, O'nun varlığının belgelerindendir." (1)

Ayette de belirtildiği gibi kişinin hanımı kendisinden bir parçadır. Kocasının evi hanımının da evidir. Bu konuda da Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

﴿إِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ، لَا تَخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ﴾

"Ey Peygamber! Kadınları boşayacağınızda, onları, iddetlerini gözeterek boşayın ve iddeti sayın; Rabbiniz olan Allah'tan sakının; onları apaçık bir hayasızlık yapmaları hali bir yana evlerinden çıkarmayın..." (2)

Erkeğin malı kadının da malıdır. Şayet kişi zekatını hanımına verirse sanki kendine vermiş gibi olur. Kişinin kendine zekatını vermesi caiz midir? Bundan dolayı islam alimleri kişinin kendi hanımına zekat veremeyeceği hususunda görüş birliğine varmışlardır. Aynı şekilde evladına vermesi de caiz olmaz. Çünkü onlarda kendisinden bir parça sayılırlar. Hadisi şerif de bunu te'yitle şöyle demektedir. Evlatlarınız sizin kazançlarınızdır. Aynı şekilde kişinin zekatını kendi anne babasına da vermesi caiz değildir. İbni Teymiyye, şayet anne baba kendi nafakasını temin etme kudretinde değilse evladın anne ve babasına zekatını vermesini caiz görmüştür. Yoksul olan kardeşlere gelince alimler bu konuda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Şayet kişinin kardeşi fakir ve kendisi de ona bakmakla yükümlü olduğu halde kardeşine zekat vermesi caiz midir değil midir? İşte alimler bu konuda ihtilafa düşmüşlerdir. Bu konuda tercihe şayan görüş kişinin fakir ve muhtaç durumdaki kardeşine zekat vermesidir. Nasların umumiliği bunu gösteriyor. Kişinin hanımını, çocuklarını ve anne-babasını bu umumi hükmün dışında tuttuğumuza göre kardeşler bu hükmün içinde kalacaklardır. Kardeş kardeşe her ne kadar bakmakla yükümlü olsa da kendi zekatından vermesi caizdir. Diğer akrabalara gelince mesela; hala, teyze, dayı kızı teyze kızı ve diğerleri gibi. bunlara da zekat vermekte her hangi bir sakınca yoktur. Alimler bunda ittifak etmişlerdir.

Zengin kardeşlere gelince; bunlara kesinlikle zekat vermek caiz değildir. İster kardeş olsun ister olmasın değişmez. Zengin olduğu sürece zekat düşmez. Allah Resulü (s.a.v) şöyle buyurmuşlardır "Zengine ve gücü kuvveti yerinde olan kimselere zekat düşmez" Peygamber (s.a.v) zekatın zenginlerden alınıp fakirlere verileceğini söylemiştir. Zekatını zengine vermek, şeria-tın elde etmek istediği maksada uygun değildir.

ZEKATLA İLGİLİ AYETTE GEÇEN "ALLAH YOLUNDA" SÖZÜNÜN MANASI NEDİR? CAMİLERE, ÖLÜLERİN KEFENLENMESİ ve BUNA BENZER YERLER İÇİN YAPILAN MASRAFLAR ZEKATA DAHİL OLUR MU?

SORU

Günümüz alimlerinden bazıları, bir ferdin veya kuruluşun yaptığı hayır yerlerine yapılan masrafların zekata dahil olabileceğine dair cevaz vermişlerdir. Mesela, camiler, hastaneler, okul ve buna benzer yerler gibi ya da ölülerin kefen masraflarının karşılanması, yetimlerin eğitim ve öğretimi için yapılan harcamaların zekata dahil olduklarını söylemişlerdir.

Bu alimlerin delilleri de şudur; tüm bunların ayette geçen 'Allah yolunda' ifadelerinin kapsamına girdiğini söylemişlerdir. Zekatın nerelere verileceğini belirleyen ayeti kerimeyi delil olarak getirmektedirler. "Zekatlar; Allah'tan bir farz olarak yoksullara, düşkünlere, onu toplayan memurlara, kalpleri müslümanlara ısındırılacaklara verilir; kölelerin, borçluların, Allah yolunda olanların ve yolda kalanların uğrunda sarfedilir. Allah bilendir, hakimdir." (Tevbe 60) Eski alimlerin meşhur görüşlerinden bildiğimiz kadarıyla 'Allah yoluna' sözünün manası, O'nun yolunda cihat ve kafirlerle savaş olarak geçmektedir.

Siz 'Allah yolunda' sözünün bütün hayır işlerin kapsamına girdiğini mi yoksa 'cihat' ve 'kafirlerle savaş' manasına geldiğini mi savunuyorsunuz?

*Zekat kitabınızda bu konuyla alakalı olarak tercih ettiğiniz görüş hangisidir? Hangi işler 'Allah yolunda' sözünün kapsamına girer hangileri girmez? **

CEVAP

Kitabımda 'Allah yolunda' yapılan harcamalar hakkında uzun uzadıya açıklamalar yapıp bu konuda mezhep imamlarının görüşlerini, alimlerini tefsirlerinde geçen açıklamalarına yer verdim.

Şüphesiz, bu alimlerden bir çoğu 'Allah Yolunda' ifadesini genel lugati manasına göre; -Yani, Allah'ın rızası kapsamına giren her şey- izah etmişlerdir. Bu açıklamaya göre ayetin içerisine tüm hayır işleri girmektedir.

Geniş ve tafsilatlı bilgi edinmek isteyenlerin 'Fıkhu'z-Zekat' kitabına müracaat edip delilleriyle birlikte okuması gerekir. İnşallah burada da yeterince bilgi vermenin herhangi bir sakıncası olmadığını düşünüyorum.

Bunun üzerine şunu söylemek isterim; fakirlere yiyecek tedarik etmek, sığınacakları mekanlar temin etmek, eğitim ve öğretim imkanları sağlamak ve ilaç yardımı vb. imkanları sağlamak için kurulmuş olan vakıflara ve kuruluşlara 'Allah Yolunda' ayetinin kapsamına girdiği için değil de fakirlerin temsilcileri oldukları için zekat vermek caizdir. Bu kurumlara zekat vermek tıpkı fakirlere zekat vermek gibidir. Mesela yetimin velisine zekat veren tıpkı yetime vermiş olması gibi.

Bunların dışında kalan yerlere gelince; ben 'Allah yolunda' sözünün kapsamını, zekatın verileceği yerler diye genişletenlerin görüşlerine katılmıyor ve tercih etmiyorum. Aksine benim tercihim şudur; Allah'ın yolunun genel manası burada kasdedilen manada değildir. Çünkü bu söz bu haliyle bir çok yönleri içermektedir. Belli şahıslar bir tarafa, belli sınıfları içermeye bile hasredilemez. Bu da zekatın sekiz sınıfa sığdırılmasına ters düşmektedir. Aynı şekilde 'Allah yolunda' sözü umumiyetiyle fakirleri, miskinleri ve diğer yedi sınıfı kapsamaktadır. Çünkü bunlara vermek de iyilik ve Allah'a itaatı ifade eder. Öyleyse 'Allah yolunda' zekat vermekle diğer yedi sınıfa zekat vermek arasında ne gibi bir fark vardır?

Allah Teala'nın belîğ ve muciz ifadeleri faydasız tekrarlardan münezzehtir. Dolayısıyla 'Allah Yolunda' sözüyle diğer yedi sınıf arasındaki farkı bildiren özel bir mananın olması gerekir. Bu özel mana mütekaddim fakihlerin ve müfessirlerin verdiği anlamdır. Yani 'Allah yolunda' sözünü 'cihat' anlamında algılamalarıdır. Bu konuda İbni Esir şöyle demiştir: "Allah Yolunda' sözü 'cihat' anlamında çokça kullanıldığı için neredeyse sadece bu anlama has-redilmiştir."

İbni Esir'in Taberani'den rivayeti de bu görüşü doğrulamaktadır. Sahabeler bir gün Allah Resulü (s.a.v) ile beraberlerken, güçlü kuvvetli bir genç gördüler ve bunun üzerine şöyle dediler; "Keşke gençliğini ve gücünü Allah yolunda harcasa." Onlar 'Allah Yolunda' sözüyle cihadı ve islama yardımı kastedmişlerdir.

Peygamber ve sahabeden gelen bir çok rivayetler "Allah Yolunda" sözünün 'Cihat' anlamında kullanıldığını göstermektedir. Mesela, Hz. Ömer: "At üzerinde Allah yolunda hamle yaptım" derken cihadı kastedmiştir. Buhari ve Müslim'de geçen bir hadis de şöyledir: "Allah yolunda sabah ve akşam bir yere gidip gelmek dünya ve içindekilerinden hayırlıdır."

Tüm bu karineler zekat ayetinde geçen 'Allah Yolunda' kelimesinden kasdedilenin cihat olduğunu tercih etmek için yeterlidir. Cumhur ulema da aynı görüştedir. Ayette geçen 'Allah Yolunda' kelimesinden asıl luğat manası kasdedilmemiştir. "Beş sınıf dışında herhangi bir zengine zekat vermek haramdır." Hadisi şerif de bizim görüşümüzü te'yid etmektedir. Bu beş kişi arasında Allah yolunda savaşa çıkan gaziler de sayılmıştır. Prof. Muhammed Ebu Zehra da, İkinci İslami Araştırmalar Kongresi'nde sunduğu 'Zekat' adlı inceleme yazısında bu görüşü tercih etmiştir.

Bundan dolayı ben, 'Allah Yolunda' kelimesine, tüm maslahatları kapsaması yönüyle geniş bir mana yüklemek istemiyorum. Aynı zamanda sözün içerdiği manayı daraltma taraftarı da değilim. Sırf 'Cihat' manası yüklemek gibi.

Cihat kalemle ve dille de yapılabilir. Fikir, eğitim, sosyal, iktisadi ve siyasi açıdan cihat yapılabilir.

Tüm bunlar cihattan sayılır. Maddi ve bedeni yardıma muhtaçtır.

Önemli olan bu cihat çeşitlerinin 'Allah Yolunda' ve İslam'ın zaferi adına yapılmasıdır.

İlayı kelimetullah adına yapılan, hangi cihat olursa olsun hepsi de 'Allah Yolunda' dır.

Allah'ın dinine, yoluna ve şeriatine yardım, bazen savaşla gerçekleşir. Ama bazı asırlarda da -bizim asrımızda olduğu gibi- psikolojik, fikri ve nefsi cihat, maddi ve askeri cihattan daha etkili tesirler bırakabilir. Dört mezhep imamlarından bir çokları zekatın bir bölümünün gâzilere, bir bölümünün sınırda nöbet tutan askerlere ayrılmasını, bir bölümünün de at, silah ve diğer savaş aletlerinin temini için verilmesini söylemişlerdir. Biz de bunlara ek olarak; asrımızda kalemleriyle, dilleriyle ve yaşantılarıyla cihat edenlere zekat verilebilir, diyoruz. Bu insanlar kalemlerini, dillerini ve gayretlerini, islam akidesinin ve şeriatinin savunulmasına hasretmişlerdir.

Cihat kelimesinin manasında geniş bir anlam bütünlüğü vardır derken delil olarak da şunları gösteriyoruz.

1)İslam yolunda cihad sadece savaş metoduyla gerçekleşmez. Bu konuda Allah Resulü (s.a.v)'ne şöyle sorulur. "Hangi cihat daha faziletlidir?" Peygamberimiz de; "Sultanın karşısında hakkı konuşmak", diye buyurmuştur.

Müslim sahihinde İbni Mesut(ra)'tan Peygamber (s.a.v)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir. "Allah'ın benden önce gönderdiği bütün peygamberlerin çevrelerinde, ümmetleri içinden seçtikleri sahabileri ve havarileri vardı. Bunlar peygamberlerinin sünnetlerine sarılırlar ve emirlerini yerine getirirlerdi. Bu kişilerden sonra durum değişir, insanlar onların yapmadıkları şeyleri onlara isnad ederler ve onların istemedikleri şeyleri yapmaya başlarlar. Kim onlara karşı eliyle cihat ederse mü'mindir, kim diliyle cihat eder-

se mü'mindir, kim kalbiyle cihat ederse mü'mindir. Artık bunun da ötesinde bulunan kişilerde hardal tanesi kadar iman bulunmaz.

Allah Resulü (s.a.v) şöyle buyurmaktadır: "Müşriklerle mallarınızla, canlarınızla ve dillerinizle cihat edin." (*Ahmet, Nesei, Beyhaki*)

2) Bahsettiğimiz cihat çeşitleri ve islami etkinlikler her ne kadar naslarla ifade edilen cihat manasının kapsamına girmese de kıyaslarla bunlara hamletmek mümkündür. Çünkü her ikisi de islamin zaferini ve savunulmasını amaçlayan, düşmanlara karşı islami savunan, İlayi kelimetullahı yeryüzünde yükseltmeye çalışan bir nitelik arz etmektedir.

Kıyasa baktığımız da zekatın bir çok bölümüne girebileceğini görebiliriz. Bu konuda her hangi bir mezhep veya görüş bulamıyoruz ancak bazı vesilelerle bu görüşü de savunmuşlardır. Böylece 'Allah Yolunda' manasında biraz olsun genişletme yaparken cumhur ulemanın görüşüne uymuş oluyoruz.

Burada ayrıca şuna dikkat çekmek isterim; bazı işler ve faaliyetler her hangi bir şehirde, her hangi bir zamanda ve her hangi bir durumda cihat sayılırken diğer bir yerde ve zamanda cihat sayılmayabilir.

Normal şartlar dahilinde (mecburi bir gereksinme yokken) okul yapmak, güzel bir iş ve gayret sayılırken cihat olarak değerlendirilemez. Şayet ilim ve irfan yuvaları komünistlerin, laiklerin veya Masonların elinde bulunuyorsa o zaman okul yapmak en büyük cihatlardan sayılabilir. Bu tür okullar sayesinde, müslümanların tahrip edilen fikri ve ahlaki yapıları korunacak, laik ve gayri İslami düşünceler arındırılmış olacaktır.

Yıkıcı ve zararlı faaliyetlerde bulunan kütüphanelere karşı islami içerikli kütüphaneler açmak büyük cihattan sayılabilir. Müslümanların sağlık problemlerinin halli ve onları saptırıcı misyoner kuruluşlardan kurtarmak için hastaneler inşa etmek de bazan cihat sayılır. Tabiki fikri ve kültürel amaçlı kuruluşlar daha önemli ve daha tesirlidir.

İslam topraklarını kafirlerin yönetiminden kurtarmak "Allah yolunda" sayılan cihatlardandır.

Hiç şüphesiz çağımızda cihat anlamını ifade eden en önemli faaliyetlerden biri de, istila edilmiş ve üzerlerinde Allah'ın hükümünün dışında hakimiyetler kurulmuş olan islam topraklarını kafirlerin yönetiminden kurtarmaktır. Bu ister Yahudi olsun, ister Hristiyan olsun, ister Mecusi, ister laikler ve demokratlar veya Allahsız kitapsız olsun değişmez. Küfür tek millettir.

Kapitalizm, sosyalizm, doğulu ve batılı, kitaplı kitapsız kim olursa olsun islam ülkelerinden bir parçayı istila ettiklerinde ortaya çıkacak savaşta hepsi aynı konumdadır. Bu görevi de istila edilmiş topraklara en yakın kişiler üstlenir. Eğer yakında bulunan müslümanların sayıları yetersiz kalıyorsa artık tüm dünya müslümanlarının üzerine sorumluluk binmiş olur.

Bu gün olduğu kadar hiç bir asırda müslümanlar kafirlerin yönetiminde bu kadar ezilmemişlerdir. Bunların başında da Filistinliler geliyor. Aynı zamanda 'Keşmir' ki burası da kafir Hindistan yönetiminin altındadır. 'Eritre' Hristiyan yönetimi altında ezilmekte. Diğer islam memleketleri de aynı konumdadır. Mesela; Buhara, Semerkand ve Taşkent gibi Buralar da dinsiz laik ve komünist yönetimlerin etki ve yönetimi dahilindedir.

Bu toprakların kafirlerin çizmeleri altından kurtarılmalari her müslümanın üzerine farzdır. Aynı zamanda bu kafirlere karşı kutsal savaşın (Cihat) ilan edilmesi bir islam farzasıdır.

İslam topraklarını, kafirlerin yönetiminden ve azgınlıklarından kurtarmak amacıyla bir savaş başlatılırsa bu savaş hiç şüphesiz 'Allah Yolunda' olmuş demektir. Dolayısıyla buralara gerek maddi açıdan gerek manevi açıdan her türlü yardımın yapılması zarıdır. Böylece zekatın tahsiline göre az ya da çok veya ihtiyaç kadarıyla bir kısım zekatın bu topraklarda savaşan ve mücadele eden müslüman kardeşlere gönderilmesi gerekir. Buralara

gönderilecek zekat hesaplanırken birinci planda, kişinin ne kadar zekat vermekle mükellef olduğu, ikinci planda cihadın zekata ne kadar ihtiyaç duyduğu, üçüncü planda da zekata muhtaç diğer sınıfların azlık ve çokluğu göz önünde tutulmalıdır. Bu problemi de şayet varsa ehi hal ve akd çözecektir. (Yani, islam uleması)

İslami hükümlerin tekrar geçerli hale getirilmesi yolunda yapılan gayretler de "Allah yolunda"dır.

Allame Reşit Rıza'nın belirttiği gibi, günümüzde zekat verilmesi gereken önemli yerler vardır. Reşit Rıza (Allah ona rahmet etsin) din alimlerinden bir cemiyet kurulmasını ve zekatın onlar tarafından düzenlenmesini ve yine onlar tarafından gerekli alanlara harcanmasını teklif etmiştir. Zekatın harcanması gereken yerler her şeyden önce bu cemiyetle alakalı olan maslahat sahalıdır. Reşit Rıza bu konuda şunları söylemiştir; Bir cemiyetin zekatı tanzim ederken riayet etmesi gereken şey şudur; zekatın bir kısmını Allah yolunda, islami hükümlerin getirilmesi gayretinde bulunan yerlere harcanması gerekir. İşte bu, kafirlerin saldırılarından islami korumak için en önemli bir konum arzeder. Aynı zamanda kılıçla (bugünkü tabirle; savaşla) savunmanın olmadığı alanlarda islami hükümlerin kalemle ve dille savunulmasının yapıldığı alanlara harcanmalıdır.

Çağımızda İslami cihadın değişik halleri

Asrımızdaki 'Allah Yolunda' sayılan islami cihat örneklerinden ve şekillerinden bahsetmek uygun olsa gerek.

Bu örnekleri vermeden önce burada ehemmiyete sahip bir hakikatten bahsetmek istiyorum. Bu hakikat şudur; islamin ilk dönemlerinde ordunun silah ve mühimmat bakımından donatılıp teçhiz edilmesi işi genel bütçeden sağlanıyordu. Yoksa zekat mallarından çıkarılıp verilmezdi. Ordunun silah ve masrafları, savaşlarda elde edilen ganimetlerle islam devletinde zımmilerden alınan haraçlarla karşılanırdı. Zekat gelirleri de gönüllü mucahitlerin ihtiyaçlarına ve benzeri yerlere harcanırdı.

Günümüzde savunma bütçeleri hazırlanırken aynı şeyler yapılmaktadır. Savunma harcamaları genel bütçenin üzerindedir. Çünkü savunma ihtiyacı, zekat miktarının karşılayamayacağı miktarlara ulaşmaktadır. Zekat gelirleri savunma harcamaları için kullanılsa ne zekat miktarı buna yeter ne de savunmanın masrafı karşılanabilir.

Bu nedenle günümüzde zekat gelirlerinin eğitim ve öğretim amacı güden alanlara harcanması daha uygundur.

Bu yüzyılda islam risaletinin ihtiyaç hissettiği bir çok çalışma alanları gösterebiliriz. Bu alanlar cihat faaliyeti göstermeye daha layıktır.

İslam ülkelerinde uyanışa vesile olacak islam merkezlerinin kurulması, müslüman gençleri islama teşvik edecek ve gerçek islama yönelimlerini sağlayacaktır. Aynı zamanda bu tür kuruluşlar gençlerin dinsizliğe kaymalarını önleyecek ve bozuk fikirlere çarpık ahlak anlayışlarına kapılmalarına engel olacaktır. Tüm bunlar da İslamın zaferi, şeriatın hakimiyeti ve islam düşmanlarına karşı yapılan direnişlerden sayılır. Hepsisi de 'Allah Yoluna' dahildir.

Yıkıcı ve saptırıcı yayınlara karşılık, ilay-i kelimetullahı yükseltmek, hakkı ısrarla anlatmak, iftiracıların islama karşı uydurdukları yalan iftiralarına cevaplar vermek, sapkınların ortaya attıkları şüpheli durumlardan halkı haberdar etmek, dini insanlara gerçek boyutlarıyla tebliğ etmek gibi amaçlarla gazete çıkarmak, 'Allah Yolunda' cihattır.

İslam'ı güzel anlatan veya ondan kesitler sunan, islamın cevherini ortaya çıkaran eğitimindeki üstün niteliklerinden bahseden, dinin hakikatlerini ortaya koyan ve aynı zamanda islam düşmanlarının islama karşı besledikleri düşmanlıkları gün yüzüne çıkaran yayınlar yapıp her alana dağıtmak 'Allah Yolunda' cihattır.

İhlaslı, emin ve dürüst insanların, yukarıda saydığımız alanlarda gayretle ve şevkle çalışmaları, dine hizmet için bir takım planlar hazırlamaları, islamın nurunu ufuklara kadar çıkarmaları ve pusuda bekleyen islam düşmanlarının planlarını boşa çıkarmaları, gaflette olan İslam ümmetini ikaz etmek için gayret ve çalışmaları, din için islam düşmanlarına karşı koymaları 'Allah Yolunda' cihattır.

İçeriden murtedlerin yardım etmek suretiyle destekledikleri dışdaki islam düşmanlarının saldırılarına ve komplalarına maruz kalan islam da'vetcilerine yardım etmek ve onlara destek vermek 'Allah Yolunda' cihattır.

Bu saydığımız alanlarda zekatların harcanması, müslümanın zekatını vermesi hatta zekatından da fazlasını vermesi gerekir. Çünkü asrımızda İslamın, (Allah'tan gayri) tek yardımcıları İslam davetçileridir.

KOMÜNİSTLERE ve FASIKLARA ZEKAT VERMENİN HÜKMÜ

SORU

Dini inanışlarına bakılmadan insanlara iyilik edilmesi gerektiği düşüncesiyle, fakir oldukları için Allah'ı inkar eden kimselere mesela; komünist gibilerine zekat vermek caiz midir? Yoksa zekat vermek onları, inkarlarına teşvik mi sayılır?

Şayet komünistler ve dinsizlere zekat vermek caiz değilse, Allah'ın emir ve yasaklarını yerine getirmeyip nefislerinin arzularına kapılarak bir takım haramları işyelen -içki içmek, zina etmek gibi- kimselere zekat vermek caiz midir? Çünkü bunlar dış görünüşleri itibarıyla müslümandırlar. Yoksa onlara da yardım edip zekat vermek Allah'a karşı olan isyanlarına yardımcı olmak demek midir?

Sizden doyurucu cevaplar bekliyoruz.

CEVAP

Allah'ı, kitaplarını, peygamberlerini, ahiret gününü inkar edenler mesela komünistler gibi ki onlar komünizme ve Marksın nazariyelerine aşırı bir şekilde bağlıdırlar. Marks maddenin ötesinde bulunan her şeyi inkar eder, gaybi hiç bir şeye inanmaz; uluhiyetmiş, vahiymiş, risaletmiş, bunların tümünü inkar ederler. Hatta marksist felsefe dinin afyon olduğunu ve toplumları uyuşturdu-

ğunu savunur, Peygamberliği ise salt bir maddi cihetten yorumlarlar. İşte bunlara zekat vermek caiz olmaz. Çünkü onlar islam şeriatinin nazarında korunmaları, sahiplenilmeleri ve gözetilmeleri caiz olmayan mürted kimselerdir. Bu tür kimseler inançlarının konumu bakımından, islam düşüncesinin, islam davetçilerinin ve islam uygulayıcılarının düşmanıdır. Müslümanlara saptamak gayesiyle ellerine hançer temin edecek zekatı vermek kesinlikle düşünülemez. Ama komünistlerin küçük çocukları veya fikirlerine inanmayan hanımları varsa bunlara zekat vermekte her hangi bir mahsur yoktur.

Bu tür kafirler, islama savaş açar ve islam ümmetine düşmanlık beslerler. Ne zekat ne de başka bir şey vermek caiz değildir. Çünkü onlar zekatla müslümanlara karşı bir güç unsuru oluşturabilirler. Bu söylediklerimiz alimlerin ittifakıyla da kabul edilmiştir. İcmanın dayandığı ayet de şudur.

﴿إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُم مِّن دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ أَن تُولُوهُمْ، وَمَن يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾.

"Allah, ancak sizinle din uğrunda savaşanları, sizi yurtlarınızdan çıkaranları ve çıkarılmanıza yardım edenleri dost edinmenizi yasak eder; kim onları dost edinirse, işte onlar zalimlerdir." (1)

Ancak müslümanların koruması altında yaşayan zimmilerin durumu farklıdır. Bazı fıkıh alimleri, zimmilerden fakir olanlara zekat verilebileceğini savunmuşlardır. Bazıları da, kalplerinin islama ısındırılması için zekat verilebileceğini söylemişlerdir. Ama cumhur ulema bu görüşe karşıdır. Çünkü onlardan ne birşey alınır ne de bir şey verilir görüşündedirler. Cumhur ulema şöyle demiştir; zekatın dışındaki diğer gelirlerden verilebilir. Bireyler kendi sadakalarını onlara verebilirler. Zimmilere iyilik ve ihsanda bulunulmaktan men edilmemiştir. Buna şu ayetten delil getirebiliriz. "Sarfettiğiniz her hayır sizin içindir."

Fasıklara gelince, cumhur ulema onlara zekat verilmesini caiz görmüşlerdir. Ama asıl islami kimliklerini korumaları şartıyla. Bunuda belki durumlarını düzeltebilecekleri ya da insanlıklarına duyulan saygı nedeniyle söylemişlerdir. Çünkü onlardan almak ve onlara vermek caizdir. Bu durum hadisın umumi kapsamına girmektedir. "Zekat müslümanların zenginlerinden alınıp fakirlerine verilir." (*El-Bahr'z-Zahhar cilt; 2 saife; 186*) Fasığı fıskına ve Allah'a ma'siyete götürecekse zekat vermek caiz olmaz. Mesela aldığı zekat parasını içkiye ya da haram olan başka yollara vermesi mümkündür. Çünkü Allah'ın malıyla Allah'a isyana götürecek sebeplere yardım edilemez. Zekat verecek kişi fasığa vereceği zekatın masiyet yolunda kullanılmayacağını kesin olarak bilmesi halinde zekat vermesinde bir beis olmaz. Bu hususta Maliki imamlar şöyle demişlerdir; Şayet fasığa verilen zekatın Allah'a isyana götürecek yerlerde harcanacağı kesin olarak bilinirse zekat verilmez. Ama tersi olursa verilebilir.

Zeydiyye mezhebine göre; fasık zengin gibidir. Ona zekat verilmez. Verildiği taktirde de kabul edilmez. Ama zekat toplama memurluğu yapıyorsa ya da kalplerinin islama ısındırılması düşüncesi ağır basarsa verilebilir. (*Şerh'u-l'Ekber*)

İmam İbn-i Teymiyye'ye bidat ehline veya namaz kılmayana zekat verilir verilmeyeceği hakkında sorulduğunda o şu cevabı vermişti. İnsanın, zekata layık olacak fakirlerin, düşünlerin, borçluların, dinden olup olmadıklarını, islam şeriatine uyup uyamadıklarını araştırıp öğrenmesi gerekir. Bidat ehlinde ise veya günahkar olduğunu ilan eden biriye çeşitli şekillerde cezalandırılması (boykot etmek gibi) ve tövbe etmesini istemek gerekir. Zekat vererek isyankarlığına nasıl yardımcı olunur? (*Mecmu-u Feteva cilt. 25 saife. 87*)

Namazı terkeden hakkında da şunları söylemiştir Namaz kılmayana namaz kılmasını emretmek gerekir. Şayet söylenir de; tamam namaz kılacağım derse zekat verilir. Aksi taktirde verilmez.

'İhtiyarat' adlı kitapta İbni Teymiyye şunları söylemiştir. Zekatın Allah'a itaata götürmeyecek kişiye verilmesi caiz olmaz. Allah Teala zekatı kendine itaate götürsün diye fakir ve borçlulara ya da mücahitlere ve zekat memurlarına verilmesini farz koşturmuştur. Yoksa ihtiyaç sahibi namaz kılmayanlara, tövbe edip namaz kılincaya kadar hiç bir şey verilmez.

Prof. Dr. M. Ebu Zehra zekatın, tevbe edinceye kadar fasıklara verilmemesi konusunda İmam İbni Teymiyye'ye muhaliftir. Bu konuda şu üç delili getiriyor.

1) Fakirlere ve düşkünlere zekat verilmesini emreden ayetlere baktığımız da ayetlerin umumi manasında, itaat edenle isyan eden arasında her hangi bir ayırma gidilmiyor. Bu umumi manayı daraltan kimse olmamış. Müslümanların dışındakilere onların kalplerini islama ısındırmak için zekat vermek caiz olduğuna göre kalplerini islama ısındırmak için isyankar insanlara da zekat verilebilir.

2) Muhtaç olan bir insana zekat vermemek demek ona hayat hakkı tanımamaktır. Daha doğrusu isyankarlığı sebebiyle açılığa terkederek hakkında ölüm hükmü vermektir. Bu, onun öldürülmesini mübah görüyoruz manasına gelir. Çünkü silahla öldürmekle açılığa terkederek öldürmek arasında her hangi bir fark yoktur. Aksine ikincisi daha acı ve daha şiddetlidir.

Hariciler dışında kimse böyle bir hüküm veremez. Allah'a hamd olsun İbni Teymiyye onlardan biri değil.

Ebu Zehra isyankar olanların zekattan mahrum bırakılmasının onları itaata götürmeyeceğini aksine yaptıkları kötülüklerde daha ısrarlı olmalarına vesile olacağını vurgulamaktadır. Hatta psikoloji ilmi, suçların genelde toplumdan tecrit olmuş ve toplum tarafından nefretle karşılanan insanlar tarafından işlendiğini kanıtlamıştır, diyor.

3) Peygamber (s.a.v) kritik zamanlarda müşriklere yardımcı olmuştur. Hudeybiye antlaşmasının akabinde Kureyş'e kıtlık i-

nince Peygamber (s.a.v) fakirlerin ihtiyacını gidermesi için buğday alsın diye Ebu Süfyan'a beşyüz dinar göndermişti. İhtiyaç sahibi müşriklere iyilik yapmak caiz olduğuna göre bir insan isyankarlığı sebebiyle tövbe edinceye kadar açlığa terkedilmesi islam mantığına uyar mı?

Bu delillerden sonra Ebu Zehra şunları söylemiştir. Her ne kadar aşırı takvasından dolayı bu görüşü tercih etmiş olsa da biz yukarıda açıkladığımız sebeplerden ötürü İbni Teymiyye'ye muhalifiz. *(Bu metin Prof Ebu Zehra'nın islami araştırmalar kuruluna sunduğu çalışmasından kısaltılarak alınmıştır)*

Ebu Zehra'nın delilleri bir kaç yönden tartışılabilir.

1) Birinci delilinde herhangi bir daraltmanın bulunmadığını ifade ediyor. Halbuki ayetin umumiliğini tahsislendirenler vardır. Genel kurallar, isyankar olan kimselerin protesto edilmelerini gerektiren ve masiyet işlemelerine yardım edilmesini engelleyen kurallardır. Alimlerden birçokları şunu söylemişlerdir; Sefih şeylerle veya masiyet için borçlanmış olanlara zekat verilmez. Buna rağmen zekatla ilgili ayette geçen 'Borçlular' kelimesi de miskinler ve düşkünler kelimesi gibi umumilik ifade etmektedir. Ebu Zehra ise bu tür borçlulara zekatın verilmeyeceği görüşündedir. Hadisi şerif de bu görüşe uygundur "Yalnızca mü'min kimselerle dostluk yap. Yemeğini de Allah'tan korkanlar yesin." *(Ahmet b. Hanbel, Ebu Davut, Tirmiz, İbn-i Mace ve Hakim)*

2) İkinci delil hakkında da bir takım tartışmalar yapılabilir. Muhtaç olan asi kimselere zekatın verilmemesinde yatan mana, zaruri ihtiyacı doğması ve bu ihtiyacını karşılamayıp ölüme terkedilmesi manasında değildir. Çünkü bu durumdaki bir insanı gerek zekat malıyla gerek başka şeylerle kurtarmak caiz hatta vacip olur. Şunu da belirtmek gerekir ki, açlıktan ölmeyi tevbe etmeye tercih eden bir kimse sadece asi değil aynı zamanda Allah ve Resulünün koyduğu sınırlara meydan okuyan münkirdir.

3) Üçüncü delil de tartışma götürür. Fasık gibi, kafire de zekat

dışı mallarla yardım eli uzatmak yasak değildir. Özellikle de ak-raba ve yakın komşu oldumu.

Burada üzerinde ittifak edilmesi gereken bir takım hususlar var sanıyorum.

a) Zekat dışındaki mallardan asi olanlara yardım yapma hususunda ruhsat vardır.

b) Onların kalplerini islama ısındırmak için zekat vermek yasaklanamaz.

c) Sıkıntı ve açlık çeken bir kişiye bu sıkıntı ve açlıktan ölme-yecek kadar zekat yardımı yapılması yasaklanmamıştır.

d) Ailesi olup da geçim sıkıntısından muzdarip olanlara da zekat verilmesinde hiç bir engel yoktur. Çünkü hiç kimse bir başkasının günahından sorumlu değildir.

e) Şayet zekat verilirse masiyetini sürdüreceğinden emin olunan bir asiye zekat verilmesini Ebu Zehra dahil hiç bir islam alimi caiz görmemiştir.

Geriye hilaf olarak; ailesi olmayan ve hiç bir ölüm tehlikesi geçirmeyen gönlünü islama ısındırmak amacının da dışında başka herhangi bir amaçla zekat verilen isyankar kalıyor. Benim acizane görüşüm şudur; islamın asliyetine bağlı olduğu halde dini emirleri yerine getirmeyenler -bana göre bunlara zekat verilebilir- ile, haramı helal sayıp dini hafife alanlar arasında bir ayırım yapmak zorundayız. Aslında ikinci kişinin islamdan hiç bir payı kalmamıştır ve sadece adı müslümandır Ben Prof. Dr. Ebu Zehra'nın da bu tür insanları birinci türden insanların kapsamında değerlendireceğini ve her ikisini de aynı konumda göreceğini sanmıyorum.

Neticede her şeyi en iyi bilen Allah Teala'dır.

6. BÖLÜM
ORUÇ ve FİTRE HAKKINDA

ORUÇLU OLAN KİŞİNİN SAHUR ETMESİ

SORU

Sahur hakkında bize bilgi verir misiniz? Sahur, orucun sıhhati (geçerliliği) için şart mıdır? Yoksa yapılıp yapılmamasında herhangi bir mahzur yok mudur?

CEVAP

Sahur orucun sıhhatinin şartı değildir. Sadece sünnettir. Peygamber (s.a.v)'den rivayet edildiğine göre Peygamberimiz hem sahur yapmış hem de yapılmasını emretmiştir. "Sahur ediniz. Çünkü sahurda bereket vardır." (*Muttafikun aleyh Enes(ra)'den rivayet edilmiştir.*) Sahura kalkmak ve onu gece yarısına doğru ertelemek sünnettir. Sahura kalkmak müslümanı oruca karşı güçlendirir. Orucun meşakkatini onun üzerinden atar ve bir hafifleme sağlar. Açlık ve susama müddetini kısaltır. Bu din kolaylıkla gelmiştir ve kullara hep kolay olan şeyleri yükler. Onları kolaylığa teşvik eder. Bu nedenle iftarı çabucak yapmak ve sahur da gece yarısına doğru ertelemek daha iyidir. Oruç tutan bir müslümanın sahurda kalkması sünnettir. İster bir parça ekmek yesin ister bir hurma Peygamber (s.a.v)'in sünnetine uygun salih bir amel yapsın yeter.

Ayrıca sahurda ruhi bir fayda da vardır. Fecirden önce uyan-

mak ve ayağa kalmak. Allah Teala'nın kullarına tecelli ettiği bir vakitte hazır bulunmak. Bu vakitte kalkıp da dua edenlerin duasına icabet edilir. Mağfiret isteyenlerin günahları affedilir. Ameli salih işleyenlerin amelleri kabul edilir. Kur'an ve zikirlerle bu vakti geçirenle horul horul uyuyan arasında dağlar kadar fark vardır.

ORUÇLU OLAN KİŞİNİN İHTİLAM OLMASI ve GUSLETMESİ:

SORU

Ramazan gecesinde uyurken ihtilam olsam ve sonra da cenabetlikten temizlenmek için gusul etsem bu gusul benim orucumu bozar mı bozmaz mı?

CEVAP

Soruyu yöneltten kardeşimiz ihtilamın orucunu bozup bozmayacağını soruyor. Bu konu bazılarının kafasını karıştırıyor. Öyleyse ben de cevap vereyim.

İhtilam olmak orucu bozmaz. İhtilam, insanın kasıtsız olarak yaptığı bir şeydir. İhtilamda meninin akması oruca mani değildir. Dolayısıyla cünüplükten kurtulmak içinde banyo yapmak orucu bozmaz. Çünkü banyo yapmak (yani gusletmek) şari tarafından emredilmiştir. Müslümanların cünüp olduklarında temizlenmeleri (banyo yapmaları) farz olan bir sorumluluktur. Banyo yaparken kulağına veya mazmaza yaparken elinde olmayarak ağzına su sızsa dahi bu, orucunu bozmaz. Çünkü bu affedilen hatalardandır. Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ﴾

"Kalbinizden kastederek yaptıklarınız bir yana, yanlışlarınızda size herhangi bir günah yoktur." (1)

Peygamber (s.a.v) de şöyle buyuruyor. "Şüphesiz Allah, ümmetimden hata ve unutma (nedeniyle işledikleri günah)larını affetmiştir." (Sahih bir senetle Tabarani İbn Ömer'den rivayet etmiştir. Suyuti 'Eşbah' adlı kitabında rivayet etmiş. Suyuti 'Kebir' de İbn Abbas(ra)'tan rivayet etmiş. Hakim de İbn Abbas(ra)'tan rivayet etmiş ve şöyle demiştir. Hadis sahihtir. İbn Mace İbn Abbas(ra)'tan ve Ebuzer(ra)'den rivayet etmiş. Bu hadis Nevevi'nin kırk hadisinde de bulunmaktadır)

YAŞLILARIN VE HAMİLE KİMSELERİN ORUÇ TUTMAMASI

SORU

Yaşı bir hayli ilerlemiş yaşı kimselerin ramazan ayında oruç tutmamaları caiz midir? Tutmadıkları taktirde ne yapmaları gerekir? Hamile kadın karnındaki ceninin ölümünden korkarak orucunu terketse herhangi bir şey olur mu? Şayet tutmasa ne yapması gerekir? Ramazan ayında esans kullanmak caiz midir?

CEVAP

Sualin birinci kısmını ele alalım; oruç sebebiyle yıpranacak ya da aşırı bir zorluğa maruz kalacaksa kadın-erkek farketmez yaşlının bu durumda orucunu terketmesinde herhangi bir mahsur olmaz. Hastalıklarının iyileşmesi umulmayan hastaların durumu da aynı şekildedir.

Müzmin bir hasta yani doktorlarca iyileşmesi mümkün olmayan hastaların oruçlarını tutmamaları da caizdir. Oruçlarını tutmadıkları taktirde her gün için bir yoksul doyuracak miktarda fidye vermeleri gerekir. Bu Allah Teala'dan bir ruhsattır ve kolaylıktır.

﴿يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾ .

"Allah size kolaylık diler zorluk dilemez." (1)

﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾

"(Allah) Dinde üzerinize bir zorluk kılmamıştır." (1)

İbn Abbas (r.a)'dan rivayetle şöyle buyurulmaktadır: "Yaşlı olan kişiye ruhsat vardır. Her gün için bir yoksulu doyurur. Kaza etmesi gerekmez." (*Daruktuni ve Hakim rivayet ettikten sonra sahih olduğunu söylemişlerdir.*) Buhari de buna yakın manada bir şey rivayet etmiştir. Yaşlı bir kimse ve benzerleri için şu ayet indirilmiştir.

﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامَ مَسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ﴾

"Oruca dayanamayanlar, bir düşkünün doyuracak kadar fidiye verirler. Kim isteyerek bir hayır yaparsa o kendisi için daha iyidir." (2)

Bu demektir ki, kim yoksul olan kimselere daha fazla ikramda bulunursa daha iyi ve Allah katında kendisi için daha kalıcı olur. Yaşlı bir kimse, dermanı kesilmiş bir kadın, hastalığının iyileşmesi pek mümkün görünmeyen hasta ve bunlara benzer kişiler oruç tutmazlarsa her gün için bir yaşlıyı doyuracak kadar sadaka (fidiye) bağışında bulunurlar.

Sualin ikinci kısmına gelecek olursak; hamile bir kadın karnındaki ceninin ölüm tehlikesinden korkarsa orucunu tutmaması doğru olur mu? Evet olur. Tutmaması daha uygundur. Hatta bu korku daha da fazlalaşırsa yani doktorluğuna ve aynı zamanda dini yaşantısına güvenilen doktorlar tarafından çocuğun ölebileceği doğrulanmışsa o zaman kadının oruç tutmaması vaciptir. Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ﴾

"Çocuklarınızı öldürmeyiniz..." (3)

1) Hacc, 78

2) Bakara, 184

3) En'am, 151

Çünkü ana karnındaki çocuk da dokunulmazlığı olan bir candır. Ne kadının ne de kocanın ona karşı tecavüzkar veya ihmalkar davranarak ölümüne sebebiyet vermeye hakları olamaz. Allah Teala kullarının işini asla sarpa sardırmas. İbn Abbas (ra) şöyle buyurmuştur.

"Oruca dayanamayanlar, bir düşkünün doyuracak kadar fidye verir." ayet-i kerimesi, gebe kadınlarla emzikli kadınlar hakkında nazil olmuştur.

Gebe kadın ile emzikli kadın, oruç tuttuklarında kendi bedenlerine zarar geleceğinden korkarlarsa alimlerin çoğunluğuna göre oruç tutmazlar. Sadece ileride güne gün kaza ederler. Çünkü bu durumdaki kadınlar, hasta mesabesinde dirler.

Gebe kadın, oruç tutunca rahmindeki cenin için, emzikli kadın da emzirdiği çocuk için korkarlarsa alimler, bu durumdaki kadınların oruç tutmamalarının caiz olduğu hususunda icma ettikten sonra başka bir konuda ihtilaf etmişlerdir: Bu kadınlar oruç tutmadıkları taktirde bir günün orucu için sadece bir düşkünün doyurmaları mı gerekir? Alimler işte bu noktada görüş ayrılığına düşmüşlerdir. İbni Ömer ve İbn Abbas (r.a) bu durumdaki kadının oruç tutmadığında düşkünün doyurmasını caiz görmüşlerdir. Birçok kimselerse kaza etmesi gerektiğini söylemişlerdir. Bazı alimlerse hem kaza etmesi hem de düşkünün doyurması gerektiğini söylemişlerdir. Kanaatimce; bu durumdaki kadınların gebelik ve emziklik durumları peşpeşe devam ederse, kaza etmeksizin sadece düşkünün doyurmaları caiz olacaktır. Zira onlar bir sene gebe, doğumdan sonra da bir sene emzikli, bundan sonraki sene içinde de gebe olurlarsa kaza etme fırsatını bulamayacaklardır. Gebelik ve emziklilik süreleri peşpeşe devam etmekte, dolayısıyla tutamadıkları oruçları kaza etme fırsatını bulamamaktadırlar. Tutamadıkları her günü kaza etmekle onları yükümlü kılsak bu demektir ki, bu haldeki kadınlar peşpeşe birkaç sene oruç tutacaklardır. Bu da çok zor olacaktır. Zira Allah Teala, kullarına zorluk çıkarmak istemez.

Sualin üçüncü kısmına gelecek olursak; ramazan ayında esans kullanmak caizdir. Hiç bir alim çıkıp da ramazanda esans kullanmanın haram olduğunu söylememiştir. Esansın orucu bozacağına dair herhangi bir şey yoktur. Allah en iyi bilendir.

HASTA OLAN KİŞİLERİN ORUÇ TUTMAMASI

SORU

Bir çok defa ameliyat oldum. Doktor bana oruç tutmamı yasaklamıştı. Ben ameliyattan sonra iki yıl oruç tuttum. Tabiki bu oruç bana çok meşakkatli geldi. Oruç tutmasam da yerine sadaka versem olur mu? Ramazanda oruç tutmama karşılık olarak yoksullara ve düşkünlere bir miktar para vermem uygun olur mu?

CEVAP

Alimler, hasta kişinin oruç tutmamasının mübah olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ، فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ، وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ، يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ ﴾.

"Ramazan ayı ki onda Kur'an, insanlara yol göstererek -yol gösterici ve doğruyu yanlıştan ayırıcı belgeler olarak- indirildi. Sizden bu ayı idrak eden, onda oruç tutsun; hasta veya yolculukta olan tutamadığı günlerin sayısınca diğer günlerde tutsun. Allah size kolaylık ister, zorluk istemez." (1)

Nasla ve icma ile hasta olan kişinin oruç tutmaması caiz olmuştur. Lakin oruç tutmamayı mübah kılan hastalık hangisidir? Sorusuna cevaben, oruçlu iken artacak veya iyileşmesi gecikecek olan bir hastalıktır. Ya da sahibini büyük bir meşakkate sokacak durumda olan bir hastalıktır. Öyle ki bu kişi, rızkını ve geçimini temin edemez ve işini yapamaz hale gelir. İşte bu derecede hasta bulunan bir kişinin oruç tutmaması caiz olur. İmam Ahmet b. Hambel'e sormuşlar; Hasta ne zaman orucunu açar? O da şu karşılığı vermiştir: Oruç tutmaya gücü yetmediği zaman orucunu açar, demiştir. Mesela sıtma hastalığını buna örnek olarak verebilir miyiz diye sorulduğunda 'Sıtmadan daha şiddetli bir hastalık var mı ki?' diye cevap vermiştir. Hastalıklar çeşitlidir. Bazı hastalıkları oruç etkilemez. Diş ağrısı, pamaktaki yara, küçük çıbanlar v.s. gibi bazı hastalıkları ise oruç tedavi eder. Aşırı yemekten ötürü meydana gelen bir çok mide hastalıkları, ishal vs. gibi. Bu gibi, hastalıklardan dolayı oruç tutmamak ya da tutulan orucu bozmak caiz değildir. Zira bu durumdaki kimselere oruç tutmak, zarar değil aksine fayda verir. Oruç tutmamayı mübah kılan, artmasından veya iyileşmesinin gecikmesinden korkulan hastalıklardır. Oruç tuttuğu taktirde hastalanmaktan korkan sağlıklı kimse de, hastalığının artmasından korkan hasta gibidir ve oruç tutmaması mübahtır. Bu da iki şeyle bilinir:

a) Ya kişisel tecrübeyle bilinir:

b) Ya da kendisine her yönüyle güvendiği bir doktorun söylemesiyle bilinir. Doktor kendisine oruç tuttuğu taktirde hastalığının artacağını haber verdiği taktirde oruç tutmayabilir. Ya da orucunu tutmuşsa doktorun tavsiyesi doğrultusunda orucunu bozabilir. Hastaya oruç tutmamak mübah olduğu bilindikten sonra kalkar da oruç tutarsa kendisine zararlı olan bir şeyi yaptığından dolayı mekruh bir fiil işlemiş olur. Çünkü o, bu davranışıyla Rabbinin kendisine verdiği ruhsatı ve tanıdığı kolaylığı elden bırakmış olur. Her ne kadar bu halde tuttuğu oruç sahih olarak kabul edilse de. Oruç tutmasının zararlı olacağını bildiği halde tutmakta ısrarlı davranırsa haram işlemiş olur. Allah Tea-

la'nın onun kendisine azap çektirerek yapacağı ibadete ihtiyacı yoktur. Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ . إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾

"...nefislerinizi mahvetmeyin. Şüphesiz Allah size merhamet eder." (1)

Sorunun cevaplandırılmadık bir tek şu yönü kaldı; hasta iken tutmadığı oruçlarının yerine sadaka vermesi caiz olur mu? Buna karşılık biz de deriz ki; Hastalık iki kısma ayrılır;

1) İyileşip de şifa bulması mümkün olan hastalık. Bu tür hastalıklar için ne fidye vermek ne de sadaka vermek caiz değildir. Sadece kaza etmek gerekir. Allah Teala bu konuda şöyle buyurmaktadır.

﴿فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾

"...hasta ve yolculukta olan, tutamadığı günlerin sayısınca diğer günlerde tutsun." (2)

Bir ay oruç tutmamışsa bir ay kaza edecek yok bir gün oruç tutmamışsa o zaman da bir günün kazasını yapacaktır. Kaç gün tutmamışsa, Allah kendisine sıhhat ve kaza etme fırsatı verdiği zaman o kadar gün kaza edecektir. Geçici olan hastalıkların hükmü budur.

2) Müzmin yani iyileşme ümidi olmayan hastalara gelince; bunun hükmü yaşlı erkeklerle aciz ve kötürüm kadınların durumu gibidir. Bu tür hastalıklar ya tecrübelerle ya da kendisine her yönüyle güvenilen doktorların teşhisiyle bilinir. Bu durumdaki kişilerinde fidye vermesi yani her gün için bir yoksulu doyurması gerekir. Bazı imamlara göre mesela İmam Hanefi'ye göre verecekleri yiyecek maddelerinin bedellerini, uygun gördükleri zayıf, yoksul ve muhtaçlara verebilirler.

1) Nisa, 29

2) Bakara, 185

ORUÇLU OLANIN İĞNE YAPTIRMASI ve FİTİL ALMASI

SORU

Damardan ve adeleden iğne vurdurmak, makata fitil koymak, yaraya merhem sürmek orucu bozar mı?

CEVAP

Basit anlamıyla herkes orucun ne demek olduğunu bilmektedir. Oruç, yemeden, içmeden ve cinsi münasebetten uzak kalmak demektir. Bu, Kur'anın belirlediği bir yasak ve sınırlamadır. Müslüman olan herkes de bu yasakları bilir. Nübuvvet zamanındaki bedevi araplar da bu yasakların mahiyetini gayet iyi biliyorlardı. Mantiki tanımlamalara gerek duymadan yeme ve içmenin neyi ifade ettiğini biliyorlardı. Aynı şekilde orucun ilk hikmetinin ne olduğunu bilmeyen de yoktur. Orucun hikmeti, bedeni şehvetleri terkederek rızay-ı ilahiye nail olmak amacıyla Allah'a olan kulluğu izhar etmektir. Nitekim kudsi hadiste şöyle buyurulmaktadır. "Adem oğlunun bütün amelleri kendisinedir. Yalnız oruç, bundan müstesnadır. O benim içindir. Onun karşılığını ben vereceğim. (Çünkü kulum) benim için yemesini, içmesini ve şehvetini terketmektedir." (Buhari)

Bu durum aydınlandıktan sonra anlıyoruz ki, iğne yaptırmak ya da makattan fitil almak ne kelime manası itibarıyla ne de istilahi manası itibarıyla yeme ve içme gibi değildir. Bunlar şeriat

koyucunun orucu farz kılma amacına aykırı düşmemektedir. Dolayısıyla bu gibi şeyler orucu bozmaz. Allah'ın zorluk koşmadığı bir işte bizim zorluk koşmamız uygun olmaz. Allah Teala oruç hakkında şunları söylemektedir.

﴿يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾.

"Allah size kolaylık diler güçlük dilemez." (1)

İbn Hazm şöyle buyurmaktadır: İğne yaptırmak, enfiye çekmek, kulağa, buruna ve sidik deliğine ilaç damlatmak, kasıtlı olmamak şartıyla su boğaza ulaşırsa bile mazmaza ve istinşak yapmak, geceden veya gündüz gözüne sürme çekmek veya ilaç koymak, değirmendeki un tozlarının, elenen unun, kınanın, kokunun veya herhangi bir şeyin tozunun boğaza uçması, karşı konulmasına rağmen sineğin boğaza kaçması orucu bozmaz. Bu söylediklerine delil olarak İbn Hazm şunları söylemektedir. Allah Teala oruçlu iken bizleri yemekten, içmekten, kasıtlı olarak kusmaktan ve bazı masiyetleri işlemekten men etmiştir. Bizler yeme ve içmenin, mak'attan, sidik deliğinden, kulaktan, gözden, burundan, karında veya baştan çıkan yaradan yapıldığını görmedik. Oruçlu iken yeme ve içme dışında mideye indirilmesi haram olmayan bir şeyi mideye indirmekten de men edilmiş değiliz."

İbn Teymiyye sürme, iğne, sidik deliğinden ilaç damlatma, cerrahi yollarla karına ilaç ulaştırma hakkında şunları söylemektedir. "Kuvvetli olan görüşe göre bunlardan biriyle oruç bozulmaz. Çünkü oruç, havas ve avam tarafından bilinmesi gerekli olan islam dininin esaslarından biridir. Eğer bu saydığımız şeyler oruçlu olana haram olsaydı, diğer hükümleri müslümanlara açıkladıkları gibi sahabeler bunu da bilecek ve tebliğ edeceklerdi. Alimler bu hususta sahih olsun, zayıf olsun hiçbir hadis nakletmediklerine göre demek ki Allah Resulü (s.a.v) bununla ilgili herhangi birşey söylememiştir." Yine de en doğruyu bilen Allah Teala'dır.

NAMAZ KILMAYANIN ORUCU KABUL EDİLİR Mİ?

SORU

Namaz kılmayan bir kimsenin orucu kabul edilir mi? Yoksa ibadetler birbirlerine mi bağılı? Yani biri terkedildiğinde diğeri de kabul edilmez mi?

CEVAP

Müslüman, tüm ibadetleri yapmakla yükümlü olan bir kimse-
dir; namaz kılar, zekat verir, ramazan orucunu tutar, imkan bul-
duğunda haccını yerine getirir. Bunlardan birini özürsüz olarak
terkedenler hakkında islam alimleri çeşitli görüşler ileri
sürmüşlerdir. Bazıları, bunlardan birini terkedenin kafir olduğu
görüşünde bazıları namazı terkedenin ve zekat verilmesine engel
olanın kafir olacağı görüşünde, bazıları sadece namazı terkedenin
kafir olacağı görüşündedirler. Çünkü namazın Allah indinde özel
bir konumu vardır. Bir hadiste şöyle buyurulmaktadır "Kulla küfür
arasında namazı terketmek vardır." (Müslim)

Namazını kasten terkedenin kafir olduğunu söyleyenler, böyle
bir kimsenin orucunun kabul edileceğini de zannetmezler. Çünkü
kafirin yapacağı ibadetler asla kabul edilmez.

İslam alimlerinden bazıları böyle kimselerin, Allah ve Re-
sulünü ve Resulün getirdiklerini inkar etmeksizin tastik ettikleri

müddetçe iman ve islam üzerine kalacaklarını söylemektedirler. Bu guruptaki alimler bu tür insanların sadece fasık olduğunu söylemekle yetinmişlerdir.

Allah daha iyi bilir ama bana göre bu görüş sözlerin en doğrusu ve hakka daha yakın olanıdır. Buna göre inkar ve alay etme olmaksızın bazı farzları heva ve tembelliği nedeniyle yerine getirmeyenler, bir kısmını yerine getirip bir kısmını getirmeyenler, iman ve islam bakımından noksandırlar. Terke devam ettikleri sürece imanlarından korkulur. Ama güzelce işledikleri amellerinin karşılığı Allah katında zayi olmaz. Bilakis bu amellerin karşılığı Allah katında övülmüştür. Yaptığı iyiliğin sevabı, yaptığı fenalığın da vebali amel defterine yazılacaktır.

﴿وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُّسْتَطَرٌّ﴾.

"İşledikleri ameller küçük büyük hepsi (levh-i mahfuzda) yazılıdır. "(1)

﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۖ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾

"Kim zerre miktarı hayır işlerse, onun mükafatını görecektir. Kim de zerre miktarı bir kötülük işlerse, onun cezasını görecektir." (2)

1) kamer, 53

2) Zilzal, 7,8

RAMAZANDA KASTEN BAZI GÜNLER ORUÇ TUTMAMAK

SORU

Ramazan ayında bazı günler oruç tutup da bazı günler kasten oruç tutmamanın hükmü nedir? Onun oruç tuttuğu günler sayılır mı sayılmaz mı?

CEVAP

Bu soruda bir önceki soruya benziyor. Buna vereceğimiz cevap şudur, herşeyin hesabı ayrıdır. Mesele, tuttuğu günlerin oruçları hesaba katılır mı katılmaz mı meselesi değildir. Mesele, bozduğu günlerin yerine bedel verilebilir mi verilemez mi meselesidir. Ramazanda tutulmayan bir gün diğer ramazandan bir günle telafi edilebilir. Her ramazan ayı hiç şüphesiz oruç vecibeleriyle dopdoludur. Bu nedenle Ebu Hureyre (ra) şöyle demiştir. Kim ramazanda bir gün oruç tutmazsa dünya günlerinden bir günle onun yerini dolduramaz. *(Bu lafızlarla Tirmizi rivayet etmiştir. Ebu Davut, Nesei, İbn Mace, İbn Hazime, Beyhaki Ebu Hureyre(ra)'den rivayet etmişlerdir. Ravilerden biri hakkında şüphe vardır)*

Rivayet edildiğine göre ramazanda adamın biri oruç tutmadı bunun üzerine Ebu Hureyre (ra) şunları söyledi: "Bir yıl oruç tut-sada bu günler ramazanda tutmadığı günlerin yerine geçemez." İbn Mesut(ra)'tan şöyle dediği rivayet edilir. "Hiç bir ruhsata dayanmadan ramazanda bir gün oruç tutmayan kişi sair zaman-

larda bir yıl boyunca oruç tutsa da tuttuğu bu oruçlar ramazan orucunda tutmadığı günün yerini karşılamaz." Ebu Bekir (r.a)'den de buna benzer bir şey rivayet edilmiştir. "Müslüman bir kimse dini hususunda Allah'tan korksun. Ramazan orucunu tutmaya hırs gösterson. Şehvetini yenmeye çalışsın. Şehvetine boyun eğen kişi hiç bir meydanda galip olarak çıkamaz."

GÜNAHLARIN ORUCA ETKİSİ

SORU

Ramazanda oruçlu olduğu halde gıybet edenin, yalan söyleyenin veya şehvetle kadınlara bakanın durumu nedir? Böyle bir kimsenin orucu kabul olur mu olmaz mı?

CEVAP

Faydalı ve makbul olan bir oruç, nefisleri terbiye eden oruçtur. İnsanı hayra sevkeder. Allah Teala'nın ayetinde bahsettiği takvayı artırır.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾

"Ey inananlar! Oruç sizlerden öncekilere farz kılındığı gibi, Allah'a karşı gelmekten sakınasınız diye, size sayılı günlerde farz kılındı." (1)

Oruçlu olan kişinin orucuyla çelişecek söz ve fiillerden kendini sakındırması gerekir. Çünkü onun orucu sadece yeme içme ve haram olan şeylerden uzaklaşmak değildir. Bir hadiste şöyle geçmektedir. "Oruç kalkandır. Sizden biriniz oruçlu olduğu günde hanımına yaklaşmasın, cehalet fiilini işlemesin. Biri kendisine söyler veya vurursa; Ben oruçluyum, desin." (Bu hadisi Nesei, İbn

Mace ve Hakim rivayet etmiştir) Bir başka hadiste Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur. "Kim yalan söylemeyi ve yalanla iş yapmayı terketmezse Allah'ın onun yeme ve içmeyi terketmesine herhangisi bir ihtiyacı yoktur." (*Buhari, Ahmet ve Sünen sahipleri rivayet etmiştir*). İbn Arabi şöyle demiştir. Bu hadisin gereği olarak bu şekilde oruç tutana sevap verilmez. Bunun manası şudur; tuttukları oruçtan elde edecekleri sevap, terazinin diğer kefesinde bulunan yalancılığın günahıyla denge sağlamayacaktır.

İbn Hazm şöyle demiştir. Bu tür şeyler yeme ve içmenin orucu bozduğu gibi orucu bozar. Bazı sahabe ve tabiinden de bu anlamda rivayetler nakledilmiştir.

Bizler İbn Hazm'ın bu görüşüne katılmasak da günahların orucun semeresini zayıf edeceğini ve şer'i maksatını bozacağını biliyoruz. Bu nedenle bu ümmetin selef alimleri oruçlu iken boş söylememeye, haramlar işlememeye çok büyük önem vermişler. Hz. Ömer (r.a) şöyle buyurmuştur. "Oruç sadece yeme ve içmekten kesilmek değildir. Aynı zamanda yalan söylememek, batıl şeylerle uğraşmamak ve boş sözler sarfetmemektir." Hz. Ali (r.a)'den aynı şeyler rivayet edilmiştir... Cabir'in şöyle dediği rivayet edilir. "Oruç tuttuğunda kulağın, gözün ve ağzın yalancılıktan sakınsın, günahlardan uzak kalsın. Hizmetcine eziyet etme. Oruçlu günlerinde üzerinde bir vakar ve sekinet olsun. Oruçlu olduğun günle olmadığın gün aynı olmasın." Ebu Zerr (r.a) Talik b. Gays'a şöyle demiştir. "Oruçlu iken kendini gücün yettiğince (kötülüklerden) sakındır. Bunun üzerine Talik, oruçlu olduğu günlerde evine kapanır sadece namaz vakitlerinde mescide gitmek üzere evinden ayrılırdı." Ebu Hureyre(ra) ve arkadaşları oruç tuttuklarında mescide oturur şöyle derlerdi: "Orucumuz temiz kaldı." Meymune b. Mehran (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilir. "Orucun en basiti yeme ve içmeden kesilerek tutulan oruçtur."

Her ne olursa olsun tutulan orucun Allah katında sevabı ve eseri olur. Gıybet, yalancılık ve buna benzer şeylerinde cezası olur.

﴿كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ﴾

"Allah katında her şey bir ölçü ile dir." (1)

Her yapılan işin bir hesabı ve bir ölçüsü vardır.

﴿لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى﴾

"Rabbim hata etmez ve unutmaz." (2)

Ahiretteki ilahi hesap hakkında bahseden nebevi hadisi düşündüğünde bu ve daha önce geçen iki sualin cevabını çıkartabilirsin. İmam Ahmet ve Tirmizi Hz. Aişe (r.anh)'den rivayet etmişlerdir. Peygamber (s.a.v)'in ashabından biri Peygamber (s.a.v)'in yanına oturdu ve şöyle sordu. "Ey Allah'ın Resulü! Benim iki kölem var. Beni yalanlıyor ve bana karşı geliyorlar. Ben de onları dövüyor ve onlara sövüyorum. (Kıyamette) ben onlarla ne yapacağım?" Allah Resulü (s.a.v) de şöyle buyurdu. "Sana yaptıkları ihanet, isyan ve yalanlamaları ile senin onlara yaptığın işkenceler hesaplanacak. Eğer onlara verdiğin cezalar, işledikleri suçlardan az ise bu, senin lehine bir fazlalık olur. Eğer onlara verdiğin cezalar, işledikleri suçlar kadarsa, bu senin için yeterli olur. (Ne lehinde ne de aleyhinde olur.) Eğer onlara verdiğin cezalar, işledikleri suçlardan fazlaysa, sen de kalan fazlalık, misillemeyle alınıp onlara verilir." Bunun üzerine adam Peygamber (s.a.v)'in yanında ağlamaya ve feryat etmeye başladı. Peygamber (s.a.v): "Ne oluyor buna da Allah'ın kitabını okumuyor?" "Biz kıyamet gününde adalet terazileri kuracağız. Artık hiç kimse en ufak bir zulme uğramayacaktır. Yapılan amel, bir hardal tanesi ağırlığınca olsa da, onu getirir tartıya koyarız. Hesabı görenler olarak da biz yeteriz." (Enbiya 47)

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v)'in yanındaki sahabi şöyle dedi. "Ey Allah'ın Resulü! en iyisi bu kölelerden ayrılımdır. Seni şahit gösteriyorum ki onların ikisi de artık hürdürler."

ORUÇLU OLAN KİŞİNİN MAZMAZA ve İSTİNŞAK YAPMASI

SORU

Yaşadığım yerde abdest sırasında yapılan mazmaza (ağza su vermek) ve istinşak (burna su vermek) ın orucun sıhhatini etkilediğini savunanlar var. Bu görüşün doğruluk derecesi nedir?

CEVAP

Abdest sırasında yapılan mazmaza ve istinşak Ebu Hanife, İmam Malik ve İmam Şafi'nin dedikleri gibi abdestin sünnetlerindendir. Ya da onları, abdestin farzlarından olan yüz yıkamanın bir parçası olarak kabul eden Ahmet b. Hanbel'in dediği gibi abdestin farzlarındanır. İster abdestin farzlarından ister sünnetlerinden olsun ne oruçlu iken ne de sair zamanlar da abdest alırken kesinlikle terkedilemezler.

Oruçlu durumlarda müslümanın yapması gereken tek şey mazmaza ve istinşakta aşırıya kaçmamaktır. Sair zamanlarda ise ramazanın tersine mazmaza ve istinşakta mübalağa yapabilir. Bir hadiste şöyle geçmektedir. "İstinşak yaptığında mübalağalı yap. Yalnız oruçlu halinde değil." (Şafi, Ahmet b. Hanbel ve Beyhaki rivayet etmişlerdir.)

Oruçlu olan kişi abdest sırasında mazmaza ve istinşak yaparken kasti olmadan su boğazına kaçabilir. Bu durumdaki bir kişinin orucu sahihtir. Bu şuna benzer, yolda tozların ağza burna

kaçması veya sineğin boğaza kaçması gibidir. Tüm bunlar affedilir hatalardandır. Her ne kadar islam alimleri ihtilaf etmişlerse de.

Aynı zamanda abdestin dışında yapılan mazmaza da orucun sıhhatini etkilemez. Yalnız ağza alınan suyun mideye kaçmaması gerekir. En doğruyu bilen Allah Teala'dır.

FECİR EZANI OKUNURKEN SAHUR ETMEK

SORU

Zorlayıcı bir nedenden dolayı insan sahur vaktini geciktirse mesela, uyuya kalmak sebebiyle,veya yemeye devam ederken fecir ezanını işitince hemen yemesini kesmesi gerekir mi? Yoksa ezan bitinceye kadar yemeye devam etmesi caiz midir?

CEVAP

Kişi, takvime göre ezanın vaktinde okunduğuna kanaat getirdimi ezanı duyar duymaz yeme ve içmesini bırakması gerekir. Hatta ezan sırasında ağzında ve bir yemek parçası olsa dahi hemen onu tükürmesi gerekir. Ama ezanın zamanından önce okunduğundan eminse ya da en azından bu konuda herhangi bir şüphe duyuyorsa (zamanından önce okunup okunmadığı konusunda) fecrin doğduğundan emin oluncaya kadar yeme ve içmeye hakkı vardır.

Bu gün fecir vakitlerini belirlemek artık çok kolaydır. Her evde mevcut olan bir takvim ve saat vasıtasıyla kolayca zamanı tesbit etmek mümkündür.

Adamın biri İbn Abbas (r.a)'a şöyle dedi; Ben sahur ettim ama (sahur vaktinin dolup dolmadığından) şüphe edince imsak ettim. İbn Abbas(ra) da şu cevabı verdi. Şüphede olduğun zaman yeme ve içmeye devam et. Taki şüphen gidinceye kadar.

İmam Ahmet b. Hanbel şöyle demiştir. Kişi fecir vakti (girip girmediği)nden şüpheyeye kapılırsa fecrin doğduğundan emin oluncaya kadar yemeye devam etsin.

Nevevi de der ki Şafii imamlar, fecrin doğmasında şüpheyeye kapılanların yemeye devam etmelerinin caiz olduğu yönünde ittifak etmişlerdir. Buna delil olarak şunu getirmişlerdir; Allah Teala oruç gecesinde fecir tam ortaya çıkıncaya kadar yeme ve içmeyi mübah kılmıştır. Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿فَالْآنَ بَاشِرُوهُمْ وَأَبْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ﴾

" ...artık onlara yaklaşabilirsiniz. Allah'ın sizin için taktir ettiğini dileyin. Tan yerinde, beyaz iplik siyah iplikten sizce ayırt edilinceye kadar, yiyin için, sonra orucu geceye kadar tamamlayın."(1)

Ayetten de anlıyoruz ki, fecir vaktinden önce oruca başlamak ne Kitap'ta ne de sünnet'te geçmemektedir. Bu, dinde bir aşırılıktır. Sünnette geçen, sahur geciktirme müstehaplılığına da aykırıdır.

ORUÇLUNUN UNUTARAK YEMESİ ve İÇMESİ

SORU

Çoğukez insan ramazanın başlarında ramazanda olduğunu unutuveriyor. Bazan bir bardak su ya da başka bir şeyi unutarak ağzına götürebililiyor. Sonra oruçlu olduğunu hatırlıyor. Bazan unutarak yiyip içebiliyor. Bu durumda o günkü orucunu tamamlaması gerekir mi?

CEVAP

Buhari ve Müslim'de Ebu Hureyre(ra)'den rivayet edilen bir hadis vardır. "Kim unutarak yer ve içerse orucunu tamamlasın. Çünkü Allah onu yedirmiş ve içirmiştir." Daruktuni'nin sahih isnatla rivayet ettiği hadisinde de şöyle geçmektedir. "Çünkü o, Allah'ın (kuluna) ikram ettiği bir rızıktır." Bundan dolayı orucunu kaza etmez. İbn Huzeyme, İbn Hibban, İbn Hakim ve Daruktuni'nin bir başka rivayeti de şöyledir. "Kim ramazanda unutarak orucunu bozarsa ne kaza yapar ne de (onun için) keffaret gerekir." (Hafız İbn Hacer de bu hadisin senedinin sahih olduğunu söylemiştir.)

Bu hadislerden anlaşılıyor ki, unutarak yemek veya içmek kesinlikle orucun sıhhatine mani değildir. Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾.

" Rabbimiz! Eğer unutacak veya yanılacak olursak bizi sorumlu tutma. (1)

Sahih-i Buhari'de geçen bir hadise göre bu dua kabul edilmiştir.

Başka bir hadiste de şöyle geçmektedir. Unutma, yanılma ve zorlanma sonucu yaptıkları işlerden ötürü Allah Teala bu ümmeti hesaba çekmeyecektir.

Öyleyse unutarak yiyip-içen kişinin o günkü orucunu tamamlaması gerekir. Orucunu bozması caiz değildir.

ORUCU BİR BELDEDE TUTUP BAYRAMI DİĞER BİR BELDEDE YAPAN KİŞİNİN FİTRESİ

SORU

Ramazan orucunun üçte birini bir belde ve diğer bölümünü de başka bir belde geçirmeye karar verip de orada bayram yapsa fitır sadakasını bu iki beldeden hangisinde vermesi gerekir?

CEVAP

Müslüman, bayramın ilk gecesine kavuştuğu belde fitır sadakasını verecektir. Çünkü bu sadaka oruç nedeniyle değil de fitrat (yaradılış) nedeniyle verilmektedir. Bu nedenle bu sadakaya 'Fitır Sadakası' denmiştir. Bu nedenle adamın biri, ramazanın son günü güneş batmadan vefat ederse fitır sadakası ödemesi vacip olmaz. O güne kadar olan ramazanın diğer günlerinde oruç tutmuş olsa bile fitır sadakası ödemesi vacip olmaz. Ramazanın son günü, güneş battıktan sonra bir çocuk doğarsa, onun için fitır sadakası ödemek vacip olur. Bu hüküm icma ile sabittir. Bu sadaka bayramla ve bayram sevincini etrafa yaymakla alakalıdır. Bayram sevincini fakirleri ve düşkünleri kapsayacak şekilde etrafa yaymak gerekir. Bu manada bir hadis şöyledir. "Bu günde onları zenginleştirin."

KADININ TERAVİH NAMAZI İÇİN EVİNDEN ÇIKMASI

SORU

Bazı kadınlar teravih namazlarını devamlı camide kılarlar. Bir kısım kadınlar kocalarının izni olmaksızın namaza gitmek üzere evlerinden çıkarlar. Mescitlerde konuşma sesleri duyulur. Bu kadınların namazlarının hükmü nedir? Teravih namazı onlara vacip midir?

CEVAP

Teravih namazı ne erkeklere ne de kadınlara vaciptir. Sünnettir. Allah katında büyük bir sevabı ve özel bir yeri vardır. Buhari ve Müslim Ebu Hureyre(ra)'den Peygamber (sav)'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir. "Kim iman ettiği için ve karşılığını Allah'tan bekleyerek ramazanı ikame ederse geçmiş günahlarını (Allah Teala) affeder. İman ettiği için ve karşılığını da Allah'tan bekleyerek huşu ve itminan içinde teravih namazını kılan kimse sabah namazında vaktinde kıldımı ramazan gecelerini tam anlamıyla ifa etmiş ve layıkıyla yerine getirmiş olur."

Bu, tüm erkek ve kadınlar için böyledir. Ancak kadının evde namaz kılması, vaaz-u nasihat dinlemek ya da ilmi sohbetlere iştirak etmek veya Kur'an-ı Kerim dinlemek amacı dışında sadece namaz kılmak için camiye gitmesinden daha üstündür.

Ancak yukarda saydığımız sebeplerden dolayı camiye gitmesi de daha üstün ve daha evla olanıdır. Özellikle de günümüzdeki erkekler kadınlara gerekli dini bilgileri verememektedirler. Vermek isteseler bile vaaz-u nasihat ve yeterli kültürel birikimi aktarabilecek kapasiteleri yoktur. Geriye bir tek mescitler kalıyor. Öyleyse bu bilgileri edine bilmesi için kadına fırsat tanınması ve Allah'ın eviyle onun arasına herhangi bir engel konulmaması gerekir. Özellikle kadınlar, tek başlarına evlerinde kaldıklarında teravih namazlarını kılmalarına yardımcı olacak gerekli güç ve kudreti kendilerinde bulamayacaklardır.

Şu da var ki; kadının evden çıkması -camiye de olsa- kocasının izni dahilinde olması gerekir. Çünkü koca evin yöneticisi konumundadır. Aileden sorumludur. Erkek kadının, farzları terketmesini emretmediği sürece kadının erkeğine itaat etmesi vaciptir.

Kadın camiye gitmek istedikten sonra, itibar edilebilecek bir engel olmadığı sürece erkeğin kadına camiye yasaklama hakkı yoktur. Müslim Peygamber (s.a.v)'den şöyle bir hadis rivayet etmiştir. "Allah'ın cariye kullarını mescide gitmekten yasaklamayınız."

Şer'i engeller şunlar olabilir; erkeğin hasta olması. Bu haldeyken hanımına ihtiyacı olması ve yardımına muhtaç kalması. Ya da evde küçük çocukların bulunması. Onları terkettiğinde sağa sola zarar vermelerinden korkulması. İşte bu ve buna benzer mantıklı özürler geçerli engel sayılabilirler.

Kadının beraberinde getirdiği çocukları gürültü yapıyorlarsa ve çok ağlamaları sebebiyle namaz kılanların kafalarını karıştırıyorlarsa beraberlerinde getirmeleri uygun olmaz. Çocukları beraberlerinde getirmek günlük farz namazlarında vakit kısa olduğu için caiz olsa da teravih namazlarında vaktin uzun olması ve bu uzun vakitte çocukların anneleriyle birlikte durmaya sabredebemeleri, onların camiye getirilmelerine engeldir.

Kadınlar camilerde konuşmalarına gelecek olursak; onların konuşmaları erkeklerin konuşmaları gibidir. Gereksiz yere seslerini yükseltmeleri caiz olmaz. Özellikle dünya işleri hakkında konuşuyorlarsa. Mescitler bu tür konuların yeri değildir. Onlar ibadet ve ilim için inşa edilmiş ve oluşturulmuşlardır.

Dini yaşantıya önem veren bir müslüman kadının da Allah'ın evinde susması ve sesini yükseltmemesi gerekir. Çünkü bu, namaz kılanların ve ilmi çalışma yapanların kafalarını karıştırır. Şayet konuşması gerekiyorsa gücü yettiğince alçak bir sesle anlatsın. Konuşmasında, giyiminde, kuşamında ve yürümesinde vakarlılığını mümkün merteye elden bırakmasın.

Burada insaflıca bir söz söylemek istiyorum; bazı erkekler kadınlara karşı oldukça baskı uygulamaya kalkıyorlar. Hiçbir şekilde kadınların camilere gidebileceği fikrini kabullenmiyorlar. Hem de camilerde kadınlarla erkekleri ayıran tahta perdeler bulunduğu halde. Halbuki bu tür perdeler ne Peygamber (s.a.v) ne de sahabe devrinde vardı. Bu tahta perdeler kadının imamın hareketlerini görmesine engel olur. Ses aracılığıyla imamın hareketlerinden haberdar olurlar. Bazı erkeklerin camide konuşup sohbet etme hakkını kendilerine tanımalarında şaşılacak bir şey yok. Dini bir konuda da olsa kadınların birbirinin kulağına birşeyler fısıldamasına müsamaha göstermezler. Bu da bağnazlık, insafsızlık ve hadisce de kınanan aşırı kıskançlıktan kaynaklanmaktadır. Allah ve Resulünün kızdığı kıskançlık, ortada hiç bir gerekçe yokken yapılan kıskançlıktır.

Çağdaş hayat, kadına kapılarını açtı. Onu evinden alıp okullara, üniversitelere ve çarşı-pazarlara çıkardı. Mekanların ve makamların en hayırlısı olan camilere gitmekten mahrum kaldılar. Gayet rahatlıkla şunları sesleniyorum; hayırlı şeyleri görsün, vaaz ve nasihat dinlesin, dini konularda bilgilensin diye kadına da camilerde yer verin. Örtünme kurallarına riayet ettikten sonra mescide gidip gelirken günaha girmeyecek ve kişiyi şüpheye düşürmeyecek şekilde tenezzühte bulunup gezinmeleri ve ferahlanmalarında bir sakınca yoktur.

TELEVİZYON ve ORUÇ

SORU

Ramazanda oruçlu bir kimsenin televizyon seyretmesi hakkında islamın görüşü nedir?

CEVAP

Televizyon bir araçtır. Hem hayır hem de şer için kullanılabilir. Araçların niyetlere göre maksatları vardır. Televizyonla radyo aynı mesabededir. Yayınladıkları programlarda iyi olanlar da vardır kötü olanlar da ister oruçlu olsun ister olmasın. Müslüman olan bir kimsenin iyi olan programlardan yararlanması ve kötü olanlardan da kaçınması gerekir. Ama oruçlu iken müslümanın daha ihtiyatlı davranması gerekir. İhtiyat orucunun sahih kalmasını sağlar. Alacağı mükafatı zayi etmez, Allah'ın kendisi için vereceği sevaptan mahrum kalmaz.

Televizyon seyretmenin ne kesinlikle helal olduğunu ne de kesin olarak haram olduğunu söyleyebilirim. Bu seyredilen şeylere göre değişir. Şayet yayınlanan program iyi ise seyredilmesinde herhangi bir mahsur yoktur. Yok eğer kötü ise -çıplak kadınların dans etmesi gibi,- seyredilmesi de haramdır. Kötü programların seyredilmemesine ramazanda daha bir özen gösterilmelidir.

Haramlık derecesine varmasa bile bazı programları seyretmek mekruhtur. Allah'ı anmaktan alı koyan her program daha doğrusu her şey haramdır.

Televizyon seyretmek, radyo dinlemek ve buna benzer şeyler, Allah'ın kullarına yüklediği namaz gibi sorumluluklardan alı koymaya götürüyorsa seyredilmesi, dinlenmesi veya her ne şeyse ona devam edilmesi haramdır. Hangi şey olursa olsun namazdan alı koyuyorsa haramdır. Noksan sıfatlardan münezzehe olan Allah Teala içki ve kumarın haramlık gerekçelerini şu şekilde açıklamaktadır:

﴿ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنتَهُونَ ﴾

"Şeytan, şarap ve kumar (yolu) ile aranızda düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak istiyor. Artık (bunlardan) vazgeçtiniz değil mi?" (1)

Program yapımcıları özellikle ramazan aylarında halka yapacakları yayınları hazırlarlarken Allah'tan korkmalıdır. İnsanların Allah'a itaatini sağlayacak yayınları yapmaları ve dini vecibelerle alakalı hayra yönelik programları çoğaltmaları gerekir. Böylece kendilerini ve seyredenleri günaha sürüklememiş olurlar. Allah Teala bu konuda şöyle buyurmaktadır.

﴿ لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ أَلَا سَاءَ مَا يَزُرُونَ ﴾

"Ki, kıyamet günü hem kendi veballerini tam olarak yüklensinler, hem de bilgisizce saptırdıkları kimsele-
rin veballerinden bir kısmını. Bak ne kötü şey yükleniyorlar!" (2)

1) Maide, 91

2) Nahl, 25

TERAVİH NAMAZINI ACELEYLE KILMAK

SORU

Teravih namazını suratlı kılmanın hükmü nedir?

CEVAP

Buhari ve Müslim'de Peygamber (s.a.v)'in şöyle dediği rivayet edilmiştir. "Kim iman ettiği için ve sevabını Allah'dan bekleyerek ramazanı ikame ederse Allah onun geçmiş günahlarını affeder." Allah Teala ramazanda gündüzün oruçlu olmayı, resulünün diliyle de geceyi kıyamla (teravih namazıyla) geçirmeyi açıklamıştır. Bu kıyamı (namazı) günahların ve hataların affedilmesine sebep kılmıştır. Kendisiyle günahların affedildiği ve manevi kirleri temizleyen kıyamı (teravih namazı) nı, şartlarıyla, rükunlarıyla, adaplarıyla ve hadleriyle tam olarak yerine getirilmelidir. Bilindiği gibi namazda itminanı sağlamak fatihayı okumak, ruku ve secde gibi namazın rükunlarındandır. Peygamber (s.a.v) namaz kılan bir takım kimselerin itminanı hakkıyla yerine getirmediikleri için onları esefle karşılamış ve şu cevabı vermiştir. "Dön ve tekrar namazını kıl. Çünkü sen namaz kılmadın." Sonra da ona makbul olan namazın ne şekilde kılınacağını öğretmişti. "Öyle bir ruku yap ki rukuyu tam yaptığına emin olasın. Rukudan kalktığı anda ayakta tüm azaların itminan buluncaya kadar bekle. Öyle bir secde yap ki, secde yaptığına gönülden emin olasın.

Secdeler arasında oturduğunda kamil manada oturduğundan emin oluncaya kadar bekle." (Buhari, Müslim ve Ashab-ı sünen Ebu Hureyre (ra)'den rivayet etmişlerdir) Namazın tüm rukunlarında itminan kaçınılmaz bir şarttır. Şart olan itminanın sınırı konusunda alimler ihtilaf etmişlerdir. Bazıları itminan en azının bir tesbih miktarı beklemekle gerçekleşeceğini, sözgelimi; Subhane Rabbiye'l a'la, diyecek kadar bazıları da mesela Şeyh'ul İslam İbn Teymiyye gibileri, ruku ve secdede itminanın miktarını üç tesbihe kadar beklenmesini şart koşmuşlardır. Peygamber (s.a.v)'den rivayet edilen hadisler de tesbihin üç defa olduğunu belirtmektedir. Bu en azıdır. Öyleyse üç tesbih miktarı beklemek gereklidir. Allah Teala şöyle buyurmaktadır.

﴿ قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ . الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ﴾

"Mü'minler saadete ermişlerdir. Onlar namazda huşu içindedirler." (1)

Huşu iki çeşittir;

1) Bedeni Huşu

2) Kalbi Huşu

1) Bedeni Huşu: Bedenin itminan içinde olmasıdır. Boş şeylerle uğraşmaması ve tilki gibi kafası sağı solu gözetlemesidir. Ruku ve secdelerini horuzun taneleri toplaması gibi hızlı hızlı yapmamasıdır. Namazı, Allah'ın meşru kıldığı şekilde şartlarına, erkanlarına ve hudutlarına riayet ederek eda etmektir.

Öyleyse bedeni huşu da gereklidir, kalp huşusu da.

2) Kalbi Huşu: Namaz kılan kimsenin Allah Teala'nın azametini kalbinde hissetmesi demektir. Bu da, okuduğu ayetlerin m anlalarını düşünmekle, ahireti hatırlamakla, kendisinin Allah Azze ve Celle huzurunda olduğunu hatırandan çıkarmamakla olur. Bir hadis-i kudside Allah Teala şöyle buyurmaktadır. "Namazı benimle kulum aramda yarı yarıya böldüm. Kul 'Elhamdu lillahi rab-

bil alemin' deyince Allah Teala da: Kulum bana hamdetti, der. Kul 'Er-Rahmanirrahim' deyin Allah Teala: Kulum beni övdü, der. Kul 'Maliki yevmiddin' deyince Allah Teala: Kulum benim şerefli olduğumu söyledi, der. Kul 'İyyake na'budu ve iyyake nestain' deyince Allah Teala: Bu, benimle kulum arasındadır. Kul 'İhdinas- sıratel mustakim' deyince de Allah Teala: Bu, kulum içindir. İsteddiği şey kulumun olsun (ona istediği şey verilecektir) der. (Müslim)

Noksan sıfatlardan münezzehtir olan Allah Teala kulundan uzakta değildir. Her daim onun dualarına icabet eder. Bu nedenle kulun da Allah Azze ve Celle'yle mulakatta olduğunu düşünmesi, namazın her hareketinde O'nun önünde bulunduğunu kalbine getirmesi gerekir. Hem de her vakit namazında ve her rukun da. Bir an önce bitirmek ve ondan kurtulmak düşüncesiyle alelacele kılınan, sırtındaki yükü bir kenara alıp atarcasına kılınan namaz istenen namaz değildir. Ramazan ayında bir çokları, yatsı namazıyla birlikte belli bir zaman içerisinde otuz üç rekâtı çabucak kılıverirler. Ne rukuyu ne secdeyi ve ne de huşuyu yerine getirirler. Bu, hadiste geçen şu duruma benzemektedir. "(Namaz) siyah ve karanlık olarak göğe yükselirken sahibine de şöyle der; sen beni zayi ettiğin gibi Allah da seni zayi etsin. İtminanlı ve huşulu namaz ak ve aydınlık bir şekilde göğe çıkarken sahibine de şöyle seslenir. "Beni koruduğun gibi Allah da seni korusun."

Namazlarını kalbi ve bedeni huşudan yoksun kılan veya kıldırana tavsiyem şudur; teravih namazlarını huşusuz yirmi rek'at kılmaktansa sekiz rek'at huşulu kılmak daha hayırlıdır. Namazda önemli olan, çokluk değildir önemli olan, keyfiyettir. Namazın kendisi önemlidir. Namaz huşulu mu kılınmış yoksa bir an evvel geçiştirmek için mi kılınmıştır önemli olan budur.

Allah Azze ve Celle'nin bizi huşulu mü'minlerden kılmasını diliyoruz.

RAMAZANDA AYBAŞI ERTELEME HAPLARINI KULLANMAK

SORU

Bilindiği gibi ramazan orucunun her gününde bereket ve hayır vardır. Bu ayın ne orucundan ne de namazından mahrum olmak istemiyoruz. Şu halde bazı kimseler tarafından denendiğini ve herhangi bir zararının olmadığını bildiğimiz aybaşı erteleme hapları kullanmamız caiz olur mu?

CEVAP

İslam alimleri, ramazanda aybaşı halinde olan bir kadının oruç tutmaması hususunda ittifak etmişlerdir. Bu devrede oruç tutamaz. Kazasını yapması gerekir. Bu, Allah Teala'dan müslüman hayızlı kadınlara bir kolaylık ve bir rahatlaktır. Şöyle ki kadının vücudu yorgun düşer sinirleri gerginleşir. Bu nedenle orucunu bozması mübah değil vaciptir. Oruç tuttuğunda ne bu kendisinden kabul edilir ne de sevapça karşılığını görebilir. Tutmadığı günler karşılığınca kaza etmesi gereklidir. Müslüman kadınların anneleri Peygamber (s.a.v)'in hanımları ve sahabi kadınlardan bu güne kadar tüm müslüman kadınlar aynı şeyi uygulaya gelmişlerdir. Şu halde aybaşı hali ramazana denk gelen bir kadının orucunu tutmamasında herhangi bir sakınca yoktur. Ramazan çıktıktan sonra da tutamadığı oruçlarını kaza edecektir. Hz Aişe

(r.anha)'nin şöyle dediği rivayet edilir. "Biz oruçları kaza etme-
kle emrolunduk yoksa namazları kaza etmekle değil." (Buhari)

Şahsen ben işlerin tabi ve fitrata uygun halde yürümesi taraf-
tarıyım. Hayz tabi ve fitri bir iş olduğu müddetçe Allah Teala'nın
yarattığı tabi özelliği üzerine kalacaktır. Ama burada bir takım
haplar ve ilaçlar söz konusu. Hem de bazı kadınlar kullanmış ve
tedavisini olmuş. Bu haplar da hamileliği engelleyici haplar gibi
aybaşını geciktiriyor. Bazı kadınlar ramazan oruçlarını bozma-
mak için bu haplar sayesinde adet günlerini ertelemek niyetinde-
ler. Zarar vermeyeceğinden kesinlikle emin olunduktan sonra
kullanılmasında herhangi bir mahsur yoktur. Bu, istişare heyeti-
nin ve ilim otoriterlerinin görüşüdür. Alınan ilaçların kişiye zararı
dokunmayacağı kesinleşince haplar kullanılabilir ve adetin erte-
lenmesiyle oruç tutulabilir. Tuttuğu oruçta inşaallah kabuldür.

ŞABAN AYINDA, RAMAZANDAN KALMA ORUCU KAZA ETMEK.

SORU

Geçen sene ramazan ayında adet olmam sebebiyle altı gün oruç tutamadım. Kazasını yapmak istedim ve şaban ayının yirmisinde tutamadığım oruçlarımın kazasını yapmaya başladım. İki gün tuttum çevremdekiler bana; şaban ayında orucun kazasını yapmak caiz değildir, dediler. Sizin bu konudaki görüşünüz nedir?

CEVAP

Müslüman erkek ve kadının, tutamadığı oruçlarının kazasını istedikleri ay içerisinde yapabilirler, hatta şaban ayında da. Hz Aişe (r.anha), bazı kaza oruçlarını şaban ayına erteler ve ramazan girmeden şaban ayında onları kaza ederdi. Soruyu yönelten müslüman bacımız orucunu tuttuğu günlerden yana kalbi müsterih olsun. Bu ayda tuttuğu oruçları kabuldür. Mükafatı vardır. Allah Teala takva sahibi insanların yaptıklarını kabul eder.

SORU

Ben onsekiz yaşında bir kızım. İlk aybaşı olduğumda sızıntı şeklinde beyaz renkli bir sıvı aktı. Kıldığım namazlarım ve oruçlarım kabul olur mu?

CEVAP

Bahsettiğiniz bu tür şeyler tabi olan ifrazattandırlar. Oruç tutmamayı ve namaz kılmamayı gerekli kılan şey, kırmızı renkli sıvının akmasıdır. Hayız kanı ise bilindiği gibi kırmızıdır. Şayet kırmızı renkli bir akıntı mevcut değilse o zaman bunlar birtakım ifrazatlardır. Böyle bir durumda kadınların orucunu tutması, namazını kılması ve diğer ibadetleri yapması gereklidir. Allah Teala yapacağı ibadetleri kendisinden kabul edecektir.

CRUÇLU İKEN İĞNE YAPTIRMAK, KULAĞA İLAÇ KOYMAK ve SÜRME ÇEKMEK

SORU

Hasta bir kimsenin ramazan ayında iğne yaptırması doğru olur mu? Ya da oruçlu olduğu halde hasta bir kişinin sancılanan kulağına ilaç damlatması doğru olur mu? Veya oruçlu bir kadının sabahleyin gözüne sürme çekmesi doğru olur mu?

CEVAP

Ramazan ayında iğne vurdurulup vurdurulmayacağını öğrenmek isteyenlere şunu söylemek istiyoruz. İğne iki çeşittir bunlardan bir kısmı ya damardan ve adaleden ya da cilt altından alınır. Bunlar hakkında herhangi bir ihtilafa gitmeye gerek yoktur. Ne mideye ulaşırlar ne de besleyici özelliği vardır. Bu nedenle oruçlu kimsenin orucunu da bozmazlar. Bu türden iğneler hakkında konuşmayı gereksiz buluyorum.

Bir de gilikoz iğnesi gibi mideye giden iğneler vardır. Bunlar gıda olarak direk mideye giderler. Kana karışırlar. Bu tür iğneler hakkında çağımız alimleri arasında ihtilaf söz konusudur. Çünkü selef alimleri bu tür iğne ve ilaç çeşitlerini bilmiyorlardı. Peygamber (s.a.v)'den herhangi bir şey varid olmamış, sahiabenin de bu konuda bir görüşü mevcut değildir. O devirlerde bu türden hiç bir şey yoktu. Bu nedenle çağımızın alimleri bu konuda değişik görüşlere sahiptirler. Bazıları serum ve mideye ulaşan benzeri iğne

çeşitlerinin orucu bozucu nitelik oluşturduğunu söylemektedirler. Çünkü serum ve benzeri ilaçlar direkt kana karışıp bir gıda olarak vücudun en ucra köşelerine kadar ulaşmaktadır.

Ben de bu son görüşü tercih ederek, müslümanın ramazan ayında bu tür serum gibi ilaçları yaptırmamasının ihtiyat açısından daha hayırlı olacağı kanaatindeyim. Şayet vurdurulacaksa güneş battıktan sonra vurdursun. Hasta olan kişiye Allah Teala oruç tutmamasını mübah kılmıştır. Her ne kadar serum ve benzeri ilaçlar bir fiil gıda verici özellikte değilseler de yemek yiyen ve su içen gibi doyup kanamamaktaysa da en azından normal bir oruçlunun çekmekte olduğu yorgunluğu ve halsizliği ortadan kaldırıcı özellikleri vardır. Allah Teala oruçlu kimsenin açlık ve susuzluk çekmesini istemiştir. Bu sayede Allah'ın nimetinin kadrini anlayacak, hayatta kalmak için ızdırap çekenlerin, açlık çekenlerin ve şiddetli geçim sıkıntısında olanların halini hissedebilecektir. Oruçlu bir kimsenin serum ve benzeri ilaçları vurdurabileceğine kapı aralarsak korkarız ki, varlıklı müslümanlar, orucun ve açlığın elemi hissetmemek için bir nevi kuvvet ve zindelik kazanmak gayesiyle ramazanda gündüzleyin serum vurdurma yoluna gideceklerdir. Öyleyse en uygun olanı; oruçlu kimsenin serum vurdurma işini iftardan sonraya bırakmasıdır.

Bu anlattıklarımız birinci bölümün cevaplarıydı.

İkinci ve üçüncü bölümde geçen; kulağa ağrı nedeniyle ilaç damlatmak ve ramazanda gündüz göze sürme çekmek, konularına gelecek olursak şunları söyleyebiliriz:

Bunların bazıları vücudun içine gitmektelerse de tabi bir yoldan gitmemektedirler. Bunlar gıda özelliğine de sahip değildirler. Bu tür şeyleri kullananlar herhangi bir şekilde kendilerinde rahatlama hissetmezler. Önceki ve şimdiki alimlerden bazıları, ruhsat verme yönünde, bazıları ise, şiddetle karşı çıkılması yönünde hareket ettikleri için aralarında ihtilaflar vardır. Bazı alimler bunların orucu bozacağını savunmaktadırlar. Onların tabi bir menfezden vucuda girmediğini söyleyenler de orucu bozmayacağı

görüştündedirler. Gerçekte ben ise orucu bozmayacağı görüşünü benimsemekteyim. Yani göze ve kulağa ilaç koymanın, damla damlatmanın, sürme çekmenin, merhem ve fitil kullanmanın orucu bozmayacağı görüşünde olanlardan yanayım. Ben bu yönde fetva veriyorum. 'Fetava' adlı eserinde İbn Teymiyye de aynı görüşü benimsediğini belirtmektedir. İbn Teymiyye bu konuda alimlerin görüşlerini ve aralarındaki çekişmelerden bahsettikten sonra şunları söylüyor. "En sahih olan görüşe göre bu tür ilaçlar orucu bozmaz. Oruç, avam ve havasın bilmesi gereken bir ibadet şeklidir. Şayet onları kullanmak Allah Teala ve Resulünün kullanılmasını haram kıldıkları veya orucu ifsat edecek şeyler arasında olsaydı muhakkak Allah Resulünün açıklaması gerekirdi. Şayet sahabe bu tür ilaçların orucu bozduğunu bilseydi kesinlikle ümmete kullanılmasının haram olduğunu söylerdi. İslam alimlerinden hiç kimse onlar hakkında ne bir sahih hadis ne bir zayıf hadis rivayet etmişlerdir. Hiç bir şey rivayet etmedikleri kesindir. Sürme hakkında rivayet edilen hadis de zayıftır. Yahya b. Muayn sürme ile ilgili hadisin münkir bir hadis olduğunu söylemiştir.

Şeyh'ul İslam İbn Teymiyye'nin bu fetvası başlıca iki temele dayanmaktadır.

BİRİNCİSİ: Genel olarak bilinen ve toplum tarafından bilinmesi gereken hükümlerin Allah Resulü (s.a.v)'nün açıklaması gerekir. Çünkü O (s.a.v) insanlara kendilerine neyin gönderildiğini açıklamak için gönderilmiştir.

﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ﴾

"Sana da insanlara gönderileni açıklayasın diye Zikri (Kur'an) indirdik." (1)

Böylelikle ümmetin Peygamberden sonra kendilerine bildirilenleri yapmaları gerekir.

İKİNCİSİ: Sürme çekme ve kulağa ilaç damlatma insanların eski devirlerden beri yapageldikleri alışkanlıklardandır. Bunlar halk arasında bilinen şeylerdir. Bunların durumu da tıpkı boy abdesti almak, yağ sürünmek, buhur ve esans koklamak gibidir. Eğer bu saydıklarımız orucu bozacak olsalardı muhakkak Peygamber (s.a.v) açıklardı. Açıklamadığına göre demek ki sürme çekmek ve kulağa ilaç damlatmak da, koku sürünmek, buhur ve esans koklamak gibidir. İbn Teymiyye şöyle demektedir. «Buhur buruna çekilir ve burundan geçerek beyine kadar ulaşır. Katı cisim haline gelirler. Yağ da tendeki deliklerden içeriye sızar ve vücudu kuvvetlendirir. Güzel koku da bünyeyi kuvvetlendirir. Oruçlu olan kişi bunlardan herhangi bir şekilde yasaklanmamıştır. Öyleyse oruçlu olan kişi buhur koklayabilir, yağ sürebilir. Sürme de çekebilir.» İbn Teymiyye'nin fetvasında söylediklerinin özeti şudur: sürme asla gıda sağlamaz. Hiç kimsenin çektiği sürme midesine gitmez. Ne burnundan çektiği buhur ne de başka bir yerine sürdüğü sürme midesine ulaşmaz. İğne de aynı. O da insana herhangi bir gıda sağlamaz. Aksine bedendeki şeyler bunlar sayesinde dışarı atılmaktadır. Tıpkı enfiye koklayıp vucudundakilerini dışarı çıkaranların durumuna benzetmektedir.. Bu açıklamalar gerçekten fevkalade. Bizim tercih ettiğimiz ve fetva verdiğimiz görüşler de aynı doğrultudadır.

Tevfik Allah'tandır.

ORUÇLU OLAN KİŞİNİN MİSVAK ve DİŞ MACÜNÜ KULLANMASI

SORU

Oruçlu olan kişinin misvak kullanmasının, özellikle de diş macunu kullanmasının hükmü nedir?

CEVAP

Ramazanda oruçlunun öğleden önce misvak kullanması müstehaptır. Öğleden sonra kullanılması hususunda ise alimler arasında ihtilaf söz konusudur. Bu konudaki delil Peygamber (s.a.v)'in şu hadisidir. "Nefsim elinde olana yemin olsun ki, oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha hayırlıdır." (*Buhari Ebu Hureyre (ra)'den rivayet etmiştir.*) Öğleden sonra misvak kullanılmasını mekruh görenler, Allah katında sevimli ve makbul olan bu misk kokusunu oruçlunun ağzından gidermesinin iyi birşey olmayacağı veya mekruh olacağı kanısındadırlar. Oruçlu bu kokuyu ağzında olduğu gibi bırakmalıdır. Onu gidermek için herhangi bir şey kullanmamalıdır. Bu koku, şehidin yaralandığı an vücudundan akan kan gibidir. Peygamber (s.a.v) şehitler hakkında şunları söylemektedir. "(Şehitleri) kanlarıyla ve elbiseleriyle defnedin. Onlar kıyamet gününde Allah'ın huzuruna geldiklerinde üzerlerindeki şeyin rengi kan, kokusu da misk kokusu olacaktır." Bu nedenle şehit kanıyla ve elbisesiyle olduğu gibi defnedilmektedir. Ne yıkanır ne de üzerindeki kanlar gideri-

lir. Bunu da oruç meselesiyle kıyas edebilirsiniz. Aslında sahîh olan şehit meselesini oruçla kıyaslamamaktır. Çünkü şehidin özel bir yeri vardır. Sahabelerden gelen rivayete göre Peygamberimiz oruçlu iken çoğu kez misvak kullanmış. Oruçlu günlerde misvak kullanmak müstehaptır. İster günün başlangıcında olsun ister sonunda. Oruca başlamadan önce ve başladıktan sonra da misvak kullanmak müstehaptır. Bu Peygamber (s.a.v.)'in tavsiye ettiği bir sünnettir. "Misvak ağız temizleyici Rabbi de razı edicidir." (*Nesei, İbn Huzeyme, İbn Habban.*) Oruçlu günle diğer günler arasında herhangi bir fark yoktur. Her iki zaman içerisinde de yukarıdaki hadis geçerlidir.

Diş fırçalamaya gelecek olursak; macun kullanırken mideye kaçmamasına çok dikkat göstermek gerekir. Mideye giden şey ekseri alimlerin görüşüne göre orucu bozucudur. Bu nedenle en uygun olanı müslümanın bundan sakınmasıdır. Diş fırçalamayı iftardan sonraya bırakması daha uygundur. İlla da fırçalaması gerekiyorsa ihtiyatlı davranması ve midesine kaçmamasına dikkat etmesi gerekir. Korunduğu halde kaçarsa da Allah onu kendisinden affeder.

﴿وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ، وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ﴾

"İçinizden kastederek yaptıklarınız bir yana, yanlışlarınızda size bir sorumluluk yoktur." (1)

Peygamber (s.a.v.) de şöyle buyurmaktadır. "Yanılarak, unutarak ve zorlanarak yaptıkları işlerden doğan sorumluluklar ümmetinden kalkmıştır."

Yine de Allah herşeyi daha iyi bilendir.

YOLCUNUN ORUCUNU BOZMASINI CAİZ KILAN MESAFE

SORU

Yolcunun yola çıktığı taktirde orucunu bozmasını caiz kılan mesafe ne kadardır. Bu mesafe 81 kilometre midir ? Yolculuğu sırasında herhangi bir zorlukla karşılaşmadığı sürece orucunu bozmaması caiz midir?

CEVAP

Yolcu olan kişi Kur'an'ın ifadesinden hareketle orucunu boza-bilir.

﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾

"İçinizde hasta olan veya yolculukta bulunan, tutamadığı günlerin sayısınca diğer günlerde oruç tutar." (1)

Mesafe konusunda alimler ihtilaf etmişlerdir. Yalnız soruda geçen mesafenin 80 kilometreden fazla olduğu hususunda alimlerin ittifak ettiklerine inanıyorum. Namazı kısaltmayı ve orucu tutmamayı gerektiren bu mesafeler bütün fıkıhcılara göre 84 kilometredir. Tüm bu ölçümler yaklaşık olarak ölçülmüştür. Mesafenin miktarı ne metre cinsinden ne de kilometre cinsinden bir ölçüyle, Peygamber (sav) ve sahabe tarafından rivayet edilmemiştir. Şu halde seferi sayılabilmek için 84 kilometre yeterli

olacaktır. Bazı alimler yolcu statüsünde olmak için hiç bir mesafeyi şart koşmuyorlar. Gerek lugat olarak gerekse ıstılah olarak her sefere yolculuk denir bu nedenle namazları kısaltmak caizdir. Aynı şekilde orucunu tutmaması da caizdir. Bu hükmü Kur'an ve sünnet belirlemiştir. Yolcu hükmündeki kişi kendisine tanınan ruhsatı kullanıp kullanmamasında muhayyerdir. Sahabe Peygamber (s.a.v)le yolculuğa çıktıklarında bazısı oruç tutar bazısı da tutmazdı. Oruç tutanlar tutmayanları ayıplamaz tutmayanlar da tutanları ayıplamazdı. Yolculuk sırasında oruç tutmak kendisine ağır gelen yolcuların tutmakta ısrarlı davranmaları mekruhtur. Hatta bazan haram bile olur. Tuttuğu oruçtan ötürü sıkıntı çeken bir adamın üzerine kurulmuş gölgelik altında yattığını görünce Allah Resulü şöyle dedi: "Yolculuk esnasında oruç tutmak hayır değildir." (Buhari) Yolculuk sırasındaki oruçtan sıkıntı duyan kişinin durumu bundan ibarettir. Eğer oruç kendisine herhangi bir sıkıntı vermiyorsa o zaman tutup tutmamakta muhayyerdir. İster tutar isterse tutmaz. Peki tutmak mı yoksa tutmamak mı daha iyidir?

Alimler bu konuda ihtilaf etmişlerdir. Kimisi tutmanın daha iyi olduğunu savunmuş kimisi de tutmamanın daha iyi olduğunu savunmuştur. Ömer b. Abdulaziz şöyle demiştir. "Hangisi daha kolayına geliyorsa o daha efdal ve daha iyidir." Sair zamanlarda oruçlu olmayanların yanında oruç tutmak istemedikleri için bazıları ramazan ayında yolculuk anında da olsa oruç tutmayı yeğlerler. Biz de bu gibi kimselere; orucunu tut, demekten başka bir şey diyemeyiz. Bazıları da ihtiyaçlarını kolayca yerine getirebilmek amacıyla oruç tutmamayı yeğler. Allah'ın kendisine meşru kıldığı ve mubah saydığı şekilde kazasını yaparlar. Biz de böyleleri için; tamam oruç tutmayabilirsin. Ama her gün için sair zamanlarda kazasını da yerine getir, deriz. Yolculuk esnasında kolayca gelen şeyi yapmak en tercih edilen ve en iyi olanıdır. Ebu Davut, Hamza ibn Amir el-Eslemi (ra)'den onun şöyle dediğini rivayet etmiştir. "Ben dedim ki Ey Allah'ın Resulü, ben binek sahibiyim. Bineğimle uğraşır ve sırtına binerek sefere çıkarım. Seferde olduğum zamanlarda ramazan ayına denk geldiğim oluyor.

Kendimi güçlü hissediyorum.

Ben gencim. Ey Allah'ın Resulü yolculuktayken oruç tutmayı, orucu tutmayarak üzerimde borç olarak kalmasından daha kolay görüyorum. (Yolculuk sırasında) oruç tutayım mı yoksa tutmayayım mı? Allah Resulü (s.a.v) de şu cevabı verir; nasıl istersen öyle yap ya Hamza."

Nesei'nin rivayetinde de şöyle geçmektedir. "Hamza (ra) Allah Resulüne şöyle dedi: "Yolculukta kendimi oruç tutacak güçte hissediyorum. (Tutsam) herhangi bir sorumluluğu olur mu?" Allah Resulü (s.a.v) de şöyle söyledi: "Bu Allah'ın sana tanıdığı bir ruhsattır." Allah Teala'nın yolcu olan kimse hakkındaki hükmü budur. Bu ruhsattan yararlanmak için yolculuk esnasında meşakkatin artması gibi herhangi bir şart ve zaruret yoktur. Aksine yolculuğun kendisi oruç tutmamayı mübah kılar. Allah Teala yolculuk esnasında oruç tutmama ruhsatını meşakkatin gerçekleşmesi şartına bağlamamıştır. Şayet meşakkat şart koşmuş olunsaydı insanlar daha da ihtilafa düşerlerdi. İşi sıkı tutanlar en şiddetli meşakatlere katlanmak zorunda kalacaklardı. Bununla birlikte şunu da söyleyeceklerdi. "Bu bir meşakkat değildir" böylece kendilerini halden düşüreceklerdi. Allah Teala kulunun meşakatlere sürüklenmesini istemez. Ruhsat veren Allah en küçük sıkıntıyı bile meşakkat saymaktadır.

Bu nedenle Allah Teala orucu tutmamanın hükmünü yolculuğa ama sadece yolculuğa bağlamıştır. Uçakla, trenle veya gemiyle seyahat eden bir insan da oruç tutmayabilir. Burada tek sorun tutmadığı oruçları günü gününe tutmasıdır. Oruç tutma yükümlülüğü sonsuza dek üzerinden kalkmamaktadır. Sadece geçici bir süre için üzerinden kalkar. O da kaza edeceği güne kadar. Yolculuk sırasında zorluk çekmese bile oruç tutmamakta muhayyerdir. Yolculuk tecrübesi olanlar yolculuğun sıkıntılı olduğunu bilirler. İster hayvan sırtında yolculuk yapsın ister uçakla hiç farketmez. İnsanın devamlı kaldığı yerden, ailesinden ayrılması ruhi açıdan doğal bir durumda bulunmadığını ve yaşamının düzen içinde ol-

madığını hissettirir. Bedenî sebepler bir yana, sırf bu ruhi sebeplerden ötürü Allah Teala oruç tutmamayı meşru kılmıştır. Bunların da ötesinde daha başka bilmediğimiz ve bilemeyeceğimiz sebepler de vardır. Bizim naslara göre hareket etmememiz ve demogoji yapmamız Allah'ın kullarına tanıdığı ruhsatı heder eder, zayi eder. "Allah sizin için kolaylık diler zorluk dilemez."

Herşeyi en iyi bilen Allah Teala'dır.

KÜÇÜK ÇOCUKLAR NE ZAMAN ORUÇ TUTAR ?

SORU

Kız ve erkek çocuklar ne zaman oruç tutarlar? Oruç tutmanın şer'i olarak belli bir yaşı var mıdır?

CEVAP

Peygamber (s.a.v)'den şöyle rivayet edilmiştir. "Üç kişiden kalem kaldırılır. Büyüyünceye kadar küçük çocuklardan. Uyanın - caya kadar uykuda olanlardan ve kendine gelinceye kadar mecnun (aklını yitirmiş) olanlardan." (Ahmet b. Hanbel, Ebu Davut, Nesei, İbn Mace, Hakim Hz. Aişe(ranha)'den sahih bir senetle rivayet etmiştir. Ahmet b. Hanbel, Ebu Davut, Hakim Hz. Ömer ve Hz. Ali'(ra)den değişik lafızlarla rivayet etmişlerdir.) Kalem kaldırılmasından maksat; sorumluluğun kaldırılması yani hiç bir şeyden sorumlu tutulmamalarıdır. Ancak şu varki beşeriyetin tabiatına uygun bir din olarak islam, küçük çocukların bu ibadetlere ve taatlere başlatılmalarını ister. Namazla ilgili hadiste Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmaktadır. "Çocuklarınız yedi yaşına vardıklarında namaz kılma emrini verin, on yaşına bastıklarında (kılmazlarsa) onları dövün." (Ahmet b. Hanbel, Ebu Davut, Hakim, Abdullah b. Amr b. As(ra)'tan rivayet etmişlerdir.) Oruç da namaz gibi, farz olan ibadetlerdendir. Çocukların da farz olan bu oruç ibadetine devam etmeleri uygun olur. Ancak hangi yaştan itibaren bu ibadeti yapmaya başlamaları gerekir. Yedi

yaşında iken eda etmeleri zarurettten değildir. Çünkü orucu yerine getirmek namazdan daha meşakkatlidir. Bu gibi durumlarda çocuğun bedensel durumunu göz önünde bulundurmak gerekir. Baba veya çocukla ilgilenen kişi onun orucu tutmaya gücü yetebileceğini görünce tutmasını emredebilir. Ramazan ayının belli günlerinde birer tane ya da bir ramazan boyunca bir iki tane oruç tutmaya teşvik edilir. Diğer sene geldiğinde üçgün oruç tutar bir dahaki seneye bir hafta iki hafta derken buluş çağına varınca tüm oruçları tutmaya hazır hale gelir. İşte bu, islamın eğitim metodu-
dur. Çocuk ilk doğduğu günden itibaren islamın edebiyatı, farizalarıyla eğitilir. Böylece bu ibadetlere alışması sağlanır. Şair şöyle demektedir.

*Edep terbiye küçüklükte fayda sağlar,
Yaşlanınca terbiyeden hiç fayda olmaz.
Dalları düzeltirsen doğrulur,
Lakin odun olan ağacı düzeltemezsin. (Şiir)*

Babalara ve velilere düşen en büyük görev, kız ve erkek çocuklarını namaza ve oruca alıştırmaktır. Namaz yedi yaşından itibaren verilir. On yaşına basınca dövülür. Oruç da çocuğun gücü yettiği devirden itibaren alıştırılır. Yedi yaşından sonra sekiz veya daha büyük yaşlarda da olabilir çocuğun oruç tutmaya gücü yettiği an babanın ona oruç tutmayı emretmesi gerekir.

FİTRE YILDAN YILA GÖRE DEĞİŞİR Mİ ?

SORU

Fitre yıldan yıla değişir mi?

CEVAP

Fitre yıldan yıla değişmez. Çünkü o, şer'i ölçüye göre tesbit edilmiştir. Bu miktar da Peygamber (s.a.v)'in belirlediği sa' (ölçek) tir. Bunda görülen hikmet iki şeye dayanmaktadır.

BİRİNCİSİ: Paranın Arapların nazarında özel bir yeri vardı. Yani değerliydi. İstenildiğinde bulunmuyordu. Özellikle de bedevi arapların gözünde. Onlardan birine:

Şunu dirhem veya dinar olarak öde, denildiğinde hemen yanında bulunmaya bilirdi. Bedevi araplarda en çok bulunan şey yaygın olan tüketim maddeleri olan hurma, arpa, kuru üzüm ve bunlara benzer şeylerdi.

Peygamber (s.a.v)'in fitır sadakası miktarını ölçek olarak tutmasının sebebi budur.

İKİNCİSİ: Paranın alım gücü zamanla değişmektedir. Bazı zamanlar riyalin değerinin düştüğünü ve alım gücünün azaldığını görmekteyiz. Bazan da piyasadaki alım gücü oldukça yükselmektedir. Fitır sadakası para olarak ölçüldüğünde bu değer bazan

yükselecek bazan da düşecektir. Belli bir konumda asla kalmayacaktır. Bu nedenle Peygamber (s.a.v) fitır sadakasını değışmeyen ve alçalıp yükselmeyen bir ölçekle belirlemiştir ki bu da sa'ydır. Sa'y, ailenin bir günlük yiyeceğı miktardır.

Peygamber (s.a.v) fitır sadakasını belirlerken kendi devrinde yaygın olan gıda maddeleri ile bunu belirlemiştir. Bu gıda maddeleri belli şeylerle sınırlı değildir. Bu nedenle alimler, buğday olsun, pirinç olsun veya darı olsun beldedeki çoğunlukla tüketilen gıda maddesinin fitır sadakası olarak verilmesinin caiz olacağını söylemişlerdir.

Bir say yaklaşık olarak 2 kilograma denk gelir. Hanefi mezhebine göre gıda maddesinin değerini para olarak da vermek mümkündür.

Fıtır sadakasını verecek kişi maddi durumu musait olduktan sonra sa'y'ın değerini artırması daha efdaldır. Çünkü bu günlerde yemek sadece pirinçle olmaz. Bunun yanında et, tavuk, sebze, meyva ve buna benzer şeylerin de olması gerekir.

Allah en iyisini bilendir.

KADIN ve TERA VİH NAMAZI

SORU

Kadının teravih namazını evde kılması mı yoksa mescitte kılması mı daha efdaldır?

CEVAP

Teravih namazını hem kadının hem de erkeğin evde veya mescitte eda etmeleri caizdir. Ama genel olarak kadının evde kılması daha efdaldır.

Bunun yanında kadın mescide gittiğinde ders ve sohbetlerden istifade edecekse namazını mescitte kılması kendisi için daha iyidir. Çünkü ilmi ve dini öğrenmek kadın üzerine farzdır.

Gerçekte günümüz kadınları faydalı dini eğitimlerden, rabbinin hakikatini keşfedebilecek, taatinin, ibadetinin vecibelerinin neler olduğunu bilecek, onu Rabbani metoda göre harekete geçirebilecek ilmi çalışmalardan yoksun olduğunu görüyorum. Aynı şekilde bu gerçeklerden kocaları da evlatları da sorumludur. Kocaları zaten hanımlarına ilmi hiç bir şey öğretmiyorlar. Kadın da ilmi çalışmalara katılmıyor.

Ramazanda kadın camideki ders ve vaazlardan istifade edecekse camiye gitmesi daha efdaldır. Ancak böyle bir imkanı söz konusu değilse evde namazını kılması daha efdal olur. Yine de

hangi şekilde olursa olsun kadın namazını camide kılmak istiyorsa kocası buna engel olmamalıdır. Çünkü Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmaktadır. "Allah'ın cariye kullarını,, Allah'ın mescitlerinden men etmeyin." (Müslim) Yalnız kadının yürüyüşünde edebi takınması, giyinişine ve zinetlerinin görünmemesine dikkat etmesi gerekir. Kendini ona buna gösterircesine çalımla yürümesi gerekir. Mescide gidişi sadece Allah rızası için olmalıdır. Açılıp saçılmak ya da ona buna çalım atmak için olmamalıdır.

Müslüman kadının mescide giderken dikkat etmesi gereken şeyler bunlardır.

RAMAZAN AYININ ORUÇ KAZASINI BİR RAMAZAN SONRAYA ERTELEMEK

SORU

Ramazan ayında bir kaç gün özürüm nedeniyle oruç tutamadım. Diğer ramazan geldi ve ben hala tutmadığım oruçların kazasını etmedim. Bunun hükmü nedir? Kaza mı edeceğim yoksa yerine fidyeye mi vereceğim?

Oruç tutmadığım günlerin sayısında şüphem var. Bu şüphemi gidermek için ne yapmam gerekiyor? Nasıl Allah Teala'nın rızasını gözetebilirim? malik olabilirim? Yardımcı olun.

CEVAP

Bazı fıkıh imamları, ramazanda tutmadığı oruçları diğer bir ramazandan sonraya erteleyenlerin hem kazasını hem de fidyesini vermeleri gerektiğini söylemişlerdir. Fidyeye ise, beldede çoğunluğun kullandığı bir müd kadarı her gün için bir düşkünün doyurmaktır. Bir müd, yarım kilodan biraz fazladır.

Bu hüküm, şafii ve hanbeli mezhebine göredir. Çünkü bir çok sahabe aynı şeyi uygulamıştır. Diğer mezhep imamları ise kazayı gerekli görüyorlar ama fidye verilmesi görüşünde değiller.

Her halukarda bu durumda bulunan bir kişinin orucu kaza etmesi mutlak surette gerekir. Düşküneye yemek yedirip fidye vermesine gelince bunu da yaparsa kendisi için daha iyi olur.

Yok eğer yapmazsa da kendisi için herhangi bir günah olmaz. Çünkü bu konuda Peygamber (s.a.v)'den gelen herhangi bir rivayet söz konusu değildir.

Tutamadığı oruç günlerinin sayısını unutup kaç gün olduğundan şüphe etmesi durumuna gelince, kendisi zannı galibine göre hareket eder ve kalbi hangisini daha tatminkar olarak buluyorsa ona göre hareket eder.

Dinin selameti ve zimmetinin beraati hususunda tatmin olmak isteyen bir insanın daha fazla oruç tutması gerekir. Hem bu durumda daha fazla ecir ve sevap alır.

RAMAZANDA TUTULMAYAN ORUÇLARI ŞABANDA KAZA ETMEK

SORU

Ramazanda tutulamayan oruçların şaban ayında kaza edilmesi caiz midir?

CEVAP

Ramazanda tutamadığı oruçların kazasını yapma fırsatını bulduğu anda diğer ramazan ayı gelmeden yapmaları her erkek ve kadın müslüman üzerine bir sorumluluktur. Müslümanın önünde ramazanda tutamadığı oruçlarını kaza edebileceği on bir ay var. Bu on bir ay içerisinde fırsat bulduğu anda orucunu tutabilir.

İşte burada ramazanda kaçırdığı oruçları kaza edebilmesi için islam fıkhnın kişiye geniş imkanlar sağladığı görülüyor.

Ramazandan sonra gelen şevval ayında veya ondan sonra gelen diğer aylarda kaza yapabilir.

Hayır işleri hemen yerine getirmek muhakkak ki daha efedaldir. Çünkü Allah Teala "Hayır işlerde birbirinizle yarışın." İnsan, belli bir süreye kadar yaşayacağını garanti edemez. Kendisi için ihtiyatlı davranması ve ahiretini garantiye alması için tutamadığı oruçları kaza ederek zimmetine ibra ettirmede acele etmesi gerekir.

Şiddetli sıcaklık, sıhhatindeki bozukluklar gibi sebeplerden dolayı orucunu tutamadığında veya bazı meşguliyetlerle karşılaşır da bu meşguliyetlerle birlikte orucu kaza etme imkanını bulamazsa, müteakip ramazan ayına kadar geçen süre zarfında herhangi bir zamanda kaza edebilir. Şaban ayı girer de henüz orucunu kaza etmemişse, orucunu bu ayda kaza etmesi gerekir. Çünkü orucu kaza etmek için şaban ayı son fırsattır. Mü'minlerin annesi Hz. Aişe (r.anha) de böyle yaparmış. Ramazanda tutamadığı günlerin çoğunun orucunu şaban ayında kaza edermiş. Ki bunda da bir sorumluluk yoktur. İnsanların bu hususta bir şüpheleri varsa, bu şüphenin şer'i bir temeli yoktur. Çünkü her ayda ramazan orucu kaza edilebilir.

Ancak adamın biri geçen ramazan ayında hastalık nedeniyle oruç tutamamış ve şu ana kadar da hastadır. Bu hastalığı devam ederken müteakip ramazan ayı gelip çatmıştır. Hasta olduğu için de orucunu kaza edememiştir. Şayet kaza etmiş olsaydı şiddetli bir meşakkat ve aşırı derecede bir sıkıntıya katlanması gerekcekti. Bu durumdaki bir insanın orucu, bir borç olarak kalır ve bu nedenle de bir sorumluluk altına girmez. Allah teala oruçla ilgili ayetin sonunda şöyle demektedir "Allah sizin için kolaylık diler. Sizin için bir güçlük dilemez."

ŞABAN AYINDA ORUÇ TUTMANIN MÜSTEHAP OLUŞU

SORU

Şaban ayında belli günlerde oruç tutmak müstehap mıdır ?

CEVAP

Şaban ayı, Peygamber (s.a.v)'in oruç tutmaya diğer aylardan daha fazla özen gösterdiği bir aydır. Hz. Aişe(r.anha)'den rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.v) ramazanın dışında hiç bir ayda orucunu tam olarak tamamlamamıştır. Günümüzde bazı insanların recep, şaban ve ramazan ayları dahil tam üç ay boyunca oruç tutmaları sünnete aykırıdır. Şevvalde de altı günü oruçlu olarak geçirmektedirler. Şevvalde tuttıkları bu altı güne de 'Bıyd' adı vermektedirler. Bu insanlara göre oruç, recebin başından başlayıp ilk günü hariç olmak üzere Şevvalin yedinci gününe kadar devam etmektedir. Halbuki ne Peygamber (s.a.v)'den ne sahâbeden ve ne de tabiinden böyle bir rivayet gelmiş değildir.

Peygamber (s.a.v) her ay oruç tutardı. Hz. Aişe (r.anha) şöyle buyurmaktadır: "Peygamber (s.a.v) oruç tutardı biz hiç iftar etmeyecek sanırdık. Oruca ara verirdi. Biz hiç tutmayacak sanırdık. Bazan pazartesi ile perşembeleri oruç tutardı. Bazan da her ayın üç günü tutardı. Özellikle de kameri ayların on üç, on dört ve on beşinci günlerinde oruç tutardı. Bazı zamanlarda bir

gün oruç tutar bir gün tutmazdı. Davut (a.s) da aynı şekilde yaptı. Allah'a sevimli gelen en güzel oruç Davut (a.s)'un orucudur."

Peygamber (s.a.v) şaban ayında daha fazla oruç tutardı. Bu gibi oruçlar yaklaşmakta olan ramazan ayına bir nevi hazırlık olurdu.

Ama belli günlerde oruç tuttuğuna dair herhangi bir şey varit olmamıştır.

İslam fıkhında sünnette olanların dışında, belli günler için oruç tutmak caiz değildir. Aynı zamanda belli geceleri namaz için belirlemek de caiz değildir. Kimsenin böyle birşey yapmaya hakkı olamaz. Belli günleri tahsis etme hakkı sadece islam şeriatine aittir.

Belli vakitleri ayırmak veya mekanları ibadetlere tayin etmek, ibadetlerin şekil ve biçimlerini belirlemek sadece ve sadece islam şeriatinin işi ve hakkıdır. Kimsenin bu hakkı kullanma yetkisi olamaz.

Allah Teala herşeyin en iyisini bilendir.

İÇİNDEKİLER

Yazarın kısa hayatı.....	5
Yazarın Özsözü.....	7
Fetvadaki Metodum	13
İnsanlara Günümüz diliyle hitap etmek	19
İnsanlara Faydası Dokunmayacak konulardan kaçındım	24
Gelişimin Uşakları	28
Fetvada tutucu olanlar.....	30
İzahlarla ve açıklamalarla Fetvanın hakkını vermek	32
Önemli bir mülahaza.....	42
Dinin hayattaki fonksiyonu.....	42
Kadın ve Din.....	44
Din alimi ve Toplum.....	45

1. BÖLÜM

KUR'AN-I KERİM HAKKINDA

Kur'an'ın Tavsiyeleri.....	49
Güneşin Dönmesi.....	54
Gökyüzü.....	57
Yağmur	59
Cehennem Nerede.....	63
Kasaba Halkı.....	65
Ey Harun'un Kız kardeşi	67
Hükümdarlar Bir Şehre Girdiklerinde orasını Bozarlar.....	69
Zülkarneyn Kıssasında geçen karabalçık.....	75
Tevbe suresinde bismelinin okunmaması.....	78
Kasitun	80
Sahabe Mushafları	83
Kur'an'ın Kıraatleri Hakkında	86
Göklerin ve Yerlerin altı günde yaratılması.....	90

2. BÖLÜM

HADİS-İ ŞERİFLER HAKKINDA

Kadının emir konumunda olduğu bir toplum	95
Ailesinin üzerine ağlamasıyla ölünün azap çekmesi	98
Acele şeytandır.....	105
Meleklerin infak edenlerle ilgili duası.....	110
Ya hayır söyle ya sus	115
Sahih-i Buhari'nin Savunması	118
Sinek Hadisi çevresinde.....	139
Bir takım hadisler hakkında.....	146
Allah'ın en fazla kızdığı helal, Talaktır	151

3. BÖLÜM

AKİDE VE GAYB HAKKINDA

Tekfirde aşın gitme meselesi.....	159
Sahibinin izni olmadan mülk arazilerde camii ve mezar yapmak	199
İfrat ve Tefritçiler arasında konuşulan Peygamberi mucizeler	207
Kaza ve Kader hakkında	216
Ruh çağırılması hakkında	222
Allah Teala'nın yarattığı ilk kişi Hz. Muhammed (s.a.v.) mi... ..	235
Hz. Muhammed (s.a.v)'e Peygamberlik verilmeden önce islamiyet var mıydı?	239
Ölümün Sırrı	245
Yeni bir eve taşınırken kurban kesmek	250
Nazar boncuğu, Muska, sihir ve okuma ile tedavi.....	252
insanların Hızır (a.s.) hakkındaki şüpheleri.....	257
İlahi adalet ve Rızıklardaki Farklılık	261
Yalan vasiyet	267

4.Bölüm

TEMİZLİK VE NAMAZ HAKKINDA

Namazı Terketmenin Hükmü	273
Abdest Dualarında Peygamberden Nakledilen dualar	283
Çoraplar Üzerine meshetmenin caiz olması	285
Takva Üzerine kurulan mescit	288

Kabede eda ediyorum diye cemaatle namaz kılmayı terketmek	290
Cünüpkən gusletmenin hikmeti	294
Kilisede namaz kılmak.....	299
Sabah namazlarında kunut duasını okumak.....	301
Namazda Fatihayı okurken bismelenin açıktan okunup okunamayacağı üzerindeki ihtilaf	303
Korku Namazı.....	309
Fecir vaktinden önce ezanın okunması	313
Sargı Üzerine mesh ederek abdest almak	315
Güneş ve ay tutulmasındaki kılınan namazların hikmeti	316
İki namazı birleştirerek kılmak	326
Akşam namazlarından önce kılınan iki rekatlık namaz	328
Farz namazlarıyla yetinmek.....	331
Namazda huşuyu terk etmek.....	334
İçki içen kişinin namaz kılması	337
Hayızlı kadının dokunduğu su	340
İmama uyan kişinin safın gerisinde tekbaşına namaz kılması	342
Müslümanların mescitlerinde namaz kılmak.....	345

5. BÖLÜM ZEKAT VE SADA KALAR HAKKINDA

Tüccarın hangi mallarına zekat düşer?	363
Depoların ve Galerilerin zekatı var mıdır?	367
Zekatta para nisab nasıl hesaplanır?	371
Ticaret için satın alınan arazilerin zekatı	373
Zekatın Nakli	377
Camiler ve buna benzer yerler için yapılan harcamalar Zekat olarak sayılabilir mi?.....	381
Komünistlere ve Fasıklara zekat vermenin hükmü	390

6. BÖLÜM ORUÇ VE FİTRE HAKKINDA

Oruçlu olan kişinin sahur etmesi.....	399
Oruçlu olan kişinin ihtilam olması ve Gustetmesi	401
Yaşlıların ve hamile olanların oruç tutmaması	403
Hasta olan kişilerin oruç tutmaması.....	407

Oruçlu olan kişinin iğne yaptırması ve fitil alması	410
Namaz kılmayanın orucu kabul edilir mi?.....	412
Ramazanda kasten bazı günler oruç tutmamak	414
Günahların oruca etkisi.....	416
Oruçlu olan kişinin mazmaza ve iştinşak yapması	419
Fecir Ezanı okunurken sahur etmek	421
Oruçlunun unutarak yemesi ve içmesi.....	423
Orucu bir beldede tutup Bayramı diğer bir beldede yapan kişinin fitresi	425
Kadının Teravih namazı için evinden çıkması	426
Televizyon ve oruç	429
Teravih namazını aceleyle kılmak	431
Ramazanda aybaşı erteleme haplarını kullanmak	434
Oruçlu iken iğne yaptırmak, kulağa ilaç koymak ve sürme çekmek	438
Oruçlu olan kişinin misvak ve diş macunu kullanması	442
Yolcunun orucunu bozmasını caiz kılan mesafe	444
Küçük çocuklar ne zaman oruç tutar	448
Fitre yıldan yıla göre değişir mi.....	450
Kadın ve Teravih namazı.....	452
Ramazan ayının oruç kazasını bir ramazan sonraya ertelemek	454
Ramazanda tutulmayan oruçları şabanda kaza etmek	456
Şaban ayında oruç tutmanın müstahap oluşu	458

Toplumumuzda din gerek yönlendirme, gerekse insanlara tesiri bakımından önemini devam ettirmektedir. Din kelimesinin etkisinde onun yerine kullanılabilecek başka hiçbir kelime yoktur. O ne hayatta ikinci sıraya itilebilir ne de insan hayatından çıkarılabilir. Kısacası din; hayatın, çevresinde döndüğü asıl eksenidir. İnsanların kalplerindeki din tohumları henüz ölememiş, İslama duydukları bir parça saygı ve bağlılık onları olgunlaştırmakta ve kalplerini alevlendirmektedir. Sonra da İslamın güzelliğiyle süslenmekte ve kendilerini İslamla bezemektedirler. Allah'ın izniyle bunun semeresini görüyorlar. Hayatlarındaki lanetli prangaları kırıp hürriyete kavuşmaktalar.

